

סיכום הלכות נידה
להערות והארות: zivyosef2@gmail.com

סימן קפ"ג- דיני נידה מדאורייתא

• **מקור איסור נידה ופרטיו מן התורה (א')**

"ואישה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה"

1. דווקא דם הבא מן המקור- "והיא גילתה את מקור דמיה".
 2. דווקא 5 מיני דמים טמאים- "דמיה", "דמיה" הרי הן ארבעה ואף הצבע השחור מטמא שאדום הוא אלא שלקה.
 3. דווקא על ידי הרגשה- "בבשרה" עד שתרגיש בבשרה. ומייתור האות ה', לומדים שאם הרגישה שהדם נעקר ממקומו ויצא לבית החיצון טמאה אף אם הדם לא נעקר ויצא החוצה.¹ (ומדברין טמאה אף בלא הרגשה)
- ↓
- איזו סוג הרגשה מטמאת?²**
- רמב"ם:** נודעזע כל גופה.
- תרה"ד:** נפתח מקורה.
- חור"ד:**³ זיבת דבר לח.
4. נטמאת אפילו ראתה בכמות של גרעין חרדל או פחות.⁴
 5. נטמאת בין באונס ובין ברצון- "אישה כי יזוב זוב דמה".⁵

דין טומאת נידה מן התורה:

אישה שראתה דם, מונה שבעה ימים כולל יום ראיתה וטובלת בליל שמיני.⁶ ואין חילוק אם המשיכה לראות במהלך שבעת הימים או לא העיקר שתפסוק בטהרה ביום השביעי בין השמשות. לאחר שנגמרו ימי נידותה, מתחילים 11 ימי זיבה. אם רואה במהלך יום אחד, בין בתחילת היום ובין בסופו פוסקת בטהרה ומשמרת את הלילה שלאחריו בטהרה וטובלת לאחר הנץ החמה,⁷ אך אסורה לשמש עד הלילה. וכן אם ראתה שני ימים דינה כנ"ל לשמור יום אחד בטהרה ולטבול בבוקר שלמחרת. אבל אם ראתה שלושה ימים רצופים, היא נקראת זבה גדולה וצריכה לשמור שבעה נקיים וטובלת ביום השביעי לאחר הנץ החמה ואסורה לשמש עד הלילה.

↓

ליצד מחשבים את ימי נידה וימי זיבה?

שיטת הרמב"ם: ימי נידה וימי זיבה נקראים כך מפני שהם ימים הראויים לנידה/ לזיבה. ולכן מהיום שהתחילה לראות וסת משערים לעולם 7 ימי נידה ומיד לאחרים 11 ימי זיבה, ואין זה משנה אם ראתה בהם דם או לא. ואף אם נעשתה זבה גדולה באמצע ימי זיבה, צריכה לשמור ז' נקיים אף שחלק מהימים יחולו במקביל לימי נידותה.

שיטת רש"י: ימי נידה הם רק אם ראתה בהם דם בפועל. ואם נעשתה זבה גדולה, אף אם נמשכה ראיתה זמן רב אינה חוזרת לימי נידותה עד שתשב ז' נקיים ותראה דם לאחרים. ראתה בימי נידה וב-11 ימי הזיבה שלאחרים לא ראתה כלל, ברגע שתראה שוב דם חוזרת לימי נידותה משום שאין ימי זיבה אלא בימים הסמוכים לשבעת ימי נידה שראתה בהם.

---להלכה---

הב"י הביא שהסכמת הפוסקים היא כדעת רש"י.
והש"ך הקשה על הלבוש שסתר את עצמו בעניין זה.

דין טבילה ביום לזיבה:

¹ **הפתי"ש הביא** נידון האם עיקר הטומאה היא בעקירה מהבית הפנימי לבית החיצון אבל יציאת הדם מהבית החיצון אינה נחשבת וניתן לספור את אותו הזמן לז' נקיים או שגם היציאה מהבית החיצון עדיין נחשבת כראיית טומאה וא"א לצרפה. וכתב שהנפק"מ היא רק במקרה שנעקר מן המקור שלא כדרך ראייה דאל"כ בכל מקרה לא תוכל לפסוק בטהרה כיוון שיש דם והוחזק מעיינה להיות פתוח.

² **הפתי"ש הביא** נידון במקרה שמצאה דם בבדיקה בלא הרגשה או אחר תשמיש בלא הרגשה או סמוך להטלת מי רגלים, שיש מקום לומר שהוא ספק דאורייתא שאולי הרגישה וחשבה שזו הרגשת עד או שמש. אבל בקינוח או שהכניסה את העד רק מהפרוזדור ולחוץ אם לא הרגישה אינו אלא דרבנן.

³ **הובא בב"י** לקמן ק"צ ס"א. אבל החת"ס חולק וס"ל שזיבת דבר לח אינו נחשבת כהרגשה.

⁴ **וכתב רבנו ירוחם** שכל זה בדם היוצא מגופה אבל בכתמים שהוא דרבנן שיעורן כגריס.

⁵ אונס: ע"י קפיצה או שראתה בע"י נזקקים זה לזה. ברצון: כפי טבע האשה מחמת עצמה.

⁶ כנלמד מהפסוק "שבעת ימים תהיה בנידתה"- תהא בנדתה כל שבעה ולכן יכולה לטבול רק בלילה.

⁷ כנלמד מדברי הגמ' ביומא (פח.) הזב והזבה וטמא מת טבילתן ביום הכיפורים ומשמע התם דביום דווקא. ועיקר הדגש הוא שתשמר מקצת היום בטהרה, אבל אין מניעה לטבול בלילה שלאחר מכן.

איתא בגמרא (נידה סז): "ואחר תטהר" – רבי שמעון אומר אחר מעשה תטהר ואסרו חכמים לעשות כן שמא תבוא לידי ספק.

רש"י ותוספות: אסרו חכמים לטבול שאם טבול חיישין שמא תשמש וייתכן שתראה ותסתור.
ר"י ורמב"ם: מותרת לטבול אך אסרו חכמים לשמש שמא תראה ותסתור.

האם לדעת הטור זבה מותרת לטבול ביום?

טור סימן קפ"ג: מותרת.

טור סימן קצ"ז: אסורה.

ב"י ביאור א': דעתו כדעת רש"י ותוס' וכדבריו בסימן קצ"ז שאסורה לטבול מגזירת חכמים. ומה שכתב כאן שמותרת לטבול הוא מדין תורה שלא גזרו על הטבילה אבל עכ"פ מאחר שיכול לבוא לידי איסור כרת אם תראה לאחר שתשמש, וודאי שמן התורה אסור לו לשמש.
ב"י ביאור ב': דעתו כדעת הר"י והרמב"ם וכדבריו הכא שמותרת לטבול ואסורה לשמש. ומה שכתב בסימן קצ"ז שאסורה לטבול אין זה מחמת דברי רבי שמעון, אלא שאנחנו הוספנו לאסור לה אף לטבול שמא תשמש כדי שלא תבוא לידי ספק. ואף שהוא גזירה לגזירה משום חומר כרת חששו.

דין זבה שראתה ביום ה-11:

בגמ' (נידה עא:) נחלקו ב"ש וב"ה. ב"ש אומרים שצריכה שימור אף שהוא היום האחרון לימי זיבה, וב"ה אומרים שאינה צריכה שימור. אבל לעניין טומאה אף ב"ה מודים שצריכה שימור מדרבנן גזירה שמא יבואו לטעות בין יום י"א לתוך י"א.

ובהמשך הגמרא (סו) בית הלל הוסיפו שאם מיהר לשמש מיד ביום י"ב ולאחר מכן ראתה, אף שמעיקר הדין לא הייתה צריכה כלל שימור הוא נקרא גרגרן הממהר לחטוא שמא ירגיל בכך גם בתוך י"א יום.
ועוד איתא שם (נד:) אמר רב ששת גרגרן דתנן אסור. רב אשי אמר נהי ד"א לא בעי שימור, י' מיהא בעי שימור.

אליבא דב"ה, האם מותר לשמש ביום י"ב?

רמב"ם: אסור לשמש וכדברי רב ששת.

טור: מותר לשמש וכדברי רב אשי.⁸

דין זבה שראתה ביום ה-10:

בגמ' (נידה עב:) נחלקו ר"י ור"ל. רבי יוחנן סובר עשירי כתשיעי מה תשיעי בעי שימור אף עשירי בעי שימור. וריש לקיש סובר עשירי כאחד עשר, מה אחד עשר לא בעי שימור אף עשירי לא בעי שימור.⁹

דין זבה שראתה ביום ה-10 וביום ה-11:

הסמ"ג הביא שזבה שראתה ביום ה-10 וביום ה-11, ביום י"ב צריכה שימור מן התורה ויש אומרים מדברי סופרים. והב"י נשאר בצ"ע על דבריו משום שגם דין זה אמור להיות תלוי במחלוקת בין ר"י ור"ל הנ"ל.¹⁰

דין טומאת נידה מגזירת חכמים:

גזירת רבי:

ראתה יום אחד תשב ששה ימים נקיים. ראתה שני ימים, תשב גם כן ששה ימים נקיים מחשש שלא ידעו להבדיל בין דם טהור לדם טמא ותתחיל לספור את ימי נידותה מיום ראיתיה הראשון אף שהוא דם טהור, בעוד שבפועל ימי נידותה התחילו רק יום לאחר מכן, ותטבול בטעות ביום השישי.
אבל אם ראתה שלושה ימים רצופים, צריכה לספור ז' נקיים מחשש שמא אלו ימי זיבה והיא זבה גדולה.

גזירת ר' זירא:

על כל ראייה אפילו של טיפת דם כחרדל יושבת ז' נקיים, מחשש שמא תתחיל לראות דם בין השמשות ותמשך ראייתה יומיים נוספים ותהיה סבורה שהיא זבה קטנה בעוד שהיא זבה גדולה וצריכה ז' נקיים. ואסורה אף בטיפת דם כחרדל כמו בזבה גדולה שהתחילה לספור ז' נקיים וסתרה ראייתה שצריכה לספור מחדש ז' נקיים ולכן השוו חכמים מידותיהם שבכל פעם שרואה תצטרך ז' נקיים כמו בסותרת.¹²

⁸ הב"י הביא שיתכן שזו דעת הטור שנחלקו רב ששת ורב אשי בדבר זה ופסק כרב אשי משום דבתרא הוא, אך ייתכן גם לומר שבאמת ס"ל שאין מחלוקת בדבר זה ולכו"ע אסורה לשמש ביום י"ב אך לא חשש להדגיש זאת בדבריו משום שכיום אין בכך נפקא מינה והוא לא בא לכתוב אלא מה שהוא דין תורה בלבד.

⁹ רש"י ביאר בדעת ר"ל שמשום שאין היא יכולה להיעשות זבה גדולה כיוון שהתחילה לראות רק ביום העשירי, לכן אינה צריכה שימור כלל. ומדברי הרמב"ם נראה שהלכה כרבי יוחנן דק"ל כוותיה לגבי ר"ל.

¹⁰ ודין ימי זיבה י"א שהוא ממאמר הפסוקים וי"א שהוא הלכה למשה מסיני.
¹¹ הרמב"ם כתב שבמקצת מקומות נהגו לשבת ז' נקיים רק לאחר שהמתינה שבעה ימים ואין מנהג זה אלא טעות.
והריב"ש הביא שאיסור נידה נוהג גם בפנויה והסיבה שלא תקנו טבילה בפנויה היא כדי שלא יבואו לידי מכשול בהסתלק ממנה איסור נידה החמור. וכ"פ הרמ"א שכל הבא על הנידה חייב כרת.

¹² הר"ן הוסיף שהרבנות היא בכך שאף בטיפת דם כחרדל צריך ז' נקיים שהיה מקום לומר שרק כאשר רואה כמות גדולה יש חשש שמא זו ראייה של שלושה ימים והדם שהה בפרוזדור ורק כעת יצא ולכן הצריכו ז' נקיים כזבה גדולה, קמ"ל שאף בכמות קטנה שבזוודאות זו רק ראייה אחת עדיין יש להחמיר אטו זבה גדולה שסתרה ראייתה שצריכה ג"כ ז' נקיים אף שהוא מעט דם.

סימן קפ"ד- דיני בדיקות בשעת הוסת

• דין בדיקה לפני ואחרי תשמיש (א')

איתא בגמרא (נידה יב.) בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה, אישה מהו שתבדוק עצמה לבעלה? א"ל לא תבדוק. ותבדוק ומה בכך? א"כ ליבו נוקפו ופורש.

אישה שיש לה וסת קבוע,¹³ **מתי צריכה לבדוק?**

תוספות: לא בודקת כלל.¹⁴ ודברי רב יהודה נאמרו לפני תשמיש שכיוון שראה אותה בודקת חושב שהרגישה ופורש.

רמב"ם: לפני תשמיש לא צריכה לבדוק אלא משום צניעות בלבד,¹⁵ אבל לאחר תשמיש צריכה לבדוק.¹⁶

הגה"מ: לפני תשמיש מצווה לבדוק ולאחר תשמיש לא תבדוק כדברי רב יהודה שלא יפרוש מכאן ולהבא.¹⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם: רוב הנשים יש להם וסות לראות בזמן ידוע כגון מעשרים לעשרים יום או משלושים לשלושים יום וכל אישה שיש לה וסת קבוע בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש.¹⁸ וכל אישה שיש לה וסת קבוע בעלה בא עליה כמו שירצה.¹⁹ **ובסי' קפ"ו פסק** בסתם כדעת התוספות שלא בודקת כלל והביא גם את הרמב"ם שצריך לבדוק לאחר תשמיש הוא בעד אחד והיא בעד אחר והצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש.

אבל הרמ"א כתב כדברי התוספות שאין לה לבדוק כלל.

והש"ך ביאר שאף לאחר תשמיש יהיה ליבו נוקפו ופורש מכאן ולהבא.

אישה שאין לה וסת קבוע, האם בתוך ל' יום מותרת לשמש בלא בדיקה?

ש"ך: כן ואינה צריכה בדיקה, שעונה בנונית היא זמן ראה לסתם אישה ועד ל' יום נחשב שלא הגיע זמנה לראות.

כו"פ: לא שדין עונה בנונית נאמר רק לחומרא להצריכה בדיקה ביום ה' אבל לא לקולא.

חו"ד: בג' ראיות ראשונות שאכתי לא נתחזקה שאין לה וסת נחשב תוך ל' שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה,

אבל לאחר שנתחזקה שאין לה וסת צריכה לעולם בדיקה.

• פרישה סמוך לוסתה (ב')

איתא בגמרא (נידה טז.) בעו מיניה מרב נחמן וסתות דאורייתא או דרבנן? והגמ' מביאה מס' אוקמיתות למחלוקתם של רב ושמואל.

ר"ן, רשב"א ורא"ש: וסתות דרבנן.

תוס' וספר התרומה: וסתות דאורייתא.²⁰

---להלכה---

השו"ע פסק (לקמן סי') שהרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסתה. ובפשטות כוונתו בתשמיש משום שוסתות דרבנן. **וכ"כ הש"ך והט"ז.**

מתי פרישה בזמן הוסת היא מדרבנן?

נודע ביהודה: אחרי שעת הוסת, משום שכנגד חזקה אורח בזמנו בא, יש חזקת טהרה. אבל לפני שעת הוסת צריך לפרוש לכו"ע מדאורייתא שיש חשש שמא תראה ואין חזקת טהרה דאטו לעולם לא תראה.

חתם סופר: לפני שעת הוסת, משום שאיסור התשמיש הוא מחשש שמא ע"י חימום התשמיש יקדים האורח ולכן אין לחשוש שמא תראה כיוון שהוא דרבנן אבל אחר השעה שרגילה לראות יש לחוש מדאורייתא שמא מחמת התשמיש תראה כיוון שכבר הגיע הרגע שהייתה ראויה לראות.

זמן הפרישה

ורבנו יונה דחה את דברי האומרים שהחומרא היא בכך שדם מטמא בכל שהוא והאומרים שהחומרא היא בכך שהיה מראה הדם כעין החרדל, שהלא אף מעיקר הדין טמא בשני המקרים האלו ואין זו חומרא.

¹³ באישה שאין לה וסת קבוע ע"י לקמן סי' קפ"ו.

¹⁴ **וביאר הרשב"א** שמה שנאמר במשנה 'כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת' מירי שלא בשעת תשמיש.

¹⁵ **הובא לקמן בב"י סי' קפ"ו.**

¹⁶ **וכתב הרב מגיד בשם הרמב"ן** (הובא לקמן בב"י קפ"ו) שלשית הרמב"ם צ"ל שמה שרב יהודה אמר שלא יהיה ליבו נוקפו ופורש הוא רק בבודקת תוך הזמן שחייבים בקרבן אבל לאחר מכן אין ליבו נוקפו.

¹⁷ **האגור כתב** בשם מהרי"ל שלבעלה לא צריכה בדיקה כלל והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד. ובאור זרוע כתב להחמיר ומסיים האגור שכל זה לפני תשמיש אבל לאחר תשמיש לא שלא יהא ליבו נוקפו ופורש.

¹⁸ **הש"ך למד** שדעת השו"ע כרמב"ם. **ועי' בטהרת הבית** (ח"א עמ' קמד) שכתב שהלכה כתוס' וכסתם השו"ע בסימן קפ"ו.

¹⁹ זהו לשון הטור. **וביארנו הב"ח והט"ז** שכונתו בין ערה בין ישנה אבל פשוט שאינה ישנה לגמרי שאסור לשמש עמה, אלא שאינה ערה כל כך להשיב אם היא טהורה או לא.

²⁰ **וכדאיתא** בגמ' בשבועות יח, ב' 'והזרתם את בני ישראל מטומאתם', מלמד שצריך אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה. ושאר הראשונים כתבו שהוא אסמכתא בעלמא. **והב"י כתב** שיייתכן שאף האומרים שהוא מדאורייתא הוא לא דוקא אלא שיש לו סמך מדאורייתא.

בגמרא (נידה סג:) ישנה מחלוקת בין ר' יהודה לר' יוסי האם צריך לפרוש כל אותה עונה או רק את שעת הוסת בלבד. והלכה כדעת ר' יהודה שצריך לפרוש עונת יום או עונת לילה לפי מה שרגילה לראות.

שיטת האור זרוע:

יש להחמיר לפרוש 24 שעות. משום שכל אותה עונה שרגילה לראות נחשבת שעת הוסת וסמוך לוסתה היא העונה שקודם לכן.

הב"י כתב שאין לשיטה זו טעם ושורש שהרי בגמ' נאמר מפורש לא כך ואף האגור כתב שזו חומרא יתירה.

והב"ח כתב שאמנם בגמרא נראה שהלכה כר' יהודה אבל מ"מ ראוי להחמיר בזה.

והט"ז הקשה על דבריו מדוע להחמיר יותר ממה שמפורש בתלמוד להקל ובפרט שוסתות דרבנן.

והנקה"כ תירץ שאכן מוכח בגמ' כדברי האו"ז מכך שהגמ' שאלה על דברי רבא 'מאי לאו עונה אחריתי', ולכאוי' מהיכי תיתי לחשוב שצריך לפרוש עונה נוספת, והלא רבא אמר 'עונה' ואם אכן צריך לפרוש עונה נוספת הווי תרי עונות. אלא מוכח שמייירי במקרה שאין לה שעה קבועה לראות בה ולכן כל העונה נחשבת כשעת וסתה וממילא 'סמוך לוסתה' הוא בעונה שלפני כן, והרי רבא לא חילק בין יש לה שעה קבועה לראות או לא וא"כ גם אם יש לה שעה קבועה לראות בה עדיין תצטרך לפרוש עונה קודם לכן. ועל זה תירצה הגמ' שבאמת אם יש לה שעה קבועה לראות בה אין צריך לפרוש אלא אותה עונה בלבד. ממילא זו דעת האור זרוע להחמיר להצריך עונה נוספת רק כשאין לה שעה קבועה לראות בה.²¹

שיטת האביאסף:

צריך לפרוש עונת יום או לילה בימי ניסן ותשרי שהיום מחולק בשעות שוות, וחצי יום וחצי לילה בימי תמוז וטבת שהיום אינו מחולק בשעות שוות, שדין פרישה בעונת הוסת נמדד על פי 12 שעות.

הב"י כתב שאין לחוש לדעה זו מאחר שהפוסקים לא הזכירוהו ואף בגמרא משמע שעיקר הקפידא היא על עונת יום או לילה ולא על השעות.

והב"ח כתב שלכאורה כדברי האביאסף מוכח בגמ' (סה:) לגבי דם בתולים שעונה הוא י"ב שעות יום או לילה בימי ניסן ותשרי וחצי יום וחצי לילה בימי תמוז וטבת.

והט"ז הקשה שלכאוי' יש מס' אפשרויות להבין את דברי האביאסף ובכל אחת מהן תצא הלכה מוקשית מאוד:

א. צריך לפרוש משעה שרגילה לראות והילך 12 שעות. יוצא שהיא מותרת בכל אותה עונה עד השעה שרגילה לראות וזה לא ייתכן שהרי ר' יהודה אמר שצריך לפרוש כל אותה עונה.

ב. צריך לפרוש עד השעה שרגילה לראות 12 שעות. יוצא שאחרי השעה שרגילה לראות היא מותרת אף שזו עדיין אותה עונה וכנ"ל אין זה ייתכן.

ג. צריך לפרוש 6 שעות לפני השעה שרגילה לראות ו-6 שעות אחרי השעה שרגילה לראות. יוצא שהיא מותרת לפני השעות הללו אף שזו אותה עונה או לחילופין מותרת אחרי 6 השעות הללו אף שזו אותה עונה וזה לא ייתכן שר' יהודה הצריך לפרוש כל אותה עונה כפי מה שהיא שביום ובלילה תליא מילתא ולא בשעות.

והוכחת הב"ח מהגמ' הנ"ל אינה נכונה משום ששם מדובר לגבי תליה בדם בתולים להקל ולהתיר לה שמש שוב לאחר מכן, ולכן שם הדבר תלוי בשעות ולא בזמן היום או הלילה שהרי לא ייתכן שנקל לתלות זמן רב כשימש בתחילת הלילה ונחמיר שאי אפשר לתלות אם שימש בסוף הלילה משא"כ הכא שביום או בלילה תליא מילתא.

והנקה"כ תירץ שמחשבים לפי האביאסף את שעות היום שאם הוא בתקופת טבת שהיום קצר שהוא רק 9 שעות צריך להוסיף שעה וחצי מעונת הלילה שלפני כן ועוד שעה וחצי מעונת הלילה שאחרי כן שנחשב כביכול ליום כיוון שהלילה לוה מהיום. ואם רגילה לראות בלילה בתקופת טבת אינה צריכה לפרוש אלא משעה וחצי לאחר השקיעה עד שעה וחצי לפני הנץ החמה. ומה שכתוב בגמ' לפרוש יום או לילה הוא רק בתקופה רגילה שיום ולילה הן 12 שעות כל אחד אבל בתמוז וטבת ישתנה דין זה.

---להלכה---

השו"ע פסק שבשעת וסתה צריך לפרוש ממנה עונה אחת וכדברי ר' יהודה אם הוא ביום פורש כל אותו היום,²² בין אם רגילה לראות בסופו ובין אם רגילה לראות בתחילתו וה"ה בלילה, בין אם קבעה וסת ובין אם לא. **וכ"כ הט"ז.**

אבל הש"ך כתב להחמיר **א.** כראב"ן שכתב כאו"ז לפרוש עונה קודם כשאין לה שעה קבועה לראות ביום.

ב. כאביאסף לפרוש 12 שעות וכדברי המעדני מלך והב"ח.

ממה צריך לפרוש בעונת וסתה?

רשב"א: מתשמיש אבל מותר בכל שאר קריבות דברים.

י"א (הובא ברשב"א): צריך לפרוש מכל הקריבות כנידה.²³

תרומת הדשן: אסור אף בחיבוק ונישוק ומותר רק בשאר הרחקות כגון מזיגת הכוס וכה"ג.²⁴

²¹ **הנקה"כ כתב** שאין להקשות א"כ מדוע האו"ז לא כתב שכל חומרתו היא רק כשאין לה שעה קבועה? ותירץ **א.** דבר זה מוכח מלשונו 'אם רגילה לראות ביום' משמע שכל היום הוא שעת ראייתה. **ב.** כיוון שבזמן הזה אין וסתות קבועות לשעות בפשטות מייירי בכה"ג דוקא. וכיוצא בזה כתב האגודה.

²² **הפת"ש ביאר** שמייירי בת"ח שמאפיל בטליתו או בבית אפל דאל"כ בלאו הכי אסור לשמש מיטתו ביום.

²³ **הב"י הביא** שהיה אפשר להוכיח מדברי ר"ת לקמן שסובר שהיוצא לדרך אינו פוקד את אשתו בעונה הסמוכה לוסתה אלא בדברי ריצוי ולא בתשמיש, ממילא מוכח שמי שאינו יוצא לדרך אסור בכל דאל"כ מה ההבדל בין יוצא לדרך לסתם אדם? **ודחה זאת הב"י** משום שלכו"ע שרי בשאר קריבות אלא ההבדל הוא שביוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו ובסתם אדם מותר אך אינו חייב.

²⁴ **הב"י הקשה** על דבריו שמכך שכתבו הפוסקים שאינה אסורה אלא בתשמיש משמע שכל שאר דברים שרי. ועוד שהתרה"ד כתב כן בשם הראב"ד בעוד שהוא מפורש כתב שכל קריבה מותרת חוץ מתשמיש.

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הרשב"א ושאר הראשונים שפורש מתשמיש בלבד. **וכ"כ הפת"ש** שאין לחדש חומרות על ישראל והלוואי שישמרו מה שמוטל עליהם.²⁵
הב"ח כתב שהחמיר לאסור חיבוק ונישוק תבוא עליו ברכה. **וכ"כ הש"ך**.
אבל הט"ז כתב שהוא אסור מעיקר הדין.²⁶

אישה שקבעה וסת לראות בליל טבילתה:

כתב הפת"ש, שסדר העדיפות להקל לה לשמש הוא:

- א. לשמש בעונה הסמוכה לוסתה ולבטל את חומרת האור זרוע.²⁷
- ב. לספור 5 ימים ולא 6 משעת ראייתה ולבטל את חומרת הרמ"א לספור בכל גוונא 5 ימים אף שלא שימשו.
- ג. לשמש בעונת הוסת עצמה משום שוסתות דרבנן ולא החמירו לאוסרה על בעלה עולמית.

ימי המבוכה

כתב הרמ"א בשם ההגהות מיימוניות שאישה שמשנית וסתה להקדים שנים או שלשה ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה שנים או שלשה ימים קודם או אחריו.

ש"ך (לקמן סי"ג): אישה שיש לה וסת קבוע ושינתה לראות ביום אחר צריכה בחודש הבא לחשוש לשני הימים.
נודע ביהודה: כוונת הרמ"א שרגילה לראות בתוך טווח של ג' ימים ולא קבעה לאחד מהן ולכן פורשת בכולן.²⁸
חוות דעת: כוונת הרמ"א בשני מקרים:

- א. באישה שהוחזקה ג' פעמים לראות בג' לחודש. ולאחר מכן הוחזקה לראות ג' פעמים בב' לחודש ובג' לחודש. ולאחר מכן הוחזקה לראות ג' פעמים בא' לחודש, ובב' לחודש, ובג' לחודש. שאז חוששת לשלושת הימים שהימים שבהתחלה הוקבעו לתחילת הוסת לא נעקרו כיוון שהמשיכה לראות בהן אף שהן עתה באמצע הוסת.
- ב. אישה שהוחזקה ג' פעמים לראות בא' לחודש. ולאחר מכן ראתה ב' פעמים בב' לחודש, ולאחר מכן ראתה פעם אחת גם בא' וגם בב' שאז הוקבעו שני הימים. ולאחר מכן ראתה ב' פעמים בג' לחודש ולאחר מכן ראתה פעם אחת בא', ב' וג' שאז הוחזקו שלושת הימים.

וכתב הרמ"א, שכל סעיף זה מייירי בוסת התלוי בימים ולא בוסת התלוי בשינוי הגוף ועי' לקמן סי' קפ"ט כל פרטי דינים אלו.

• **פרישה סמוך לוסת בקטנה (ג')**

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), שקטנה שלא הגיעה לגיל י"ב ויום אחד ולא הביאה סימנים (וצריך את שני התנאים יחד שכל תנאי בפני עצמו לא מספיק - ט"ז), אין צריך לפרוש ממנה סמוך לוסת (וכן בשעת הוסת עצמה - ט"ז) כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. וה"ה לזקנה שנסתלקו דמיה.

האם צריכה לקבוע וסת בכדי שתחשב בחזקת רואה? (פת"ש)
ט"ז: לא ואף אם ראתה ג' פעמים בזמנים שונים מחזקת כרואה.
נקה"כ: כן וכל עוד לא קבעה וסת אינו צריך לפרוש ממנה כלל.

• **ראתה בשעת הנץ החמה או ב' או ג' ימים (ד'-ו')**

אישה שרגילה לראות בהנץ החמה ולא ברור לה אם ראתה קודם הנץ או אחר הנץ:

י"א: יש להחמיר ולאוסרה כל הלילה והיום שלאחריו.

י"א: אינה אסורה אלא ביום. וכך הכריע הראב"ד.

---להלכה---

השו"ע פסק כראב"ד וכדברי המקילין שאסורה ביום בלבד.

אבל הב"ח כתב שראוי להחמיר מכוח ספק גם בלילה וגם ביום.

²⁵ ואם שימשו שניהם צריכים כפרה. **פת"ש**.

²⁶ **יש גירסאות שונות בדברי הט"ז** האם אסר בכל אדם כיוון שביוצא לדרך מותר ותהיה לו הוראת היתר, או שאסר רק ביוצא לדרך שיש לו חשק טפי. עי' פרדס רימונים וחוו"ד.

²⁷ **ואף לרא"ה שסובר** שעונה הסמוכה לוסתה חמורה מהוסת עצמה, כל זה בוסת קבוע אבל בוסת שאינו קבוע זה וודאי דרבנן ויש להקל כדי שלא תתגרש מבעלה.

²⁸ **הנודע ביהודה למד** מתוך דין זה שאף אישה שרגילה לראות בטווח של ז' ימים שכל אותם הימים הם כווסת קבוע ותצטרך בכל יום בדיקה בוקר וערב. והוכיח דין זה מסי' קפ"ו לגבי אישה שעד י"ד יום בוודאות אינה רואה שנחשבת בזמן זה כיש לה וסת קבוע. **והקשה ע"כ הפת"ש** ששם הוחזקה שבוודאי אינה רואה כל י"ד יום משא"כ הכא שלא הוחזק שום יום מתוך הז' ימים שהיא רואה בו בוודאי.

והש"ך כתב שבכל מקרה צריך לחשוש גם ללילה שלפני כן וכשיטתו לעיל להחמיר בעונת אור זרוע.²⁹

מה הטעם להקל בדין זה?
רא"ש: כיוון שושתות דרבנן ודין פרישה סמוך לושתתה קל יותר משעת הושת עצמה ולכן חוששים רק ליום שהוא וודאי בימי נידותה.

ט"ז: כיוון שביום היא על כל פנים טמאה אנחנו תולים את תחילת הקלקלה גם כן ביום.³⁰

אישה שרגילה לראות ראייה מרובה מקודם הנץ החמה עד לאחר הנץ החמה:

י"א (הובא ברא"ש): אסורה כל הלילה וכל היום שלאחריו שכל אותו הזמן נחשב שעת ושתתה.³¹

י"א (ע"פ הבנת הטור): אסורה רק בלילה בלבד משום שאזלינן בתר התחלת הושת.³²

ראב"ד: אסורה כל הלילה וביום רק כשיעור שנמשך בו ראייתה.³³

---להלכה---

השו"ע פסק (ס"ה) כדעת הראב"ד.

והש"ך הוסיף שלשיטתו לעיל לפסוק כראב"ן גם כאן צריכה לפרוש עונה קודם לכן.³⁴

אישה שנמשך ושתת ב' או ג' ימים מתי צריכה לפרוש?

ראב"ד: צריכה לפרוש כל אותם ימים שכולם חשובים כעונה אחת.

רמב"ן: צריכה לפרוש כל אותם ימים שכל יום ויום ושת בפני עצמו ואם נעקר היום הראשון חוששת לשאר הימים.³⁵

רז"ה: צריכה לפרוש בעונה הראשונה בלבד.^{36 37}

---להלכה---

השו"ע פסק (ס"ה) כרז"ה שצריכה לפרוש רק בעונה הראשונה.

כיצד השו"ע פסק כרז"ה והרי לעיל ס"ה פסק כראב"ד?

ט"ז: בס"ה מדובר על ראייה מועטת ולכן ניתן להחשיב הכל כראיה אחת אבל בס"ו זו ראייה מרובה וא"א להחשיב הכל כראיה אחת ולכן חייב להיות שזו תוספת דמים וכיוון שנסתלק עיקר הראיה הסתלק גם התוספת.

פרישה: בס"ה מדובר על ראייה קצרה ולכן ניתן להחשיב הכל כראיה אחת אבל בס"ו זו ראייה ארוכה שלא ייתכן שהכל יצטרף לראיה אחת.³⁸

• דין פרישה במעוברת ומניקה (ז')

איתא בגמרא (נידה ט.) מעוברת ומניקה דיה שעתה. ומסקנת הגמ' שכיוון שדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה. **עפ"י פסק השו"ע**, שאם הגיע ושתת בימי עיבורה משהוכר עוברת או בימי מינקתה שהם כ"ד חודשים משנולד הולד אע"פ שמת אין צריך לפרוש אף לא בשעת ושתתה.³⁹

ממתי מעוברת נחשבת כמסולקת דמים?⁴⁰

²⁹ **הש"ך כתב** שדין זה נכון גם באישה שמסתפקת אם ראתה קודם השקיעה או לאחריו. **וביאר הפת"ש** שעיקר חידושו של הש"ך שבין השקיעה לצה"כ ובין עלות השחר להנץ החמה נחשב לילה לענין ושתת.

³⁰ **הרז"ה הקשה** על דברי הרא"ש שמאי איכפת לן שהיא וודאי הייתה טמאה ביום הלא על כל פנים דין פרישה הוא רק בתחילת הושת ועל זה אין לי שום הכרע מתי התחילה ראייתה? ולפי דברי הט"ז אתי שפיר.

³¹ משום שאפילו לר' יוסי אסורה עכ"פ בשעת ושתת וא"כ לר' יהודה שאין ושת לשעות יצא שמחמת שעת הושת נאסרה כל הושת כולה ולכן אסורה גם ביום כולו.

³² **אבל רבנו ירוחם למד** שדעה זו היא כדעת הראב"ד.

³³ **הראב"ד הוכיח** שכך נראה מדברי הגמ' 'היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה דברי רבי יוסי. ר' יהודה אומר כל היום שלה'. וכל מקום שכתוב 'עם' משמע לאלתר ועוד שלא חילקנו בין ראייה מרובה לראיה מועטת

ובכל גווני אסורה עונת הלילה ושעת הושת ביום בלבד. **וביארנו הט"ז והש"ך** שבליילה וודאי אסורה דאזלינן בתר תחילת הושת.

³⁴ **הפת"ש הקשה** שהלא ראב"ן החמיר כאור זרוע רק כשאין לה ושת קבוע והכא הרי יש לה שעה קבועה. וצ"ל שסמך על מה שכתב בנקה"כ שנשי דידן אין להן שעה קבועה ודוחק.

³⁵ **עי' בפרישה שהביא ב' נפק"מ** בין הראב"ד לרמב"ן.

³⁶ **הרא"ש הוכיח** כדברי הרז"ה מכך שהגמ' שואלת לדברי ר' יוחנן שאמר שאישה יכולה לקבוע ושת בימי נידתה מדוע לא הצריכה לבדוק? ואם נאמר כדברי הראב"ד, מדוע הגמ' לא שאלה גם לריש לקיש שתצטרך לבדוק כדי לדעת בחודש הבא כמה ימים צריכה לפרוש. אלא מוכח שאזלינן רק בתר העונה הראשונה בלבד ותו לא.

והרשב"א הוכיח כדברי הרז"ה מהגמ' 'היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה' וכתב הב"י שאע"פ שהראב"ד הביא את אותה גמ' כראיה לשיטתו, בפשטות נראה מהגמ' כדברי הרז"ה שצריכה לפרוש רק את העונה הראשונה בלבד.

³⁷ **הב"י הקשה** מדברי הגמ' בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות שאם פוסקת בראייתה מחשיבים כל ראייה בפני עצמה. ולכאוי מוכח שמסתכלים על כל ראייה בפני עצמה, ותיירץ שכל זה רק להחזיקה בחזקת רואה דם, אבל לענין פרישה בעונת הושת התחלת הראייה היא העיקר.

³⁸ **הנפק"מ ביניהם** תהיה לו יצויר שבאמת לא פסקה לראות דם בינתיים, לט"ז ממילא הכל יחשב כראיה אחת אבל לפרישה גם אם לא פוסקת א"א לחבר את הכל כראיה אחת. ובאמת **החוות דעת כתב** שהשו"ע דיבר רק בשופעת שהכל ראייה אחת אבל בפוסקת צריכה לפרוש כל אותם ג' ימים. **והפת"ש הביא** לחלק בין אם קבעה את הימים הראשונים לראייתה או לא שבקבעה את יום א' חוששת רק לתחילת ראייתה אף בפוסקת.

³⁹ **הפרישה כתב** שבשעת ושתת עכ"פ צריך לפרוש אך סיים שאין זה דיוק גמור. ובשו"ע כתב מפורש לא כך.

⁴⁰ עי' לקמן סימן קפ"ט ממתי נחשב שהוכר עוברת.

רז"ה: לאחר שעברו עליה ג' עונות והחזקה שאינה רואה.
רשב"א: מיד שהוכר עוברה היא בחזקת שאינה רואה.

ראתה בזמן עיבורה האם צריכה לפרוש בחודש הבא?
מהרש"ל: אפילו בפעם אחת שראתה צריכה לחשוש.
תורת השלמים: רק אם ראתה ג' פעמים צריכה לחשוש כוסת שאינו קבוע.

בשנה מעוברת האם חודש העיבור עולה למניין כ"ד חודשים?
ש"ד: לא וצריך למנות חודש נוסף.
כו"פ: כן ובכל גוונא הוא כ"ד חודשים.

• דין פרישה ובדיקות באישה שנחבאת במחבוא (ח')

איתא במשנה (לט.) הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה. ר' מאיר אומר אם הייתה במחבוא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה מפני שחרדה מסלקת את הדמים.
ובגמ' רב חסדא מבאר שכל המשנה היא לר"מ וברישא מיירי שלא הייתה במחבוא ולכן טמאה דס"ל וסתות דאוי.
וכתב הב"י שלדידן דק"ל וסתות דרבנן אם עבר וסתה ולא בדקה טהורה ק"ו מדברי ר"מ.

הייתה במחבוא מפני פחד והגיע שעת וסתה:

טור: לכתחילה חוששת לשעת וסתה אף שאינו קבוע. אבל בדיעבד כשעבר היום אף שלא בדקה מותרת.⁴¹
רשב"א: לא צריכה לחשוש לשעת וסתה שהחרדה מסלקת דמים.

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א.

אבל הרמ"א הביא ב"א את דברי הטור.

והביא הפת"ש שאם ראתה במחבוא, ראייה זו אינה מצטרפת לקביעות וסת.

לטור, מדוע מעוברת לא צריכה לבדוק ואילו נחבאת במחבוא לכתחילה צריכה לבדוק והרי בגמ' הושוו להדדי?
ב"י: מעוברת דמיה מסולקין באופן וודאי, אבל נחבאת לא ברור לנו שהיא מסולקת דמים שהרי יש נשים שרואות גם במחבוא ולכן הצרכנו לכתחילה בדיקה.
ב"ח: לטור ולרמ"ש הייתה גרסה אחרת בגמרא.
ט"ז: מעוברת היא מסולקת דמים ואין לחשוש שתראה, משא"כ במחבוא חוששים שיצא הפחד מליבה ותראה דם כיוון שהוא שעת וסתה ולכן רק לאחר שיעור הוסת ניתן להשוות אותה למעוברת כדברי הגמ'.

• דין עבר זמן הוסת ולא בדקה (ט')

אישה שיש לה וסת קבוע ולא בדקה:

איתא בגמ' (טז.), אישה שיש לה וסת והגיע עת וסתה ולא בדקה ולא ראתה:
רבי אליעזר/רבי מאיר - טמאה נידה.
רבי יהושע/חכמים - תיבדק.

ועוד איתא בגמ', איתמר אישה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה:

רב - מצאה טהורה, טהורה. מצאה טמאה, טמאה.

שמואל - אפילו מצאה טהורה, טמאה משום שחזקה אורח בזמנו בא.

במה נחלקו רב ושמואל?

רב נחמן בר יצחק: רב סובר שוסתות דרבנן ושמואל סובר שוסתות דאורייתא.

רבי זירא: רב סובר שאם בדקה בזמן שיעור וסת סמוך לוסתה טהורה אבל אם איחרה לבדוק אף שמצאה טהורה עדיין היא טמאה שסמכו חכמים לטמא כאילו וסתות דאורייתא. ושמואל מטמא בכל גוונא משום שוסתות דאורייתא.

להלכה, מה הדין אם עבר זמן הוסת ולא בדקה?

רשב"א: הלכה כחכמים ולכן תבדוק כעת ותהיה טהורה שוסתות דרבנן וכדרב נחמן בר יצחק.

ר"י ורמב"ם: הלכה כחכמים ולכן לכתחילה צריך בדיקה אבל אם עבר זמן הוסת מותרת אף בלא בדיקה כלל.

רא"ם: הלכה כחכמים אבל טהורה דווקא בבדקה בתוך זמן שיעור וסת וכר' זירא.

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת הר"י והרמב"ם שלכתחילה צריך בדיקה ואם עבר הוסת טהורה בלא בדיקה והביא בשם י"א את הרשב"א שאסורה עד שתבדוק. **אבל בסי' קפ"ו ס"ד פסק** כדעת הרשב"א.

⁴¹ וכ"כ הרמב"ן.

והרמ"א כתב שנהגו כדעת הרשב"א.⁴² וכ"כ הט"ז.

אבל הב"ח והש"ך כתבו להחמיר כרא"ם שדווקא אם בדקה כשיעור וסת אבל בלאו הכי טמאה.
אבל הפת"ש כתב שאין להחמיר בכך ומותרת אף בלא בדיקה. אבל בוסת הגוף כיוון שהרגישה במקרים הללו ולא בדקה אפילו בוסת שאינו קבוע אסורה לשמש עד שתבדוק.

אישה שיש לה וסת שאינו קבוע, מה הדין אם עבר זמן הוסת ולא בדקה?
הרשב"א כתב שאם יש לה וסת שאינו קבוע והוא פחות או יותר מעונה בנונית אם עבר שעת הוסת לא צריכה בדיקה. אבל בעונה בנונית הרי הוא כוסת קבוע ואם עברה ולא בדקה אסורה עד שתבדוק כמו באישה שיש לה וסת קבוע.⁴³
וכן מדויק מדברי השו"ע.⁴⁴

אישה שבדקה עצמה ונאבד העד או שהטילה מי רגלים בשעת וסתה:

הפת"ש הביא שבכה"ג טמאה שיש לחוש שמא הרגישה ולא אדעתא שסברה שהוא הרגשת עד או הטלת מי רגלים ולכן אף אם תבדוק כעת עדיין יש לחוש שמא ראתה שהעד נאבד או לאחר הטלת מי רגלים שהדם נפל על הארץ ונעלם.

עקירת וסת במקרה שלא בדקה ולא הרגישה:

הפת"ש הביא שאישה שיש לה וסת קבוע ועבר ג' פעמים יום וסתה ולא בדקה ולא הרגישה לא נעקר וסתה. וכן אם באמצע קביעת הוסת לא בדקה ולא הרגישה אם תראה חודש לאחר מכן מצטרף לראיות הראשונות. אבל אם יש לה וסת שאינו קבוע נעקר אף בכה"ג וצ"ע.

• דין היוצא לדרך (י)

איתא בגמ' (יבמות סב.) היוצא לדרך,⁴⁵ צריך לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסתה. והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצווה מיטריד ויבטל מן המצווה.

רשב"א: אפילו בתשמיש מצווה לפקדה שושתות דרבנן ובמקום מצווה לא גזור.

רבנו תם: בדברי ריצוי ולא חיישינן שמא יבוא עליה.

סמ"ג: אפילו בתשמיש אבל המחמיר תבוא עליו ברכה.

נמוק"י: כוונת הגמ' שאדם חייב להתעכב מלצאת לדרך אם היא נידה ותטבול תוך עונה אחת.

---להלכה---

השו"ע כתב הרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסתה.⁴⁶

וכתב ע"כ הרמ"א כדברי הרשב"א שאפילו בתשמיש שרי. **ולהלכה הכריע** ע"פ הסמ"ג שהמחמיר שלא לפקדה אלא

בדברי ריצוי תבוא עליו ברכה.⁴⁸ וכל מיני קורבה ואהבה שרי מלבד תשמיש.⁴⁹
אבל המהרש"ל ביאר שכוונת הסמ"ג שהמחמיר ואינו יוצא לדרך תבוא עליו ברכה. **והוסיף הרמ"א** שאם הולך לדבר מצווה אין צריך לפקוד את אשתו.⁵⁰

ועוד הביא הרמ"א בשם י"א את דין הנמוק"י שצריך להמתין אם אשתו נידה ותטבול תוך עונה אחת.⁵¹ **וכתב הש"ך** שלדבר מצווה או אפילו לדבר הרשות במקום צורך גדול אין צריך להמתין. **והפת"ש הביא** שאם יזדמן ליל טבילתה סמוך לוסתה וודאי שאין צריך להמתין.

ליל טבילה שחל בעונת הוסת:

כנסת יחזקאל: מותר בתשמיש ואף אם הוא ליל טבילה מכתם עדיין נחשב מצווה.

⁴² הפת"ש כתב שמדובר על בדיקת חורין וסדקין. ואם יש לה שעה קבועה לראות צריכה לבדוק באותה שעה. ואם אין לה שעה קבועה צריכה לשים מוך דחוק כל אותה עונה. ואם משנית וסתה בטווח של ג' ימים צריכה לשים מוך כל אותם ימים.

⁴³ הב"י כתב שאף לכתחילה לא צריכה בדיקה בוסת שאינו קבוע אבל בשו"ע ניתן לדייק שעכ"פ לכתחילה צריכה בדיקה ועי' בדי השולחן שכתב בדעת השו"ע שיש להחמיר.

⁴⁴ כך מדויק מהשו"ע שרק בוסת קבוע או בעונה בנונית אסורה עד שתבדוק. **והדרישה הקשה** מדוע אישה שאין לה וסת לא צריכה בדיקה, והלא בכל שעה יש לחוש שמא תראה כדלקמן סי' קפ"ו: **ותירץ הט"ז** שיש לחלק בין אישה שאין לה וסת כלל שבכל פעם היא בחזקת רואה עד שתבדוק לבין אישה שיש לה וסת רק שהתחילה לשנות ראייתה שרק צריכה לחוש לכתחילה ליום זה אך אין חזקה שתהיה רואה בשעה זו.

⁴⁵ הפת"ש הביא שהוא שיעור של י"ב מיל.

⁴⁶ בפשטות נראה מדברי השו"ע שאף בשעת הוסת עצמה צריך לפקדה. וכ"כ בטהרת הבית ח"א עמ' צ"ה.

⁴⁷ הש"ך הביא שבאו"ח כתבו הטור והשו"ע שלא יבעול ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך כי הוא קשה לו.

⁴⁸ והשו"ך הביא סתירה בדברי הלבוש שכתב כאן כרמ"א ובאו"ח כתב שבליילה קודם שיצא לדרך מצווה לבעול אף סמוך לוסתה. וסיים הש"ך שהעיקר כדברי הרמ"א כאן.

⁴⁹ הש"ך הביא שאף שהב"ח כתב לעיל שיש להחמיר בחיבוק ונישוק בעונת הוסת, הכא אין להחמיר כלל כיוון שיש מתירים אפילו בתשמיש והוא מצווה ג"כ.

⁵⁰ הב"י כתב שהטור השמיט את דין היוצא לדבר מצווה משום שאינו עניין להלכות נידה. וכתב הדרכ"מ שאף שלר"ת הרי גם באינו יוצא לדרך שרי דברי ריצוי, וא"כ כל ההבדל ביוצא לדרך הוא רק האם חייב או לא וזה אינו עניין להלכות נידה, מ"מ הטור כתב כאן כדי להשמיע את דעת שאר הראשונים שאף בתשמיש שרי.

⁵¹ **וכתב הש"ך** שהוא יום או לילה והיינו י"ב שעות וכדלעיל לשיטתו שפסק כאביאסף.

סדרי טהרה: אסור בתשמיש ואף אם בליל טבילה מראה גמורה וכ"ש מראית כתר.⁵²

יוצא לדרך שחל ליל טבילתה בעונת הוסת:

כתב החת"ס שיש לדון אם בצירוף ב' מצוות יש להתיר אף לרמ"א שכתב לאסור תשמיש, והסיק להחמיר משום שלשיטתו אף להלכה שוסתות דרבנן, דין פרישה סמוך לוסת הוא דאורייתא (ולשיטתו לעיל ס"א) וכיוון שהוא ספק דאורייתא להקל בתשמיש בעונה הסמוך לוסתה. אבל בעונת אור זרוע ואביאסף יש להקל קצת.

• **דין הבא מן הדרך (י"א)**

איתא בגמ' (טו.) תנן כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה.⁵³ אמר ריש לקיש, והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה.

אמר רב הונא לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסור וסתות דאורייתא ואף אם המתין שהות כדי שתוכל לספור ולטבול כיוון שדנים אותה כאילו וודאי ראתה עד שתאמר לו טהורה אני.

רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע עת וסתה מותרת וסתות דרבנן. ובהמשך הגמ' שם **אמר רבי יוחנן** אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה.

רשב"א: רבה בר בר חנה ור' יוחנן אמרו דבר אחד שיש להתירה רק כשהיה בכדי שתוכל לספור ולטבול.⁵⁴ **ר"י ורמב"ם:** רבה בר בר חנה התיר אף אם לא שהה ור' יוחנן התיר רק אם שהה.⁵⁵

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א, ולכן כתב שאם שהתה אחר הוסת כדי שתספור ותטבול בא עליה ואין צריך לשאול. אבל אם הגיעה עת וסתה אסור לבוא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת יום ה' לראייתה הווי כהגיע שעת וסתה.

והדגיש הט"ז שכל זה כשיש לו ספק אם ראתה או לא אבל אם וודאי ראתה אסורה עד שישאלנה.

והוסיף הש"ך ע"פ הטור שבא עליה בין ערה בין ישנה כשאינה ישנה לגמרי אלא שאינה יודעת להשיב אם טהורה.

וכתב הפת"ש שאפילו אם היא ערה ושוכבת אצלו צריך דווקא שישאלנה ותוציא מפיה שהיא טהורה.

ועוד איתא בגמרא (טו.) אמר רב שמואל משמיה דר' יוחנן אישה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה. אמר ליה רב שמואל בר יבא לר' אבא אמר ר' יוחנן אפילו ילדה דבזיזא למטבול? ומסקנת הגמ' שבמקום שיש ספק אם ראתה יש להתיר אף בילדה.

רש"י: אפילו נערה שבושה מלטבול אם לא שבעלה תבעה.⁵⁶ **ר"ת:** אפילו יולדת שפוחדת מהצינה.

• **אישה שיש לה וסת לימים ולקפיצות (י"ב)**

כתב הרשב"א, כל מה שאמרנו שאם עבר שעת וסתה משער בכדי שתספור ותטבול, הוא רק כשיש לה וסת לימים בלבד, אבל אם יש לה וסת לימים ולקפיצות אימור לא קפצה ולא ראתה ומותר לבוא עליה אף אם לא שהה. אבל לעונה בנונית צריך לחשוש ולשהות כדי שתספור ותטבול בין אם וסת הקפיצות נקבע לפחות מל' יום ובין אם נקבע ליותר מל' יום בכל מקרה צריך לחשוש לעונה בנונית.

והרמב"ן כתב שאם היה לה וסת מוסתות הגוף ואין לה וסת יום קבוע הרי היא טהורה עד העונה כמי שאין לה וסת.

ב"י: הרשב"א והרמב"ן אמרו דבר אחד וקפיצה דנקט הרשב"א הוא לאו דווקא דה"ה לכל וסת הגוף שצריך לחשוש לעונה בנונית. **וכ"פ בשו"ע.**

ש"ך: רק בקפיצה שהיא תגובה רצונית צריך לחשוש לעונה בנונית אבל בוסת הגוף שזו תגובה בלתי רצונית לא צריך

⁵² **החוות דעת מבאר** שבניגוד ליוצא לדרך שהיא משתוקקת לבעלה ולכן התרנו תשמיש, בליל טבילה ניתן לדחות את הטבילה למחר. **הנודע ביהודה הוסיף** שגם בכלה יש לאסור. **ובאבן שהם כתב** שמ"מ מותרת לטבול סמוך לוסתה אף בליל שבת כיוון שכל מיני קורבא ואהבה שרי והם גם נחשבים מצווה.

⁵³ הגמ' מבארת שקמ"ל דאף שהוא לא בעיר עדיין רמ"א אנפשה ובדקה. ⁵⁴ וסברתם היא שיש ס"ס האם ראתה ואף אם ראתה אולי טבלה אבל בלאו הכי אין להתירה שאף שוסתות דרבנן אימור ראתה כיוון שרוב הפעמים אורח בזמנו בא, והרי אילו ראתה וודאי לא טבלה כיוון שאין שהות לספור ולטבול.

⁵⁵ **הרמב"ם ביאר** שנחלקו האם וסתות דרבנן (רבה בר בר חנה) או דאורייתא (ר' יוחנן) וממילא השאלה אם יש לדונה כוודאי ראתה או לא. ולהלכה קי"ל כרבה בר בר חנה ומותרת אף בלא שהתה כדי שתוכל לספור ולטבול. וכל זה ביש לה וסת אבל אם אין לה וסת אסור לו לשמש עד שתבדוק כיוון שאין לה חזקת טהרה.

⁵⁶ **הט"ז כתב** כרש"י שבין קטנה ובין גדולה בא עליה ואין צריך לשאול אם שהתה כדי שתספור ותטבול ובתנאי שלא וודאי ראתה.

סימן קפ"ה- נאמנות האישה וחזקת טומאה

• נאמנות האישה בדיני נידה (א')

איתא בגמרא (יב.) ת"ר החמרים והפועלים והבאים מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה. בד"א שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טומאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני. ועוד איתא (כתובות עב.) ומשמשתו נדה היכי דמי אי דידע נפרוש, אי דלא ידע נסמוך עלה דאמר שמואל מנין לנידה שסופרת לעצמה שנאמר 'וספרה לה' לעצמה. מוכח שיש לאישה נאמנות בענייני נידה.

וביאר הב"י א. הטור דקדק לכתוב שצריכה לומר 'טבלתי' משום שאינה נאמנת לומר לא הייתי טמאה.
ב. מיירי בשעברו ימים שתוכל לספור ולטבול ואכתי אינו יכול לבוא עליה עד שתאמר במפורש כיוון שוודאי ראתה (בניגוד לסוף סי' קפ"ד שיש ספק אם ראתה או לא)

---להלכה---

השו"ע פסק האישה שהיא בחזקת טמאה אסור לו לבוא עליה עד שתאמר לו טבלתי.
וכתב הרמ"א ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול נאמנת. ואפילו רואה בגדיה מלוכלכים בדם נאמנת לומר בשוק טבחים עברתי או נתעסקתי בציפור וכדומה לזה. (עי' פ' הרא"ש)
וכתב הפת"ש שאף אם היא שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר טהורה אני. 59

הקשה הט"ז מאי קמ"ל הרמ"א וודאי שבלאו הכי אינה נאמנת כיוון שלא ייתכן שטבלה באותו הזמן?
ותירץ שאף אם יש לו ספק כגון שרגילה לעשות הפסק טהרה לאחר 6 ימים וכעת לא ייתכן שטבלה אלא"כ עשתה הפסק טהרה לאחר 5 ימים עדיין נאמנת.
ובנקה"כ כתב שלא קשה מידי דגופא דדינא אתי לאשמועינן שנאמנת והבעל סומך עליה. ותירוצו של הט"ז אינו עניין לקושייתו. **ובש"ך הביא** ג"כ דין זה שמייירי בספק אם עברו הימים או לא שסומך עליה.

אישה החשודה לעבור על דברי תורה:

כתב הפת"ש שאם חשודה לזנות בנדות לא נקראת חשודה לגבי בעלה אף בשעת וסתה. אבל אם הכשילה את בעלה בשעת נידות אינה נאמנת בשעת וסתה עד שתעשה תשובה אבל שלא בשעת וסתה או לומר טבלתי נאמנת אם לא בימות החורף שקשה לטבול. והחוות דעת הוסיף שבמקום שהטבילה עולה כסף בכל גוונא אינה נאמנת.

• החזקה נידה בשכנותיה ודין אמתלא (ב'-ג')

דין החזקה נידה:

איתא בגמרא (כתובות עב.) החזקה נידה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה. 60 **רש"י:** שראוה לובשת בגדי נידותה. **וכן פסק השו"ע,** ואם החזקה נידה בשכנותיה שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נידותה חשובה כוודאי טמאה.

דין אמתלא באמרה טמאה אני:

ועוד איתא בגמרא (כתובות כב.) אמרה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת.
וכן פסק השו"ע (ס"ג), אמרה לבעלה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני, אינה נאמנת (אם הוא לאחר כדי דיבור- ע"פ רבנו ירוחם) ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. 61

57 **הש"ך הקשה** על הב"י א. נראה ברשב"א שדיבר דווקא בוסת הקפיצות ובפרט לשיטת הש"ך לקמן סי' קפ"ט שוסת החודש ועונה בנונית הוא אותו יום שהרי הטוש"ע בעצמם כתבו שלא חוששים לוסת החודש כשיש לה וסת הגוף. **ב.** הרשב"א כתב שבכה"ג שקפצה וודאי שלא צריך לחשוש לעונה בנונית, ממילא גם בוסת הגוף בפשטות יש לחשוש שראתה כיוון שהוא לא תלוי בה ולא לחשוש לעונה בנונית. **ג.** מדויק מהרמב"ן שבא לאפוקי שלא חוששת לעונה בנונית אם יש לה וסת הגוף עם ימים כמו בוסת הימים לחוד דאם נאמר שכוונתו לאפוקי וסת הימים לחוד מאי קמ"ל והלא כבר נאמר לעיל שאישה שיש לה וסת לא חוששת לעונה בנונית. ועוד שברישא נאמר היה לה וסת ועכשיו נקט ולא וסת יום קבוע משמע שקאי על וסת הגוף. ועוד שברמב"ן לא הוזכר וסת הקפצה.

58 **הש"ך כתב** שאולי כוונת הב"י רק בוסת הגוף שהוא דומיא דקפיצה שתלוי ברצונה וכתב שהוא דוחק שמשמע מהב"י שכלל כל וסתות הגוף ועוד שלא מצינו בש"ס וסת הגוף שהוא ע"י מעשה. **והפת"ש הביא** שכוונת השו"ע לוסת שנקבעה ע"י אכילת שום או פלפל. **והחוות דעת כתב** שמייירי בקבעה וסת לפיהוק ועיטוש בר"ח אבל לא כסדרן אלא דילגה כמה חודשים בינתיים שאז צריכה לחוש רק לר"ח יחד עם פיהוק.

59 **אבל בטהרת הבית כתב** (ח"א ס"ד) שמספיק שעושה סימן לבעלה שמוכן ממנה שהיא טהורה.
60 **הט"ז ביאר** שהחידוש הוא שאפילו הבעל שיש לו צד לטיבותא במה שלא אמרה לו שהיא נידה ויכול לומר שסמך על כך ותלה את שינוי הבגדים במידי אחרת קמ"ל שאף הוא לוקה עליה אבל וודאי שאף היא לוקה.

61 **הראשונים הביאו מספר דוגמאות לאמתלא:**

ירושלמי: שלא היה בי כוח.

רמב"ם: אשתך ואחותך היו עמנו בחצר.

ספר התרומה א': סבורה הייתי שאני נידה ומצאתי שמחמת מכה או חבורה בא אלי הדם.

ספר התרומה ב': חולה הייתי ולא יכולתי לסבול התשמיש.

והוסיף הרמ"א, מ"מ מי שרוצה להחמיר על עצמו שלא להאמין לה מידת חסידות הוא.⁶²

דין אמתלא בהחזקה נידה בשכנותיה :

הרמב"ן מדייק מלשון הגמרא שאם ראוי לובשת בגדים המיוחדים לימי נדתה ואח"כ אמרה טהורה אני אע"פ שנתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת. **וכן פסק השו"ע.**

מדוע לא מהני אמתלא בהחזקה נידה?

רשב"א : לעשות מעשה כולי האי ללבוש בגדי נידה אינה לובשת.

מהר"ל : כיוון שכל העולם יודעים שהחזקה נידה ולא ידעו מהאמתלא ואם היא לא נידה לא הייתה עושה כן.

האם מהני אמתלא באומרת בפני רבים טמאה אני?

ט"ז : לא כיוון שלא ידעו מהאמתלא וכדברי המהר"ל.

תורת השלמים : כן כיוון שאכתי הווי דיבור ונאמנת לעקור דיבורה הקודם.

הסכים בעלה שתאמר טמאה אני מחמת עין הרע :

כתב בשו"ת הרמ"א הסכים בעלה עמה שתאמר טמאה אני מחמת שילדה כמה פעמים בחודש השמיני ומחמת עין הרע לא רצתה שידעו שהיא מעוברת, מותר לו לבוא עליה כיוון שנתנה אמתלא.

הקשה הט"ז מה שייד דין זה לנתינת אמתלא כיוון שמראש מסרה מודעה ובטלה ההוכחה. ואף לסברת המהר"ל, כאן שעיקר כוונתה הוא שהעולם יחשבו שהיא טמאה וודאי שבעלה יכול לסמוך עליה כיוון שמראש אמרה שהיא טהורה קודם שהחזקה בשכנותיה.

ובש"ך תירץ שעיקר ההוכחה בלבשה בגדי נידות היא שהיה אפשר לה לומר שהיא טמאה ומדוע הוצרכה ללבוש בגדים אלו אבל אם אי אפשר בעניין אחר כגון במקרה הנ"ל שרצתה להסתיר עיבורה, מהני אמתלא אף בכה"ג שלא מסרה מודעה זו לבעלה קודם לכן אלא שבמקרה של הרמ"א כך היה אבל אהכ"נ יהני אף בכה"ג.

דין פלוני חכם טיהר לי הכתם :

איתא בגמרא (כתובות עב.) משמשו נידה יוצאת בלא כתובה. ואוקימנא באמרה פלוני חכם טיהר לי הכתם ואשתכח שיקרא.

ודייק הר"ן מדברי הרמב"ן, שאם האישה אומרת פלוני חכם טיהר לי הכתם והחכם אומר שהיא משקרת החכם נאמן וטמאה. **וכ"כ הרמ"א.**

והוסיף הט"ז, שדווקא החכם עצמו אבל עד שמעיד בשם החכם שהיא משקרת אינו נאמן ורק החכם עצמו נאמן מפני שתלתה עצמה בהיתרו והוא מכחיש.

וכתב הרא"ש, שלענין להפסיד כתובתה אין החכם נאמן יותר משאר עד דעלמא וצריך דווקא ב' עדים. **וכ"כ בב"י** בדעת הר"ן.

• **אישה שראתה דם תוך כדי תשמיש (ד')**

איתא בגמרא (שבועות יז.) היה משמש עם הטהורה ופירסה נידה לא יפרוש מיד אלא ינעוץ ציפורניו בקרקע ולא יזוז ממקומו עד שימות האבר ויפרוש באבר מת מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו.

רמב"ם : ושוהה ואינו מזדעזע (אינו זו) עד שימות האבר ואח"כ נשפט ממנה.

סמ"ג : ושוהה ומזדעזע (יחזור בתשובה) ומפנה ליבו בפחד ורתת גדול עד שימות האבר.

---להלכה---

השו"ע כתב כביאור הרמב"ם : היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב כרת שיציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה? נועץ צפרני רגליו בארץ ושוהה בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש באבר מת.⁶³

והרמ"א הוסיף את ביאור הסמ"ג : וימלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידו. ולא יסמוך עליה רק יסמוך על רגליו וידיו שלא יהנה ממנה.

דין כפרה בראתה דם תוך כדי תשמיש ופרש באבר מת/ חי :

כתבו הראשונים שאם פרש באבר מת אין להצריכם כפרה כיוון שהוא אנוס ושלא יהיה ליבו נוקף ופורש מכאן ולהבא.

וכתב המרדכי שאם פרש באבר חי בשוגג נחשב לשגגת כרת ודי לו שיתענה או ייתן י"ב פשיטים לצדקה אבל אשתו אינה צריכה כפרה.

מהר"ל : מחמת הקטטה שהייתי ביני ובינך אמרתי כן.

⁶² **דברי הרמ"א מבוססים ע"כ** שהרי"ף הביא את דברי הגמ' ששמואל לא סמך על רב בדין אמתלא, וכתב הב"י שכוונתו לומר שמי שמחמיר בכך הוא מידת חסידות ולא נחשב לחסידות של שטות מאחר שגם שמואל החמיר על עצמו אך לא כדי לפסוק הלכה כשמואל משום שהלכה כרב באיסורי ובפרט שנראה שאף שמואל הסכים עמו לדינא ורק החמיר ע"ע.

⁶³ **הפת"ש כתב** שכל זה במוצאת דם ממש אבל אם אומרת שמרגישה אימור ארגשת שמש הוא אלא"כ אומרת שמרגשת בברור שהוא דם.

עפ"י כתב הרמ"א ואם פירש ממנה בקשוי ובשווג שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום ואינן צריכין להיות רצופים רק כל שבוע שני ימים כגון שני וחמישי,⁶⁴ ובלייל התענית אסור ביין ובשר ואם לא יוכל להתענות יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה כפי ערך ממון שיש לו כי עשיר יתן יותר קצת מעני ויש להחמיר בתשובתו וכל המרבה לשוב זכות הוא לו. והאישה אינה צריכה כפרה.⁶⁵ **וכתב הפת"ש** שאף קודם שהגיע לגיל כ' צריך כפרה.⁶⁶

ועוד כתב הרמ"א (נ"פ הרא"ש) ואם שמשה שלא בשעת וסתה ומצאה אחר התשמיש דם אפי' נמצא על עד שלו מקרי אונס אפי' לא בדקה תחילה ואינם צריכים כפרה לא הוא ולא היא.

הנודע ביהודה מבאר שיש ג' חלוקים בדין כפרה :

- א. אישה שיש לה וסת ושמשה בשעת וסתה** אפילו אם בדקה לפני ואחרי התשמיש ולא מצאה דם שניהם צריכים כפרה שהיה אסור להם לשמש. (ובזה לא מיירי השו"ע והרמ"א כלל)
- ב. אישה שאין לה וסת כלל** שלרא"ש והרמב"ם לקמן סי' קפ"ו צריכה בדיקה לפני תשמיש, אם לא בדקה אין זה אונס ושניהם צריכים כפרה.
- בדקה לפני ולא מצאה דם והרגישה תוך כדי תשמיש : **1.** אמרה לו נטמאתי ופרוש ממני- שניהם צריכים כפרה וק"ו אם נשמטת מתחתיו. **2.** אמרה לו נטמאתי בלבד- אם פירש באבר חי היא אנוסה על הפרישה והוא חייב (ובזה מיירי השו"ע והרמ"א).⁶⁷
- ג. אישה שיש לה וסת ושמשה שלא בשעת וסתה** אפילו אם לא בדקה תחילה נחשב כאונס בגלל שמצאו על העד רק לאחר מכן ולפני כן לא הייתה צריכה לבדוק ולכן אינם צריכים כפרה. (ובזה מיירי הרמ"א במקרה השני).

הפתחי תשובה הביא נידונים נוספים :

- הרגישה באמצע תשמיש ולא אמרה לו כלום עד אחר שפרש, הבעל ודאי אנוס גמור והאישה יש להסתפק אם נחשב כתחילתו באונס וסופו ברצון או שכיוון שבעלה מותר לה לאחר זמן נחשבת כמזידה ולא שייך לומר יצרה אלבשה.
- המשמש סמוך לוסתה ונזכר צריך לפרוש באבר מת.
- פשטה חלוקה קודם השינה ושמשה עם בעלה ולמחר מצאה כתם על החלוק, אינה צריכה כפרה כיוון שהיה שלא בשעת וסתה ובפרט שבכתמים יש להקל.
- שמשה שלא בשעת וסתה והרגישה כובד באבריה כפי שדרכה להרגיש תמיד בעת וסתה :
1. הרגישה לפני התשמיש ואמרה לו : שניהם צריכים כפרה על הכניסה והיציאה, ומה שחשבה שהיא מעוברת זו מחשבת שטות.
- 2. הרגישה תוך כדי תשמיש :** אם אמרה לו, הבעל שוגג והיא אנוסה. ואם לא אמרה לו, הוא אנוס ופטור והיא קרובה להיחשב כמשמשתו נידה ויש ספק אם צריכה כפרה.
- הרגישה פחד לפני התשמיש ולמחר מצאה על הסדין דם וגם על העד שלו, אינם צריכים כפרה שלא היה בשעת וסתה ולא היו צריכים לחשוש שתראה דם מחמת הפחד אם לא הרגישה.
- ראתה כתם והראתה לחמותה ואמרה לה שהיא טמאה, ולאחר מכן הראתה לחברתה והיא אמרה לה שאם הכתם חולף ע"י רוק היא טהורה, והלכה ושמשה עם בעלה- שניהם צריכים כפרה וחברתה ראויה לעונש מר.

סימן קפ"ו- דין בדיקות לפני ואחרי תשמיש

- **דיני בדיקות באישה שיש לה וסת (א')**

איתא בגמרא (נידה יב.) בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה, אישה מהו שתבדוק עצמה לבעלה? א"ל לא תבדוק. ותבדוק ומה בכך? א"כ ליבו נוקפו ופורש.

אישה שיש לה וסת קבוע, מתי צריכה לבדוק? (ב"י סי' קפ"ד)

תוספות : לא בודקת כלל. ודברי רב יהודה נאמרו לפני תשמיש שכיוון שראה אותה בודקת חושב שהרגישה ופורש.⁶⁸
רמב"ם : לפני תשמיש לא צריכה לבדוק אלא משום צניעות בלבד, אבל לאחר תשמיש צריכה לבדוק היא בעד אחד והוא בעד אחר. ואף מעוברת, מניקה וקטנה צריכות בדיקה.⁶⁹

⁶⁴ **בב"י הביא** שבמקרה שזה קרה ב' אייר שיתענה בכל שבוע פעם אחת עד ראש השנה. **ובפת"ש הביא** שג' ימים רצופים נחשב כמ' יום ובאדם חלש סגי בב' ימים. **והחת"ס הביא** שאם זה במזיד צריך להתענות ע"ב יום ואם חטא גם בכניסה וגם ביציאה יתענה פעמיים ע"ב יום.

⁶⁵ **הפת"ש הביא** שגם במקרה שאחד מבני הזוג פטור עדיף שיתענה ב' ימים או יפדה.

⁶⁶ **ועי' בפת"ש** שהאריך כיצד יצום ויתן צדקה ומסקנתו שצריך להימנע משתיית יין בין בלילה שלפני התענית ובין לאחריו.

⁶⁷ **הפת"ש ביאר** שלכן השו"ע נקט 'היה משמש עם הטהורה' בה' הידיעה שמוכן מדבריו שבדקה לפני תשמיש ולא מצאה דם.

⁶⁸ **וביאר הרשב"א** שמה שנאמר במשנה 'כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת' מיירי שלא בשעת תשמיש. **וכתב הרב המגיד** בשם הראשונים שמה שנאמר בדף טז. בדיקת עדים ושהלכה כרבא שבועל ושונה הוא רק בעסוקה בטהרות.

⁶⁹ **וביאר הב"י בדעתו** שמה שהגמ' אומרת 'מיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא בדיקה לבעלה', מיירי בלפני תשמיש שאז אם אינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה מעיקר הדין אלא משום צניעות בלבד, אבל לאחר תשמיש בכל גוונא בעי בדיקה וכך צ"ל גם

הגה"מ: לפני תשמיש מצווה לבדוק ולאחר תשמיש לא תבדוק כדברי רב יהודה שלא יפרוש מכאן ולהבא.⁷⁰
---להלכה---

השו"ע בסי' קפ"ד פסק כדברי הרמב"ם: **אבל הכא פסק** בסתם כדעת התוספות שלא בודקת כלל והביא גם את הרמב"ם שצריך לבדוק לאחר תשמיש הוא בעד אחד והיא בעד אחר והצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש. **והרמ"א כתב** וסברא ראשונה היא העיקר וכן נהגו.

• דיני בדיקות באישה שאין לה וסת (ב')

איתא בגמרא (יא.) תנן פעמיים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש ביתה. א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באישה עסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה ואף שאין לה וסת. ובהמשך (יב.) הביאה הגמ' דברים אלו גם בשם ר' זירא אמר ר' אבא בר ירמיה אמר שמואל. **ועוד איתא שם** (יב:) אישה שאין לה וסת אסורה לשמש ויוציא ולא יחזיר עולמית דברי רבי מאיר. רבי חנינא בן אנטיגנוס אמר משמשת בשני עדים הן הן תיקוניה והן הן עיוותיה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס. ובמאי? אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא. ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה? מאן דמתני הא לא מתני הא.

מה הכוונה 'מאן דמתני הא לא מתני הא' ובמה איירי ר' חנינא?

רש"י פירוש א': מיירי בעסוקה בטהרות ובמשנה רב יהודה רצה רק להשמיע שמירי בעסוקה בטהרות ובגמרא רצה להשמיע שכך גם ההלכה וכדברי המשנה הנ"ל.⁷¹

רש"י פירוש ב': מיירי באינה עסוקה בטהרות ואמוראי נינהו אליבא דשמואל.⁷²

האם אישה שאין לה וסת צריכה בדיקה?

רש"י: אינה צריכה בדיקה וכפירוש א'.

ר"ח: צריכה בדיקה.⁷³

ר"י: גם לפני וגם אחרי.

ר"ף: צריכה בדיקה רק בשלושת הפעמים הראשונות.^{74 75}

רא"ש: צריכה בדיקה לפני ואחרי.

ראב"ד: צריכה בדיקה רק אחרי.⁷⁶

רמב"ם: לפני- היא צריכה בדיקה. ואחרי- גם הוא וגם היא.^{77 78}

---להלכה---

השו"ע פסק בסתם כדברי הר"ף וכהבנתו שצריך בדיקה גם לפני וכתב ששניהם צריכים בדיקה. והביא את דברי הרמב"ם והרא"ש שצריך בדיקה לעולם ושהרמב"ם מצריך בדיקה אחרי גם לבעל.

במעוברת ומניקה. **וכתב הרב מגיד בשם הרמב"ן** שלשית הרמב"ם צ"ל שמה שרב יהודה אמר שלא יהיה ליבו נוקפו ופורש הוא רק בבודקת תוך הזמן שחייבים בקרבן אבל לאחר מכן אין ליבו נוקפו.
⁷⁰ **האגור כתב** בשם מהרי"ל שלבעלה לא צריכה בדיקה כלל והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד. **ובאור זרוע כתב** להחמיר ומסיים האגור שכל זה לפני תשמיש אבל לאחר תשמיש לא שלא יהא ליבו נוקפו ופורש.
⁷¹ **הרשב"א הוכיח** כפירוש זה א. דאל"כ קשיא דרב יהודה אדרב יהודה ב. דסתמא דגמרא בדין שלא יהיה ליבו נוקפו ופורש מיירי אף בשאין לה וסת ומוכח שלבעלה לא צריכה בדיקה. ג. מדתניא **כל** הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ד. מדברי רב הונא על הגמ' **כל** הנשים שביאר לא שנו אלא שאין לה וסת כלל ה. מדברי רב פפא ורב הונא (יב:) שלא צריך בדיקה משמע אף שאין לה וסת.

⁷² **וקשה** על פירוש זה כיצד ניישב את הסתירה בדברי רב יהודה שבדף יא. אמר שלא צריך בדיקה ובדף יב: אמר שצריך בדיקה. **הר"ן ביאר** כמו הפירוש השני שהמחלוקת בין ר' מאיר ור' חנינא היא באינה עסוקה בטהרות אלא שביאר ששמואל קבע הלכה כר' חנינא אבל רק בעסוקה בטהרות, כיוון דתנן **כל** הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ומשמע ליה אפילו אין לה וסת. ובכדי לתרץ את קושיית רש"י צ"ל שאמוראי נינהו אף אליבא דרב יהודה.

⁷³ **הב"י הביא** שכך גם דעת ר"ת וכפירוש השני של רש"י. אלא **שבספר התרומה הקשה** על כך שהרי אף לשיטתם יש דעה בגמרא בשם שמואל שלא צריכה בדיקה ובשל סופרים הולכים אחר המיקל ומדוע החמירו להצריכה בדיקה.
⁷⁴ **הרא"ש הקשה** שאם כנים דברי הר"ף א. מה הייתה קושיית הגמ' 'הא אמרה שמואל חדא זימנא' שמואל קאי בעסוקה בטהרות לפני תשמיש ור' חנינא איירי לבעלה בבדיקה שלאחר תשמיש. ב. מה הגמ' הקשתה אם אינה עסוקה בטהרות הרי שמואל אמר שלא צריכה בדיקה, הרי גם ר' חנינא מודה שלא צריכה בדיקה אלא ג' פעמים ראשונות ואולי גם שמואל יודה לכך. ג. מה מועיל אם בדיקה ולא ראתה דם הרי עדיין יש לחוש שמא תראה כיוון שאין לה וסת אף שאינה רואה מחמת התשמיש. ד. מדוע ר' חנינא לא הזכיר את עיקר הבדיקה לפני תשמיש שהיא זו שמתירתה לשמש.

והב"י כתב לתרץ את קושיה א' וד': שבאמת גם הר"ף הצריך בדיקה קודם תשמיש ולא כתב זאת כיוון שהוא פשוט שאם מצריך אחרי בוודאי שיצטרפו גם לפני. ובפרט שרצה לומר הן הן תיקוניה והן הן עיוותיה וזה שייך רק על הבדיקה שלאחר תשמיש כי לפני תשמיש הבדיקה אינה מתקנת אותה. **קושיה ב':** צ"ל דמכתב סתמא אינה צריכה בדיקה משמע שלא צריך אפילו ג' פעמים. **קושיה ג':** אף שאין לה וסת לא חוששים שתראה כיוון שלבעלה לא בעיא בדיקה וכל הבדיקות הראשונות הן רק להחזיקה שאינה רואה מחמת תשמיש.

⁷⁵ **המרדכי כתב** בשם הר"ף שצריכה בדיקה ולא חילק בין ג' פעמים הראשונות לשאר פעמים. וצ"ע.
⁷⁶ **הראב"ד הסביר** שמ"ש בגמ' שצריך לפני ואחרי הוא רק לטהרות וממילא כיום שעושים בדיקה רק כדי להוציאה מחזקת רמ"ת סגי בבדיקה אחרי.

⁷⁷ **הרא"ש למד** כפירוש הראשון ברש"י אך סיים שלא מלאו ליבו להקל נגד דברי ר"ח ולכן כתב כדברי הרמב"ם אלא שהצריך רק לה לבדוק לפני ואחרי.

⁷⁸ **הש"ך הביא** שהרמב"ם עצמו בפ"י המשניות כתב שבאינה עסוקה בטהרות ק"ל דלא צריכה בדיקה אף באין לה וסת.

אבל הש"ך כתב שדברי הרי"ף הם רק לעניין דיני ממונות להוציאה בלא כתובה או במקרה שאתיליד בה רעותא שראתה פעם אחת לאחר תשמיש ולכן צריך בדיקה ג' פעמים אבל בלאו הכי לא צריכה בדיקה כלל וכדברי רש"י.⁷⁹ **והפ"ש הביא** שבמקום שנהגו להקל אין להחמיר אבל בלאו הכי אין להקל נגד פסק המחבר והרמ"א. **ועוד כתב** שאף מי שלא מצריך בדיקה היינו בדיקת חורין וסדקין אבל קינוח ושהיה כשיעור וסת וודאי שצריך וראוי לכל אדם לעשות כן ולחוש לדברי ר"ח ורוב הפוסקים.

בדיקות בין תשמיש לתשמיש:

איתא בגמרא (טז.) בית שמאי אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר. ובית הלל אומרים דיה ב' עדים כל הלילה ובגמ' אמר רבי זירא מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה. (בלא בדיקה בינתיים - רש"י)

האם צריכים לקנח עצמם בין תשמיש לתשמיש?

רשב"א: לבעלה אינה צריכה בדיקה כלל ורק לטהרות צריך בדיקות וכשיטת רש"י לעיל.
רמב"ם: אף באינה עסוקה בטהרות צריך לבדוק ולבעלה איירי ויבעל נפש' אין זה ממידת חסידות אלא משורת הדין וכשיטתו לעיל שצריך בדיקה אף לבעלה אלא שלא צריך בדיקה אחר כל תשמיש אלא סגי בקינוח.⁸¹

---להלכה---

הרמ"א פסק כרמב"ם שצריכים לקנח עצמם: אין צריכים לבדוק עצמם אחרי כל תשמיש ותשמיש שעושים בלילה אחת אלא מקנחים עצמן כל הלילה בעד ולמחר צריכים בדיקה ואם מצאה דם טמאה.⁸² **ועוד כתב** קנחה עצמה בעד ואבד לא תשמש עד שתבדוק עצמה הואיל ואין לה וסת.

האם מסולקת דמים צריכה בדיקות בזמן תשמיש?

רמב"ם: אף מעוברת, מינקת, זקנה וקטנה צריכות בדיקה לאחר תשמיש.
מהר"ם פאדווה: אינה צריכה בדיקה אפילו כשאין לה וסת כיוון שהיא מסולקת דמים.

בתולת דמים, האם צריכה לבדוק ג' פעמים ראשונות?

כתב הפת"ש שלא צריכה בדיקה לבעלה כלל. ורק לגבי טהרות הצריכו לבדוק משהגיעו לפרקן.

• דינים נוספים בחיוב בדיקה (ג'-ה')

- **כתב השו"ע** (ע"פ התרה"ד), אישה שאינה רואה בפחות מ"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, עד י"ד יום דינה כדין אישה שיש לה וסת ואינה צריכה בדיקה כלל (אף לר"ח לעיל).
- **כתב השו"ע** (ס"ד ע"פ הרמב"ם), יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו מתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו.
- **כתב השו"ע** (ס"ה ע"פ הגמ' לעיל), אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל ויתבאר בסימן שאחר זה.⁸³

סימן קפ"ז - דין רואה מחמת תשמיש

• בדיקות לבירור חזקת האישה (א')

איתא בגמרא (סה:) תנו רבנן הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. נישאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת כנ"ל ג' פעמים מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. נישאת לשלישי וראתה דם מחמת תשמיש משמשת כנ"ל ומכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה ע"י שפופרת.⁸⁴

רשב"א: הסוגיה היא כרשב"ג שרק בג' פעמים הווי חזקה וכן הלכה.

⁷⁹ **וכתב** שכיוון שכתובה הוא דיני ממונות יכול הבעל להצריכה בדיקה כבר מהתשמיש הראשון אף שעדיין לא ראתה אבל אם הבעל אינו מקפיד משום כתובה וודאי שלא צריך בדיקה אף לעניין איסור.

⁸⁰ **הפת"ש הוסיף** שאם אין לה וסת צריכה בדיקה ג' פעמים אף שראתה במופלג מהתשמיש כיוון דאתיליד בה רעותא ואם יש לה וסת צריכה בדיקה פעם אחת.

⁸¹ **הרמב"ם למד** שאם משמש מיטתו פעמים רבות צריכים לקנח אחרי כל ביאה ולמחרת יבדקו העדים. ולמד זאת ממחלוקתם של ב"ש וב"ה שלדעתו קאי אף בשאינה עסוקה בטהרות וכו' זירא שכתב בעל נפש לא יבעול וישנה בלא בדיקה. והבין הרמב"ם שבעל נפש הוא לא ממדת חסידות אלא ע"פ שורת הדין. **ועוד כתב הרמב"ם** שימשה מיטתה וקנחה ואבד העד הרי זו לא תשמש פעם שניה עד שתבדוק בעד אחר שמה היה דם על העד שאבד. ודבריו אלו ע"פ הגמ' והבין הרמב"ם שמייירי אף בלא עסוקה בטהרות.

⁸² **הפת"ש נשאר בצ"ע** האם גם קודם התשמיש יכולה לקנח ומיד לשמש ותבדוק רק מחר או שצריכה לבדוק לאלתר.

⁸³ **הרשב"א כתב** שכל זה ברואה בשעת תשמיש אבל במופלג מהתשמיש הוא רק שינוי וסת ולא רמ"ת. וצריך שיהיו ג' פעמים רצופות כדי להוציאה בלא כתובה. **אבל המרדכי כתב** שאישה שאין לה וסת יוצאת בלא כתובה אבל כשיש לה וסת אף שהיא רמ"ת יש לה כתובה. **והרמב"ם כתב** שדין רמ"ת הוא רק אם לא בעל מעולם בלא דם אבל אם בפעם הראשונה בעל ולא היה דם נסתחפה שדהו ויש לה כתובה.

⁸⁴ **רש"י הדגיש** שספירת ג' פעמים מתחילה רק לאחר שפסקה מלראות דם בתולים.

תוספות: הסוגיה היא ככו"ע משום שבכה"ג רבי מודה וכן הלכה.
סמ"ג: הסוגיה היא כרשב"ג אבל הלכה כרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ואסורה כבר לבעל השלישי אבל אינה נאסרת בפחות מג' פעמים לכל בעל שבכה"ג מודה רבי דלא הווי חזקה בתרי.

---להלכה---

השו"ע פסק כרוב הראשונים שיכולה לשמש ג' פעמים עם ג' בעלים ומכאן והלאה לא תינשא עד שתבדוק.⁸⁵
וביאר הט"ז שאין כל האצבעות שוות ואין כל הכוחות שווים ולכן רק בג' פעמים עם ג' בעלים מוחזקת כרמ"ת.
וכתב הפת"ש שאם ראתה דם בשפע אסורה להינשא לשני כיוון שכל ההיתר הוא מחמת ס"ס שמא מהצדדים ושמא אצבע השני אינה כמו הראשון אבל הכא הדם ודאי מן המקור ולכן אסורה ואף בדיקת שפופרת לא תועיל בה.⁸⁶
ועוד כתב הרמ"א שצריך שג' הפעמים יהיו רצופים.⁸⁷

א"ש שרואה מחמת תשמיש לאחר כמה שנות נישואים האם נאסרת?
ר"ח: לא משום שהחזקה גם בביאות של היתר ואין דין רמ"ת אלא כשלא הוחזקה בביאות של היתר.
מרדכי: כן וגם לאחר שהחזקה בביאות של היתר יכולה להפוך לרמ"ת.

---להלכה---

הרמ"א פסק כמרדכי שאין חילוק בין אם הוחזקה לרמ"ת מיד בתחילת נישואיה לבין אם הוחזקה כן רק לאחר זמן.

שיעור זמן בדיקה:

עוד איתא בגמרא (יד.) נמצא הדם על עד שלו טמאים וחייבים בקורבן, נמצא על שלה אותיות טמאים וחייבים בקורבן. נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורים מן הקורבן. איזהו לאחר זמן? כדי שתרד מן המיטה ותדח פניה ואח"כ מטמאה מעת לעת.⁸⁸

באיזה טווח זמן צריכה לבדוק בכדי להחזיקה כרמ"ת?

טור: בכדי שתרד מן המיטה ותקנה.⁸⁹

ראב"ד: בכדי שתושיט ידה תחת הכר או הכסת ותבדוק.

י"א (ראב"ד): היום איננו בקיאים בשיעורים אלו ולכן כל סמוך לביאה נאסרת על בעלה.

---להלכה---

השו"ע פסק כראב"ד.

והרמ"א הביא את הי"א שכיום יש להחמיר כל סמוך לתשמיש.⁹⁰

והש"ך כתב שאם בדקה מיד ולא ראתה ואח"כ ראתה אפי' בטווח הזמן הנ"ל אינה מוחזקת כרמ"ת וכן מוכח בראב"ד. וגם במקרה שבדקה רק זמן רב לאחר תשמיש א"א לתלות שראתה בשעת התשמיש ולכן אף אם שמשה פעמים רבות וראתה בעניין זה מותרת.

וכתב הרמ"א שגם בנמצא על עד שלו נחשבת כרמ"ת. **והש"ך הדגיש** שבכה"ג הוחזקה כרמ"ת אף בנמצא לאחר זמן מופלג מהתשמיש כיוון שבוודאות ראתה בשעת התשמיש. **וכתב הפת"ש** שבכותנת שלו אין לחוש שלא גזרו על כתם שעל בגדו.⁹¹

○ **מחמת איזה דין מוחזקת לרמ"ת?**

נודע ביהודה: כיוון שרואה מחמת תשמיש קובעת וסת לראות בכל פעם שתשמש.

חוות דעת: דין רמ"ת איננו מחמת קביעות וסת אלא מחשש חולי הממלאה ונופצת.

» נפק"מ: א. הוחזקה לרמ"ת ולאחר מכן קבעה וסת: **לנו"ב** - אינה חוששת עוד לרמ"ת.⁹²

⁸⁵ **הפת"ש הביא** מחלוקת האם הראיה הראשונה היא מן המניין כיוון שראתה בו או שכיוון שלא בדקה אינה נחשבת כחלק מן המניין וצריך עוד ג' פעמים להחזיקה ברמ"ת.

⁸⁶ **והוסף** שאף אם בב' פעמים ראשונות לא ראתה בשפע ורק בפעם הג' לא ברור אם יש להתירה לבעל נוסף ואם יועיל בדיקה שפופרת.

⁸⁷ **וכתב הש"ך** שאין צורך שיהיו בג' לילות רצופים אלא כל שלא היה תשמיש אחר בינתיים נחשב כרצופים. **והפת"ש הביא** שאם בין שלושת הבדיקות שימשה פעם אחת ולא בדקה אין זה סותר את הרציפות ועדיין נחשבים כג' פעמים רצופים להחזיקה כרמ"ת.

⁸⁸ גמ' זו אינה עוסקת ברמ"ת, אך הראשונים הסיקו מכך לדין רמ"ת שרק כשחייבים בקורבן תחשב כרמ"ת.

⁸⁹ **הב"י הקשה** מדוע נקט שיעור זמן זה והלא בגמ' איתא שיעור כדי שתושיט ידה תחת הכר או הכסת ותטול עד ותבדוק. וא"א לתרץ דס"ל כרב אשי שכתב ששני השיעורים הללו הם אותו פרק זמן, משום שלא קי"ל כמוהו אלא כרב חסדא. ועוד שכן מוכח בגמ' שלא מחייב קורבן כל ששהתה יותר מכדי שתושיט ידה תחת הכר וכדברי הרשב"א בביאור הגמ' בדף יב. **ובסוף דבריו תירץ הב"י** שצ"ל שהטור למד שאף שהדין הוא ש'פטורים מקורבן' הכוונה היא פטורים מחטאת אך עדיין חייבים אשם תלוי ומאחר שחייבים אשם תלוי אינו רשאי לקיימה מספק וחוששים לרמ"ת. ואף שהוא רק ספק אינו מחויב בכתובה משום שהמוציא מחבירו עליו הראיה. אי נמי כיוון שהווי מקח טעות שלא רשאי לקיימה אינו מחויב בכתובה.

⁹⁰ **הש"ך נותר בצ"ע** כיצד ניתן לאוסרה לכל לעולם רק מחמת שאיננו בקיאים בשיעור זה. **והפת"ש הביא** שבמופלג מהתשמיש אף שאינה מוחזקת לרמ"ת אכתי אסורה לשמש שני תשמישים בלילה אחד משום עונה הסמוכה לוסת עד שתשמש שלוש פעמים ולא תראה.

⁹¹ **והביא הפת"ש סק"ד** מקרה נוסף שניתן לתלות במכה של הבעל ולא להחזיקה כרמ"ת.

⁹² **הנודע ביהודה רצה לומר** שדין רמ"ת הוא כמו וסת הקפיצות שאינו נקבע לבדו משום שהוא אונס ולכן ברגע שתקבע וסת אחר אף שלא עקרה את וסת הרמ"ת כיוון שלא היה תשמיש שלא ראתה בו, נעקר וסת הרמ"ת ונקבע הוסת החדש. **והסתפק** אם לאחר שקבעה וסת שימשה ג' פעמים ושוב ראתה אם נאסרת או לא כיוון שיש לה וסת קבוע ורמ"ת הוא מחמת אונס.

- לחוו"ד - חוששת לרמ"ת כיוון שהוא מדין חולי.
- ב. ראתה פעמיים ובפעם הג' התעברה : לנו"ב - לאחר הלידה חוזרת לחזקת רמ"ת.⁹³
- לחוו"ד - עוקרת חזקת רמ"ת ומותרת אף לאחר הלידה.

○ **דין נאמנות האישה להעיד שראתה דם מחמת תשמיש :**
כתב הפת"ש שאם אמרה בתחילה שראתה ג"פ מחמת תשמיש ולאחר מכן מספרת שבאחת הפעמים בדקה רק ביום שלאחר הטבילה, אין זו חזרה מדבריה כיוון שלא היה במשמעות דבריה איסור ברור.
 כמו כן אין לחוש שמא עיניה נתנה באחר כל עוד אמרה שראתה דם מיד לאחר תשמיש כיוון שהוא מילתא דעבידא לגלויי שהרי ביד הבעל לראות מיד על העד אם הוא אמת.⁹⁴

○ **דין זקנה וקטנה ברמ"ת :**
כתב הפת"ש שזקנה אינה צריכה בדיקת שפופרת אם היא מרגישה כאב. אבל אם הוחזקה בילדותה כרמ"ת לא מהני מה שהזקנה אח"כ. אך הסד"ט נשאר בצ"ע בדין זה.

• דין בדיקת שפופרת (ב')

בגמרא איתא (סו.) שניתן לבדוק אם האישה רמ"ת ע"י בדיקת שפופרת.

האם ניתן לסמוך על בדיקה זו בזה"ז?

רוב הראשונים : כן.
ראב"ד : לא כיוון שאיננו בקיאים בכך ואף אם תמצא דם בצדדים בנות ישראל החמירו אפי' בטיפה כחרדל.⁹⁵
---להלכה---

השו"ע כתב כדעת רוב הראשונים : כיצד בודקת? נוטלת שפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה (כפול -רש"י) ונותנת בתוכה מכחול (קיסם ארוך -רש"י) ובראשו מוך,⁹⁶ ומכנסת אותו באותו מקום עד מקום שהשמש דש. נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה. ואם לאו, בידוע שהוא מן הצדדים ומותרת. (אפי' לבעל השלישי -ש"י)
וכתב הרמ"א ואף בזה"ז יש לסמוך אבדיקה זו.
והביא הט"ז את ביאורו של הבי"י שלא אמרין בכה"ג אין כל האצבעות שוות ואין כל הכוחות שוות משום שלחומרא לא אמרין כן. **וכתב הפת"ש** שצריך לעשות השפופרת כשיעור אבר בנוני.
ועוד כתב הט"ז שה"ה אם עבר הבעל ובא עליה באיסור מהני טפי מבדיקה זו ומותרת.

סוג השפופרת :

כתב הש"ך שניתן לבדוק גם בשאר מיני מתכות אבל לא בעץ וברזל שהם מסרטים את הבשר.
וכתב הפת"ש שאם בדקה בעץ ולא מצאה דם וודאי מהני. אלא שאם ראתה דם בצדדים לא מחשיבים זאת כבדיקה טובה יותר מאשר שלא מצאה כלל כיוון ש"ל שהוא מחמת ששרט את הבשר.

עד היכן צריכה להכניס :

הבי"י הביא בשם הרמב"ם שצריכה להכניס עמוק ככל האפשר ודוחקת עד שיגיע לצוואר הרחם.
אבל הש"ך הביא בשם משאת בנימין שצריכה להכניס רק עד מקום שיכולה ומשערת בעצמה לפי אומד דעתה שהשמש דש ונאמנת ע"כ ואינה צריכה לדחוק השפופרת למקום צר ודחוק שלא ניתנה תורה למלאכי השרת.
והפת"ש הביא שקודם מכנסת את השפופרת עד מקום שהיא יכולה ואח"כ מכניסה המכחול לתוכו ודוחקת אותו עד שתגיע סמוך לצוואר הרחם וכן כשהיא מוציאה קודם תוציא את המכחול.

לא נמצא דם בבדיקה :

כתב הריצב"א שגם כשלא נמצא כלל אפשר לומר שנתרפאה ולכן לא רואה דם.

⁹³ **וכתב הנודע ביהודה** שלא מהני בדיקת שפופרת בימי עיבורה אלא לימי עיבור והנקה אבל לשאר ימים לא מהני אלא"כ מצאה דם בצדדים שמהני אף בכה"ג. אבל ניתן להחזיק מימי עיבור לימי הנקה (הובא לקמן סקט"ז) **וכתב הפת"ש** שיש לדון לפי הנודע ביהודה האם יכולה לקבוע וסת לרמ"ת במהלך ימי העיבור וההנקה **וכתב הפת"ש** שהוא תלוי במחלוקת הט"ז והש"ך האם כשרואה ג"פ בהריון חוששת כוסת שאינו קבוע. (הובא לקמן בסימן קפ"ט ס"ז בשם המהרש"ל ובסל"ג שם)
⁹⁴ **הפת"ש דן** מדוע א"א לומר שאפשר לברר זאת ע"י בדיקת שפופרת וא"כ אף אם עבר זמן משעה שבדקה עדיין נחשב כמילתא דעבידא לגלויי, ויתיר שכוון שהדבר תלוי בה אם תרצה לבדוק או לא וא"א לכופה ע"כ לכן יש לחוש שמא עיניה נתנה באחר אלא"כ אמרה כן מיד לאחר תשמיש שביד הבעל לבדקה. **ועוד ניתן לתרץ** שכיוון שדעת הנודע ביהודה לקמן שבדיקה מהניא רק אם ראתה דם בצדדי השפופרת אבל אם לא ראתה כלל לא מהני א"כ שוב לא תעזור בדיקה זו.
⁹⁵ **הראשונים הקשו** מה שייך בקיאות בבדיקה זו ואם תמצא דם מהצדדים וודאי שרי זירא לא החמיר לאוסרה בכה"ג שידוע שאינו מהמקור. **והרשב"א כתב** שאף הראב"ד מודה בכה"ג שבדקה ונמצאת טהורה שאין מוציאה אותה מבעלה.
⁹⁶ **הבי"י מבאר** שאם תכניס את הקיסם לבד אינה יודעת אם מהמקור או מהצדדי ולכן כשהשפופרת מפסיקה בין המכחול לצדדים ידוע שהוא מן המקור. והמוך הוא בכדי שיהיה הדם ניכר בו ועוד שלא ישרוט את הבשר ויוציא דם.

ובסדרי טהרה כתב שיש לחלק שאם נמצא דם בצדדים מותרת אח"כ אף אם תראה שוב מחמת תשמיש אבל אם לא מצאה דם בבדיקה מותרת רק עד ג' פעמים ואם ראתה בהם אסורה.⁹⁷ **וכן כתב הנודע ביהודה** דלא כיש חולקים המתירים אותה לעולם אף בכה"ג.

נמצא דם בצדדים האם צריכה לשבת ז' נקיים?

תשובת הר"ן: מותרת ולא צריכה ז' נקיים.

חוות דעת: צריכה ז' נקיים.

האם יכולה לעשות בדיקה נוספת אחרי שפעם אחת נמצא דם?

כתב הנודע ביהודה, שהיא נשארת לעולם באיסורה אלא"כ הפילה חררת דם שאז חוזרת להיתרה.

ובחוות דעת כתב שלא תעזור בדיקה נוספת כיוון שחוששים שמא היא רואה דווקא מחמת חימוד התשמיש אולם אם עברה ושימשה ג' פעמים ולא ראתה מותרת.

בדיקה בצורות אחרות:

בתשובת אמונת שמואל כתב שניתן לסמוך על בדיקה במוך ועץ כעובי ואורך האבר אבל אם נמצא בראש המוך הבדיקה לא מועילה לחומרא וצריכה לחזור ולבדוק בשפופרת. **אבל בתורת השלמים כתב** שזו בדיקה שלא לצורך שאף אם הדם הוא מן הצדדים בוודאי יתלכלך ראש המכחול אבל אם בדקה בכה"ג ולא מצאה כלל מותרת. **וכתב החת"ס** שבבדיקה זו וודאי שצריכה להכניס ככל האפשר עד שיגיע לפתח בית הרחם אף שבבדיקת שפופרת הש"ך כתב שלא צריכה לדחוק עצמה עכ"פ בבדיקה זו חייבת להכניס עמוק יותר.

ובסדרי טהרה התייר ע"י כיס מבגד פשתן מלא מוכין אם נמצא בו דם מהצדדים. אבל אם לא נמצא דם כלל אין להתירה כיוון שקשה להכניס דבר רך כל כך בעומק ושמה לא הכניסה עד מקום שהשמש דש.

• **מתי מתירים לעשות בדיקת שפופרת (ג')**

איתא בגמרא (סו. א"ל ריש לקיש לר' יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל ראשון, א"ל לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שליש לפי שאין כל כוחות שוות.

לאחר שהוחזקה ברמ"ת, האם יכולה לבדוק את עצמה בבעל הראשון?

רמב"ם ורש"י:⁹⁸ לא.

תוס' ורא"ש:⁹⁹ כן.

לשיטת שאינה יכולה לבדוק בבעל ראשון, מה הדין אם עברה ובדיקה?

ר"י:¹⁰⁰ אסורה ואף אם בדקה בבעל השלישי כיוון שהוחזקה לרמ"ת והבדיקה מועילה רק להתירה

לרביעי.

רמב"ם: אסורה אבל אם בודקת בעודה גרושה תועיל הבדיקה כבר לבעל השני שכל האיסור לבדוק הוא רק

לכתחילה שמא יבוא עליה ללא בדיקה.¹⁰¹

אסורה שאף אם תמצא טהורה יש לחוש שתבוא לידי שגגת כרת כיוון שהוחזקה לרמ"ת בבעל זה.

רש"י:¹⁰²

חכמי הצרפתים: אסורה שכל מה שהקילו לסמוך על הבדיקה זה רק בבעל שלישי שאילולי כן תישאר עגונה ולכן

מותרת לו ע"י הבדיקה אבל בבעל הראשון לא יתני.

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת תוס' ורא"ש שמותרת לבדוק אף בבעל הראשון. **והביא ב"א** את רש"י והרמב"ם שאסורה

לראשון אפילו בבדיקה.

והרמ"א כתב שיש לסמוך על הדעה הראשונה להקל.

וכתב הש"ך שכיוון שאם תמצא דם בראש המכחול אסורה לכל, אין להורות לכתחילה בדיקה בבעל ראשון.

והפת"ש כתב שהבדיקה מועילה לבעל ראשון רק אם מצאה דם בצדדים אבל אם לא מצאה דם כלל לא מהני.

ועוד כתב שאם בדקה ומצאה דם ולאחר מכן בדקה שוב ולא מצאה מותרת לבעל השני ואסורה לראשון.

בדיקה בבעל הראשון כשמרגישה כאב:

כתב הרמ"א (ע"פ ריצב"א) שבמקרה שמרגישה כאב ומצטערת בשעת תשמיש יש לסמוך על בדיקה זו בבעל הראשון

לכונן אף לדעת רש"י הנ"ל משום שיש לצרף זאת לתלות שרואה מחמת מכה.

⁹⁷ **ועי' לקמן ס"ג** שיש נפק"מ נוספת במקרה שעשתה בדיקה תחת הבעל הראשון ולא מצאה דם שלא יתני להתירה.

⁹⁸ **כך הבינו התוס' והמרדכי בדעתו** אבל הבי"ת כתב שיתכן שגם לרש"י תהיה מותרת ע"י בדיקה בבעל ראשון. ובהמשך יובא נידון בדעת הרמב"ם האם הבדיקה מועילה להתירה לבעל השלישי.

⁹⁹ **וכ"כ הרמב"ן, הרשב"א והסמ"ג** שזו רק עצה טובה שתהיה מותרת לשני ולשלישי בלא בדיקה אבל אם בדקה וודאי שמהני.

¹⁰⁰ **כך הבין המגיד משנה** בדעת הר"י וכ"כ בתחילת דבריו בדעת הרמב"ם. אך למסקנה כתב שלרמב"ם הוא רק לכתחילה אבל בדיעבד תועיל הבדיקה.

¹⁰¹ **כך הבין המגיד משנה** במסקנת דבריו.

¹⁰² **המהר"ם ביאר** בדעת רש"י שיש לחוש שמא לא תבדוק יפה ולא תמצא דם על ראש המכחול ותסמוך על בדיקה זו בכדי לשמש עם בעלה ויבוא לידי שגגת כרת. **ואולי אפ"ל** שסבר כדעת חכמי הצרפתים לקמן שכל עוד יש לי אפשרות להתירה לבעל אחר איננו סומכים על בדיקה זו אבל אם ראתה גם בבעל שלישי ועלולה להישאר עגונה אנחנו סומכים על הבדיקה הזו.

• תלית רמ"ת בוסתה (ד')

איתא בגמרא (סו.) ואם יש לה וסת תולה בוסתה.

טור: אם שימשה סמוך לוסתה, תולים ראייתה מחמת וסתה ולא מחמת תשמיש.
רש"י: אם יש לה קביעות לקלוקל הזה לראות מחמת תשמיש בזמנים ידועים, מותרת לשמש בזמנים אחרים.
מרדכי: אם יש לה וסת קבוע, מותרת לשמש בין וסת לוסת ואף אם תראה מחמת תשמיש אין לאוסרה כיוון שהוא דם טהור שהרי לא הגיעה עדיין שעת וסתה.¹⁰³

---להלכה---

השו"ע כתב כפירוש הטור. ובב"י כתב שאף פירושו של רש"י הוא אמת לענין דינא.
והוסיף הפת"ש שאם התעטשה או פיהקה וראתה מחמת תשמיש, אנו תולים שראתה מחמת וסת הגוף ולא מחמת תשמיש עד שיוברר שוסת הגוף מורכב בתשמיש. ועוד כתב שאם ראתה פעם סמוך לוסתה אף שאח"כ ראתה מחמת תשמיש מופלג מוסתה אינה אסורה עד שתראה פעם נוספת מופלג מוסתה.

לפי פירוש הטור, איך ייתכן ששימשה סמוך לוסתה?

פרישה: מדובר ביוצא לדרך שהותר לו לשמש סמוך לוסתה, ולר"ת שאסר אף בכה"ג צ"ל שמיירי בשימשו עונה קודם שעת וסת וסתה.¹⁰⁴

ש"ך א': מדובר בעברה ושימשה.

ש"ך ב': מדובר בקטנה שאינה חוששת לוסת שאינו קבוע ושימשה ג' פעמים בר"ח וראתה, הוברר הדבר שיש לה וסת לר"ח ולכן אנו תולים שראתה מחמת וסת החודש ולא מחמת תשמיש.¹⁰⁵

פת"ש: מדובר באישה שקבעה וסת לליל טבילתה והתרנו לה לשמש מחמת שוסתות דרבנן ואל"כ תאיסר לעולם.

• תלית רמ"ת במכה (ה'-ז')

איתא בגמרא (סו.) הרואה דם מחמת תשמיש, אם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה. ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה. ונאמנת אישה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יצא.

כתב השו"ע (ס"ו), נאמנת אישה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה.
וכתב הרמ"א, שבמקרה שאומרת ברי לי שאין דם זה בא מן המקור נאמנת וטהורה.
אבל הפת"ש הביא שיש חולקים אבל במקום שיש צד נוסף להקל יש לסמוך עליה.¹⁰⁶

מתי ניתן לתלות את הדם במכה?

שיטת הרשב"א:¹⁰⁷

ב"י: סגי בכך שמרגשת שיש לה מכה אף שלא יודעת שמוציאה דם.

ש"ך: צריך שתדע שמכתה מוציאה דם אף שלא יודעת שדם זה הוא ממכתה.¹⁰⁸

שיטת ההגה"מ:¹⁰⁹

ב"י: צריך שתדע שמכתה מוציאה דם אף שלא יודעת שדם זה הוא ממכתה.

י"א: צריך שתדע שדם זה יוצא ממכתה.¹¹⁰

שיטת המרדכי:

¹⁰³ הדרכ"מ הקשה על הב"י שהביא את דברי המרדכי בלא מחלוקת והרי בפשטות סתם אישה יש לה וסת קבוע ואפ"ה משמע שחיישין לרמ"ת. אבל הט"ז ביאר שכוונת המרדכי לומר שבמקרה שיש לה מכה שלא תולים בה מן הסתם במקרה שיש לה גם וסת קבוע ניתן לתלות במכתה. אבל הש"ך חלק ע"כ ועיי' לקמן ס"ה שנחלקו האחרונים בהבנת המרדכי.

¹⁰⁴ הש"ך הקשה על תירוץ זה מהיכי תיתי לתלות בוסתה אם ראתה עונה אחת קודם לכן והלא אינה רגילה לראות בעונה זו אלא בעונה שלאחריה וא"כ וודאי שהיא רמ"ת. אלא צ"ל שר"ת מפרש כפירושו של רש"י ולכן מותרת לשמש.

¹⁰⁵ החו"ד הקשה דא"כ משכחת לה ג"כ בגדולה אם שימשה פעמיים באמצע החודש וראתה מחמת תשמיש ובפעם השלישית שימשה בר"ח וראתה מחמת תשמיש, אם תראה עוד פעמיים בר"ח בלא תשמיש הוכח שראתה בפעם השלישית מחמת החודש ולא מחמת תשמיש.

¹⁰⁶ הפת"ש הביא שיש נאמנות לאישה לתלות במכה במקרה שהיא אחרי לידה ואמא שלה משמשה בידיים ואמרה שיש לה חבורות ויש לה חזקת טהרה והרופא גם אומר כן. התורת השלמים כתב שמהרי"ל עצמו הסתפק בדבר ואף שיש לה נאמנות מדין 'וספרה לה' כל זה לעניין דם נידות אבל לעניין זה ייתכן שאינה בקיאה לדעת שהדם לא בא מן המקור או שמכיוון שיכולה לבדוק ע"י שפופרת לא סומכים עליה.

¹⁰⁷ הרשב"א ביאר שמ"ש בגמ' 'ונאמנת לומר מכה יש לי ששם יש דם תולה במכתה' הכוונה היא שאנחנו אומרים שממנה יורד הדם וכפי שכתוב בתוספתא שאומרת רק שיש לה מכה במקור וזהו.

¹⁰⁸ ולפי זה כתב הש"ך שאין מחלוקת בין הרשב"א להגה"מ. הפת"ש למד בדעת הש"ך שכל זה רק כשרואה שלא בשעת תשמיש ולכן צריך לדעת שמכתה מוציאה דם אבל אם רואה בשעת תשמיש ניתן לתלות במכה אף שלא יודעת שמוציאה דם כיוון שמוטל עלינו להתירה לבעלה ומתוך שאתה מתירה לבעלה אתה גם תולה במכה.

¹⁰⁹ ההגה"מ ביאר שמשמע מדברי הגמ' שרק כשיודעת שיוצא דם מן המכה תולה בה אבל מספק לא תולה.

¹¹⁰ דעה זו מבוססת על הגירסה בהגה"מ 'הדם' משמע שצריך לדעת שדם זה יוצא מן המכה. וכן נראה בטור שכתב 'מכה יש לי באותו מקום שדם זה יוצא ממנה'.

ב"י וש"ד : אם יש לה וסת קבוע אף שאין לה מכה תולים במיעוץ תשמיש ובאין לה וסת צריך שתדע שמכתה מוציאה דם.¹¹¹

ב"ח : אם יש לה וסת קבוע סגי בכך שיש לה מכה אף שלא יודעת שמוציאה דם.¹¹²
ט"ז : אם יש לה וסת קבוע צריך שתדע שמכתה מוציאה דם אף שלא יודעת שדם זה הוא ממכתה.¹¹³

שיטת המהרא"י:¹¹⁴

ט"ז וב"ח : אם יש לה וסת קבוע צריך שתדע שמכתה מוציאה דם אף שלא יודעת שדם זה הוא ממכתה.¹¹⁵
רמ"א וש"ד : אם יש לה וסת קבוע סגי בכך שיש לה מכה אף שלא יודעת שמוציאה דם ואם אין לה וסת ניתן לתלות רק אם עכ"פ מרגישה כאב במקום מסוים כשנוגעת בשעת בדיקה ובשאר הצדדים לא מרגישה כאב.

---להלכה---

השו"ע כתב (ס"ה) שאם יש לה מכה באותו מקום תולים בדם מכתה.¹¹⁶ **ובס"ז הביא** את דברי מהרא"י שאם כל זמן שהיא בודקת אינה מוצאת דם אלא במקום אחד מהצדדים יש לתלות שממכה שבאותו צד הוא בא וכ"ש אם מרגשת רק במקום ההוא כאב כשנוגעת שם. **והפת"ש ביאר** שהשו"ע מייירי הכא אף באישה שאין לה וסת קבוע וללא כמהר"א ויהיבה שניתן לתלות במכה היא מכיוון שמרגישה כאב בצדדים ויהינה כמו אישה שיודעת שמכתה מוציאה דם.

אבל הרמ"א כתב כהבנתו במהרא"י ובמהר"י סגל שאישה שיש לה וסת קבוע,¹¹⁷ לא צריכה לדעת שמכתה מוציאה דם ואישה שאין לה וסת קבוע,¹¹⁸ ניתן לתלות רק אם יודעת שמכתה מוציאה דם.¹¹⁹ **וכ"כ הב"ח**.

אבל הט"ז כתב כהבנתו במהרא"י להתיר דווקא כשמרגישה כאב באחד הצדדים שאז ניתן להחשיב זאת כיודעת שמכתה מוציאה דם וכדברי השו"ע לקמן ס"ז.

ועוד כתב שניתן להתיר באחד מהמקרים הבאים :

א. אם בשעת הכאב מוצאת דם אף אם לאחר מכן פסק הכאב והמשיך הדם לצאת, תולים שמתמצית אותו הדם שהיה בשעת הכאב הוא בא.

ב. אם יש לה מכה שנשים אחרות רגילות לראות ממנה דם ניתן לתלות אף שהיא אינה יודעת אם מכתה מוציאה דם.

האם ניתן לתלות במכתה בשעת הוסת?

הגה"מ : לא אפילו אם יודעת שמכתה מוציאה דם דאם לא כן לעולם לא תהיה טמאה.¹²⁰

¹¹¹ **הש"ך כתב** שאין לסמוך על היתר זה אלא לבעלה כיוון שחשו חז"ל להוציא אישה מבעלה ומשום עיגונא הקלו.

¹¹² ואם אין לה וסת קבוע צריכה לדעת שיוצא דם מן המכה כדי לתלות בה.

¹¹³ **הט"ז הביא** שהמרדכי למד כדברי הגה"מ **והקשה החו"ד** שאם מדובר שיודעת שמכתה מוציאה דם תהיה מותרת אף כשאין לה וסת קבוע.

¹¹⁴ **המהר"י סגל כתב** שאם יש לה וסת קבוע ומרגישה כאב במי רגליה ועשתה בדיקת מוך נקי שיש לתלות במכתה. **וביאר הט"ז** שכל זה לשיטתו שחשש לו סתות דאורייתא אבל לדין יש להקל אף בלא כאב ובדיקה כיוון שיש לה וסת קבוע אף שלא יודעת שמכתה מוציאה דם ועפ"ז גם פסק הרמ"א כן.

¹¹⁵ **הט"ז הביא** שהמהרא"י למד כדברי המרדכי. וממילא יוצא שלט"ז אין מחלוקת בין ההגה"מ, המרדכי והמהרא"י ובאין לה וסת אינה יכולה לתלות כלל.

¹¹⁶ **הפת"ש הביא** שכל מה שצריך שתאמר שיודעת שיש לה מכה באותו מקום הוא רק כשמרגשת שהדם מגיע ממקורה אבל אם רואה שלא בהרגשה אפי"ם אם רואה ע"י בדיקה ניתן לתלות במכה שידוע שמוציאה דם אף אם היא בוודאי מהצדדים. **ועוד כתב** שאם זו מכה שהדם נספג בשאר אברים קודם שהוא יוצא לא ניתן לתלות במכתה. **וכתב הפת"ש** שאף אם המכה ברחם עצמו ניתן לתלות במכתה.

¹¹⁷ **הפת"ש הוסיף** זקנה שיכולה לתלות במכה שלא יודעת שמוציאה דם ותמה על מי שלא כתב כן. **ועוד כתב** שאישה שאין לה וסת ורואה רק אחר י"ד יום נחשבת כאישה שיש לה וסת עד י"ד יום.

¹¹⁸ **הפת"ש כתב** שאף שאין לה וסת קבוע כלל ורואה בראיות משונות בלא שיעור אם יודעת שמכתה מוציאה דם ניתן לתלות ובתנאי שלא עברו לי יום מהר"ה האחרונה שראתה קודם שנולדה המכה. **ועוד כתב** בשם הנו"ב שאם אין לה וסת קבוע אף אם יודעת שמכתה מוציאה דם ניתן להתירה רק שהיא בימי טהרתה שיש לה חזקת טהרה אבל בימי טומאתה יש לאוסרה אף בכה"ג וכדלקמן. אבל אם יש לה וסת קבוע ויודעת שמכתה מוציאה דם תולים במכה שלא בשעת וסתה אף שהיא כבר נידה משום דתולים במצוי. **ועוד כתב** שאף בימי מניקתה אפשר לתלות אף שאין לה וסת קבוע ובתנאי שפסק הדם אחרי הלידה.

¹¹⁹ **הט"ז הקשה** על הרמ"א **א.** הרי המהרא"י חש לדבר המרדכי והתיר רק כשיודעת שמכתה מוציאה דם אף שיש לה וסת קבוע וזו גם כוונת השו"ע בס"ז, א"כ אם הרמ"א חולק ומתיר מדוע הוא לא הגיה בס"ז שאפשר להקל אף בלא יודעת שמכתה מוציאה דם? **ב.** מדוע הרמ"א פסק דלא כהמהרא"י ומהר"י סגל שהצריכו שתדע שמכתה מוציאה דם אף באישה שיש לה וסת? **ג.** מדוע הרמ"א הביא את דברי המהרא"י והמהר"י סגל בחדא מחתא שלא צריך לדעת שמכתה מוציאה דם, והלא המהרא"י הצריך שתמצא הדם דווקא באחד מהצדדים ואילו המהר"י סגל הצריך בדיקת מוך נקי ורק אז ניתן לתלות? **ד.** הרי הרמ"א החמיר בסי' קצ"א להצריך בדיקת מוך ואילו הכא היקל בלא שום בדיקה והרי הכא הוא חמור יותר כיוון ששם עכ"פ מרגישה כאב במי רגליה ומוכח שהוא ממכתה משא"כ הכא?

אבל הנקה"כ חיצק את דברי הרמ"א **א.** המהרא"י התכוון להתיר אף בלא הטעם שמרגישה כאב בצדדים והוא רק בדרך את"ל שאין זו הוכחה, עכ"פ נצרך את דברי המרדכי כיוון שמייירי באישה שיש לה וסת. **ב.** כל דברי המהרא"י הם לענין ז' נקיים ולכן לא רצה לסמוך על המרדכי אבל להחזיקה ברמ"ת ניתן לסמוך על המרדכי לחוד. **ג.** מהר"י סגל הצריך בדיקה רק כשאפשר אבל כשאי אפשר כמו כאן שהמכה במקור ואף אם תכניס מוך הוא יצא עם דם, יש לסמוך על המרדכי. **ד.** יש לחלק בין מקרה שיש לה מכה מבוררת שניתן להתיר בלא בדיקה לבין כשאין לה מכה מבוררת.

¹²⁰ **וכתב הפת"ש** שאף אם רואה שלא בהרגשה טמאה בשעת וסתה. ושעת וסתה הוא כל אותה עונה שרגילה לראות בה. ואם לא ראתה ביום הלי' מ"מ בראיה הראשונה שרואה לאחר מכן טמאה.

רשב"א: ¹²¹ כן כיוון שהאישה בחזקת טהרה עומדת ווסתות דרבנן וא"א לאוסרה מספק לעולם. ¹²²
---להלכה---

הרמ"א כתב כדברי ההגה"מ וסיים שבכתמים יכולה לתלות בכל ענין אף בשעת וסתה. (ואף שלא יודעת שמכתה מוציאה דם - ש"י"ד) ¹²³
אבל הש"ך כתב שכל מחלוקתם היא שלא בשעת תשמיש ורק לענין ז' נקיים אבל לענין רמ"ת לכו"ע תולים בוסתה אף בשעת הוסת. וצ"ל שגם הרמ"א דיבר רק לגבי ז' נקיים ולא לגבי רמ"ת.
ועוד כתב שאף להגה"מ אם מרגשת שדם זה הוא ממכתה יכולה לתלות בה משום שתהיה טמאה כשלא תרגיש את הדם יוצא ממכתה.

במקרה שתולים במכתה האם צריכה לשבת ז' נקיים?
ש"ך: כן כיוון שהוא דאורייתא ורק לענין רמ"ת משום עיגונא הקלו. אבל אם יודעת שמכתה מוציאה דם לא צריכה לשבת ז' נקיים אף אם אין לה וסת קבוע כיוון שהוא תוך ל' יום. ¹²⁴
ב"ח: לא כיוון שתולים במכתה. ^{125 126}

היתר תליה במכה ע"י ספק ספיקא:
כתב הרמ"א שאם לא יודעת שיש לה מכה במקורה ניתן לתלות אף באין לה וסת קבוע כיוון שיש ספק ספיקא: ספק אם הדם מן המקור ואם הוא מן המקור שמא הוא מן המכה. ¹²⁷
אבל הש"ך כתב שאין זה ס"ס כיוון שאיכא למימר מיד דילמא דם נידה הוא.
והפ"ש כתב א. ניתן לתלות רק כשהיא בימי טהרתה ויש לה חזקת טהרה אבל כשהיא טמאה א"א להתירה ע"י ס"ס כיוון שהיא בחזקת איסור. ונחלקו האם בימי ליבונה נחשב שיש לה חזקת טהרה או לא.
ב. כל זה בתנאי שהמכה במקור אבל אם המכה מהצדדים אסורה אף בימי טהרתה כיוון שאין ס"ס.
ג. אם המכה במקור ולא הרגישה אפשר לתלות בה אף בשעת וסתה שלא שייך לומר וכי לעולם לא תטמא כיוון שתטמא כשתרגיש בדם הבא מן המקור.
ד. אם יודעת שהמכה מוציאה דם ניתן לתלות אף בספק אחד כל זמן שעומדת בימי טהרתה.

האם בזמננו ניתן לתלות בדם מכה?

רמב"ן: לא משום שאין אנו בקיאים אם דם מכתה משונה מדם ראיתה או לא. ¹²⁸
רא"ש: כן שתולים מן הסתם שאינו משונה אלא"כ נודע לנו שהוא משונה על פי חכם. ¹²⁹
---להלכה---

השו"ע פסק כרא"ש שניתן לתלות במכתה ורק אם דם מכתה משונה אינה תולה במכה.
וכתב הפ"ש שכל זה ברמ"ת שניתן לומר שהיא בחזקת טהרה שהרי שימשה עם בעלה ובפרט שניתן לומר שמש עכרן ושינה מראהו אבל בראתה שלא מחמת תשמיש ואירע לה בימי טומאה או בימי ליבונה צריכה בדיקה עכ"פ לענין ז' נקיים אם הוא משונה או לא.
ועוד כתב שאם דחקה אצבעה בכוח והוציאה דם מהמכה ולכן הוא משונה כיוון שלא נגמר בישולו, אינו נחשב לידוע שצבעו משונה. ולכן גם לא נחשב כמכה שידוע שמוציאה דם כיוון שהיא זו שהוציאה את הדם בכוח.

אישה שכואב לה בשעת תשמיש האם ניתן לתלות בכך?

כתב הפ"ש, שלא ניתן לתלות עד שיתברר שכאב זה בר דמים הוא. אבל אם יודעת שיש לה מכה רק שאינה יודעת שמוציאה דם, מהני הכאב להחשיב זאת כידוע שהמכה מוציאה דם כיוון שבכל פעם שכואב לה יוצא דם מהמכה.

• רואה מחמת תשמיש שנתרפאה (ח' ט')

¹²¹ **הב"י הבין** שזו גם דעת הרמב"ם. **אבל הש"ך למד** שהרמב"ם דיבר רק כשמרגשת שמכתה מוציאה דם זה ולכן התיר אף בשעת וסתה והרשב"א הוא היחיד שהתיר בשעת וסתה אף שלא יודעת שמכתה מוציאה דם.
¹²² **וביאר הרשב"א** שאף שאוסרים לשמש בשעת הוסת כל זה בסתם אישה שאפשר למיכם עלה דמילתא אם ראתה או לא ולכן צריכה לפרוש אבל הכא שאי אפשר למיכם עלה דמילתא מותרים לשמש שאל"כ אתה אוסרה על בעלה לעולם כיוון שהפכת אותה לרמ"ת.

¹²³ **הפ"ש הביא** שבכתמים ניתן לתלות אף שהרגישה כאב בלבד שלא בשעת וסתה אף שהכתם גדול מכגריס ובתנאי שהיא לאחר ג' ימים של ז' נקיים.

¹²⁴ **הפ"ש הביא** שיש שהבינו את דברי הש"ך רק כשלא ראתה מחמת תשמיש אבל אם ראתה מחמת תשמיש כיוון שלבעלה אתה צריך לומר שהמכה היא המוציאה דם אם כן אין טהרה לחצאין ואף לענין ז' נקיים אינה צריכה. **אבל הסד"ט חלק ע"כ** והצריך ז' נקיים לש"ך אף על אותו דם שראתה מחמת תשמיש שטיהרנו כיוון שאינה יודעת שהמכה מוציאה דם.

¹²⁵ **הפ"ש הביא** שכך גם למד הנו"ב בדעת הרמ"א דלא כהש"ך. אך לא סמך להקל בכך למעשה. **והחת"ס כתב** שצריך לפרוש עכ"פ באבר מת ולחוש שמא ראתה.

¹²⁶ **הפ"ש הסתפק לפי שיטה זו** אם עבר שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואח"כ בדקה ומצאה האם בכה"ג טמאה כיוון שכל מה שאמר הרמ"א הוא רק כשבדקה עצמה בשעת וסתה ונמצאת טהורה אבל בכה"ג יש לחוש אף שלא בשעת וסתה שמא ראתה כבר בשעת הוסת. ובאמת אם יודעת שהמכה מוציאה דם תולים אף בכה"ג.

¹²⁷ **החוות דעת כתב** שכל דברי הרמ"א הם רק בראתה שלא בהרגשה שמדרבנן היא טהורה משום ס"ס אבל בבדיקה או בשעת תשמיש כיוון שיש לחוש שהרגישה וחשבה שזו הרגשת עד או שמש לא מהני ס"ס.

¹²⁸ **הרשב"א ורבנו ירוחם כתבו** שאף שנראה כרא"ש, המחמיר תבוא עליו ברכה.

¹²⁹ **וכתבו הראשונים** שהיתר זה מתבסס על ההנחה שאישה בחזקת טהרה היא עומדת עד שיוברר אחרת ולכן אינה צריכה להראות לחכם אם הוא משונה. **ובפרישה כתב** שאם שניהם לפניו לא אזלינן לקולא כיוון שאפשר לברורי.

האם אפשר לסמוך על רופא שאישה זו התרפאה ואינה רואה יותר מחמת תשמיש?
תרומה: רק אם התרפאה קודם שהתחזקה לרמ"ת אבל לאחר שהתחזקה צ"ע אם הוא רופא יהודי מומחה תוכל לסמוך עליו או לא.

ריצב"א: ברופא יהודי יש להתיר בכל עניין וברופא גוי רק אם ניכר שנתרפאת שפסק דמה ע"י רפואות.

---להלכה---

כתב השו"ע, אם תרצה להתרפאות צריך שיהיה קודם שתתחזק אבל לאחר שתתחזק- הביא השו"ע בשם יש מסתפקים את התרומה וביש מי שמתיר את ריצב"א.
ובש"ך הביא בשם הב"ח שאם רופא זה עשה רפואה זו לאישה אחת קודם שנתחזקה ונתרפאה יכולה אישה אחרת לסמוך עליו אף לאחר שנתחזקה.
ובפת"ש הקשה ע"כ כיצד נדע שאכן הוא זה שריפא אותה והלא עדיין לא התחזקה לרמ"ת דילמא בלאו הכי היה פוסק הדם? **ועוד כתב** שלא יהני לבדוק רפואה זו על נכרית משום שאין ראה מגופים שלהם לגופים שלנו.

רפואה ע"י שהפחידה ונפלה חררת דם:

איתא בגמרא (סו.) ההיא דאתאי לקמיה דרבי, א"ל לאבדן זיל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם אמר רבי נתרפאה זאת.

כתב השו"ע (ס"ט ע"פ הרמב"ן), היו מפחידים אותה פחד פתאום והפילה דם, נתרפאת ומותרת לבעלה.¹³⁰ ואם חזרה וראתה דם מחמת תשמיש אפילו פעם אחת הוברר הדבר שלא עלתה לה רפואה והיא עדיין רמ"ת. ובזמן הזה אין סומכים על הפלת דם.¹³¹ מיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר בדיקה זו ורפואה זו עד שתבעל ותחזור לקלוקלה.
כתבו הט"ז והש"ך, שלכתחילה אין לעשות רפואה זו להפחידה בכדי להתירה לבעלה ואף אם נתגרשה כבר אין לסמוך על בדיקה זו להתירה להינשא שוב, אבל אם עשתה רפואה זו בעודה תחת בעלה אין מוציאין אותה ממנו.
והפת"ש הביא שאין להתיר אישה שקפצה בבהלה מהמיטה והרגישה שפע דם משום שבהלה אינה בעיתותא ושפע דם אינו כחררת דם.

• ממתי אסורה לשמש וחוששת לרמ"ת ודין יולדת (י)

דין רמ"ת ברואה לאחר טבילה:

כתב השו"ע (ע"פ ההגה"מ), הרואה דם בשעת תשמיש מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר אך צריכה לחוש כוסת שאינו קבוע ולכן צריכה לפרוש ליל (שני) של טבילתה, ובפעם הבאה אינה צריכה לפרוש כיוון שלא קבעה וסת וחוששת לו רק פעם אחת.¹³²

באיזה מקרה השו"ע מייירי?

ט"ז: גורסים ליל של טבילתה ומיירי שראתה ג' פעמים בליל טבילה ובכל זאת מותרת לשמש בליל ב' של טבילתה כיוון שהחזקה לראות רק בליל טבילה כוסת המורכב.^{133 134}
אמונת שמואל: גורסים ליל שני של טבילתה ומיירי שראתה בליל ב' לאחר הטבילה וצריכה לחשוש לו כוסת שאינו קבוע. ולאחר שלא ראתה בו, מותרת בפעם הבאה בליל ב'. ואם תראה בו שוב מוחזקת לראות בביאה ראשונה שלאחר הטבילה ונאסרת כרמ"ת.

כתב הרמ"א (ע"פ הרשב"א), ואם ראתה שלוש פעמים כל פעם בביאה ראשונה שאחר טבילתה אסורה לבעלה כאילו ראתה שלוש פעמים רצופים שאי אפשר לה לטבול ולשמש עמו שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה.

באיזה מקרה הרמ"א מייירי?

¹³⁰ כך גרס הב"י בדברי הרמב"ן ולא כפי הגירסה שהובאה בטור 'והפילה דם ונתרפאת מותרת לבעלה' משום ששמע שצריך שני דברים גם שהפילה דם וגם שנתרפאת וא"כ מנא ידעינן שנתרפאת? ואם אכן ידוע לנו שנתרפאת מדוע צריך גם הפלת דם? מה גם שבגמ' לא הובא שצריך לדעת שנתרפאת בנוסף להפלת דם.
¹³¹ **הב"י הקשה** מדוע השמיטו הראשונים דין הגמ' וכתב שהם סוברים כרמב"ן וכיוון שהאידנא לא סומכים על הפלת דם השמיטוהו. **אבל הדרכ"מ כתב** שלא ייתכן שהם סוברים כרמב"ן משום שהרמב"ן לשיטתו שגם על בדיקת שפופרת לא סומכים בזמננו אבל שאר הראשונים שהביאו דין בדיקת שפופרת וודאי לא ס"ל הכי, אלא צ"ל שהשמיטו דין זה משום שרק בהפלת דם איננו בקיאים. **ועוד אפ"ל** שבגלל שניתן לעשות בדיקה ע"י שפופרת לא סומכים להקל ע"י הפלת דם כיוון שאפשר למיקם עלה דמילתא. וצ"ל שזה גם הפשט בשו"ע כאן שהביא שאין לסמוך על חררה ואילו על שפופרת כתב לעיל סומכים אף האידנא.
¹³² **בנוגע ביהודה כתב** שאם היא זקנה ניתן להקל ולא להצריכה לפרוש בפעם השניה.
¹³³ **הבאר היטב הקשה** על הט"ז שלא ייתכן שתהיה מותרת לשמש בלילות האחרים לאחר שהחזקה ג' פעמים אף שכולם היו בליל טבילה. ואם מיירי שעדיין לא הוחזקה א"כ לאחר פעם אחת שלא שימשה בליל טבילה מותרת שוב לשמש אפילו בליל טבילה ממש. ולכן כתב שיש לגרוס ליל שני של טבילתה **וכ"כ הפת"ש** כדלקמן.
¹³⁴ להבנת הט"ז שהשו"ע מייירי באישה שקבעה וסת המורכב לתשמיש וטבילה, **כתב הפת"ש א.** מיירי שראתה באותה עונה של הטבילה לאחר תשמיש אף שלא בשעת תשמיש ממש אבל אם ראתה בליל טבילה בלא תשמיש אינה צריכה לפרוש. **ב.** מיירי בכה"ג שעברה ושימשה בפעם השנית ולכן עקרה וסת זה ומותרת בפעם השלישית, אבל אם לא שימשה לא עקרה וסת המורכב נעקר רק עתה שנקבע. **ג.** אף כשראתה תמיד בליל שני של טבילתה חוששים שהטבילה של אתמול גרמה לה וקבעה וסת המורכב אבל אם ראתה בליל הג' או הד' לא צריכה לחוש ולתלות בטבילתה. **ד.** לא מועילה בדיקת שפופרת בליל טבילה.

ט"ז: מדובר שראתה בכל פעם בביאה הראשונה אף שעבר זמן רב מהטבילה.¹³⁵ והחידוש הוא שאף שהיו ביאות של היתר בינתיים, עדיין מוחזקת לרמ"ת כיוון שרואה בכל פעם לאחר הטבילה ורק ביולדת לקמן אינה רמ"ת כיוון שניתן לתלות בחולשה שלאחר הלידה.^{136 137}

ש"ד: מדובר שראתה בכל פעם בביאה הראשונה בליל טבילה ואף שצריכים לפרוש כבר בפעם השנייה כוסת שאינו קבוע, מיירי בעברו ושמשו כך ג' לילי טבילה, והחידוש שלא תולים הראיה בטבילה אלא מוחזקת כרמ"ת.¹³⁸

נפ"מ:

א. עברה ושימשה ג' פעמים בליל טבילה וראתה:

לט"ז- מותרת לשמש בליל ב' של טבילה.¹³⁹

לש"ד- אסורה כרמ"ת שהטבילה לא גורמת לה לראות.

ב. עברה ושימשה קודם הטבילה ולא ראתה:

לט"ז- קבעה וסת ואסורה לשמש לאחר טבילה.

לש"ד- מותרת שביאה זו הוכיחה שאינה רמ"ת.

ג. ראתה ג"פ רק לאחר טבילה לנידות אבל לאחר טבילה לכתם לא ראתה:

לט"ז- קבעה וסת ותהיה אסורה רק לאחר טבילה לנידות אבל תהיה מותרת לאחר טבילה לכתם.

לש"ד- אינה אסורה כיוון שהיו ביאות של היתר בינתיים.

ד. ראתה ג"פ בתאריך מסוים בחודש:

לט"ז- קבעה וסת מורכב לתאריך ותשמיש ובשאר הימים מותרת לשמש.

לש"ד- אסורה כרמ"ת ולא תולים ראייתה בתאריך אלא בתשמיש.

להבנת ה"ט", האם מועילה בדיקת שפופרת לרואה ג"פ בביאה ראשונה לאחר טבילה בכדי לעקור וסת?

חוות דעת: לא משום שבדיקה מועילה רק לחשש 'ממלאה ונופצת' ולא לחשש רמ"ת מחמת וסת.

עמודי כסף: כן ולאחר ג' פעמים תבדוק בשפופרת לאחר טבילתה דווקא. ואם מצאה בצדדים מותרת אף אם בדקה לפני טבילה.

דין רמ"ת ביולדת:

כתב הרמ"א (נ"פ הגהות שערי דורא), ואם אירע לה שראתה שלוש פעמים בביאה ראשונה שאחר לידתה,¹⁴⁰ או ראתה אחר כל לידה שלוש פעמים ובינתיים לא ראתה יש שכתבו להקל להתירה לבעלה כי תלין הראיה בחולשתה עדיין מכוח לידתה שהוכו הצדדין מכוח הלידה ולכן רואה סמוך ללידה ולא אחר כך ותלין בלידה כמו שתלין במכה.¹⁴¹ וכל זה אם כבר עברה ושימשה בין לידות הראשונות שהוחזקו ביאות של היתר אחר ביאות של איסור, אבל אם ראתה שלוש פעמים רצופים אחר לידה לא תלין בלידה אלא צריכה בדיקת השפופרת.¹⁴² מיהו כל מקום שצריכה בדיקה אם עברה ושימשה ולא ראתה מותרת דתשמיש זה שלא ראתה בו עדיף מבדיקת שפופרת כן נראה לי.

שיטת ה"ט":

¹³⁵ **ולכא' צ"ל** שעכ"פ מיירי בטווח של עד ב' ימים כיוון שבג' ימים כבר א"א לקשר את הראיה לטבילה וכפי שהפתי"ש כתב לעיל בדעת ה"ט"ז בהבנת השו"ע.

¹³⁶ **המחצה"ש הקשה** (סק"ל) היכי משכחת לה ביאות של היתר והרי ברגע שרמ"ת אחרי הטבילה היא נטמאת ואסור לה לשמש עד אחרי שתטבול? **ותירץ א.** מדובר שעברה ושימשה לאחר שנטמאה ולא ראתה דם וכ"כ בפת"ש. **ב.** מדובר ששימשה ג' פעמים בלילה אחד וקינחה עצמה בין תשמיש לתשמיש ורק בבוקר בדקה את העד וראתה דם רק על העד הראשון.

¹³⁷ **צ"ל** שעיקר החידוש בדין הרמ"א הוא שבניגוד לדין השו"ע שכבר לאחר הפעם הראשונה חוששת, הכא אינה חוששת עד ג' פעמים משום שאל"כ תאסר על בעלה לעולם מחמת וסת שאינו קבוע ולכן עד שלא הוחזקה מותרת לשמש בביאה הראשונה (כ"כ ה"ט"ז לקמן סקט"ז כדי להסביר את החילוק בין דין דסעיף י"א שחוששים בפעם אחת לדין הרמ"א הכא שעד ג' פעמים לא חוששים אף כוסת שאינו קבוע).

¹³⁸ **החוות דעת ביאר** שזו הנפ"מ בין ה"ט"ז לש"ד האם הטבילה היא הגורם לראיה או לא ולכן הש"ד העמיד שהרמ"א מיירי באותו מקרה שהשו"ע דיבר שרואה כל פעם בליל טבילה משום שהטבילה לא גורמת לראיה ונאסרת כרמ"ת בג' פעמים והרמ"א משלים את דין השו"ע שביאר מה דינה עד ג' פעמים והרמ"א מבאר מה דינה לאחר ג' פעמים.

¹³⁹ **החת"ס סמך** על דברי ה"ט"ז רק בצירוף סברות נוספות כשהמים היו קרים והרגישה כאב בבטנה ושהיה לאחר לידה וכו'.
¹⁴⁰ **כתב הש"ך** דמיירי שראתה לאחר ל"ג לזכר וס"י לנקבה דבתוך הזמן הזה תולים בדם טוהר אף שאיננו בקיאים בכך בזמן הזה. **והביא הפת"ש** שניתן לסמוך ע"כ ולהתירה גם במקום שיש ספק אם אחת משלושת הביאות הייתה בתוך ימי טוהר כיוון שהוא וסת התלוי במעשה שהוא וודאי דרבנן.

¹⁴¹ **כתב הפת"ש**, שעכ"פ צריכה לשבת ז' נקיים ואינה תולה במכת הלידה. **ועוד כתב** שאם בביאה הראשונה לאחר הלידה לא ראתה ורק בביאות הבאות התחילה לראות אינה יכולה עוד לתלות במכת הלידה.

¹⁴² **נחלקו האפי רברבי והש"ך** האם כשעברה ושימשה מהני כבדיקת שפופרת בפעם אחת בלבד או שצריכה לשמש שלוש פעמים כדין עקירת וסת. **ועי' רעק"א שביאר** את סברת הא"ר שדימה זאת לוסת הקפיצות או אכילת שום ולכן אינו נעקר בפעם אחת ובאמת בשפופרת מהני בפעם אחת רק אם ראתה מהצדדים.

במקרה א' מדובר שראתה בג' לידות בכל פעם בביאה ראשונה, וכיוון שהיו ביאות של היתר בין לידה ללידה תולים שראתה מחמת חולשתה ואינה מחזקת לרמ"ת.¹⁴³ ובמקרה ב' מדובר שבכל לידה שימשה ג' פעמים וראתה אך אינם רצופים שיש ביאות היתר ביניהם, לכן לא מוחזקת לרמ"ת ותולים בהוכחו הצדדים.¹⁴⁴ והמשך דברי הרמ"א הם שאם ראתה ג' פעמים רצופים אחר ג' לידות כבר לאחר הלידה הראשונה הייתה צריכה בדיקת שפופרת. ואף אם שימשה באיסור ולא ראתה, זה מהני רק שמותרת לשמש עד הלידה הרביעית אבל לאחר לידה רביעית שוב נאסרת משום שהחזקה לראות דווקא בביאות הראשונות לאחר כל לידה ורק אם תשמש באיסור לאחר לידה רביעית ולא תראה, תהיה מותרת שעקרה חזקתה לראות לאחר לידה.^{145 146}

שיטת הש"ך:

במקרה א' מדובר שראתה לאחר לידה הראשונה ג' פעמים רצופים ואח"כ עברה ושמשה ולא ראתה, ולאחר לידה שניה ראתה שוב ג' פעמים רצופים, מותרת לשמש כיוון שהחזקו גם ביאות של היתר בינתיים. ובמקרה ב' מדובר באותו אופן אלא שהחידוש הוא שאף שראתה בג' ביאות לאחר ג' לידות, עדיין תולים בהתירה ולא נאסרת כיוון שהחזקו ביאות של היתר בינתיים. אבל אם לא עברה ושמשה ובאה לשאול מיד לאחר ג' הפעמים הראשונות לא תולים בלידתה וצריכה בדיקת שפופרת.¹⁴⁷

• קביעת וסת לרמ"ת (י"א)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), אישה שראתה מחמת תשמיש ולאחר חצי שנה חזרה וראתה, מותרת לבעלה שהרי לא קבעה בג' וסתות שוות או בדילוג. מיהו חוששת לאחרון פעם אחת שכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון אסורה עונה אחת.¹⁴⁸ ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלושה זימני וסת שווה מותרת לשמש בין וסת לוסת אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר שלוש פעמים. **וכתב הש"ך**, שצריכה לחשוש גם לוסת החודש שאם ראתה בט"ו ניסן חוששת אח"כ לט"ו אייר ואסורה לשמש בו. ואם לא ראתה בו חוששת להפלגת חצי שנה ושוב אינה חוששת לט"ו. **וביאר הפת"ש** שמיירי בעברה ושימשה דאל"כ אינה יכולה לעקור וסת זה שנקבע בהרכבת יום ותשמיש וכל עוד לא עברה ושימשה תיאסר בתאריך זה לעולם. אבל בוסת ההפלגה סגי בכך שתפרוש פעם אחת ואם לא ראתה אף שלא עברה ושמשה מותרת כיוון שכבר נתבטלה הפלגתה. ומתי שתראה שוב מחמת תשמיש תצטרך לפרוש ביום החצי שנה כיוון שלא עקרה וסת זה עד שתעבור ותשמש ולא תראה. **ועוד כתב הש"ך** שא"א לקבוע וסת תשמיש מבלי שיהיה ביום קבוע כיוון שנחשב כוסת הקפיצות שבא מחמת אונס.¹⁴⁹ **והוסיף הפת"ש** שניתן להתיר אישה שרגילה לראות מחמת תשמיש רק ביום ג' או ד' לטבילתה שתהיה מותרת לשמש עד היום שעשויה לראות בו אבל אי אפשר להתיר לו לשמש בנחת ולהעמיד שרואה רק כשנכנס בחוזק.

• חיוב גירושין לרמ"ת (י"ב)

¹⁴³ אע"פ שהביאות בהן ראתה דם לא היו ברצף, היה צד לומד שעכ"פ תיאסר כרמ"ת כיוון שבכל פעם רואה בביאה הראשונה לאחר לידתה ותיאסר לשמש לאחר לידתה וממילא תהיה אסורה לעולם כיוון שקבעה וסת המורכב לרמ"ת אחרי לידה. קמ"ל שתולים ראייתה מחמת חולשתה ולא מחמת תשמיש. ¹⁴⁴ **הט"ז מוחק** את המילה 'עברה' בדברי הרמ"א וגורס 'וכל זה אם כבר שמשה' משום שכיוון שהביאות לא היו רצופות היא משמשת בהיתר ולא באיסור. שאם נאמר שהיו הביאות רצופות ולכן כתב הרמ"א 'עברה ושמשה' יהיה קשה המשך דברי הרמ"א 'אבל אם ראתה ג' פעמים רצופים אחר לידה' והלא גם קודם מיירי ברצופים? **והלבוש גרס** 'אבל לכתחילה' וכוונתו שלא מצינו תשמיש היתר בינתיים אלא"כ עברה ושמשה אבל אם באה לשאול לאחר ג' ביאות באמת הייתה אסורה. **אבל הט"ז מ"א** בפירוש זה ולכן העמיד שמיירי בביאות שאינן רצופות. **אבל בנקה"כ תירץ** שברישא מיירי בכל ענין בין ברצופים ובין אם לא כיוון שמותרת ומה שהצריך לומר שמותרת רק מחמת לידה הוא מכיוון שחזרה וראתה לאחר הלידה הבאה שוב או משום שבדיקת שפופרת/ עברה ושמשה לא מהני אם לא שנתלה בלידה כיוון שהחזקה לראות דווקא לאחר לידה ואילו בסיפא הדגיש הרמ"א שמיירי ברצופים משום שאחרת לא הייתה אסורה. ¹⁴⁵ יוצא שלט"ז אסורה לאחר הלידה הרביעית ואין להתירה אלא ע"י בדיקת שפופרת. **אבל הנקה"כ האריך** להקשות על פשט זה של הט"ז והוכיח שאף אם שימשה ברצף תלינן בלידה אם היו לפני כן בלידות הקודמות ביאות של היתר וקמ"ל שלא מעמידים שיש לה וסת לראות אחרי לידה אלא תולים בחולשתה ולכן תהיה מותרת מיד לאחר לידה רביעית שאין אפשרות לקבוע וסת לרמ"ת רק לאחר לידה. **ועוד כתב** בשם ההגהות שערי דורא שניתן לצרף את דעת רבנו חננאל שאם היו לה ביאות של היתר קודם שהחזקה לרמ"ת מותרת לבעלה, ובוודאי שהכא הוא קל יותר משום שלאחר שנתחזקה לרמ"ת היו ביאות של היתר וממילא ניתן לומר שאין כל כוחותיו שווים ותהיה מותרת. ¹⁴⁶ **החזו"א הקשה** (י"ד ס"י פ"ב סק"ד) לפי הט"ז מדוע לאחר ביאה אחת שלא ראתה מותרת והלא לט"ז הוא כדין עקירת וסת המורכב וצריך לעוקרו ג"פ? ¹⁴⁷ **הש"ך הוכיח** שכך נראה בדברי ההגהות שערי דורא שממנו לקח הרמ"א דין זה, שכתב שם 'בלידה השלישית בענין זה בלא שינוי' משמע ששלושת הלידות היו שוות ממש ולא באה לשאול עד לידה שלישית. ואם לא מיירי ברצופים לא היה צריך למצוא להתיר משום לידה שהרי רמ"ת הוא דווקא ברצופים. ¹⁴⁸ **הט"ז ביאר** שלעיל ס"י שראתה בביאה ראשונה לאחר הטבילה א"א לחשוש בפעם אחת כוסת שאינו קבוע משום שא"כ תיאסר לעולם ומכוח חשש זה שלא הוחזק עדיין ג' פעמים לא אוסרים לה עולמית על בעלה אלא רק כשאפשר לחוש לפי שעה שיהיה לה אח"כ היתר. ¹⁴⁹ ולכן כתב הש"ך לעיל שאי אפשר לקבוע וסת לטבילה ולתשמיש או ללידה ותשמיש אבל לתאריך ותשמיש או הפלגה ותשמיש קובעת.

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), הרואה מחמת תשמיש שלוש פעמים אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבוא עליה,¹⁵⁰ אלא"כ רוצה להשהותה ע"י שליש ולא ילך אצלה אלא בעדים. **וכתב הש"ך**, שאם גרים בעיר אחרת מותר אף בלא עדים כל עוד לא מגיע אליה כיוון שמרוחקים זה מזה. **ועוד כתב הש"ך** שאם לא קיים מצוות פריה ורביה כופים אותו לגרשה. **והפתי"ש הביא** שהאידנא אין כופים ע"כ. **ובפתי"ש הסתפק** האם אישה שאינה יכולה להיטהר דינה כרמ"ת שצריך לגרשה או שרק ברמ"ת קיל ליה דבעידן שבא עליה היא טהורה משא"כ זו.

• דין רמ"ת בבתולה (י"ג)

תניא בתוספתא (נדה פ"ט ה"ז) כולן בודקין אותן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורים. **כתב הב"י** שבבתולה אפילו ראתה כמה פעמים מחמת תשמיש לא מחזיקין לה ברמ"ת עד שתפסוק פעם אחת אלא דמסתפינא להתיר אלא"כ יהיו ידים מוכיחות שהוא דם בתולים. וכ"כ במהר"ם פאדווה אכן ראוי למורה לדרוש אותה על פי הנשים אולי אין לה צער כלל.¹⁵¹ **---להלכה---** **השו"ע פסק** כפי הנראה מדברי התוספתא שרק לאחר שתפסוק פעם אחת מלראות ניתן להחזיקה כרמ"ת.^{152 153} **אבל הרמ"א פסק** כדברי המהר"ם פאדווה שאם אין לה צער הרי היא ככל הנשים ולא תלינן בדם בתולים. **וכ"כ הט"ז והש"ך**.¹⁵⁴ **אבל הב"ח כתב** כמשמעות דברי השו"ע שתולים אף אם אין לה צער כלל.

הפתי"ש הביא בדין בתולה דינים נוספים:

- א.** אישה שלא ראתה ב' פעמים ולאחר מכן החלה לראות אם טוענת שבב' הפעמים הללו לא הייתה ביאה גמורה ולכן לא ראתה, ניתן לתלות לאחר מכן בדם בתולים אף שלא ראתה ב' פעמים אך לא רצה להקל בזה אלא"כ יש בדבר קולות נוספות לצרף.
- ב.** בתולה בוגרת שראתה דם ויש לה צער מותרת לבעלה אף בלא טבילה שלא גזרו חכמים לטמא בדם בתולים בזו שאין דמים שכיחים בה אבל הפנים מאירות התרעם על כך ולא התירה אלא לאחר ז' נקיים. וכתב שיש לצדד להקל במקרה שבדקה בשפופרת ומצאה דם מהצדדים שיש לצרף שאולי יש לה מכה ולא מדם בתולים והווי ספק דרבנן.
- ג.** בעל ואישה שאומרים שהיא בתולה אף שקודם לכן הייתה נשואה לבעל אחר, מחמת שטוענת שבעלה הראשון נשען על ביתו ולא יעמוד, יש לתלות בדם בתולים מחמת הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם אין לה צער יש לצרף להתיר כשיש לה וסת קבוע ובתנאי שלא תשמש בליל טבילה אלא בלילה שלאחר מכן. ואף אם אין לה וסת ניתן להתיר לה לשמש בליל ב' לאחר הטבילה אף לאוסרים ע"י לעיל בפתי"ש סקמ"ד.
- ד.** אם הרגישה שיוצא דם ממקורה יש לאוסרה שיש לחוש שנתערב דם נידה עם דם בתולים ואין להתיר לתלות ההרגשה במראה טהור ואת המראה הטמא בדם בתולים כיוון שכל דין תליה בבתולים הוא מפוקפק. ואף אם הרגישה זיבת דבר לח שהוא דרבנן (החת"ס לשיטתו לעיל סי' קפ"ג) חוששים שארגשה ולאז אדעתה דסברא ארגשת שמש הוא.
- ה.** יש לדון מדוע לא חוששים שמא עיניה נתנה באחר ולכן טוענת שהרגישה כדי שתתגרש שהרי בלי אמירתה היינו תולים בדם בתולים.

• דין אישה שאינה יכולה לטבול (י"ד)

כתב הרשב"ץ אישה שיש לה מכות ופצעים שהמים הקרים מזיקים לה, יעשו לה תקנה לחמם את המים ואם א"א בתקנה זו תצא מתחת בעלה כדי שלא יתבטל מפריה ורביה. **עפ"י פסק השו"ע** אישה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה לטבול תצא מתחת בעלה כדי שלא יתבטל מפריה ורביה.

סימן קפ"ח- דיני מראות הדמים

¹⁵⁰ **הרשב"א הביא** לכך ב' טעמים **א.** כיוון שלכשתטבול ליכא אלא איסור דרבנן וחיישינן דקילא ליה דוסתות דרבנן. **ב.** כיוון שאסורה לו עולמית יש לחוש אף באיסור דאורייתא.

¹⁵¹ **הדרכ"מ הביא** שנראה בגמ' שיש הבדל בין דם נידה לדם בתולים ולדידן שאיננו בקיאים בכך היה לנו להחמיר אבל להלכה אין להחמיר בכך משום שראתה מכוח תשמיש ואמרין שנתעכרו הדמים.

¹⁵² **הפתי"ש הביא** שאף אם בפעם הראשונה לא ראתה, אי אפשר יותר לתלות בדם בתולים. וכן אם לא בדקה אם ראתה או לא אי אפשר לתלות בדם בתולים.

¹⁵³ **הט"ז הקשה** על דברי השו"ע שמשמע מדבריו שיש לתלות בכל הבתולות ולא חילק כדברי התוספתא והרמב"ם בין הגיע זמנה לראות ללא הגיע זמנה לראות ובין ראתה בבית אביה או לא.

¹⁵⁴ ובפרט שהב"י עצמו כתב שהוא חושש להקל אם לא יהיו ידיים מוכיחות.

• סוגי הצבעים של דם טמא (א')

איתא בגמרא (יט.) תנן חמשה דמים טמאים באישה: האדום, השחור, וכקרן כרכום, וכמימי אדמה, וכמזוג.

מראה כמימי תלתן וכמימי בשר צלי:

בית שמאי מטמאים ובית הלל מטהרים. ובגמ' שם איתא שלת"ק תולין מספק.

רמב"ן: הלכה כת"ק ותולין מספק.

רא"ש: הלכה כבית הלל וטהור אבל בדורות הללו אין בקיאי במראה הדמים ואין לטהר שום מראה דם הנוטה למראית אדמומית.

---להלכה---

השו"ע כתב כדברי הרא"ש: כל מראה הדם בין אם הוא כהה הרבה או עמוק טמא וכן כל מראה שחור.

מראה ירוק/צהוב:

עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרים. ובגמ' שם איתא שלת"ק תולין מספק.

כמי נפסק להלכה?

רא"ש: הלכה כחכמים וטהור.

תרה"ד: מגמגם להתיר משום שדברי הסמ"ק סתומים.

---להלכה---

השו"ע פסק ע"פ הרא"ש לטהר בכל מראה ירוק אפילו כמראה השעוה או הזהב וכ"ש ירוק ככרתי או כעשבים.

והש"ך הוסיף ע"פ התוס' מראה אתרוג שהוא טהור.

אבל הפת"ש הביא בשם השל"ה שיש מחמירים בירוק כמראה השעוה או הזהב והתירו רק בירוק ככרתי, והכריע שאם ראתה ע"י הרגשה יש להחמיר ואם בלי הרגשה יש להקל, ואם בקינוח בלא הרגשה יש לצדד והכל לפי העניין. **ובסדרי טהרה כתב** שהאחרונים השמיטו דין זה אבל בעל נפש יחמיר לעצמו.

מראה שבלילה נראה טהור בודאי וביום נראה טמא:¹⁵⁵

ב"ח: טמא שכשנעקר מהגוף לקה ונעשה ירוק וכשנתייבש חזר למראהו ולכן צריך להמתין עד שיתייבש.¹⁵⁶

ט"ז ושו"ד: אחזקי ריעותא לא מחזקנין ומראש לא צריך לחשוש שמא יתייבש וייהפך למראה טמא.

חכם צבי: אם החכם הורה בו שהוא טהור יש לטהרו אף אם הפך למראה טמא דאזלינן בתר שעת יציאה מהגוף.¹⁵⁷

מראה שבלילה נראה טמא מספק וביום נראה טהור:

כתב הפת"ש שיש להקל ולטהר. אבל אם אחרי שעה נשתנה מראהו שוב למראה טמא יש לאסור.

ובסדרי טהרה כתב שכל זה רק אם בלילה יש ספק אם הוא טמא יש להתירו ביום אבל אם בלילה הוא וודאי טמא אין להתירו אף אם ביום הפך לטהור.¹⁵⁸

מראה כחול:

הרמ"א כתב ע"פ המרדכי שמראה הכחול טהור שבכלל ירוק הוא.

מראה לבן:

הרא"ש כתב שהאידנא אין לטהר שום דם אם לא שיהא לבן וירוק. **וכתב הב"י** שה"ה לכל מראה שאין להסתפק בו שהוא נוטה לאדמומית ולא דווקא לבן.

אישה שהרגישה שנפתח מקורה ומצאה כתם לבן:

תרה"ד: במראה וצבע בעלמא טהור, אבל אם נמצא לחלוחית סמיך ויש בו מישוש קצת יש לאסור מפני הטועים.¹⁵⁹

טור: יש להתיר אפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה.

---להלכה---

¹⁵⁵ כגון ירוק שנשתנה לאחר שנתייבש ונעשה אדום בקצוות.

¹⁵⁶ **הט"ז הקשה א.** מה מועילה בדיקה לפני תשיש באישה שאין לה וסת בכל מקרה צריכה להמתין עד שיתייבש. **ב.** איתא בגמ' שאין לדיין אלא מה שענינו רואות ולא יאמר אילו היה לה היה ודאי טמא. וה"ה להיפך כשנראה שהוא טמא אין צריך לחכות שאולי יהפוך לטמא. **ג.** מוכח מדברי רבי שראה דם בלילה כשהוא לח ומוכח שראה בין לקולא בין לחומרא כדת מה לעשות ובפרט שבדיק לאור הנר שהיא בדיקה מעלייתא. **ד.** מוכח מבהמה שלא חוששים שמא אם שלקן היו משתנים דלא מחזקנין ריעותא.

¹⁵⁷ **הפת"ש הביא** שיש שחלקו עליו ואסרו. (אפשר לומר שזו גם דעת הט"ז והש"ך שכתבו שלא צריך לחשוש שמא יתייבש וייהפך לטמא אבל אם המתין וראה שנטמא וודאי שיהיה אסור אף אם החכם טיהר כבר וע"י במחצית השקל שכן דייק בש"ך).

¹⁵⁸ **צריך לבאר** שדברי החכם צבי לעיל שאזלינן בתר יציאה מהגוף בכל גוונא, נאמרו רק כשיש וודאות שהוא טמא אף שאח"כ השתנה לטהור אבל אם יש לו ספק אם טמא או לא כדחכא ייתכן שיש להתיר כשיהפוך לטהור.

¹⁵⁹ **התרה"ד בתחילת דבריו כתב**, שיש להתיר כשהוא מראה בעלמא אף שהרגשה דאורייתא, משום שלא חוששים שהיה טיפת דם שאבדה כיוון שניתן לתלות את ההרגשה במראה הטהור. **אבל הדרכ"מ הקשה** עליו שלא מצינו שהרגשה דאורייתא אלא בראתה כתם עם ההרגשה או שמצאה דם במי רגליה אבל בלאו הכי לא. וצ"ע. (ובאמת בסוף דבריו התרה"ד כתב להתיר רק בלא הרגשה ובמראה בעלמא בלא סמיכות)

השו"ע פסק כדעת הטור.
וכתב הרמ"א שכן עיקר ודלא כתר"ד שכתב להחמיר.

יצא ממנה סמיכות לבן ועב לאחר שעתיים מאז שרצה במרחץ:
ב"ח: טמאה שדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה.
ט"ז: טהורה שלא מצינו חילוק זה והוא חומרא יתירה והמחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה כן לאחרים.¹⁶⁰

מראה אפור:
התרומת הדשן כתב, שלבן שאינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבוניתו, הוא קל יותר ממראה לבן ובוודאי שיש להתירו. אך בסיום דבריו כתב לגמגם בזה.
אבל הש"ך כתב כהבנת הב"י שוודאי יש להתירו.

מראה חום:
הפת"ש הביא שמראה כעין קליפת הערמונים או כמשקה הקפה הוא טהור.

○ **האם בעל יכול להחמיר במראה אדמדם שחכם טיהרו:**
כתב הפת"ש שרשאי להחמיר על עצמו אף שהוא משועבד לאשתו, שכך דרכם של פרושים להחמיר אף אם בשעת הנישואין לא היה כזה.

○ **הרגישה שנפתח מקורה ומצאה כתם טהור עם נקודה אדומה:**
כתב הפת"ש שאם החלוק לא היה בדוק ויש להסתפק אם המראה הזה היה כאן כבר קודם, הדין הוא שטהורה שתולים ההרגשה במראה הטהור ואת הדם בדם מאכולת ויש שפקפקו בכך.

• נאמנות האישה בראיית מראות (ב')

איתא בגמרא (כ:): נאמנת האישה לומר כזה ראייתי ואבדתיו.
וביאר הרשב"א שאין מחזיקין אותה במשקרת לפי שהתורה האמינה שנאמר 'וספרה לה' ואמרו חז"ל לה לעצמה.
ואין מחזיקין אותה בטועה בדמיונות מן הסתם.

ועוד איתא שם איבעיא להו כזה טיהר פלוני חכם מהו.
וכתב הרשב"א כיוון שלא אפישיטא בעיין ואזלינן לחומרא ולא סומכים על דיבורה בכה"ג כיוון שאיתחזק דם לפנינו אין מקום לנאמנותה דהא חזינן דטועה בדמיונות ואפילו בדבר המסופק לנו יש לומר שכמו שלנו הדבר ספק גם היא מתבלבלת וחושבת שהוא טהור.

↓
כתב השו"ע נאמנת האישה לומר כזה ראייתי ואבדתיו ואם הוא מראה לבן או ירוק טהורה. אבל אם הביאה לפנינו דם והחזקנוהו בטמא או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה אין סומכין עליה.
הש"ך הוסיף ע"פ רש"י, שאף אישה שמסופקת בדם שלה אין לה לסמוך על חברתה שאומרת כדם שלך הראיתי לפלוני חכם וטיהר.
והפת"ש הוסיף שאפילו על עצמה אינה יכולה לסמוך כגון שזוכרת שחכם התיר לה כתם הדומה לזה וצריכה להראות שוב לחכם.¹⁶¹

↓
האם נאמנת כשמביאה דם הראשון ואומרת זה שהוא כזה טיהר לי החכם?
בתורת השלמים כתב שלכאורה נאמנת כיוון שאין מקום להחזיקה טועה בדמיונות כיוון ששתי המראות לפנינו, אך דייק מדברי הגמ' שאינה נאמנת אף בכה"ג וצ"ע.

אישה שאומרת דם זה טיהר לי חכם:
כתב הש"ך שאם אומרת דם זה או כתם זה טיהר לי החכם נאמנת.

האם בעל יכול לראות דמי אשתו?
הש"ך כתב בשם המהרש"ל שיכול לראות.
והפת"ש הוסיף שאם אירע לה שאלה בענייני הטבילה אינו יכול להורות מאחר דאיתחזק איסורא.

• ראתה דם בחתיכה או בשפופרת (ג')

¹⁶⁰ **הט"ז הקשה** שלא נמצא רמז לזה בתלמוד ובפוסקים ובפרט שבגמ' איתא ששחור הוא אדום שלקה ואם איתא לסברא זו היה צריך לומר רבואת שאפילו בלבן ייתכן שלקה.
¹⁶¹ כלומר ההבדל בין המקרה הזה למקרה הראשון של השו"ע הוא שבדין הראשון המראה שלפניי הוא ירוק וטהור ואין כאן איתחזק איסורא ולכן אפשר לסמוך על דבריה אבל כאן שיש לפניי מראה מסופק ואיתחזק איסורא אי אפשר לסמוך על דבריה ולהוציאה לחזקת טהרה על סמך ההשוואה לכתם הקודם שטיהר החכם.

ראתה דם בשפופרת:

איתא בגמרא (כא): 'בבשרה' אמר רחמנא ולא בשפופרת.
וכ"פ בשו"ע שראתה דם בשפופרת טהורה.

מפלת חתיכות קטנות:

ועוד איתא בגמרא (שם) שנחלקו ר"א וחכמים האם טמאה במפלת חתיכה מלאה דם. ואב"י ביאר שנחלקו האם דרך אישה לראות דם בחתיכה או לא אבל בשפופרת לכו"ע טהורה כיוון שאין דרכה בכך.

רש"י: אב"י מעמיד את מחלוקתם ב'פלי פלוי' שלר"א דם חתיכה שנוגע בבשר מטמא ששפיר נקרא 'בבשרה' אבל לחכמים אכתי טהורה כיוון שאין זה דם נידה אלא דם חתיכה.

רא"ש: אב"י סבר שנחלקו האם דרך נשים לראות דם בחתיכה שלר"א דרכה בכך ואפילו לא פלי פלוי ולחכמים אין דרכה בכך וטהורה.

---להלכה---

השו"ע כתב כרא"ש: שאם ראתה דם בחתיכה אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים בעניין שנוגע בבשרה טהורה משום שאין דרך לראות כך.

אבל הש"ך כתב שצ"ע אם יש להקל כיוון שגם התוס' למדו כרש"י ומשמע שאם תראה דם נידות בחתיכות תהיה טמאה וכדלקמן במקרה של הר"ש מקוצי.

נעקר מקורה ונופלים חתיכות בשר מהבית החיצון:

הר"ש מקוצי כתב שאישה שנעקר מקורה וכמין חתיכות בשר היו נופלים בבית החיצון היא טהורה.^{163 162}
טור ורובנו ירוחם: אף אם יוצא דם נדה ממש טהורה כיוון שתולים שיצא הדם מהחתיכות.

רא"ש (ע"פ הבי"י): אם רואה דם להדיא טמאה.¹⁶⁴

---להלכה---

השו"ע כתב וכן אישה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון טהורה. והוא שהטיל החתיכות במים פושרים ולא נימוחו.

אבל הרמ"א כתב כטור ורובנו ירוחם שאפילו ראתה דם כל זמן שהחתיכות בבית החיצון שלה טהורה דתלינן הדם בחתיכה זו הואיל וידעה וודאי שנעקר מקורה ומחמת מכה היא.

והט"ז הקשה על הרמ"א שאם ההיתר הוא מחמת תליה במכה מדוע הוצרכה הגמ' לטעם שאין דרכה לראות בכך?
ולכן כתב שמיירי בדם נידה ממש שיוצא יחד עם החתיכה וסיבת ההיתר היא לא בגלל תליה במכה אלא מכיוון שאין דרך לראות כשהמקור יוצא יחד עם הדם וממילא טהורה אפילו מיירי בשעת וסתה כיוון שראייתה משונה.

אבל הב"ח כתב שמיירי דווקא בין וסת לוסת אבל בשעת וסתה טמאה.

האם צריכה לבדוק שלא יצא דם בשעה שנעקר המקור?

רמ"א וט"ז: לא וטהורה בכל מקרה.¹⁶⁵

ב"ח: כן ואם תמצא דם טמאה ורק את הדם שיצא אח"כ אפשר לטהר כיוון שהוא מגיע מהחתיכות.¹⁶⁶

מפלת חתיכה גדולה:

איתא בגמרא (שם) תנן המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה רבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה. ומבאר הגמ' שמחלוקתם היא האם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם או לא.

האם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם?

רי"ף ורמב"ם: אפשר. שהלכה כסתם משנה וכדעת הרוב.¹⁶⁷

רשב"א: אי אפשר. שהלכה כדעת ר' יהודה משום שכך פסק רבא והוא בתראה.

שאלתנו: אם נגמרה צורת הולד א"א לפתיחת הקבר בלא דם אבל אם לא נגמרה צורת הולד אפשר.¹⁶⁸

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א: אבל חתיכה גדולה טמאה לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו.

¹⁶² ע"י בחידושי הגהות ו' שכתב לבאר שהנפק"מ בין רש"י לרא"ש תהיה במקרה של הר"ש מקוצי.
¹⁶³ הב"י ביאר שמיירי שעשו בדיקה והטילו החתיכות במים פושרים ולא נימוחו ולכן לא חוששים שהוא דם קפוי. ובסיום דבריו כתב שאולי אפשר לומר שהיה ניכר שאלו חתיכות בשר אלא שהיה בתוכן דם ופליי פלוי ולכן לא היה צריך לעשות בדיקה. אבל הדרכ"מ כתב שמיירי שידוע שנעקר מקורה ולכן אף בלא בדיקה טהורה בגלל שידוע שאין זה דם קפוי אלא שהמקור נעקר.
¹⁶⁴ הב"י ביאר שאף שתולים במכה הוא רק במכה שבצדדין אבל הכא שהמכה במקור עצמו היא טמאה. אבל הדרכ"מ הקשה ע"כ מסימן קפ"ז ששם מבואר שאף אם המכה במקור עצמו טמאה.

¹⁶⁵ כך דייק הב"ח בדברי הרמ"א.

¹⁶⁶ הט"ז הקשה שא"כ אימתי נקרא שעת נפילה או אחריה. ולכן כתב לשיטתו הנ"ל שאף בשעת נפילה ממש טהורה.
¹⁶⁷ כתב הב"י שכל זה במפלת חתיכה שאינו נחשב כלידה אבל בלידה ממש אף בלידה יבישתא שאין דם כלל טמאה אף לרמב"ם כדכתיב 'כימי נידת דותה תטמא'.

¹⁶⁸ הסמ"ג כתב שבזה"ז שאין אנו בקיאים בגמר צורת הולד גם לפי השאלות יש לנו לפסוק שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

• דין ראתה דם יבש וצורות שונות (ד'ו')

אישה שהפילה צורות משונות:

איתא בגמרא (כא, כב, כג:) שכל דם היוצא מן האישה בין לח ובין יבש טמאה. ואם יצא ממנה צורת בריה כמין קליפות או שעירות או כמין יבחושים אדומים,¹⁶⁹ תטיל אותם למים פושרים אם נימוחו טמאה ואם לא טהורה. והגמ' נשארת בספק האם צריך מעלי"ע או לא ופסקו הראשונים לחומרא **וכ"כ השו"ע**.
והרמ"א כתב (ס"ה ע"פ המהר"א) שאם רק חלקם נתמעכו או נימוחו וחלקם לא נימוחו טמאה.
וכתב הש"ך שאם יש לחוש משום ולד טמאה מספק כולדת נקבה אפילו אם אינה מעוברת.

ועוד איתא בגמרא (נו.) מחלוקת האם צריך שיהיו המים פושרים רק בתחילה או כל מעת לעת. ופסקו הראשונים לחומרא **וכ"כ השו"ע**.

ועוד איתא בגמרא (כב:) תניא תטיל למים ובפושרים. רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הציפורן. ופסקו הראשונים שהלכה כתי"ק **וכ"כ השו"ע**.

כתב השו"ע (ס"ד ע"פ הרא"ש), צריך שהמים יהיו פושרים כמו מים ששאבו בקיץ מהנהר או מן המעיין ועמדו מעט בבית שחום הבית מחממם. וכחימום של אלו כך הוא שיעור פושרים בימות החורף.¹⁷⁰
והרמ"א הביא (ע"פ הריטב"א), שהוא כשיעור חמימות הרוק.¹⁷¹
ועוד כתב הרמ"א (ע"פ המ"מ), שאם מעכן בצפרניו ולא נימוחו טהורה ואין צריך לבדוק ע"י שרייה.¹⁷²

קרטין שנאבדו בלא בדיקה:

בית יעקב: טהורה משום ס"ס אם היה אדום ואף אם היה אדום אולי לא היה נימוח.¹⁷³
סדרי טהרה: טמאה שלא נחשב ס"ס כיוון שהוא משם אחד האם זה דם נידה או לא.

כתב השו"ע (ס"ה ע"פ הרשב"א), במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה בזמן שהם יבשים גמורים שאין עמהם דם כלל אבל אם יש עליהם לחלוח דם טמאה.

קשה שהרי לעיל ס"ג אם ראתה דם בחתיכה אפילו כשהיא מבוקעת טהורה ומדוע הכא טמאה?
ש"ך: בס"ג הדם בתוך החתיכות בבקעים משא"כ הכא שהדם הוא על גבי החתיכות.
ט"ז: כיוון שיש עם החתיכה דם מוכח שאף החתיכה היא דם כיוון שלפעמים דרכה בכך משא"כ לעיל.

בדקה ג' פעמים ולא נימוח:

כתב הרמ"א (ס"ה), שבכח"ג אינה צריכה לבדוק יותר כיוון שהוחזקה שצורות אלו אינן דם אלא מחמת מכה שבגופה. אך דווקא אישה שיש לה וסת ושראתה כן שלא בשעת וסתה.
והקשה הש"ך שלא מצינו חילוק זה. ולא דמי לדין תליה במכה בסי' קפ"ז ששם רואה דם להדיא ולא תולים במכה משום שאלי"כ לא תהיה טמאה לעולם, אבל כאן שאינה רואה דם אלא דברים יבשים מדוע לא לתלות אף בשעת וסתה, ובפרט שלרמב"ם תולים במכה אף בשעת וסתה משום דוסתות דרבנן.
אבל הפת"ש כתב שמיירי שראתה יחד עם אותה צורה גם דם ואעפ"כ טהורה משום שהוחזקה שזו ראייה מחמת מכה וממילא לכן א"א לתלות כן בשעת וסתה משום שלא תהיה טמאה לעולם וכדלעיל סי' קפ"ז.

אישה שראתה חתיכת דם יבש:

ראב"ד: אף שאינו נימוח טמאה שרק במפלת צורות משונות מוכח ע"י השרייה שאינו דם משא"כ בדם יבש.
רז"ה: אם היא חתיכה קטנה צריך בדיקה בשרייה ואם לא נימוח טהורה.¹⁷⁴

---להלכה---

השו"ע סתם (ס"ו) כדעת הראב"ד והביא ב"א את הרז"ה והוסיף שהוא דווקא בחתיכה קטנה כשיעור שפופרת קנה דק שבדקים.¹⁷⁵ **וכ"כ הש"ך** שהלכה כדעה ראשונה.

סימן קפ"ט- דיני וסתות

¹⁶⁹ **הפת"ש הביא** שדווקא כשהיבחושים יוצאים ממנה לבד אבל אם רואה לובן ומעט נקודות או שרטוטים של דם טהורה. ויש חולקים ע"כ.

¹⁷⁰ **הב"י דייק** שרק בנשאבו ממעין צריך שיעמדו קצת בבית אבל נשאבו מנהר הם כבר חמים. והוא כשיעור שבני אדם שותים פושרים ונותנים באוזניהם.

¹⁷¹ **הש"ך כתב** שכל מקום שהזכר פושרים הוא כחמימות הרוק.

¹⁷² **המגיד משנה הביא** שיש לדון במקרה שניסה למעכו בציפורן ולא נמחה האם צריך עדיין לבדוקו במים פושרים או שאם לא נימוח בציפורן לא צריך בדיקה נוספת אף לת"ק והכריע כצד השני.

¹⁷³ **וכתב הבית יעקב** שאף אם היא אומרת שהיה אדום ייתכן שהוא מסוג האדום שיש להתירו ורק מחמת שאינו בקיאים הוא טמא אבל עכ"פ ניתן לצרפו לספק.

¹⁷⁴ **כך ביארו הראשונים** בדעתו דאל"כ א"א לפתיחת הקבר בלא דם.

¹⁷⁵ משום שיש להסתפק מהו שיעור חתיכה גדולה.

• דין עונה בנונית (א', י"ג)

איתא בגמ' (טו.) תנן כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן. הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה. אמר ריש לקיש, והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה.¹⁷⁶ ועוד איתא בגמרא (ט.) כמה עונה? ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה עונה בנונית ל' יום.

איזו אישה צריכה לחשוש לעונה בנונית?

ר"ן (בשם רש"י): בין אישה שיש לה וסת ובין אישה שאין לה וסת.
רשב"א: רק אישה שאין לה וסת משום שאישה שיש לה וסת דמיה מסולקים עד זמן הוסת.
---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א שרק אישה שאין לה וסת חוששת לעונה בנונית אבל אישה שיש לה וסת חוששת לזמן הידוע. **והש"ך כתב** שעונה בנונית הוא וסת החודש וכשיטתו לקמן סק"ל. **ועוד כתב** שצריכה לחשוש גם לוסת ההפלה.

באיזה יום חוששת לעונה בנונית? (סי"ג)

ש"ך: לעולם חוששת לתאריך האחרון שראתה בין בחודש מלא ובין בחודש חסר מדין וסת החודש.¹⁷⁷
ט"ז: חוששת ליום הלי שזו הרגילות לסתם אישה ובחודש מלא חוששת גם ליום הלי"א מדין וסת החודש.
חור"ד: חוששת ליום הלי"א שהרגילות לראות בסוף העונה ולכן בחודש חסר חוששת ליום הלי מדין וסת החודש וליום הלי"א מדין עונה בנונית.

• דין וסת החודש, ההפלה והשבוע (ב', ו', י"ג)

איתא בגמרא (לט.) דחזאי בריש ירחא וריש ירחא וכו'.
איתא במשנה (סג.) אין אישה קובעת לה וסת עד שקבעה לה ג' פעמים.
וכתבו בתוספות (סד.) שאת וסת ההפלה קובעת רק לאחר ד' ראיות שמהן ניתן לראות ג' הפלגות שוות. ועוד איתא בגמרא (יא.) קפצה וראתה ב' פעמים ביום א' ולאחר מכן קפצה בשבת וראתה ביום א' שקבעה וסת לימים.

ע"פ זה כתב השו"ע (סי"ב), שכל אישה צריכה לחשוש ליום האחרון לראייתה: לתאריך האחרון בו ראתה, ולהפלגת הימים בין הראיה הראשונה לשניה.

קביעת וסת: וסת החודש ע"י שתראה 3 פעמים באותו תאריך, וסת ההפלה ע"י שתראה 4 פעמים בהפלגות שוות. **עקירת וסת:** ע"י שלא תראה 3 פעמים באותו תאריך/ הפלגה שהייתה רגילה לראות.
ועוד כתב השו"ע (סי"ו), כשם שקובעת וסת בהפלה מימים שווים ושאינם שווים (בדילוג כדלקמן ס"ה), כך קובעת בימי החודש ובימי השבוע,¹⁷⁸ שווים ושאינם שווים וכו' אע"פ שאחד מלא ואחד חסר אין מדקדקים בכך.¹⁷⁹

כלפי מה מתייחס וסת החודש?

רא"ה: למולד הלבנה לשעה שראוי לקדש בו החודש על פי הראיה.
רשב"א: שיפרא קא גרים על פי השופר שתקועים בו ביי"ד בקידוש החודש.
---להלכה---
הש"ך כתב כדעת הרשב"א והוכיח כן מהירושלמי וכ"כ בדעת הטוש"ע.

ועוד כתב השו"ע (סי"ד), שאין האישה קובעת לה וסת אלא אם כן יהיו שלושת הראיות בעונה אחת ביום או בלילה. **והפת"ש הביא** נידון האם בוסת ההפלה ג"כ צריך שיהיה באותה עונה בכדי לקבוע וסת או שמחשבים את מס' העונות בין ראיה לראיה וממילא אף שאין זו אותה העונה שראתה עדיין קובעת וסת.

¹⁷⁶ **ופירש רש"י** ימי עונתה- ל' יום לראייה אבל לאחר ל' יום בעיא בדיקה הואיל וסתם נשים חזיין לסוף עונה.
¹⁷⁷ **הש"ך התקשה א.** מדוע הרמב"ן והרמ"א לא ביארו שמלבד החשש של וסת החודש וההפלה צריכה לחוש גם לעונה בנונית? **ב.** מדוע לא תחשוש ליום הלי"א שהרי מוכח בראשונים שהרגילות לראות היא בסוף העונה? וכן משמע בלשון השו"ע סעיף כ"ז ששלוש עונות בנוניות הן 90 יום ואם הוא יום הלי יוצא שזה 88 יום. (וכדבריו אלו הסכים החוות דעת) ג. הרי הטעם שחוששת לעונה בנונית הוא משום שסתם נשים רואות כל ל' יום וגם בוסת החודש הסיבה שחוששת בתחילת ראייתה היא משום שסתם נשים רואות בתאריך האחרון בו ראו וא"כ קשיין סתמי אהדדי האם הרגילות לראות בתאריך או כל ל' יום? **ולכן כתב** שבאמת עונה בנונית ווסת החודש הם אותו הדין ובסתם חודש מלא החשש הוא ליום ל' אבל בחודש חסר החשש הוא ליום כ"ט.
וכתב הפת"ש שאף לש"ך יש מקרה שעונה בנונית הוא לא באותו יום של וסת החודש, אם ראתה פעם נוספת באמצע החודש שאז היא סופרת ל' יום מהראיה האחרונה אף שלוסת החודש הקודם עדיין חוששת משום שעדיין לא הגיע היום הראוי לעקור אותו. וכן בכה"ג שיש לה וסת אחר קבוע ואחר כך שינתה ליום אחר שסופרת את עונה בנונית מהראיה האחרונה. **והנפק"מ** תהיה לעניין עבר זמן הוסת ולא בדקה שכלפי עונה בנונית נידון כוסת קבוע ואסורה עד שתבדוק אבל כלפי וסת החודש שעדיין לא קבעה מותרת בדיעבד לא בדיקה.

¹⁷⁸ דין זה נלמד מדין הגמרא (יא.) קפצה וראתה ג' פעמים. **ביאר הפת"ש** דמייירי שהקביעות היא לימי ראשון פעם בשלושה שבועות והנפק"מ רק לאחר 3 ראיות משום שבפעם הרביעית כבר קובעת לה וסת ההפלה שמוכרח שיהיו ראיות שוות ואין חוששת יותר לוסת השבוע. ובכו"פ הניח זאת בצ"ע.
¹⁷⁹ דין זה מוכח אף מלקמן ס"ז לגבי וסת הדילוג שחלקו בגמ' רב ושמואל בוסת החודש בדילוג דאל"כ כיוון שחודש אחד מלא ואחד חסר כיצד תקבע להפלגות שאינן שוות?

• וסת השעות (ג')

כתב הראב"ד, קבעה וסת לשעות ולא לימים חוששת לתאריך האחרון רק בשעה הספציפית שראתה. כיוון שכל מה שנחלקו ר' יהודה ור' יוסי הוא רק כשיש לה וסת קבוע גם ליום ולכן לשיטת ר' יהודה חוששת לכל אותה עונה,¹⁸⁰ אבל אם אין לה וסת קבוע ליום אלא רק לשעה וודאי שאינה חוששת אלא לשעה הזו בלבד. והביא ראייה לדבריו מדין הגמרא (סו.) 'לכי והבעלי לו על גב הנהר' שהטבילה היא זמן ראייתה הקבוע ולכן צריכה לחשוש לתאריך האחרון שזה קרה ובשעת הטבילה.

לפי זה, עוקרת וסת זה בפעם אחת בלבד משום שבחודש הבא אין לה תאריך מסוים לחשוש לשעה הזו כיוון שבחודש הקודם לא ראתה כלל.

עפ"י כתב השו"ע שאם קבעה וסת לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה.

והט"ז כתב שהמקרה היחיד שיכולה לחשוש רק לשעה הספציפית הוא כגון שרגילה לראות אחר טבילתה או שאר דברים כיוצא בזה שרגילה לראות מחמת אותו זמן.¹⁸¹

• עבר זמן הוסת ולא בדקה (ד')

מה דינה של אישה שיש לה וסת שעבר זמן וסתה ולא בדקה?

רשב"א: אסורה לשמש עד שתבדוק כעת ותמצא טהורה.

ר"ף ורמב"ם: כיוון שעבר הוסת מותרת אף בלא בדיקה כלל.

---להלכה---

פסק השו"ע כרשב"א שבוסת קבוע אם עברה העונה ולא בדקה אסורה, ובוסת שאינו קבוע כיוון שעברה עונתו מותרת ועונה בנונית דינה כוסת קבוע. **וכ"כ לעיל** בסי' קפ"ד ס"ט שביש לה וסת אסורה עד שתבדוק.

הקשה הט"ז, מדוע השו"ע פסק בסי' קפ"ו ס"ב שאישה שאין לה וסת צריכה בדיקה לפני תשמיש והכא פסק שאם עברה עונתה מותרת בלא בדיקה?

ותירץ הט"ז שכאן מדובר באישה שהיה לה וסת קבוע והתחילה לשנות וסתה אך עדיין לא קבעה את הוסת החדש שלוש פעמים ולכן אינה מוגדרת כאישה שאין לה וסת ולא צריכה בדיקה אם עבר זמן הוסת עד שתעקור את הוסת הקבוע ג"פ.¹⁸² **וכ"כ לעיל** סי' קפ"ד סק"ג.

ובנקה"כ תירץ שמירי באישה שיש לה י"ד ימים שבהם איננה רואה אבל אין לה וסת קבוע, ולכן אם הקדימה וראתה פעם אחת בתוך י"ד הימים הללו עדיין לא עוקרת חזקתה שלא לראות בזמן זה ואם בחודש הבא עבר זמן הוסת בתוך י"ד יום ולא ראתה אינה צריכה בדיקה. וכדלעיל סי' קפ"ו ס"ג.

האם ניתן לעקור עונה בנונית?

תורת השלמים: כן לאחר פעם אחת בלבד.

חוות דעת: לא ואינו נעקר לעולם.

• וסת הדילוג והסירוג (ה', ז'-י"ב, י"ג)

וסת החודש/ההפלה בדילוג:

איתא בגמרא (טו.) איתמר ראתה יום ט"ו לחודש זה ויום ט"ז לחודש זה ויום י"ז לחודש זה:

רב אמר קבעה לה וסת לדילוג. **ושמואל אמר** עד שתשלש בדילוג.

ומסיק בגמרא דכו"ע כרשב"ג דסבר שאין חזקה בפחות משלושה והכא בהא קמיפלגי: רב סבר ט"ו ממניינא ושמואל סבר כיוון דלאו בדילוג חזיתיה לאו ממניינא הוא. ובהמשך הגמ' הקשתה על דברי שמואל ותירצה את דבריו.

כמי נפסק להלכה?

ר"ח: הלכה כרב באיסורי.

רמב"ם: הלכה כשמואל משום שבריתא כוותיה דייקא.¹⁸³

---להלכה---

השו"ע פסק (ס"ה) לגבי וסת ההפלה כדעת רב שאם הפליגה ד' ראיות בדילוג קבעה לה וסת לדילוג. וצריכה לחשוש מכאן והלאה לדילוג וכן הלאה.

ולקמן השו"ע הביא (ס"ו) את דעת שמואל שבוסת החודש בדילוג צריכה ד' ראיות ולא סגי בג' והביא ב"א את דברי רב שקבעה כבר בג' ראיות. **וסיים** ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר.

¹⁸⁰ וכדברי הגמ' סג: שלר' יהודה אסורה בין לפני השעה השישית ובין לאחריה ועי' בתוס' שם.

¹⁸¹ **עי' ברז"ה שחלק** על הראב"ד משום שלא ייתכן שתאסר כל ימיה באותה השעה. **ועי' באחרונים** שדנו מדוע אין זה כוסת התלוי במעשה והאם חוששת רק בתאריך ראייתה האחרון (חו"ד).

¹⁸² **הנקה"כ הקשה** שלא משמע כן אלא מיירי אפילו בתחילת קביעותה.

¹⁸³ **הטור כתב** שכך היא מסקנת הרא"ש. **וביאר הב"י** שהוא משום שהביא סברא זו אחרונה. **והקשה הט"ז** שהוא נסתר מדברי הרא"ש בב"מ שכתב שם שהלכה כרב.

והרמ"א הביא (סי"ג) בסתם את דעת שמואל שצריך בוסת החודש בדילוג צריך ד' ראיות והביא ב"א את דעת רב שסגי בגי' ראיות.

הש"ך והט"ז הביאו את דברי הב"ח שיש להחמיר כשתי הדעות, משום שאף לרב יש קולא שאחרי שקבעה וסת הדילוג בגי' פעמים אינה צריכה לחשוש עוד לוסתה הקודם ולכן בכה"ג יש להחמיר כשמואל.

וכתב הפת"ש שלאחר שקבעה לדלג אף אם לא ראתה ב"ט בחודש, צריכה עדיין לחשוש בחודש שאחריו לכ'.

האם ניתן לקבוע וסת ההפלגה בדילוג שני ימים?

רשב"א: כן שאף בכה"ג קובעת וסת ובלבד שיהיו דילוגים שווים.¹⁸⁴

רא"ה: לא שרק בדילוג יום אחד קובעת וסת.

האם ניתן לקבוע וסת ההפלגה בדילוג לאחור?

ש"ך: כן ואף בכה"ג קבעה לה וסת.

פת"ש: מפקפק בזה כיוון שהוא מנגד לטבע.

ממתי חוששים לוסת הדילוג?

כתב השו"ע (סי"א ע"פ הרשב"א), דילגה פעם אחת או שתיים אינה חוששת לדילוג אע"פ שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת אינה חוששת לוסת הדילוג עד שתקבענו.¹⁸⁵

וכ"כ הרמ"א (סי"ג) שאינה חוששת עד שתקבענו.

היה לה וסת לפני שדילגה:

כתב השו"ע (סי"ז), מיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה לדלג ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים קבעה וסת לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה שדילגה מוסת הקבוע לה.

וכתבו הש"ך והט"ז שדין זה נלמד מתירוף הגמ' על שמואל 'למודה שאני'. משמע שכשיש לה וסת קבוע קודם לכן סגי בגי' ראיות אף לשיטתו.

האם צריך שהוסת הקודם שלה יהיה בתאריך עוקב לדילוג?

דרישה: לא ואף אם היה לה וסת בגי' לחודש ולאחר מכן התחילה לדלג ט"ו, ט"ז, י"ז קבעה וסת הדילוג.¹⁸⁶

ט"ז וש"ך: כן שרק אם היה לה וסת ב"ד ניתן לצרף ראייה זו לדילוגים אף שהוא וסת קבוע ודלא כרב.¹⁸⁷

לרב, היה לה וסת קבוע וממנו דילגה ב' פעמים, האם קובעת וסת לדילוג? (ש"ך סקכ"ה)

דרישה: כן ובתנאי שהוסת הקבוע שלה עוקב לדילוג כגון שוסתה ליום ל' ומצרפים ראייה זו לדילוג של ל"א ול"ב.

ש"ך: לא שכיוון שהראיה הראשונה היא חלק מהוסת הקבוע שלה א"א לצרפה לדילוגים עד שתדלג ג' פעמים.

וסת הדילוג חלילה:

כתב השו"ע (סי"ח ע"פ ר"ח), ראתה ג' פעמים בגי' חודשים בדילוג וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמם, אם נהגה כן ג' פעמים הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה.

האם נחלקו רב ושמואל בדין זה?

פרישה: כן וכפירוש ר"ח בגמ' ולכן לשמואל יצטרפו ראייה נוספת כדי לקבוע וסת.

ב"ח: לא משום שהכא לכ"ע סגי בגי' פעמים דהו"ל כראתה ג' פעמים בימי החודש בשווה.

---להלכה---

הש"ך כתב שנראה ברשב"א כדברי הב"ח כיוון שהפוסקים דחו פירושו של ר"ח.

אבל הפת"ש הביא שאין דבריו מוכרחים וצריך לחוש לחומרא לשתי הדעות.

והט"ז הקשה מדוע השו"ע נקט את דוגמא של גי' ראיות ולא נקט ב' ראיות כפול גי' חודשים שכבר קובעת וסת?

ותירץ שכוונתו לחדש שאף אם הדילוג הוא בגי' ימים שאז בין י"ז לט"ו יש חזרה אחורה של ב' ימים אכתי הווי דילוג. וה"ה לד' ראיות בד' חודשים שתקבע כמו כן לפי שיעור שהוחזקה בו.

ראתה בדילוג וסירגה בחודש השלישי:

כתב השו"ע (סי"י ע"פ הגמ'), ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ח סיוון לא קבעה וסת כיוון שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו.

וכתב הש"ך, שאף אם חזרה וראתה י"ט תמוז לא קבעה וסת לדילוג כיוון שאין כאן גי' חודשים ברצף. אבל להפלגה קבעה וסת כיוון שיש כאן הפלגות של ל"ב יום בין ראייה לראיה.

¹⁸⁴ **וכתב הש"ך** כדברי הרשב"א ולאפוקי אם דילגה פעם אחת יום אחד ובחודש שלאחר מכן ב' ימים וכן הלאה שאינה קובעת וסת לכן.

¹⁸⁵ דין זה מדויק מהגמ' (סי"ד). שאם היה לה וסת קבוע ושינתה צריכה לחשוש גם לקבוע וגם לשינוי ולא נאמר שם שצריכה לחשוש גם לדילוג. **והב"י כתב** שכן משמע גם ברמב"ם שציטט את דברי הגמ' ודלא כמ"מ שלמד שהרמב"ם חלק ע"כ.

¹⁸⁶ אבל אם היה לה וסת שאינו קבוע צריך שיהיה התאריך עוקב לדילוגים ורק אם ראתה ב"ד ניתן לצרף ראיותיה.

¹⁸⁷ **הש"ך ביאר** שעיקר החידוש הוא ביש לה וסת קבוע שאף שלדעת רב לא סגי בשתי ראיות כיוון שאי אפשר לצרף את הראיה האחרונה שהייתה חלק מוסתה הקבוע, מ"מ לשמואל בכה"ג סגי בשלוש ראיות ולא בעינן ד', כיוון שעכ"פ ניתן להחשיב את הראיה הראשונה כדילוג משום שהיה לה וסת קבוע קודם לכן. אבל כשאין לה וסת קבוע וראתה ב"ד פשיטא שקבעה כיוון שאלו ד' ראיות ממש.

ועוד כתב שאף אם היה לה וסת קבוע ל"י לא קובעת וסת וכנ"ל שלרב צריך ג' ראיות מלבד וסת הקבועה לה.

וסת הסירוג :

כתב הש"ע (סי"ט ע"פ הטור), ראתה בא' ניסן, א' סיוון, וא' אב קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים. אבל ראתה בא' ניסן, א' אייר ובא' תמוז לא קבעה וסת כיוון שלא ראתה בא' סיוון. **וכ"כ לקמן** (סי"ב ע"פ הראב"ד) והוסיף שבוסת הסירוג ראה הראשונה מן המניין לדברי הכול.¹⁸⁸

האם לדעת שמואל יצטרפו ראה נוספת?

ט"ז : כן וצריך שתראה גם בא' תשרי.

ש"ד : לא כיוון שזו וסת שווה ומה לי מר"ח אחד לשני או מאחד לשלישי לכו"ע קבעה בג' פעמים.

ממתי חוששת לוסת הסירוג?

כתב הש"ע שלעניין חשש וסתה בתחילה הוא שווה לוסת הדילוג שאינה חוששת לוסת הסירוג עד שתקבענו ג' פעמים

והש"ך הקשה שהרי במקרה שראתה בר"ח ניסן, ר"ח סיוון ור"ח אב יש בין ראה לראה נ"ט יום וממילא אין זה וסת הסירוג אלא וסת ההפלה?¹⁸⁹

ותירץ שהחידוש של הש"ע שצריך להתייחס לוסת הסירוג ולא להפלה כיוון שוסת של סתם נשים מל' לל' וזו סירגה מדרך שאר נשים.

ועוד כתב הש"ך שאף אם ראתה בר"ח אדר ור"ח ניסן ורק אז סירגה לר"ח סיוון ולר"ח אב עדיין קבעה וסת הסירוג כיוון שלא היה לה וסת החודש שווה שנקבע קודם לכן, אבל אם ראתה בר"ח שבט, אדר, ניסן ורק אז סירגה לסיוון ולאב לא קובעת את הסירוג עד שתראה פעם נוספת כיוון שראיית ניסן היא חלק מהוסת השווה.

וכתב הפת"ש שבמקרה ההפוך אם ראתה בר"ח ניסן, סיוון, אב, אלול, תשרי- חוששת לוסת השווה האחרון ומחשיבים את ראיית אב כחלק מוסת החודש ולא כחלק מוסת הסירוג.¹⁹⁰

כיצד עוקרת את וסת הסירוג?

כתב הפת"ש שאם לא ראתה ג' חודשים ברצף עדיין לא עקרה וסתה כיוון שהיא רגילה לסרג, ורק אם לא תראה במשך ששה חודשים עוקרת את וסתה.

- דין החששות עד שתקבע וסת ודין ראה שנמשכה מס' ימים (נ"ג)

דין החששות עד שתקבע וסת :

כתב הרמב"ן, וסת החודש חוששת לו בתחילתו בפעם אחת ווסת ההפלה בשתי פעמים כיוון שעדיין לא נודע בכמה מפלגת, וחוששת לשניהם עד שתקבע וסת החודש בג' פעמים ולוסת ההפלה בדי' פעמים או עד שתעקור אחד מהם בעקירת פעם אחת.¹⁹¹

כיצד ניסן : 1. ראתה בא'.

2. ראתה בכ'.

אייר : 3. לא ראתה בא'.

4. ראתה בט'.

5. ראתה בכ'.

מה הדין אם ראתה בא' אייר, האם עדיין חוששת לט' אייר?

ב"י : לא שאם ראתה בא' אייר אנחנו תולים שמתחילה לקבוע וסת החודש בא' וראיית כ' היא דמים יתרים.¹⁹³
דרכ"מ : כן שעדיין יש לחשוש שתראה בהפלת עשרים בט' אייר והוא רק בדרך רבנות שאף אם לא ראתה ונעקר

¹⁸⁸ **הט"ז כתב** שכוונת הש"ע לדברי הכל הוא אפילו לדעה קמיתא בס"ז. **והקשה החו"ד** סתירה בדבריו שבס"ט כתב שלשמואל באמת צריך ד' ראיות אף בוסת הסירוג ולכן גרס ס"ב כלומר שדעתו דהפלה שווה בעי ד' ראיות ולא סגי בג' ראיות כפי שכתבו חלק מן הראשונים.

¹⁸⁹ **ע"י רעק"א שהקשה** והלא יש כאן רק שתי הפלגות וממילא צ"ל שהש"ע נקט שקבעה וסת הסירוג כיוון שעדיין אין לה ד' ראיות בכדי שתקבע את וסת ההפלה?

¹⁹⁰ **וצ"ל** שהוא מפני שוסת החודש הוא סביר יותר ורגיל מאשר וסת הסירוג ולכן יותר נכון לשייך את ראיית אב לראיות האחרונות מאשר לראיות הראשונות.

¹⁹¹ **הב"י ביאר** שחוששת בהתחלה לשתי הוסתות במקביל אף שנקבע לה אחד מהם כל עוד לא עקרה את הוסת השני. ואם קבעה את שתי הוסתות ממשכה לחשוש לשניהם עד שתעקור אחד מהם בפעם אחת ואף שוסת קבוע אינו נעקר אלא בג' פעמים הכא כיוון שיש לה שתי וסתות במקביל ברגע שעקרה אחד בפעם אחת סגי. **אבל הדרכ"מ** כתב שאינה יכולה לקבוע שתי וסתות במקביל (בוסת ההפלה ווסת החודש אבל ניתן לקבוע ב' וסתות החודש - **פת"ש**) **ולכן כתב הדרכ"מ** שכוונת הרמב"ן שעוקרת בפעם אחת רק לפני שקבעה אותו אבל לאחר שקבעה צריך לעקור ג' פעמים אף שעדיין חוששת לוסת השני המקביל.

¹⁹² **הב"י ביאר** שבשלב הזה לא נחשבת הראיה של כ' כעקירה לראיית א' משום שעדיין לא הגיע היום הראוי לראות בו והאי דאקדמה וחזאי דמים יתרים דהווי בה הוא ולא קביעות ווסת.

¹⁹³ **הדרכ"מ הקשה** ע"כ שהרי מצינו שעד שלא קובעת וסת עדיין חוששת לוסת השני וא"כ כיצד ניתן להכריח על סמך שתי ראיות שהראיה האמצעית היא דמים יתרים והלא עדיין לא קבעה וסת זה?

וסת החודש של יום א' עדיין חוששת ליום כ' מדין וסת החודש.¹⁹⁴

---להלכה---

הרמ"א הוסיף ראתה או לא ראתה' כהבנתו שאף אם ראתה בא' אייר עדיין חוששת להפלגת עשרים. **וכ"כ הט"ז**.¹⁹⁵
אבל הש"ך כתב שדווקא אם לא ראתה בו חוששת לט' באייר משום שאם ראתה בו סתרה כבר הפלגת עשרים מיום כ' בניסן ונחשב כהפלגת י"ב. בניגוד לוסת החודש שאף אם ראתה באמצע עדיין לא נעקר כיוון שלא הגיע יום הראוי לראות בו.¹⁹⁶
ובפת"ש כתב שאם ראתה באמצע ההפלגה הראשונה לכו"ע לא קבעה אף שראתה אח"כ עוד שתי הפלגות שוות ואם ראתה באמצע ההפלגה השלישית לכו"ע קבעה וסת וכל המחלוקת היא רק בין ההפלגה השנייה לשלישית.

וסת הדילוג בראיה שנמשכה מספר ימים:

כתב הרמב"ן: דילגה וראתה ראיה שנמשכה מספר ימים, חוששת לדילוג ולוסת השווה. כגון:

ניסן: ט"ו, ט"ז, י"ז, י"ח.¹⁹⁷

אייר: ט"ז, י"ז, י"ח.¹⁹⁸

סיוון: י"ז.

תמוז: חוששת לדילוג י"ח ולוסת השווה ביום י"ז.

רא"ש וראב"ד: חוששת רק לוסת הדילוג כיוון שתמיד הולכים בטר תחילת הראיה.

---להלכה---

הרמ"א הביא את דברי הרמב"ן וסיים כדברי הרא"ש והראב"ד שכן עיקר לחשוש לוסת הדילוג בלבד.¹⁹⁹

מדוע הרמב"ן כתב שקובעת בג' פעמים והרי דעתו כשמואל שצריך ד' ראיות?

ב"י: מיירי שהיה לה וסת קבוע קודם לכן ל"ז ולכן קבעה לוסת הדילוג בשלוש ראיות.

פרישה: כוונתו לחשוש לחודש הבא ב"ח ורק אז תקבע וסת.²⁰⁰

ט"ז: הרמב"ן עצמו פוסק כשמואל אך מחמיר להלכה כרב.²⁰¹

נקח"כ: מיירי שראתה אח"כ ב"ח ואז קבעה וסת הדילוג כשמואל.²⁰²

• שינוי וסת קבוע (י"ד)

היה לה וסת קבוע להפלגה ושינתה פעם אחת לראות ביום אחר, ממתי מונה את ההפלגה הקבועה? (נידה לט':)

רב פפא: מיום שהייתה אמורה לראות בו אף שלא ראתה בפועל.

רב הונא בריה דרב יהושע: מיום השינוי שראתה בו בפועל.

---להלכה---

השו"ע פסק כרב הונא בריה דרב יהושע.

¹⁹⁴ שהיה מקום לומר שהוברר הדבר בכך שראתה פעמיים בהפלגת עשרים מא' עד כ' ומכ' עד ט' שראיית כ' היא מדין הפלגה ולא מדין וסת החודש, קמ"ל שכל עוד לא קבעה את ההפלגה ג' פעמים עדיין חוששת לכ' מדין וסת החודש. **אבל הט"ז הקשה** ע"כ שא"כ מדוע בהמשך הרמב"ן כתב ראתה או לא ראתה בטי' אייר, שיכתוב ג"כ דרך רבותא וכנ"ל.

¹⁹⁵ **הט"ז הוכיח** זאת שהרי אם יהיו לה שלוש הפלגות שוות וראתה ראיה נוספת בין ההפלגה השנייה לשלישית לכו"ע קובעת וסת אף שראתה בינתיים, וא"כ מהיכתי תיתי שלא תצטרך לחשוש להפלגת עשרים מכ' בניסן אף אם ראתה בא' אייר. **ובנקה"כ כתב** שאהכ"כ אף בכה"ג לא קבעה וסת משום שבין ההפלגה השנייה לשלישית קיצרה הפלגתה. **בפרישה כתב** שאף שיכולה לקבוע בכה"ג עדיין אינה צריכה לחוש לו עד שיקבע. **והקשה ע"כ הט"ז** שלא מצינו דבר זה אלא בוסת הדילוג בלבד אבל בשאר וסתות חוששת לעולם לכל וסת שעלולה לקובע. **ועוד כתב** שבכה"ג בוסת הדילוג גם אם ראתה ג' פעמים עדיין חוששת לראיה שבינתיים כיוון שחוששים לדעת שמואל שעוד לא קבעה עד שתראה ד' ראיות.

¹⁹⁶ **הט"ז האריך** להוכיח כרמ"א מדין וסת החודש שתמיד חוששת לשני התאריכים. **אך הנקה"כ הקשה** עליו שאין להשוות בין ראיה באמצע וסת ההפלגה שמאפסת את ספירת הימים לראיה באמצע וסת החודש שעדיין לא עוקרת את החשש שעדיין יכולה לקבוע בתאריך המקורי בו היא רואה.

¹⁹⁷ **הב"י הקשה** מדוע נקט דוגמא של ד' ראיות ולא ג' ראיות? **ותירץ** שהחידוש הוא שלמרות שיש שתי ראיות ב"ח בכל אופן קובעת ל"ז.

¹⁹⁸ **בטור כתוב** שבחודש אייר נמשכה ראייתה ב' או ג' ימים **והקשה הב"י** מדוע נקט ב' או ג'? **הב"י תירץ** שאם ראתה בג' ימים החידוש הוא שאף שראתה פעמיים ב"ח אינה חוששת ל"ח יותר כיוון שבחודש הבא ראתה רק ב"ז. ובב' ימים החידוש הוא שאף שלא הסיימה ראייתה באותו יום עדיין קובעת וסת ל"ז. **והט"ז תירץ** שהחידוש הוא שאף שגם באייר וגם בניסן לא הייתה ראיית י"ז בתחילת ראייתה עדיין חוששת לוסת השווה.

¹⁹⁹ **המעדני מלך הקשה** מדוע כאן כתב הרמ"א שלא לחשוש אלא ליום הראשון בלבד והרי לעיל בס"י קפ"ד ס"ב כתב שאישה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים צריך לפרוש קודם וסתה ב' או ג' ימים? **ותירץ הש"ך** שלעיל מיירי שרואה יום אחד בלבד ובכל חודש הוא בתאריך אחר בטווח של שלושה תאריכים ולכן צריכה לפרוש כפי מה שרגילה להקדים אבל הכא מיירי שראתה בתאריך מסוים רק ממעין פתוח ומהיכתי תיתי לחשוש לו אם העיקר הוא רק תחילת הראיה.

²⁰⁰ **הט"ז הקשה** שהרי קי"ל שאין לחשוש לוסת הדילוג עד שתקבענו. **ולפי הנקה"כ לקמן** אתי שפיר דמיירי כשתראה גם ב"ח רק אז קובעת.

²⁰¹ **הט"ז הוכיח** זאת מכך שהראשונים הביאו בשם הרמב"ן שכן מסתבר כשמואל ולא כתבו שכך הכריע. וכן מוכח מהרשב"א שהוסיף וימיהו יש לחוש לדברי הר"ח משמע שאלו חלק מדברי הרמב"ן דס"ל להחמיר כרב. ובמקום שהוא לקולא פוסק להחמיר כשמואל. **והנקה"כ מ"אן** בכך וכתב שהרמב"ן פסק כשמואל בלבד.

²⁰² **הט"ז מ"אן** בתירוצו זה דא"כ מדוע הטור קורא ל"ז וסת קבוע והרי גם י"ח נקבע. **אבל הנקה"כ כתב** שכוונתו ש"ז נקבע כבר בחודש הקודם וי"ח רק כעת ולכן קרא לוסת השווה קבוע אבל אהכ"נ גם הדילוג נקבע כעת.

איתא בגמרא (סד.) הייתה למודה לראות ביום 20. ולאחר מכן :

יום 20 ולא ראתה.

יום 30 וראתה.

יום 20 ולא ראתה.

יום 30 וראתה.

יום 20 ולא ראתה.

יום 30 ולא ראתה.

יום 20 וראתה.

הותר יום 30 ונאסר יום 20 מפני שאורח בזמנו בא.²⁰³

כתב הטור (ע"פ הרמב"ן), הייתה רגילה לראות יום 20 ושינתה ליום 30 זה וזה אסורים וכשיגיע יום 20 לראיית 30 אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום 30. שינתה פעמיים ליום 30 זה וזה אסורים.

שינתה ג' פעמים ליום 30 הותר יום 20 ונאסר יום 30.

ואם לאחר ששינתה פעם או פעמיים ליום 30 ראתה לסוף 20, חזר וסת של 20 למקומו והותר 30. **וכ"כ בשו"ע.**

והקשו הט"ז והש"ך, בגמ' איתא שג' פעמים לא ראתה 20, וא"כ מדוע הטור והשו"ע שינו וכתבו שרק פעמיים לא ראתה 20 והלא דברי הגמ' הם חידוש גדול יותר שאף שלא ראתה ג' פעמים ב20 עדיין חוזרת לוסתה בפעם אחת? הגמ' מיירי בוסת החודש ולכן ייתכן שלא תראה ג' פעמים ביום כ' ועדיין תחזור לוסתה כשיגיע יום כ' וסתה:

ותראה כיוון שלא קבעה וסת אחר. אבל הרמב"ן דיבר בוסת ההפלה ולכן בדין הגמ' כשלא ראתה גם ב20 וגם ב30 אף אם תראה לאחר מכן ב20 אין זה יום 20 אלא יום 50 וכיצד תחזור לוסתה הקודם. ולכן הוכרח לשנות ולכתוב שראתה בהפלגת 20 מיד לאחר ה30 השני. והחידוש הוא שאף שלא הגיע עדיין יום 30 עוקרת אותו שוסת קצרה עוקרת ארוכה.²⁰⁴

מעדני מלך: צריך לגרוס בגמ' שראתה ביום 20 לאחר הראייה השנייה ביום 30 וכוונת הטור לחדש שאף שלא הגיע עדיין יום 30 ולא ראתה בו, כיוון שראתה ביום 20 חזר וסתה למקומו ואינה צריכה לחשוש כלל ליום 30 כיוון שוסת קצרה עוקרת וסת ארוכה.^{205 206}

נקה"כ: כוונתם שלאחר שלא ראתה ב20 וב30 היא ראתה שתי ראיות אחת לאחר יום 30 לא משנה באיזה יום ולאחריו ראתה ראייה נוספת בהפלגת 20 ימים מהראיה הקודמת שאז חזרה לוסתה הקודם.²⁰⁷

• אישה שיש לה וסת קבוע ששינתה ראיותיה או שהפסיקה לראות (ט"ו-ט"ז)

שינתה לראיות שאינן שוות:

כתב הטור, אישה שהייתה למודה לראות ליום 20 ושינתה:

פעם אחת ליום 30,

פעם אחת ליום 32,

פעם אחת ליום 34.

נעקר הוסת הראשון ממקומו ואינה צריכה לחוש ליום 20.²⁰⁸

וכתב הב"י, שחוששת לעונה בנונית כדין אישה שאין לה וסת קבוע.²⁰⁹

והש"ך הוסיף שחוששת גם להפלגה האחרונה של 34 יום.

מדוע לא חוששת לוסת הדילוג?

כתב הב"י שמכיוון שראתה רק פעמיים בדילוג אינה חוששת עד שתקבענו וכנזכר לעיל.

וכתב הש"ך, דהיינו לשמואל שצריכה לשלש בדילוג כדי לקבוע וסת אבל לרב חוששת לדילוג כיוון שסגי בג' ראיות וב' דילוגים.

²⁰³ **וביאר הרא"ש** שהחידוש הוא שאף שלא ראתה ג' פעמים ביום 20 כיוון שלא קבעה את יום 30 אינה עוקרת את וסת ה20 וחוזרת לוסתה הקודם בפעם אחת.

²⁰⁴ **וכ"כ הש"ך** בביאור החילוק בין דברי הרמב"ם שיום כ' עוקר יום כ"ב רק אם היה לה וסת קבוע לכ' קודם ששינתה לכ"ב, כיוון שמייירי בימי החודש ולכן אם לא שהיה לה וסת קבוע לכ' לא הייתה עוקרת את כ"ב עד שיגיע היום ולא תראה בו. משא"כ בהפלגות שיכולה לעקור בוסת קצרה את הוסת הארוכה אף כשאינו וסת קבוע.

²⁰⁵ **הש"ך התקשה** שאין זה נראה בגמ' שמייירי בראתה ביום 20 מיד לאחר ראיית 30. **ועוד הקשה** לשיטתו לעיל סקל"א שוסת קצרה עוקרת ארוכה, א"כ מדוע הגמ' מיירי ביש לה וסת קבוע ליום 20 אף כשאין לה וסת קבוע אם לאחר שראתה ב30 ראתה ב20 הוסת הקצרה עוקרת את הארוכה אף שלא הגיע היום שהייתה ראויה לראות בו. **והפת"ש דייק** מדבריו שאף אם תראה 10 ימים אחרי שראתה שוב ביום 20 אינה קובעת וסת ליום 30 כיוון שעקרה אותו בראיית 20. והביא שיש חולקים ע"כ.

²⁰⁶ **וכ"כ הט"ז** בדעת הרשב"א שגרסתו בגמ' הייתה שמדובר בהפלגת ימים וכפי שביאר הרמב"ן שראתה ביום 20 מיד לאחר הראיה השניה ביום 30. ואין הכי נמי אם ג' פעמים לא ראתה ביום 20 עוקרת וסתה הראשון אף שלא ראתה גם ביום 30 וראתה ביום 20 שלאחריו עדיין לא חוזרת לוסת 20 כיוון שהוא בעצם יום 50.

²⁰⁷ **הט"ז כתב** שהדין הזה וודאי נכון רק שברמב"ן לא כתוב שהיו 2 ראיות לאחר שלא ראתה ב30 אלא רק ראייה אחת ולכן צ"ל שראתה ב20 מיד לאחר ה30 השני.

²⁰⁸ **בשו"ע כתב** שאם חזרה לראות ביום הוסת הראשון חזרה לקביעותה. **והט"ז ביאר** שמשום שמדובר בוסת ההפלגה צ"ל

שראתה לאחר הפלגת 34 שוב בהפלגת 20 כדי שתחזור לקביעותה. **וכ"כ בפת"ש**.

²⁰⁹ **הש"ך לשיטתו לעיל** כתב שהחשש הוא לוסת החודש שהוא עונה בנונית.

הב"ח הקשה, שלכאורה זה דילוג אחד בלבד כיוון שראיית 20 אינה מן המניין שאינה שווה לדילוג בין 30 ל-32. אבל **הש"ך כתב**, שאף שראיית 20 אינה מן המניין עכ"פ כיוון שהפלגה מ-20 ל-30 ניתן לספור את ראיית 32 כדילוג הראשון וראיית 34 כדילוג השני וקבעה וסת לרב. ועוד **כתב** שמוכח מכאן שראיית 30 לא נחשבת כדילוג לכו"ע ודלא כהפרישה לעיל ס"ז שניתן לספור גם ראייה זו כדילוג אף שאינה שווה לדילוגים הבאים.

הפסיקה ולא ראתה כלל :

כתב הטור, ואם הפסיקה ולא ראתה, משעבר עליה יום 20 ובדקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לעולם. חזרה לראות, חוששת ליום 20 מראיה זו שעדיין לא נעקר וסת הראשון ממקומו כיוון שלא קבעה וסת אחרת בראיות שוות.

ביאור הב"י :

כוונת הטור שעברו עליה ג' עונות של 20 יום וכמו שבשינתה לראיות שאינן שוות עוקרת את וסתה כך גם כאן עקרה וסתה כל עוד לא חזרה לראות וכדברי ר"א שנחשבת כמסולקת דמים.²¹⁰ ואם חזרה לראות ביום הוסת חזרה לקביעותה.²¹¹ אבל אם לא ראתה רק פעם אחת או פעמיים חוששת עדיין ליום ה-20 הבא מיום שהייתה ראוייה לראות בו ולעונה בנונית.

ביאור המהרש"ל :

כוונת הטור שעברה עליה עונה אחת שלא ראתה ולא חוששת יותר ליום 20 כיוון שאף אם תראה בעוד 20 יום אין זה נחשב כהפלגת 20 אלא כהפלגת 40.²¹² ומשום כך אינה חוששת גם לעונה בנונית כיוון שאין לה עדיין ריעותא שמשינית ראיותיה אלא שלא ראתה כלל.

ואם חזרה לראות - כוונת הטור אף במקרה שעברו עליה ג' עונות ולא ראתה, צריכה לחשוש ליום ה-20 מהראיה החדשה כיוון שהוכח שאינה מסולקת דמים. אבל אם חזרה לראות אחרי פחות מג' עונות שהפסיקה, צריכה לחשוש גם להפלגה האחרונה כיוון שלא הייתה מסולקת דמים אלא האריכה הפלגתה.²¹³

הט"ז הקשה על דברי המהרש"ל :

א. משמע שהפסיקה לראות הוא דומיא דשינתה לראיות שאינן שוות ובשניהם הוא ג' עונות. וכן מה משמעות הלשון 'הפסיקה ולא ראתה' הוא כפל לשון, ו'משעבר יום עשרים' משמע שעברו ג' עונות שלא ראתה בהם.

בנקה"כ תירץ ש'ואם הפסיקה' הכוונה הפסק אחד שלא ראתה ביום 20, 'ואם פסקה' הכוונה עמדה לגמרי מלראות והיינו ג' פעמים. וברישא החידוש שאף בפעם אחת אינה חוששת עד שתחזור לראות ראייה נוספת, ובסיפא החידוש שאף שלא ראתה ג' פעמים לא עקרה וסתה הראשון ואם תחזור לראות כהפלגה הקודמת בשתי ראיות תחזור לקביעותה.

ועוד הקשה הט"ז :

ב. איך ייתכן לחלק בין וסת ההפלגה לוסת החודש והלא מדברי הטור לקמן 'כעקירת וסת ההפלגה כן עקירת וסת החודש' משמע שהם שווים בדינם. וכן הטור כתב לעיל שוסת ההפלגות ווסת הימים שווים הם לעניין שאינם נעקרים בפחות מג' פעמים.

בנקה"כ תירץ שלעניין עקירה אין באמת הבדל בין וסת החודש לוסת ההפלגה שצריך ג' פעמים, ההבדל היחיד הוא במקרה שהפסיקה חודש אחד שאז אומנם לא עקרה וסתה אבל אין לה ממה לספור את חשש ההפלגה עד שלא תראה בניגוד לוסת החודש שעדיין יכולה לחשוש בחודש הבא. ולכן גם במקרה שלא ראתה פעם אחת עדיין נחשבת כיש לה וסת קבוע ואינה צריכה לחשוש לוסת החודש ואם חזרה בפעם אחת לראות מיד צריכה לחשוש ליום ה-20 כוסתה הקבוע.

ועוד הקשה הט"ז :

ג. מדברי הרשב"א נראה שדווקא אם לא נקבע הוסת מחמת שלא ראתה בפעם הג' אז אינה חוששת ליום 20 אבל אם נקבע ולא ראתה פעם אחת ביום 20 עדיין צריכה לחשוש. ועוד נראה מדברי הרשב"א שכל סברתו שלא לחשוש ולספור 20 יום מיום הראוי לראות בו, היא רק משום שאינו בדין שזו שינתה לרחק ואנו ניחוש שמא תקרב' כיוון שראתה ביום 30 במקום יום 20 ולכן אינו בדין לחשוש 10 ימים לאחר מכן אבל אם לא ראתה כלל משמע שכן נחשוש מיום הראוי לראות בו.

בנקה"כ תירץ שעיקר טעמו של הרשב"א הוא משום שהאורח לא רגיל לבוא בפחות מ-20 יום ואין הכי נמי גם להיפך אינו דין לחשוש ליותר מ-20 יום כיוון שלא הייתה רגילה לכך ואין זה תלוי דווקא בקרבה וריחקה.

ועוד הקשה הט"ז :

ד. מה הסברא לחלק בין וסת החודש לוסת ההפלגה, הרי גם בוסת ההפלגה ניתן להמשיך לספור את הימים כפי שהיה בתחילה אף שלא ראתה בינתיים וכי הראיה היא זו שגורמת לראיה שאחריה? ובפרט שהרמב"ן כתב במעוברת ומניקה שבפעם אחת שחוזרת לראות חוששת לוסתה הקודם וה"ה הכא.

בנקה"כ תירץ שיש לחלק בין וסת החודש שאף שלא ראתה בו עדיין ניתן לומר שהוא מקרה ותחשוש לחודש הבא לבין וסת ההפלגה שברגע שלא ראתה אין ממה לספור את ההפלגה. ואין להשוות לדברי הרמב"ן לקמן משום שהכא

²¹⁰ **הב"י הקשה** מדוע הטור פסק כדעת ר"א שנחשבת כמסולקת דמים ודיה שעתה והלא הלכה כמותו רק בשעת הדחק.

²¹¹ **הט"ז הקשה** הלא מייירי בוסת ההפלגה ואם לא ראתה ג' עונות שהם 60 יום כיצד חזרה לראות ביום הוסת, הרי צריך 2 ראיות כדי לספור הפלגת 20 ומיכן תספור 20 יום אם לא ראתה אלא פעם אחת?

²¹² בניגוד לוסת החודש שהתאריכים ממשיכים להגיע בלי קשר אם ראתה או לא, בוסת ההפלגה הימים תלויים בראיותיה ולכן אם פסקה פעם אחת מלראות אין יותר יכולת לספור הפלגות ולחשוש עד שלא תחזור לראות פעם אחת.

²¹³ **אבל הפת"ש הביא** שאף אם לא ראתה ג' עונות צריכה לחשוש להפלגת 60.

לא ראתה ג' עונות ועקרה לגמרי וסת של כ' ולכן אינה צריכה לחשוש לו יותר אף אם תחזור לראות, משא"כ במעוברת ומניקה שלא עקרה וסתה אלא רק הפכה למסולקת דמים לזמן קצוב ובכך שחזרה לראות מיד חזרה לוסתה הקודם. ולכן כתב השו"ע שרק אם תחזור לראות ביום הוסת כלומר שתראה 2 ראיות של הפלגת 20 חוזרת לקביעותה.

---להלכה---

השו"ע פסק שרק אם לא ראתה ג' פעמים אינה חוששת לוסתה הקודם מדויק מדבריו שבפעם אחת שלא ראתה עדיין חוששת ליום ה20. **וכ"כ הט"ז**.

אבל הנקה"כ הכריע כדברי המהרש"ל שבפעם אחת שפסקה מלראות אומנם לא עקרה וסתה אבל אינה חוששת יותר עד שתראה ראה חדשה.

מה הכוונה בדברי השו"ע 'אם חזרה לראות ביום הוסת'?

פת"ש ונקח"כ: הכוונה שחזרה לראות שתי ראיות שביניהם הפלגת 20 שאז חוזרת לקביעותה הראשון אבל כל שראתה רק ראה אחת עדיין אינה חוששת.

ט"ז: הכוונה שאף בראיה אחת צריכה לחשוש ליום ה20 מראיה זו וכמו באישה שעברו ימי העיבור וההנקה שבראה אחת בלבד חוזרת לחשוש לוסתה הקודם.

כתב השו"ע (ט"ז), כיצד בזה דין עקירת וסת ר"ח. כיצד? הייתה רגילה לראות בר"ח ועבר עליה ר"ח ולא ראתה חוששת לר"ח עד שיעברו עליה ג' ר"ח שלא ראתה בהם שאז אינה חוששת יותר לר"ח. חזרה וראתה פעם אחת בר"ח חזר הוסת למקומו כיוון שלא קבעה עדיין וסת אחר.

לא ראתה ב' פעמים בתאריך שלה ונתעברה ולאחר הלידה לא ראתה בתאריך שלה האם מצטרף לעקירת הוסת?
כתב הנודע ביהודה שמצטרף ועקרה וסתה. אבל לפי יש מהגדולי המורים שיובא לקמן סעיף ל"ד אינו מצטרף ולא עקרה עדיין וסתה.

יש לה ב' וסתות ועקרה אחד מהם כיצד חוזרת לוסתה?

כתב החוות דעת שאפילו יש לה ב' וסתות קבועים ועקרה אחת מהן חוזרת לוסת זה בפעם אחת שתראה בו.

• וסת הקפיצות (י"ז-י"ח)

קביעות וסת לקפיצות:

איתא בגמרא (יא.) אמר רב הונא קפצה וראתה, קפצה וראתה, קפצה וראתה ג' פעמים קבעה לה וסת. למאי אי לימים לחודייהו הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי אלא לקפיצות והתניא כל שתקבענו מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה לה וסת. מאי לאו לא קבעה לה וסת כללי? לא, לא קבעה לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה וסת לימים ולקפיצות.

למסקנת הגמרא כיצד קובעת וסת לקפיצות?

רש"י ור"ח: אף לקפיצות לבד.²¹⁴
רשב"א: רק לימים ולקפיצות ביחד.

○ קפצה פעמיים ביום א' וראתה, ובפעם השלישית ראתה ביום א' בלא קפיצה, קבעה וסת לימים.

○ קפצה פעמיים ביום א' וראתה, ובפעם השלישית ראתה ע"י קפיצה ביום אחר **ר"ח:** קבעה וסת לקפיצות.

רשב"א: לא קבעה וסת.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א שניתן לקבוע וסת רק בקפיצות וימים יחד.

והוסיף הרמ"א (ע"פ ההגהות מיימוניות) שלאחר ג' פעמים שקפצה אף שלא יכולה לקבוע בכך וסת, חוששת לקפיצות לבד כמו לוסת שאינו קבוע. **והוסיף הפת"ש** שאם יש שעה מסוימת לאחר הקפיצה שבה רגילה לראות אינה חוששת רק לאותה שעה.

והש"ך הדגיש שכיוון שראתה רק ע"י קפיצה מכאן והלאה חוששת לוסת החודש/ להפלגה רק אם תקפוץ בהם.²¹⁵
וכתב הפת"ש שאם אין לה וסת קבוע או שראתה בינתיים צריכה לחוש לעונה בנונית גם בלא קפיצה.

קביעות וסת כשקפצה בפעם השלישית ביום אחר:

²¹⁴ **והוכיח הר"ח א.** מכך שהגמ' הקשתה לימים לחוד פשיטא משמע שלקפיצות לחוד אין זה פשיטא משום שהחידוש הוא שהקפיצה לבד היא עיקר הגורם לראות. **ב.** מכך שלקמן לגבי הבא מן הדרך רב הונא אמר לגבי קפיצות 'אימור לא קפצה ולא חזאי' משמע שיש קביעות וסת במעשה לבד ולא בימים. ועל הוכחות אלו **השיב הרשב"א א.** חייב להיות שמעריב בוסת הקפיצות ביחד עם ימים דאם הוא לקפיצות בלבד מדוע שאלה הגמ' שתקבע לימים לבד והרי לא ראתה בימים מסוימים. **ב.** דברי רב הונא בבא מן הדרך הם בוסת הקפיצות ביחד עם ימים דווקא.

²¹⁵ ואף שבפיהוק איתא לקמן שחוששת גם לוסת החודש בלא פיהוק, שאני פיהוק שאינו אונס ולכן יש לחוש שתקבע וסת לימים לחוד.

ועוד איתא בגמרא (שם) אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי, וקפיץ בחד בשבת וחזאי, ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה. מהו דתימא יומא הוא דקגרים, קמ"ל דקפיצה דאתמול גרמה והאי דלא חזאי דאכתי לא מטא זמן קפיצה.

לישנא אחרינא, קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות דאיגלאי מילתא דיומא הוא דקגרים ולא הקפיצות.

קפצה וראתה ביום א' ולאחר 20 יום קפצה וראתה ביום א' ולאחר 19 יום קפצה בשבת וראתה רק ביום א':
רשב"א: קבעה וסת לימים ולקפיצות שהקפיצה של שבת גרמה לה לראות ביום א' ומה שלא ראתה בשבת הוא מחמת שלא הגיע זמנה לראות.²¹⁶

רמב"ם: קבעה וסת לימים לבד שהוברר הדבר שרואה מחמת היום ולא מחמת הקפיצה.²¹⁷
---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם שקבעה וסת לימים לחוד.²¹⁸
אבל השו"ע תמה על השו"ע מדוע לא פסק כמו הרשב"א ושאר הראשונים שקובעת וסת לימים ולקפיצות.²¹⁹
וכתב הפת"ש שאם בשלושת הפעמים ראתה רק ביום שלאחר הקפיצה, קבעה וסת לימים לחוד דלא תלין בקפיצה של אתמול. **ועוד כתב** שדווקא קפצה ביום הקודם ניתן לחברו לראיה של היום אבל יומיים קודם לא.

קבעה וסת לקפיצות ולימים ולאחר מכן קפצה ולא ראתה עד למחרת:
כתב הפת"ש שאם בפעם הרביעית ראתה ביום שלאחר הקפיצה הוא תלוי במחלוקת שהביא הט"ז לקמן סקל"ו שלשו"ע גם אחרי שקובעת וסת המורכב עדיין חוששת שהוא לימים בלבד וממילא בכה"ג הוברר הדבר שהוא לימים בלבד. אבל לדעת הרמ"א כיוון שכבר קבעה וסת מורכב לשניהם לא אמרין הוברר הדבר.

קביעות וסת מורכב לימים ולקפיצות:
כתב השו"ע (סי"ח), קפצה ביום ידוע כגון בר"ח או ביום א' וראתה בו ג' פעמים קבעה וסת וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן אבל אינה חוששת לקפיצה ביום אחר.
וכתב השו"ע שצריכה לפרוש כל אותה העונה כיוון שקבעה אף לימים. **ועוד כתב** שבכדי לעקור את הוסת צריך שתקפוץ ג' פעמים באותם זמנים ולא תראה. **וכתב הפת"ש** שאם תקפוץ פעם אחת ביום שהייתה רגילה לראות בו חזר הוסת למקומו.
ועוד כתב שבקובעת וסת לקפיצות ולהפלגות אף אם ראתה בין ההפלגות ללא קפיצה, לא התבטלה ההפלגה כיוון שראיותיה הרגילות הם רק ע"י קפיצות.

קביעות וסת מורכב לקפיצות ולוסת הגוף:
הפת"ש הביא כרתי ופלתי שהסתפק בדן זה והניח בצ"ע.

• וסת הגוף (י"ט-כ"ו)

וסת הגוף:
איתא בגמרא (סג:) אלו הן הוסתות: מפהקת ומעטשת וחוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה וכמין צמרמוריות או חזין אותה וכן כיוצא בהן, וכל שתקבע לה שלוש פעמים הרי זה וסת.²²⁰
ובגמ' איתא לאתווי ראשה ואיבריה כבדים עליה או שאחזה צירי הקדחת או ששופעת דם טמא מתוך דם טהור.²²¹

מפהקת:

רש"י: כאדם הפושט זרועותיו מחמת כובד.

י"מ: כאדם שפותח פיו מחמת כובד.

ר"ח: כאדם שמוציא קול דרך הגרון.

מתעטשת:

טור: דרך מטה.

רמב"ם: דרך מעלה.

האם קובעת וסת הגוף ללא קביעות יום?
רשב"א: כן כיוון שזו וסת טבעית בניגוד לוסת הקפיצות.

²¹⁶ **הרמב"ן ביאר** שאף שיש שתי לשונות בגמ' כיצד מדובר, תרואהו איתנהו לענין מעשה שאם לא קפצה בשבת קבעה וסת לימים לחוד ואם קפצה בשבת קובעת וסת לימים ולקפיצות.

²¹⁷ **המגיד משנה ביאר** שהרמב"ם למד שהלישנא בתרא חולקת על הלישנא קמא ולכן פסק כלישנא בתרא שקובעת לימים לחוד.

²¹⁸ **הט"ז הקשה** שהרי בסעיף כ' השו"ע פסק שפיהוק של אתמול גרם לראיה של היום וכדברי הטור כאן: **ותירץ** שפיהוק שאני שאינו נחשב כאונס אלא כטבע האשה ולכן ניתן לחברו לראיה של מחר משא"כ בקפיצה שאינה אלא אונס.

²¹⁹ ואף שלרמב"ם קביעות וסת לימים לחוד הוא קולא, מ"מ אתי לידי חומרא שבכדי לעוקרו סגי בג' פעמים שלא תראה ביום א' ולא צריך שתקפוץ ג"כ ולא תראה.

²²⁰ **דברי הגמ'** הם כדעת רשב"ג שקובעת וסת בג' פעמים אבל לרבי בוסת הימים סגי בפעמיים ובוסת הגוף סגי בפעם אחת לקבוע וסת.

²²¹ **והביא הפת"ש** שהפוסקים השמיטו דין זה כיוון שכיום דין זה לא שייך כיוון שכל דם בחזקת טמא הוא. וה"ה אם ראתה תחילה כעין מוגלה ורק אח"כ ראתה דם שנחשב כשופעת דם טמא מתוך דם טהור.

רמב"ם: לא וקובעת וסת רק עם ימים יחד.²²²

---להלכה---

השו"ע הביא (סי"ט), את כל הדוגמאות לוסת הגוף וכתב כדברי רוב הראשונים שקובעת וסת הגוף לבד אף ללא ימים. **והוסיף** (ע"פ הרא"ש) שדווקא אם הרגישה כך מס' פעמים בכל פעם מג' הפעמים שראתה משום שבפעם אחת אין זה שינוי כי זה דרך כל העולם.

ועוד כתב (סי"ב), פיהקה ב' פעמים בר"ח וראתה ואח"כ פיהקה שלא בר"ח וראתה הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק. וכן אם בפעם הג' ראתה בר"ח בלא פיהוק הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח.

ועוד כתב (סכ"א), פיהקה בר"ח וראתה וחזרה ופיהקה בתוך ימי החודש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק,²²³ שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לר"ח שמא תקבע לר"ח.²²⁴

ועוד כתב (סכ"ב), שצריכה לחשוש גם להפלגת הימים שמא תקבע וסת להפלגה לבד או לפיהוק לבד או לשניהם יחד.

כמה זמן צריכה לפרוש בוסת הגוף?

○ **ראיה המובלעת בתוך הוסת:**

כתב השו"ע (סכ"ד), וכולם אין חוששין להם אלא לשעתן. כיצד? הייתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד אסורה כל זמן המשכת הוסת. הייתה רגילה לראות בסופו אינה אסורה אלא בסופו.

○ **ראיה הנמשכת גם אחר הוסת:**

רשב"א: אסורה מתחילת הוסת עד סוף אותה עונה.²²⁵

י"א: אסורה רק בזמן ראיית הוסת ולאחר מכן מיד מותרת אף באותה עונה.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א.

○ **ראיה שמתחילה קודם הוסת:**

כתב השו"ע, שכ"ש שצריכה לפרוש מתחילת העונה משום שלא יודעת מתי תתחיל לראות.²²⁶ ולכאורה אסורה גם לאחר הוסת משום שכל העונה נחשבת כיחידה אחת שרגילה לראות בה. ונשאר בצ"ע שלכא' גם במקרה הקודם שראתה אחר הוסת תצטרך לפרוש מתחילת העונה כיוון שזו יחידה אחת.

וסת הגוף מורכב עם ימים:

כתב השו"ע (סי"ט), ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע כגון מר"ח לר"ח וכו' קבעה לה וסת לזמן ולמיחוש הוסת ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד ואם הגיע העת ולא בא המיחוש או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת.

וכתב הרמ"א, ודווקא שקבעה וסת לשניהם ביחד אבל מתחילה חוששת לכל אחד בפני עצמו כי אינה יודעת איזה מהן תקבע וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים²²⁷ או בהפלגה ובימים.

וביאר הט"ז, לפני שקבעה וסת המורכב: צריכה לחשוש לכל אחד מהם בפני עצמו.

לאחר שקבעה וסת המורכב: שו"ע: חוששת לוסת הגוף לבד כוסת שאינו קבוע.

רמ"א: אינה חוששת לוסת הגוף לבד כיוון שרואה רק ביחד עם ימים.

וכתב החוות דעת שלוסת הימים לחוד וודאי חוששת כוסת שאינו קבוע דלא גרע מאישה רגילה שמשנית וסתה.²²⁸

כמה זמן צריכה לפרוש בוסת הגוף המורכב עם ימים?

כתב הראב"ד, שבקבעה וסת הגוף ליום ידוע אסורה כל עונת הוסת כמו וסת הימים גרידא. **וכ"כ השו"ע** (סכ"ה).

ט"ז: מיירי לאחר שהגיע שעת וסת הגוף וחוששת עד סוף העונה אבל לפני שעת וסת אינה חוששת.

²²² **ולרמב"ם** הנפק"מ בין וסת הגוף לוסת הימים לחוד: שהכא חוששת רק לשעה שרגילה להרגיש בה ולא לכל העונה כמו בוסת הימים לחוד. **אבל לראב"ד** בוסת המורכב מגוף וימים חוששת לכל אותה עונה (או עכ"פ לט"ז לסוף העונה).

²²³ **הט"ז הקשה** והלא מיירי בוסת שאינו קבוע וא"כ מדוע אסורה עד שתבדוק והלא השו"ע פסק לעיל ס"ד שבוסת שאינו קבוע כיוון שעברה עונתה מותרת אף בלא בדיקה? ואין לתרץ שיש לחלק בין לכתחילה לדיעבד דשם נמי מיירי בלכתחילה דומיא דוסת קבוע. **ותירץ** שפיהוק גרע טפי כיוון שדרך הטבע הוא לראות בסמוך לפיהוק ולכן אף שאינו קבוע כיוון שיש ריעותא לפנינו שהיא טמאה אסורה לשמש עד שתבדוק. **אבל הנקה"כ ביאר** שרק בוסת ימים כיוון שתלוי בזמן אם עבר הזמן מיד לאחר מכן מותרת בלא בדיקה משא"כ בוסת התלוי במעשה צריך להמתין מעט כיוון שבפיהוק רגילה לראות לאחר מכן צריכה עדיין לחכות שמא תראה אבל אם עבר זמן מופלג וודאי שתהיה מותרת אף בלא בדיקה כיוון שיש לה וסת שאינו קבוע.

²²⁴ **השו"ע דייק** שלעונה בנונית אינה צריכה לחשוש כיוון שהוא וסת החודש ולשיטתו לעיל סק"ל.

²²⁵ **הב"י הקשה** שהרי הרשב"א לעיל בסי' קפ"ד פסק כרז"ה שאם נמשכה ראייתה מספר ימים חוששים רק לתחילת הוסת. וא"כ מדוע הכא פסק לחשוש לכל העונה? **ותירץ** שאין שיעור התחלת הוסת פחות משיעור ששיעור חכמים שהוא עונה שזה המינימום. **והב"ח תירץ** שיש לחלק בין רואה ראייה אחת מרובה למזלפת ב' או ג' ימים. **אבל השו"ע** נשאר בצ"ע כיוון שהרשב"א לעיל כתב שאף אם נמשכה ראייתה ביום אינה צריכה לפרוש ביום כלל אפילו לא כשיעור הנמשך בו, וגם לרא"ש שם צריך לפרוש עכ"פ רק כשיעור הנמשך בו ולא כל אותה עונה.

²²⁶ **והקשו ע"כ הסד"ט והחו"ט** שאם כן לעולם לא תדע מתי להתחיל לפרוש כיוון שאינה יודעת מתי תפק.

²²⁷ **ע"י בדי השולחן** סקרי"ד שכוונת הרמ"א לסוף סעיף י"ג כשראתה כמה ימים ברצף שחוששת לשני הוסתות לוסת הדילוג ולוסת השווה ונקטיה לדוגמא בעלמא אפילו שכאן מיירי לפני שקבעה והתם מיירי שחוששת רק לאחר שקבעה.

²²⁸ **וע"י לקמן** סכ"ו שהביא הפת"ש שאם שלוש פעמים לא תראה בר"ח לבד עוקרת חשש וסת החודש ומכאן והלאה חוששת לימים ביחד עם הגוף בלבד.

נקה"כ: צריכה לחשוש כל אותה עונה.²²⁹

צירוף פיהוק של אתמול לראיה של היום:

כתב השו"ע (ס"ב), אבל אם פיהוק ב' פעמים בר"ח ובפעם הג' פיהוק בכ"ט לחודש ולא ראתה ובר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח שפיהוק של אתמול גרם לראיה של ר"ח.
וביארנו הט"ז והש"ך, שכיוון שפיהוק הוא דבר טבעי ניתן לצרף את הפיהוק של אתמול לראיה של ר"ח בניגוד לקפיצה שכתב השו"ע לעיל סי"ז שפסק שבכה"ג קבעה וסת לימים לבד כיוון שקפיצה זו ראייה מחמת אונס.

קביעת וסת הגוף בשלוש ראיות שונות:

כתב השו"ע (סכ"ג), כל אלו הוסתות שנקבעין על ידי מקרה אין אחד קובע עם חבירו אלא כל שפיהוק שלו פעמים וראתה קבעה וסת אבל אם פיהוק פעם אחת ונתעטשה שתי פעמים אין מצטרפים.

וסת לאכילת שום ופלפלין:

האם ניתן לקבוע וסת לאכילת שום/ בצלים/ פלפלין?

רשב"א: לא שרק בהרכבת ימים קובעת וסת משום דדמי לוסת הקפיצות שע"י אונס רואה.

תוספות: כן שרק בוסת הקפיצות אינה קובעת לחוד משום שהוא ע"י טורח משא"כ הכא.

---להלכה---

הרמ"א הביא (סכ"ג) את שתי השיטות בשם י"א וי"א.

ועוד כתב (ע"פ הרא"ש) שניתן לקבוע וסת לאכילת דברים חמים אף שבכל פעם אכלה דבר אחר.
והפת"ש כתב שבכדי לעקור לא סגי שתאכל שאר דברים חמים ג' פעמים ולא תראה, אלא צריך שתאכל את אחד משלושת הדברים שאכלה קודם לכן ואז עוקרת הוסת אף אם עקרה רק מין אחד מהשלושה.

קביעת ועקירת וסת הגוף:

כתב השו"ע (סכ"ד), כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת.

וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת אף שראתה כן ב' פעמים כן הוא וסת הגוף.

וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה כן וסת הגוף.

היה המקרה לזמן ידוע אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה ג' פעמים בזמנו ולא ראתה אבל במקרה לבדו או זמן לבדו שלא ראתה בהם אינו נעקר.

וביאר הפת"ש שאינו נעקר הפיהוק אבל עכ"פ נעקר היום ונפק"מ שלא תצטרך לפרוש כל אותה עונה כיוון שהוכח שרק הפיהוק גורם.

• דין תינוקת (כ"ז)

איתא בגמרא (ט:) תנו רבנן : תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה ושניה דיה שעתה פעם שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

1. ראתה 30 30 30 ולאחר מכן ראתה 90 90 90 הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.²³⁰

2. ראתה 30 30 30 ולאחר מכן ראתה 90 ולאחר מכן ראתה בעונות קטנות של 30 יום פעם ראשונה ושניה דיה שעתה ופעם שלישית מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

3. ראתה 30 30 30 ולאחר מכן ראתה 90 90 ולאחר מכן 30 פעם ראשונה דיה שעתה ופעם שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

ביאור הב"י:

²²⁹ **הט"ז הקשה** סתירה בדברי הראב"ד שהובא לעיל קפ"ד שבין אם יש לה וסת קבוע ליום מסוים ובין אם לא בוסת הגוף אינה אסורה אלא לשעתה? ותירץ שלעיל מיירי לפני שעת הוסת שלא צריך לפרוש אף שיש לה יום קבוע כיוון שאינה רואה בלי וסת הגוף וכל עוד לא הרגישה את רגילותה אינה צריכה לחשוש אבל כאן מיירי לאחר וסת הגוף שאז יש לחלק בין קבוע ליום שעדיין אסורה עד סוף אותה עונה כיוון שהיום ג"כ גורם לראייתה אבל בוסת הגוף שאינו ליום קבוע מותרת תיכף אחר שעבר הוסת.
אבל הנקה"כ מ"א בתירוץ זה שנראה בדברי הראב"ד שמותרת גם לאחר הוסת. ולכן העמיד שקבעה לפהק בג' ר"ח אך לא ראתה אלא בשניים מהם, שאז יש לה קביעות לפהק אבל לא לראות ולכן חוששת לשעת הפיהוק לבדו אבל אם נקבע ממש ביחד עם ר"ח צריכה לפרוש כל היום כולו.

²³⁰ **הרשב"א כתב** שדין זה הוא לכו"ע ואף לרבי שבתרי זימני הווי חזקה הכא אי אפשר לגלות שהיא בת דמים עד הראיה השלישית כיוון שראיה השניה לא יכולה עדיין להחזיק את הראשונה שאינה מקרה. **והביא יש מפרשים** שברייתא זו היא רק כרבי וא"כ לרשב"ג תצטרך ראייה רביעית כיוון שהראיה הראשונה נשארת כמקרה לכו"ע. ודחה הסבר זה משום שלא ייתכן שכל הגמ' היא דלא כהלכתא.

עקרה ראיותיה בכך שלא ראתה במשך ג' עונות וצריכה לקבוע מחדש וסת בכדי להיחשב שוב בת דמים.²³¹ ולכן: במקרה 1 קבעה וסת להפלגת 90 שמראית 30 האחרונה יש 3 הפלגות של 90 והתברר שרק שינתה מהוסת של 30.²³² במקרה 2 לאחר ההפסקה של 90 יום ראתה עוד 3 פעמים בהפלגת 30 ואז יש 3 הפלגות שוות וקבעה וסת. במקרה 3 לאחר ההפסקה השניה של 90 יום מיירי שראתה עוד 3 פעמים בהפלגת 30 וכנ"ל שקבעה וסת ל30 יום.

ביאור הט"ז:

עקרה ראיותיה כיוון שלא ראתה ג' עונות ולכשתחזור ותראה עוד ב' ראיות אף שאינן בהפלגות שוות, תוחזק שוב לבת דמים.²³³ ולכן: במקרה 1 כיוון שקבעה וסת 90 התברר שמעולם לא עקרה ראיותיה אלא רק שינתה וסתה. ולכן גם אם ראתה בתחילה רק הפלגה אחת ל30 יום ולאחר מכן ראתה 3 פעמים 90 יום הוחזקה כבת דמים וההפלגה הראשונה של 90 איננה עקירה.

במקרה 2 מוחזקת כבת דמים כבר בפעם השניה שראתה להפלגת 30 שהוחזקה בג' ראיות אף שאינן הפלגות שוות. במקרה 3 מוחזקת כבת דמים כבר בפעם הראשונה שראתה להפלגת 30 שראיה זו מצטרפת עם שתי הראיות של 90.

---להלכה---

השו"ע כתב, תינוקת שלא הגיעה זמנה לראות והיא קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה ב' שערות וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה ב' שערות היא קובעת וסת כשאר נשים ב3 ראיות בשאר הוסתות וב4 בוסת ההפלגות.

אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאע"פ שהוחזקה רואה וקבעה לה וסת אם פסקה 90 יום ולא ראתה אינה חוששת לוסתה הראשון כלל וחזרה לקדמותה ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהייתה למודה לראות בהן אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ופסק את מקרה 1 שקבעה וסת ל90 יום אבל אם פחתה או הותירה שלא היו הראיות מכוונות אי אפשר לראשונות להצטרף ועד שתראה 4 ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות.

ובנה"כ הסכים עם ביאור הט"ז בגמ' ובדברי הרשב"א.

ראתה 30 30 30 ועקרה 90 ולאחר מכן ראתה שוב ל30 האם חוששת לראיה זו כוסת שאינו קבוע?

טור: כן כשאר נשים שחוששות לוסת שאינו קבוע.

רשב"א: לא דאמרינן מקרה בעלמא הוא.²³⁴

תינוקת שראתה ג' פעמים בראיות שאינן שוות האם מוחזקת כבת דמים?

ט"ז: אף שראתה ג' פעמים בראיות שאינן שוות הוחזקה כבת דמים וחושת לוסת שאינו קבוע.²³⁵

נקה"כ: לעניין טומאה דינה שמטמאה למפרע אבל כל שלא ראתה אינה חוששת כיוון שלא קבעה וסת ותינוקת אינה חוששת לוסת שאינו קבוע וכפשוטו דברי הרמ"א לקמן שסתם שאינה חוששת משמע בכל גוונא.

היה לה וסת הסירו/ וסת ההפלגה 35 יום והפסיקה לראות 90 יום האם עוקרת את חזקתה לראות?

ש"ך: כן לפי שתינוקת עקירתה ב3 עונות בינוניות כסתם נשים.

דרישה: לא שצריך דווקא שיגיע זמן וסתה ולא תראה בו 3 פעמים כמו בגדולה.

היה לה וסת 28 יום ופסקה 84 יום ולא ראתה ולאחר מכן ראתה שוב להפלגת 28:

כתב הפר"ש, שחזרה לקביעותה הראשון משום שלא הייתה כאן עקירה לכך שהיא בת דמים אלא רק עקירה

לוסתה ולכן בהפלגה אחת חוזרת לקביעותה הראשון.²³⁶

²³¹ **הב"י הבין** שזו כוונת דברי הרשב"א על מקרה 2 'דעכשיו יוצאות ג' הפלגות שוות מביניהן' שרק לאחר ג' ראיות של 30 חוזרת להיות בת דמים. **ונדחק לבאר** שמ"ש הרשב"א 'ראיה ראשונה' זו ראיה ראשונה לאחר הראיה של 90, ונקראת ראשונה מפני שזו הראיה ראשונה בעונה קטנה לאחר ההפסקה או אפ"ל שכוונתו **להפלגה** ראשונה ובאמת מיירי על 2 הראיות הראשונות שחוץ מהן תצטרך עוד 2 ראיות של 30. ובמקרה 3 הספק של הגמ' היה שאולי בגלל שפעמיים ראתה בהפלגת 90 ואילו הייתה רואה פעם שלישית הייתה קובעת וסת 90 והו"א שאף אם בפעם השלישית תראה ל30 יום תקבע שהיא בת דמים ויתברר למפרע שההפלגה הראשונה של 90 לא הייתה עקירה, קמ"ל שצריך עוד 2 ראיות של 30 כדי להופכה לבת דמים. **והט"ז הקשה** שא"כ רב גידל במקרה 2 קורא לראיה שלפני העקירה ראיה ראשונה ובמקרה 3 הוא קורא לראיה שלאחר העקירה ראיה ראשונה ומדוע שינה בלשונו והרי הוא בחדא מחתא.

²³² **הב"י הביא** בהמשך דבריו את דין הגמ' לגבי זקנה שממנה לומדים לתינוקת שאף אם לא כיוונה ראיותיה אלא ראתה פעם 93 ופעם 92 ופעם 91 מוחזקת לבת דמים. **והביאור בדבריו**, שמכיוון שראתה ראיות שאינן שוות תהיה מוחזקת כבת דמים רק לאחר 3 ראיות כיוון שהראיה הראשונה של 90 הייתה עקירה וצריכה לקבוע מחדש בניגוד למקרה שראתה עוד פעמיים ב90 שהתברר למפרע שלא הייתה כלל עקירה.

²³³ **הט"ז ביאר** שמ"ש הרשב"א 'דעכשיו יוצאות ג' הפלגות שוות מביניהן' הוא קאי על מקרה 1 שלאחר שהסברנו במקרה 2 שראיה ראשונה הכוונה לראיה שלאחר ההפסקה ולא לראיה שלפניה לכן יצא במקרה 1 שיש 3 הפלגות של 90 דאם נימא שראיה ראשונה הכוונה לראית 30 שלפני ההפסקה יהיו לפנינו רק 2 הפלגות. ואתי שפיר דברי הרשב"א שראיה ראשונה היא ראיה ראשונה ממש שמיד לאחר ההפסקה.

²³⁴ **הב"י ביאר** שיש לחלק בין מעוברת ומניקה שהן ראיות לראות אלא שמקרה העיבור וההנקה מעכב על ידן לכן חוששת אף בפעם אחת כוסת שאינו קבוע אבל זקנה ותינוקת שאינן ראיות לראות מצד טבען אינן חוששות כלל עד שלא תראה ג' ראיות.

²³⁵ **הט"ז ביאר** שמה שכתבו הטור והשו"ע אינה חוששת עד שתקבענו הוא רק כלפי וסת קבוע שאינה חוזרת לוסתה הראשון כל עוד לא תקבע אותו בחזרה ג' פעמים אבל בכדי להחזיקה שוב כבת דמים לא צריך דווקא קביעות וסת.

²³⁶ **וצ"ל** שכל עוד לא הפסיקה ל90 יום אי אפשר לומר שאינה בת דמים שאולי משנית את וסתה של 28 יום אבל עדיין היא בת דמים ותראה כסתם נשים בעונה בנונית של 30 יום.

• דין זקנה (כ"ח-1-ל"א)

איתא במשנה (ז.) ארבע נשים דיין שעתן מפני שהן מסולקות דמים. ואחת מהן היא זקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה. ובגמרא (ט.) איזו היא סמוך לזקנתה א"ר יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא. ור' שמעון אומר כל שקורין לה אמא בפניה ואינה בושה. ובדעתו נחלקו ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר כל שאינה בושה וחד אמר כל שאינה מקפדת ונפק"מ בבושה ואינה מקפדת. ובתוס' הביאו בשם הירושלמי, שאין זה תלוי בדעתה אלא כל שראוי לקרותה אמא וממילא אינה מקפדת הכוונה אינה ראויה להקפיד.

כתב השו"ע (סכ"ח), וכן זקנה שעברו עליה ג' עונות משהזקינה ולא ראתה הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לוסתה הראשון.

וכתב הרמ"א, וקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע.²³⁷

ועוד כתב השו"ע (סכ"ט), איזו היא זקנה? כל (שזקנה כל כך שראויה- רמ"א) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת.

והט"ז דייק שכוונתו לפסוק לחומרא שרק אם אינה חוששת כלל אפילו בדרך בושה שאז דווקא נקראת זקנה אבל כל פחות מזה אינה נחשבת לזקנה וחוששת לוסתה ודלא כרמב"ם שפסק כמ"ד שאינה מקפדת.²³⁸

ועוד כתב השו"ע (ס"ל), חזרה לראות דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות. כלומר, שקובעת וסת לאחר ג' פעמים שראתה להפלט 90.

ועוד כתב השו"ע (סל"א), חזרה לראות בעונות קטנות שהייתה למודה להיות רואה בהן חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלות חזרה לקדמותה אם תהיה ההפלה כמו שהייתה למודה תחילה ואם בשאר וסתות אפילו בפעם אחת חוזרת לקדמותה שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמים היא אלא מקרה ובוזה חמוד דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות.²³⁹

• קביעת וסת בימי נידה ובימי זיבה, וקביעת וסת בתוך וסת (כ"ח-2, ל"ב)

ימי נידה:

איתא בגמרא (יא.) מחלוקת בין ריש לקיש לר' יוחנן האם אישה קובעת וסת בימי נידה. **ריש לקיש:** לא קובעת.

ר' יוחנן: ממעין סתום קובעת וחוששת ליום הקדימה.

שיטת הרשב"א:

כגון שראתה פעמיים בר"ח ובפעם השלישית ראתה גם בכ"ה וגם בר"ח, לר' יוחנן קובעת וסת לר"ח ומה שהקדימה לכ"ה הוא רק מחמת שדמים יתרים התווספו לה ולכן גם הראיה השלישית נחשבת כראיה ממעין סתום. אבל אם בשתי הראיות הראשונות ראתה גם בכ"ה מלבד ר"ח אף אם בראיה השלישית ראתה רק בר"ח לא קבעה וסת כיוון שהראיות הראשונות היו ממעין פתוח.

שיטת הרמב"ם:

אישה שראתה ועברו 18 יום (7 ימי נידה ו11 ימי זיבה) מעיינה נחשב כסתום ולר' יוחנן יכולה לקבוע וסת כיוון שחזרה לימי נידתה אף שעדיין לא ראתה בפועל. אבל אם ראתה בתוך 18 יום לא קובעת וסת משום שנחשב כמעין פתוח. (אך אם ראתה בימי זיבה עכ"פ חוששת להם כדלקמן).

ימי זיבה:

איתא בגמרא (לט:) רב הונא בר חייא אמר שמואל, אישה אינה קובעת וסת בימי זיבה. **וביאר הב"י** שכל זה בראתה ממעין פתוח אבל אם ראתה ממעין סתום קבעה וסת שלא נחלקו ר"י ור"ל אלא בימי נידה אבל בימי זיבה יכולה לקבוע ממעין סתום.²⁴⁰

ראתה פעם אחת בימי זיבה ממעין פתוח, האם חוששת לראייתה?

²³⁷ **לדעת הט"ז לעיל** דין זה הוא רק כשלא נקבעו עדיין ראיותיה ג' פעמים **אבל לדעת הנקה"כ** שם אף אם ראתה ג' פעמים בימים שונים אינה חוששת לוסת שאינו קבוע.

²³⁸ **וכתב הט"ז**, שמה שביאר הב"י שהלכה כר' שמעון לגבי ר' יהודה הוא טעות דק"ל להיפך. ובפרט שאלו ר' יהודה ור' שמעון בן לקיש שהם אמוראים ולא תנאים.

²³⁹ **והביאור בזה** הוא כנ"ל, שבקטנה ראיית 90 היא סילוק שמגלה שוסתה הקבוע 30 היה רק מקרה ודמים יתרים ולכן צריכה לקבוע מחדש את וסתה. משא"כ בזקנה ברגע שראתה 90 מתגלה שאין זו עקירה לכל הראיות שראתה קודם לכן אלא שינוי וסת בלבד, ולכן בפעם אחת שתראה בעונת וסתה הקודם חזרה לקדמותה כדין אישה שמשנית וסתה. **והרשב"א הוכיח** זאת מכך שהגמ' שאלה הדר קא חזיא בעונות קטנות רק על קטנה ולא על זקנה משום שבזקנה פשיטא ליה שחוזרת לקדמותה.

²⁴⁰ כל זה בדעת הרמב"ן והרשב"א ועי' בתוס' שם שהסבירו שר' יוחנן וריש לקיש חלקו על רב הונא בר חייא.

רב פפא: חוששת לראייתה כוסת שאינו קבוע.
רב הונא בריה דרב יהושע: כיוון שאינה קובעת אינה חוששת לראייתה.

רשב"א: הלכה כרב הונא משום שוסתות דרבנן והלכה כדברי המיקל ועוד שרבין וכל נחותי ימא פסקו כמותו.
רמב"ם: הלכה כרב פפא וחוששת בפעם אחת ועוקרת בפעם אחת משום שחזקתה שדמיה מסולקים בימי זיבתה.²⁴¹

---להלכה---

הטור כתב שכיוון שהאידנא נהגו שלא להפריש בין ימי נידה לימי זיבה, הכא נמי לענין קביעות וסת אין חילוק. ולכן גם אם ראתה כל 15 יום קבעה וסת.

ובנקה"כ כתב (סעיף כ"ח) שמכך שהשו"ע והרמ"א השמיטו דין זה משמע שסברו כטור. **אולם הוא חלק** ע"כ וכתב שגם הרשב"א אמר שקובעת וסת רק לחומרא שתצטרך לעוקרו ג' פעמים אבל לקולא וודאי שאינה קובעת בימי נידה ובימי זיבה שהרי לא יחלוק על התלמוד.²⁴²

קביעות וסת בתוך וסת:

כתב השו"ע (ע"פ הרמב"ן), פעמים שהאישה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד: ראתה שלוש פעמים בר"ח ובפעם הרביעית ראתה בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובשישית הרי קבעה שתי וסתות.

כיצד גורסים בדברי השו"ע?

ט"ז: בב' לחודש.²⁴³

ש"ד: בכ' לחודש משום שבב' הוא שני ימים רצופים ואזלינן בתר תחילת הראיה.

מאיזו ראייה חוששים לוסת בתוך וסת?

הנודע ביהודה הסתפק האם חוששת לוסת השני רק לאחר שנקבע שלוש פעמים או כבר מהפעם הראשונה, שייתכן לומר שדווקא כשלא ראתה ביום הראוי לוסתה הקבוע צריכה לחשוש שמשנית וסתה ולכן אף בפעם אחת חוששת לשני, אבל הכא שממשיכה לראות בר"ח לא תצטרך לחשוש לב' כל עוד לא קבעתו ג' פעמים ונשאר בצ"ע.²⁴⁴
אבל החוות דעת למד (הובא בפת"ש סק"י) שדווקא בוסת ההפלה ווסת החודש שאינה יכולה לקבוע את שניהם במקביל ממילא ברגע שקבעה את האחד נעקר השני ואינה חוששת לו, אבל בשתי וסתות החודש חוששת כבר מהתחלה לשתי הראיות כיוון שיכולה לקבוע את שתיהן במקביל.

• **מעוברת ומניקה (ל"ג-ל"ד)**

סילוק דמים במעוברת ומניקה:

א. איתא בגמרא (ז:) מעוברת ומניקה דיין שעתן. איזו היא מעוברת? משיודע עוברת. ומניקה? עד שתגמול את בנה. נתנה את בנה למניקה, גמלתו או מת: **רבי מאיר:** מטמא מעת לעת.

חכמים: דיה שעתה.

ב. עוד איתא בגמרא (ח:) וכמה הכרת העובר? שלשה חודשים.

רבי יוסי: רק אם גם עברו עליה ג' עונות.

ג. עוד איתא בגמרא (ט.) מניקה שמת בנה בתוך כ"ד חודש:

רבי מאיר: דינה ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, ולכן אם הניקתו ד' או ה' שנים דיה שעתה.

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון: דיין שעתן כל כ"ד חודש כיוון שאבריה מתפרקין, ולכן אם הייתה מניקתו ד' או ה' שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.

---להלכה---

כתב השו"ע א. הלכה כחכמים שדיה שעתה אף אם אינה מניקה בפועל.

ב. הכרת העובר שלשה חודשים שלמים. (בי"י)

ג. הלכה כרבי יהודה שדיה שעתה כל כ"ד חודש כיוון שאבריה מתפרקים ואין הדבר תלוי ביניקת הולד.

וכתב הפת"ש, שאפילו אם הפילה נפל או רוח כל עוד יש לה דין מניקה דיה שעתה.

האם חוששות לוסתן הקודם:

איתא בגמרא (ט.) בעא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עיבורה ולא בדקה מהו? ... ומסקנת הגמ' מדין הייתה במחבוא שדמיה מסולקין ולא צריכה בדיקה.

²⁴¹ **הב"י הקשה** היכן מצינו שמוחזקת בימי זיבה שלא תראה? אמנם כתב שבגמ' משמע כדבריו מדתנן (לח:) כל 11 ימים בחזקת טהרה.

²⁴² ממילא תצא נפק"מ בין הבנת השו"ע והרמ"א לנקה"כ בכל דיני וסתות במקרה שקובעת וסת הוא להקל שלדעת הנקה"כ הוא רק שלא בימי נידה (ממעין פתוח) וימי זיבה אבל בימי נידה וזיבה קובעת וסת לחומרא בלבד. (ועי' ש"ך סקע"א)
²⁴³ **הט"ז ביאר** שהשו"ע נקט בדרך זו לחדש שאף שקבעה כבר וסת לר"ח בכל אופן יכולה לקבוע גם לב' אף שהוא ממעין פתוח כלומר אם ראתה פעמיים בר"ח ובחודש השלישי ראתה גם בר"ח וגם בב' לחודש ובחודש הרביעי ראתה שוב בר"ח עדיין צריכה לחשוש לב' בחודש. **אבל הש"ך הקשה** ע"כ שאם היא רואה ב' ימים ברצף וודאי שאינה חוששת לב' כיוון שהולכים אחר תחילת הראיה בלבד.

²⁴⁴ **אפשר לבאר** שכל עוד היא לא קבעה וסת בתוך וסת איננו חוששים לכך כיוון שאינו שכיח וכל מה שראינו לעיל שאישה שיש לה וסת קבוע חוששת לשינוי הוא דווקא כשהשינוי הוא במקום הוסת הקבוע אבל אם הוא במקביל לוסת הקבוע ייתכן לומר שלא חוששת שתקבע וסת נוסף עד שלא קבעתו ג' פעמים.

האם מעוברת ומניקה חוששות לוסת הקודם?

רשב"א: אינה חוששת לוסתה הראשון אפילו אם רואה בעונת וסתה.
רז"ה: צריכה לחשוש ג' עונות שלא תראה בהם אף שלא עקרה את וסתה.²⁴⁵
רמב"ם: חוששת עד שתעקור אותו והגמ' מיירי לעניין טהרות בלבד אבל לבעלה צריכה בדיקה ולעקור ג' פעמים.²⁴⁶
---להלכה---

השו"ע פסק (סל"ד) כרשב"א: מעוברת משהוכר עוברת ומניקה כל כ"ד חודש אינה חוששת לוסת הראשון, אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה, ואפילו שופעות ורואות דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן אינו אלא במקרה.

ראתה בימי העיבור וההנקה:

האם יכולה לקבוע וסת בימי העיבור/ הנקה?

רמב"ן: קובעת וסת.²⁴⁷
רשב"א: אינה קובעת וסת ואינה חוששת.²⁴⁸
ראב"ד: אינה קובעת וסת אך צריכה לחשוש כוסת שאינו קבוע.²⁴⁹
---להלכה---

השו"ע פסק (סל"ג) כדעת הראב"ד שצריכה לחשוש כוסת שאינו קבוע וכפי שכתב הרשב"א לחוש לדבריו.²⁵⁰
והש"ך כתב (לעיל סי' קפ"ד סק"ט) בשם המהרש"ל והדרישה שכתבו כרמב"ן.
וכתב הפת"ש, שכל זה לענין חומרא שאינה קובעת וסת אבל לקולא קובעת וסת שלא תצטרך לחשוש לוסת ההפלגה והחודש מהפעם האחרונה שראתה. אבל לעונה בנונית אינה צריכה לחשוש כבר מהרגע הראשון כיוון שהיא מניקה ק"ו מאישה שיש לה וסת שאינה חוששת לעונה בנונית.

עברו ימי העיבור וההנקה האם חוששות לוסתן:

לאחר שעברו ימי העיבור וההנקה ממתי חוששת לוסתה הקודם?

רשב"א: אף אם עדיין לא ראתה חוששת לוסת החודש ואם תראה פעם אחת חוששת גם לוסת ההפלגה ולא נעקר עד שתעקרנו ג"פ.
י"א: רק אם ראתה שוב בשעת וסתה הקודם חוזרת לחזקתה וצריכה עקירה ג"פ.
רמב"ן: רק אם ראתה פעם אחת אף שלא בשעת וסתה חוששת לוסתה הקודם וצריכה עקירה ג"פ.
---להלכה---

השו"ע פסק (סל"ד), כדעת הרשב"א.²⁵¹

והש"ך קשה מדוע לא פסק כדעת הרמב"ן והראב"ד שרבים נינהו ובפרט שוסתות דרבנן ויש לחקל.
וכתב הפת"ש שכל מה שחוששת לוסתן הראשון הוא רק בוסת קבוע אבל וסת שאינו קבוע כיוון שנתעברה שוב אינה צריכה לחוש לו כלל.

סימן ק"צ- דיני כתמים

• דין ראיית כתם (א')

²⁴⁵ **הראב"ד כתב** כדברי הרז"ה אך כתב שלא צריכה בדיקה שאם לא בדקה טהורה מאותו יום ואילך ואם עברו עליה ג' עונות שלא ראתה אף שלא בדקה עקרה וסתה.
²⁴⁶ **הב"י הביא** פירוש נוסף שהרמב"ם למד שלא צריך בדיקה לבעלה אבל בשעת וסתה חוששת עד שתעקור ג' פעמים.
²⁴⁷ **הרמב"ן הוכיח** מדברי הגמ' 'חוץ מן הנידה והיושבת על דם טוהר' שמכך שהגמ' לא מיעטה מניקה, משמע שקובעת וסת. ובפשוט לפי הרמב"ן יש לחלק בין ימי טומאתה שיכולה לקבוע וסת לימי טוהר שאינה קובעת וסת, **והביא הב"י** בשם המ"מ שבזה"ז קובעת וסת להחמיר אף בימי טהרתה.
²⁴⁸ **הרשב"א הוכיח** זאת מכך ששמואל ור' יוחנן אמרו מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן ודיין כל ימי מניקותן וקרבי מאיר. ומכיוון שדיה שעתה נחשבים ראיותיה כמקרה בלבד וא"כ כיצד יכולה לקבוע וסת אם הראיות הן מקרה בלבד? **ומה שהוכיח הרמב"ן** מכך שהמשנה לא כתבה חוץ מן המניקה, אין זו קושיה משום שהמשנה אתיא ככו"ע אף לרבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון שחילקו בין ראייה ראשונה לראיה שניה ולכן לא נכון לומר שבמניקה לא תקבע וסת משום שלשיטתם בראיה שניה כן חוששת ותקבע וסת ואף שקי"ל כר"מ שחלק עליהם וכתב דיין כל ימי עיבורן וכל ימי מניקותן אכתי המשנה אתיא ככו"ע. **ועוד אפשר לתרץ** שיש לחלק בין הלישנא של יושבת ממש על דם טוהר שאז ניתן להוכיח כדברי הרמב"ן מכך שלא נאמר חוץ מן המניקה, לבין הלישנא של 'מבקשת לישב' שאז פשיטא שאפילו בימי מניקותה לא קבעה וסת.
²⁴⁹ **הט"ז ציין** שבזה חמורה מעוברת מזקנה משום שלא פסק ממנה הדם בטבע אלא רק העובר מעכב ותיכף שעברו ימי העיבור חוזרת למקומה.
²⁵⁰ **הש"ך ביאר** שהשו"ע לא פסק כרמב"ן א. קי"ל כאחרונים כל עוד הם ראו את הראשונים והטור שכתב כרמב"ן לא ראה את תורת הבית הארוך שבו הרשב"א חלק על הרמב"ן. ב. הלכה כרוב שהם הראב"ד והריטב"א והרשב"א נגד הרמב"ן. ג. הריטב"א כתב שכן המנהג ובכל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג. ד. קי"ל וסתות דרבנן ואזלינן לקולא.
²⁵¹ **הראב"ד ביאר** שזקנה היא מסולקת דמים לגמרי ולכן צריכה להתחזק שוב כרואה, אבל במעוברת ומניקה הן מסולקות דמים לזמן קצוב וברור שיום אחד יחזרו לראות כשתסלק הסיבה, ולכן כבר כשהסתיימו ימי העיבור וההנקה חוששת אף שלא התחזקה בראיות.

איתא בגמרא (נז:) אמר שמואל בבשרה אמר רחמנא עד שתרגיש בבשרה. ובהמשך הגמי' (נח:) איתא שחכמים גזרו על ראיית כתם לאוסרה אך כיוון שהוא מדרבנן תלינן בכל מידי דאפשר.²⁵²

מה הדין בזמננו שגזרו להחמיר שלא לחלק בין נידה לזבה?

רמב"ן ורשב"א: צריכה הפסק טהרה וז' נקיים.²⁵³
רמב"ם: מתחילה לספור מאותו היום ז' ימים וצריכה ו' נקיים בלבד, אבל אם יש בכתם שיעור ג' ראיות יש לחוש לזבה גדולה וצריכה הפסק טהרה וז' נקיים.²⁵⁴

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת רוב הראשונים שצריכה על כל כתם לעשות הפסק טהרה וז' נקיים. וכתב שעל כל כתם אסורה אף שלא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ותמצא טהורה עדיין יש לטמאה משום כתם.

דין כתם שנמצא על בגדי האיש:

פנים מאירות: אין לו דין כתם אם לא שקינח עצמו בו שאז האישה טמאה.
הרב יחיאל הלר: מוכח בתוספתא שיש דין כתם אף על בגדי בנה או כל אדם שנמצא בצידה.

1. **הרגישה שנפתח מקורה ולא ראתה כלום:**

תרומת הדשן: טמאה כי יש לחוש שמא היה טיפת דם ונימוק ונאבד אם א"א לתלות את ההרגשה במידי אחרינא.
בית לחם יהודה: המיקל נשכר ואין כאן חשש.

---להלכה---

השו"ע הביא את דברי התרה"ד בשם יש מי שאומר. **והביא הפת"ש** הגהה שמדובר בהרגשה של פתיחת פי המקור וגם בהרגשת זיבת דבר לח ותרתי בעינן.

מה הדין אם בדקה עצמה תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום?

כרתי ופלתי: טהורה כיוון שבדקה מיד ולא ראתה.²⁵⁵
חוות דעת: טמאה אף בכה"ג.

מסולקת דמים שהרגישה שנפתח פי המקור ולא מצאה כלום:

התורת השלמים כתב שאם לא מצאה כלום טהורה כיוון שהיא בחזקת מסולקת דמים. **וביאר הסדרי טהרה** שמה שנפתח מקורה הוא כדי להוציא מראה טהור שגם הוא בא מן המקור ויותר מסתבר לתלות במראה טהור כיוון שהיא מסולקת דמים. **ובדברי החת"ס** נראה שהחמיר בזה.

נזעזעו אבריה ובדקה ולא נמצאה כלום:

חכמת אדם: טהורה שתלינן זו בשאר מקרים ורק בפתיחת פי המקור מחמירים.
חתם סופר: טמאה אף בכה"ג.

הרגישה זיבת דבר לח ובדקה ולא מצאה כלום:

כתב החתם סופר שדווקא בפתיחת פי המקור או זעזוע הגוף או עקיצת מי רגלים שהן הרגשות גמורות טמאה אבל בזיבת דבר לח אין להוציא אותה מחזקת טהרה ואף אם תראה רק מראה טמא אם הוא פחות מכגריס טהורה. **ועוד כתב** שאף לדברי הנודע ביהודה שזיבת דבר לח נחשב כהרגשה מדאורייתא זהו רק לעניין חיוב כרת אם ראתה דם על ידי הרגשה כזו אבל אי אפשר להוציא מחזקת טהרה ע"י הרגשה זו.
וסוף דבריו כתב שעכ"פ בכה"ג שהרגישה וראתה פחות מכגריס אין לטהר אלא בשיעור מאכולת קטן שבזמננו או פשפש אם מצויים שם.

2. **הרגישה שנפתח מקורה וראתה מראה טהור:**

הסדרי טהרה כתב שטהורה משום שתולים ההרגשה במראה הטהור. **והחת"ס כתב** שצריך מיתון בדין זה מה נקרא מראה טהור משום שלעולם תוציא בדיקה מלוכלכת מלחלוחי הגוף ולא ייתכן שתמיד תהיה טהורה אף שהרגישה.

3. **הרגישה שנפתח מקורה וראתה מראה טהור ומראה טמא פחות מכגריס:**

שב יעקב: טהורה משום שתולים ההרגשה במראה הטהור, ובמראה הטמא אין כגריס לטמא משום כתם.²⁵⁶
חוות דעת: טמאה משום שרוב פתיחות פי המקור הן למראות טמאות ולכן אף אם בדקה בעד שאינו בדוק וברור

²⁵² **הט"ז הקשה** מדוע לא נאמר ספק ספיקא: ספק אם הגיע ממנה או מעלמא, ואף אם הגיע ממנה ספק אם הגיע מהמקור או לא. ותיירך שלא אומרים ס"ס במקום שאין לה מכה משום שרוב הדם היוצא ממנה אתי מהמקור. ולעיל בס"י קפ"ז אמרין ס"ס כיוון דמייירי שיש לה מכה וייתכן שהיא מהצדדים משא"כ הכא.

²⁵³ **ובסמ"ג כתב** שלא תתחיל למנות ז' נקיים עד יום ה' לתשמישה כדן רואה ודאית.
²⁵⁴ **הרב המגיד ביאר** שטעמו של הרמב"ם הוא שכל הגזירה של ר' זירא לא נאמרה בכתמים אבל הגזירה של רבי שהצריך ששה והוא נאמרה אף בכתמים שאלי"כ אכתי אתה מצריך אותה למנות ימי נידה וימי זיבה וכבר נתקלקלו הוסתות ולכן סגי בחומרת רבי.

²⁵⁵ **וכן דעת הסדרי טהרה שהסתפק** במצאה מראה טהור בלבד עד כמה זמן יכולה לתלות ההרגשה בכך.
²⁵⁶ **והגבעת שאלו הוסיף** שבמקרה שבדקה בעד שאינו בדוק טהורה שתולים ההרגשה במראה הטהור. וצ"ע האם יתיר גם בעד הבדוק.

לנו שהיה מלוכלך קודם בדם, עדיין יש לטמאה כיוון שהרגישה ואינה טהורה אלא במקרה שראתה מראה טהור בלבד.
חתם סופר: בדקה בעד שאינו בדוק: נחשב כאילו לא בדקה כלל כיוון שהוא מלוכלך כבר ותולים שהדם יצא מן המקור והמראה הטהור הגיע מעלמא ואף אם ראתה רק מראה טהור צ"ע.
בדקה בכותנת שלה: כיוון שמראות כשרות אין מצויים בכותנת קשה לומר שהוא מעלמא, ויותר טוב לתלות שהגיע מגופה ע"י הרגשה ולכן המיקל לא הפסיד והמחמיר תע"ב.

4. **הרגישה שנפתח מקורה ובדקה בעד שאינו בדוק וראתה טיפת דם כחרדל בלבד:**
כתב הפנים מאירות שטמאה אף שהעד אינו בדוק. **וכתב** שייתכן שיש להחמיר בכה"ג אף במעוברת ומניקה.

הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד והניחה העד ובבוקר לא ראתה עליו כלום:
כתב הנודע ביהודה שיש להתירה כיוון שתולים שהיה מראה טהור ונתייבש ואינו ניכר משום שהוא יותר שכיח מלומר שהיה מראה טמא ונתייבש דזה אינו שכיח. אבל אם מצאה למחר כתם דם אף שהוא פחות מכגריס טמאה וכנ"ל כדברי הפנים מאירות.

מסופקת אם הרגישה שנפתח מקורה או שזה היה חלום:
כתב הנודע ביהודה שאם היא בימי טהרתה יש לומר שהוא ס"ס: ספק אם הרגישה ואף אם הרגישה ספק אם הוא דאורייתא אבל בימי ספירתה לא.

התעטשה בחוזק וחושבת שניתז ממנה מי רגלים ומאחר יותר מצאה כתם:
כתב השב יעקב שאם התעטשה בחוזק וחושבת שניתז ממנה מי רגלים ולא בדקה עד הערב וראתה כתם פחות מכגריס, אין לחוש כלל כיוון שלא בדקה מיד ויש לומר שהעיתוש גרם רק להוצאת מי רגלים והכתם שנמצא אח"כ הוא פחות מכגריס וללא הרגשה.²⁵⁷

תפארת צבי: דווקא שיצאו ממנה לדעתה כמה טיפות מי רגלים אבל הרגישה שיוצא ממנה דבר מה מעט ואינה יודעת אם הוא דם או מי רגלים יש לתלות ההרגשה בכתם הקטן וטמאה.
סדרי טהרה: אף בהרגשה שניתז ממנה דבר מה יש להקל שתולים במצוי שהוא מי רגלים ורק בפתיחת פי המקור החמיר התרומת הדשן הנ"ל.²⁵⁸

• דיו כתם בתינוקות (ב'–ד')

איתא בגמרא (ה.) אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן מטמא למפרע וכו' חוץ מתינוקות שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינים שלה מלוכלכים בדם אין חוששים לה.

מה הדין בת י"ב שבדקה ולא הביאה ב' שערות?

רשב"א: טהורה שעדיין נחשבת כקטנה.
רש"י: טמאה שמשגהעו ימי הנעורים נחשבת כגדולה.

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א שלא גזרו על כתם בתינוקות פחות מ"ב אפילו הביאה ב' שערות או יתירה מ"ב שלא הביאה ב' שערות.

ועוד איתא בגמרא (י.): שמוחזקת כרואה רק לאחר שלוש ראיות ונחלקו חזקיה ורבי יוחנן בכתם שבין ראייה שניה לשלישית.

רשב"א: מחלוקתם אליבא דרשב"ג דבתלת זימני הווי חזקה והלכה כר' יוחנן שכתמה מטמא לאחר ראייה שלישית.

רש"י ורמב"ן: מחלוקתם אליבא דרבי דבתרי זימני הווי חזקה וראיה הראשונה אינה מן המנין כיוון שהיא במקרה ועראי אבל להלכה דקיי"ל כרשב"ג כתמה מטמא רק לאחר ראייה רביעית ודלא כחזקיה ור' יוחנן.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א שחוששת לכתם החל מראיה שלישית.

איתא בגמרא (ז.) איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה ואפילו ראתה מחמת נישואין או לידה.

השו"ע פסק שקטנה אינה חוששת לכתמה בין שהיא בתולה ובין שהיא בעולה.
אבל הב"ח והט"ז הביאו את דברי המהרש"ל שהמנהג לחשוש לקטנה נשואה כמו בדם בתולים שמונים ז' נקיים.

²⁵⁷ **וכן כתב החכמת אדם** שגם אישה שרגיל אצלה לראות ליחה לבנה ומוחזקת בזה אפילו הרגישה זיבת דבר לח ולא בדקה טהורה שתולים במצוי כיוון שמוחזקת ורגילה בכך.

²⁵⁸ **ודלא כשב יעקב** שהשווה בין ניתז ממנה דבר מה לפתיחת פי המקור.

אבל הש"ך חלק ע"כ והתיר את כתמה אף שהיא בעולה.²⁵⁹

מה הדין קטנה שראתה כתם שוודאי אתי מגופה?

ש"ך: טהורה מאחר שראתה שלא בהרגשה והוא דרבנן ולא גזרו בקטנה.
חו"ד: טמאה שלא מטהרים אלא אם יש מקום לתלות בשוק של טבחים אבל אם וודאי מגופה טמאה.

דין שופעת ומדלפת:

איתא בגמרא (י:): אמר רב חלקיה בר טוביה תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כל שבעה אינה אלא ראייה אחת.
אמר רב שימי בר חייא מדלפת אינה כפוסקת אלא כשופעת.

מה הדין במדלפת אם פסקה מעט בין ראייה לראיה?

רש"י: אפילו אם הפסיקה ג' פעמים ביום אחד מוחזקת מעתה כרואה.
רמב"ם: רק אם תראה בג' וסתות שונות תוחזק כרואה.

---להלכה---

השו"ע סתם (ס"ג) כרש"י הייתה שופעת כמה ימים או שהיתה מדלפת טיף אחר טיף בלא הפסק אינו אלא כראיה אחת עד שתפסוק אבל אם פסקה מעט וחזרה וראתה אפילו ביום אחד הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. **והביא בשם** יש מי שאומר את דברי הרמב"ם שאין כתמה טמא אלא"כ ראתה דם שלושה וסתות.
והרמ"א כתב ויש להחמיר כסברא הראשונה.

מה הדין בשופעת אם פסקה מעט בין ראייה לראיה?

ב"ח וש"ך: עדיין נחשב כראיה אחת כיוון שא"א שתראה ברצף כמה ימים ותחיה.
ט"ז: נחשב כראיות נפרדות שרק שבוע אינה יכולה לראות ברצף אבל כמה ימים אפשר.²⁶⁰

כיצד עוקרת את חזקתה לראות:

עוד איתא בגמרא (ט:): ת"ר תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה פעם שניה דיה שעתה פעם שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים.

עפ"י פסק השו"ע (ס"ד) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים ופסקה מלראות שיעור ג' עונות שהם 90 יום חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה ג' פעמים.

והוסיף הש"ך (ע"פ הרשב"א) שאף אם חזרה לראות בעונות שהייתה למודה מוחזקת שוב כרואה.²⁶¹

מה הדין בתינוקת שהגיע זמנה לראות ועדיין לא ראתה דם וראתה כתם?

מקצת מפרשים: אין כתמה טמא עד שתראה ג' פעמים.
רשב"א: כתמה טמא כיוון שהגיע זמנה לראות.

• גודל הכתם המטמא (ה')

איתא בגמרא (נח:): תנן הרגה מאכולת הרי זו תולה. ועד כמה תולה? רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס של פול אע"פ שלא הרגה. **וכתב הב"י** שפוסקים הלכה כר' חנינא שאף שלא הרגה.

ועוד איתא (שם) אמר רב הונא, גריס אינה תולה פחות מכגריס תולה. ורב חסדא אמר כגריס תולה יתר מכגריס אינה תולה.

רשב"א: הלכה כרב חסדא ורק מכגריס ועוד טמאה.

ספר התרומה: הלכה כרב הונא וכבר מכגריס טמאה.

---להלכה---

²⁵⁹ **הב"ח כתב** שוודאי אין להקל מן המנהג אבל ראיית המהרש"ל מדם בתולים אינה ראייה ששם כיוון שהדם הוא וודאי מגופה יש להחמיר יותר מבכתם ולכן הגמ' אומרת בקטנה אפילו סדינים שלה מלוכלכים בדם ולא גופה. **והקשה הש"ך** שההיתר בקטנה הוא בגלל שלא הרגישה אף שהכתם הוא על גופה ומ"ש סדינים מלוכלכים בדם אורחא דמילתא נקט אבל ה"ה גופה. ועוד דק"ל בסי' קצ"ג שהבועל קטנה אפילו לא ראתה דם כלל טמאה, מוכח שאין זה מחמת שיוצא דם מגופה כפי שביאר הב"ח. **ולכן כתב** שאין ראייה מדם בתולים כיוון ששם גזרו שלא ידעו לחלק בין קטנה לגדולה ועוד שחתן יצרו תוקפו ולכן השוו את כולן לאיסור וכדכתב הרא"ש. ואין בכך מנהג שכל המנהג הוא רק על סמך ההשוואה לדם בתולים שאינה נכונה. ובפרט שבדבר שאינו מצוי לא שייך מנהג.

²⁶⁰ **הט"ז הקשה א.** הגמרא אומרת שופעת מותר ופוסקת אסור משמע שפוסקת הוא גם בשופעת. **ב.** קשה לחלק בין הפסקה של מזלפת להפסקה של שופעת. ולכן כתב שכאן מדובר דווקא ששופעת כמה ימים.

ובנקה"כ כתב א. שדבריו דחוקים שהרי הטושי"ע כתבו כמה ימים בסתמא **ב.** החוש מעיד שאף שלושה או ארבעה ימים או אפילו שני ימים אי אפשר שתראה ברצף ותחיה.

²⁶¹ כלומר, לא רק כשחזרה לראות בהפלת 90 שאז מוכח שגם ההפלה הראשונה לא הייתה עקירה אלא שינוי וסת, אלא אף במקרה שחזרה לראות בהפלת 30 שאכתי ההפסקה הראשונה הייתה עקירה בכל זאת קובעת מחדש להתחזק כרואה.

השו"ע פסק כרשב"א וכרוב הראשונים שרק מכגריס ועוד טמאה וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולים לומר דם כינה הוא אע"פ שלא הרגה כינה אבל משיש בו כזה השיעור אין תולים בכינה.

כמה הוא שיעור גריס?

כתב השו"ע (ע"פ הרמב"ם) ששיעור כגריס ועוד הוא תשעה עדשים ושיעור עדשה הוא כד' שערות.

וכתב הרמ"א שהעדשים הם שלוש על שלוש, ²⁶² שהם ל"ו שערות כמו שהן קבועות בגופו של אדם. ²⁶³

וכתב הפת"ש שצריך לשער בשערות שבגוף ולא בשערות שבראש והוא רגיל לשער בין הזרוע לבין כף היד שהוא הפרק.

מה הדין בכתם עבה שאם יתפשט יהיה יותר גדול מגריס?

יראים: צריך להיזהר לפי שיקול הדעת כיוון שאין אנו בקיאים.

סדרי טהרה: הכול לפי עיני המורה אם הדם צבור במקום אחד דנים כאילו נתפשט.

מקום שנמצא גריס יותר:

כתב הרמב"ן, אם נזדמן באותו מקום גריס יותר גדול מהשיעור הנ"ל משערים בו ותולין אותו בכינה עד שיהא בו כשיעור גריס הגדול משום שכל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגריס של כתמים להקל. ²⁶⁴ **וכ"פ השו"ע.**

ובפת"ש הביא סוגים נוספים של פול שניתן לשער בהם במקום שהם מצויים. **ובחת"ס ביאר** שאף שהוא שיעור גדול ולא נמצא כן דם מאכולת בזמננו בגלל שתחילת גזירת כתם היה רק משום חומרא דטהרות שלא יאמרו שטמאה לטהרות וטהרה לבעלה ואף שבטל טעם טהרות בזמננו לא בטלה הגזירה ולכן עכ"פ ניתן להקל בשיעור מאכולת שבזמננו אף שהוא גדול מאוד.

צורת הכתם:

כתב השו"ע (ע"פ הסמ"ג) בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך ואם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור משערין בו. ²⁶⁵

צבע הכתם:

הפת"ש הביא שניתן לתלות במאכולת רק בכתם אדום אבל בכתם שחור לא אלא אם כן יש במקום זה פרעושים שלכלוך שלהם הוא שחור שאז ניתן לתלות גם בשחור.

• נמצא על חלוקה או על בשרה (ו')

שיעור כתם שנמצא על בשרה:

רשב"א ושאר ראשונים: צריך שיעור כגריס ועוד.

רמב"ם ורא"ש: מטמא בכל שהוא. ²⁶⁶

---להלכה---

השו"ע סתם כשאר הראשונים שאין לחלק בין נמצא על חלוקה או על בשרה **והביא בי"א** את דעת הרמב"ם והרא"ש שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד במקומות שחוששין להם אין לו שיעור.

הש"ך כתב להחמיר כדעה השניה. **והלא כב"ח** לקמן שפסק שנמצא על גופה חמור יותר רק לענין צירוף. **ובדרכי משה כתב** שאף לרמב"ם והרא"ש במקרה שיש לה מכה בגופה ואפשר לתלות בכך אין חילוק בין נמצא על חלוקה או בשרה תמיד תולים ורק בתליה במאכולת יש לחלק.

שיעור כתם שנמצא על בשרה ועל חלוקה:

בי"י: לכו"ע תולה במאכולת בפחות מכגריס ואף אם נמצא שלא כנגד הכתם שעל בשרה.

חוות דעת: טמאה בכל שהוא לרמב"ם והרא"ש.

• תליה בפשפש (ז')

איתא בגמרא (נח:) הרגה מאכולת: הרגה אין, לא הרגה לא. מתני' מניי: רשב"ג היא, דתניא הרגה תולה, לא הרגה אינה תולה, דברי רשב"ג. וחכ"א בין כך ובין כך תולה.

²⁶² **בב"י איתא** ט' על ט' ועי' בהגהות והערות שהביאו שהוא לאו דווקא.

²⁶³ **האגור כתב** שיש טעות סופר במדכי שכתב תשע שערות ואין זה נכון אלא תשעה עדשים על תשעה עדשים שהם ל"ו שערות. **וכתב הב"י** שזו גם טעות סופר דצ"ל שערות ולא שערות.

²⁶⁴ **וכתב הב"י** שחומרא דר' זירא לטמא כל טיפת דם כחדל לא נאמרה על כתמים.

²⁶⁵ **הסמ"ג כתב** שאפילו רבי אליעזר בר צדוק שטימא במשוך הוא רק בנמצא על עד שבדקה בו אבל בכתם על חלוק טהורה אף במשוך.

²⁶⁶ **המגיד משנה ביאר** שסברת הרמב"ם היא כיוון שאיתא בגמ' שכל כתם שנמצא על בשרה טמא מספק ועל חלוקה טהור מספק, ממילא כל כתם פחות מכשיעור הוא ספק אם טמא או לא ולכן על בשרה יש לטמא אף בכח"ג מספק. ובהגהות כתבו שהטעם הוא מחמת שכל הגוף בדוק הוא אצל דם מאכולת.

אמר רשב"ג לדברי אין קץ, ולדברי חברי אין סוף וכו' אבל נראין דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם, שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגריס של פול ולדבריו אנו מודים. ולרבנן דאמרי תולה עד כמה? אמר ר"נ בר יצחק תולה בפשפש ועד כתורמוס.

רא"ש: אע"פ שאין הלכה כרבנן, אם הרגה פשפש או הריחה ריחו יכולה לתלות בו עד כתורמוס וכמו בנתעסקה בכתמים אבל מסתמא לא תלינן משום שלא שכיח. **רשב"א:** במקום שהפשפש מצוי ניתן לתלות עד כתורמוס.

האם יש מחלוקת בין הרא"ש לרשב"א?

ב"י א': כן. הרא"ש למד בדעת ר' חנינא שגם בשכיח פשפשים באותו מקום תולים רק אם הרגה משום שלא שכיח שיהיה סמוך לגוף ולא תריח ריחו. אבל לרשב"א במקום ששכיח תולים בכל גוונא.

ב"י ב': לא. באתרא דשכיח טובא לכו"ע תולים, באתרא דלא שכיח כלל לכו"ע לא תולים, המחלוקת בין רבנן לר' חנינא היא רק באתרא דשכיח קצת שלר' חנינא לא תולים אלא אם כן הרגה או הריחה ריחו.^{267 268}

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הרא"ש שאם הרגה פשפש או הריחה ריחו תולה בו עד כתורמוס. **והב"ח כתב** שכיוון שהטור והשו"ע פסקו כרא"ש אין תולים אף בשכיח אלא אם כן הרגה. **אבל הש"ך והט"ז כתבו** שניתן להקל בשכיח טובא אף כשלא הרגה ובכתמים שומעים להקל וכ"כ רבנו ירוחם.²⁶⁹

הרגה פשפש ומצאה יותר מכתורמוס:

הטור כתב שאין תולים בו. וכתב הב"י שהיה הו"א לומר שבניגוד לדין ציפור לקמן שא"א שיהיה דם יותר מכסלע, הכא אולי הרגה פשפש נוסף ולא אדעתה, קמ"ל שלא תולים להקל. **ובפתי"ש הביא** שצ"ע שלקמן בסעיף כ"ו קי"ל להקל בנתעסקה בכגריס אף שנמצא כתם גדול יותר שתולים את השאר בדם מאכולת וא"כ ה"ה הכא בהרגה פשפש נתלה את השאר במאכולת.

הריחה ריחו ומצאה יותר מכתורמוס:

הב"י דן להקל משום שאינה יודעת אם הרגה וייתכן שהרגה יותר מאחד, ואולי לכן דייק הטור וכתב דווקא הרגתו ולא הריחה ריחו, **אך למעשה כתב** שאין להקל בדבר כל כך וכפי שבסדינים לא תולים ביותר מכגריס אף שיש הרבה מאכולות שמתמעכות שם.

• כתם בצורה משונה ודין צירוף (ח'-ט')

איתא בגמרא (נח). בעי רבי ירמיה: כשיר מהו? כשורה מהו? טיפין טיפין מהו?²⁷⁰ לרוחב ירכה מהו? ת"ש: על בשרה ספק טמא ספק טהור- טמא. על בשרה מאי לאו כי האי גוונא? לא, דלמא דעביד כרצועה. ועוד איתא בגמרא (נט). תא שמע: כתם ארוך מצטרף, טיפין טיפין אין מצטרפין.

שיטת הראב"ד:

בשתי הגמרות מיירי בכתמים קטנים שאין בהם כגריס ועוד והספק הוא האם מצטרפים לגריס ועוד או לא. בדף נח. מיירי בנמצאו על בשרה ולכן למסקנת הגמ' החמירו שהיא טמאה ובדף נט. מיירי בנמצאו על חלוקה ולכן הקלו שלא מצטרפים והיא טהורה.

שיטת רבנו יונה:

בדף נח. מיירי שיש בכל כתם כגריס ועוד והספק הוא האם גם בצורה משונה כזו טמאה או שמוכח שאין זה מגופה וטהורה ולמסקנה מחמירים לטמאה. ובדף נט. מיירי שאין בכל כתם כגריס ועוד ולא מצרפים את כולם יחד וטהורה בין על חלוקה ובין על בשרה.²⁷¹

---להלכה---

²⁶⁷ **הב"י כתב** שבדברי הטור אין הכרע כאיזה פשט הוא למד בדברי הרא"ש. ובדעת הרמב"ם **המ"מ ביאר** כביאור א' של הב"י שהמחלוקת בגמ' היא בכל גווי' וקי"ל כר' חנינא אך מטעם אחר: שאם באמת נתעסקה בו הייתה אמורה להריח ריחו אבל כל עוד לא הריחה ריחו או יודעת שהרגתו אף שהפשפש מצוי שם הרבה א"א לתלות בו.

²⁶⁸ **הב"י ביאר** שהגמ' שמצריכה שיהיה ארכו של הכתם כרחבו היא רק אליבא דחכמים שהתירו בשכיח קצת ולכן הצריכו הוכחה נוספת שהוא מהפשפש. ולכן הרשב"א השמיט דין זה משום שקי"ל כר' חנינא ותולים רק כששכיח טובא.

²⁶⁹ **הש"ך הקשה** שיתכן שלא נחלקו הרא"ש והרשב"א בשכיח טובא שתולים אף אם לא הרגה. ואף לפי פירוש א' בב"י ייתכן לומר שהרא"ש ביאר את טעמו של ר' חנינא מדוע אין תולים רק בשכיח קצת אלא אם כן הרגתו, אבל אין הכי נמי בשכיח טובא תולים אף לרא"ש גם אם לא הרגה. (ע"פ מחצית השקל)

²⁷⁰ **רא"ש:** כשורה- טיפין עשויים כשורה. טיפין טיפין- מעורבבים ללא סדר.

רשב"ם: כשורה- הרבה שורות רצופות. טיפין טיפין- עשויים כשורה או כשיר.

²⁷¹ **הקשה רבנו יונה** שלכאורה מדויק מדף נט. שכל הספק הוא רק אם מצטרפים או לא משמע שאם היה באחד מהם כגריס ועוד וודאי טמאה וא"כ מדוע בדף נח. הסתפקה הגמרא בכך? **ותירץ** שבדף נט. מיירי על חלוקה שהוא עשוי להתהפך אנה ואנה ולכן אין זה משונה שהכתם נמצא בצורה כזו משא"כ בדף נח. שמיירי בבשרה ולכן היה ספק בדבר ולהלכה אין הבדל ביניהם ובכל גווי' אם יש כגריס ועוד טמאה בין בנמצא על חלוקה ובין בנמצא על בשרה, ואם אין בהם כגריס ועוד אלא בצירוף של כולם יחד אין מצטרפים וטהורה.

השו"ע סתם (ס"ח) שאם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד אנו תולים כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד. **והביא ב"א** את דברי הראב"ד שכל זה בנמצאו על חלוקה אבל אם נמצאו על בשרה מצטרפים. **וכתב הש"ך** שדברי הראב"ד הם רק לפי הסתם לעיל ס"י שבעינין צירוף גם על בשרה אבל ל"א שם שהוא הרמב"ם דס"ל שעל בשרה מטמא בכל שהוא לא בעינין צירוף וטמאה בלאו הכי.

ועוד כתב השו"ע (ס"ט) כתם הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה או עגול או שהיו טיפין טיפין או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה.

הב"ח הקשה כיצד השו"ע מצטט את לשון הרמב"ם דס"ל שעל בשרה אף פחות מכגריס טמאה והלא בס"ח סיים עם דברי הראב"ד ב"א שעל בשרה מצטרפים לכגריס ועוד משמע שבעינין צירוף: **ואם נפרש** כפי שלמד הרשב"א בדעת הרמב"ם שבעינין כגריס ועוד אף על בשרה א"כ הוא מיקל יותר מהראב"ד שלשיתו גם על בשרה אין מצטרפים ואילו לראב"ד מצטרפים?

והקשה הש"ך על דבריו: **א.** לא ייתכן שהרשב"א הבין כך ברמב"ם שהרי בהלכה ו' מפורש ברמב"ם שעל בשרה טמאה בפחות מכגריס ועוד.

ב. מדוע הב"ח הבין שהשו"ע סובר כרמב"ם שפחות מכגריס טמאה, והלא לשון הרמב"ם הוא גם לשון הגמרא ואין הכרח שהבין כמותו.

וביאר הש"ך שטעותו של הב"ח נובעת מכך שהבין את דברי הב"י 'ומשמע מלשון הרא"ש כדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל' כמכוונים על הלכה ט' שהם ציטוט השו"ע כאן.

וקשה ע"כ א. אם הכוונה להלכה ט' מהו 'שכתבתי לעיל' הב"י היה צריך לומר 'שכתבתי בסמוך'.

ב. מהו 'וכדברי הרמב"ם' משמע שברמב"ם הדברים מפורשים יותר מהרא"ש ואדרבה הוא להיפך שהרא"ש אמר מפורש 'דלא תלינן בדם מאכולת' והרמב"ם רק העתיק את לשון הגמ'.

לכן כתב הש"ך שמוכרח כוונת הב"י 'כדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל' להלכה ו' ששם אמר הרמב"ם במפורש שעל בשרה טמאה בפחות מכגריס ועוד. ואף הרשב"א למד כן בדעתו אלא שהדגיש שהרמב"ם הבין את ספק הגמ' בדף נח. לא לעניין צירוף אלא לעניין צורתו המשונה כביאורו של רבנו יונה.

טיפין טיפין שנמצאו על קמט בשרוול:

כתב הפת"ש שבמקום שאינו תפור וודאי שאינם מצטרפים ואפילו במקום התפור צ"ע דעל כל פנים יש אוויר ביניהם.

• כתם על דבר שאינו מקבל טומאה/ בגד צבוע (י')

דבר שאינו מקבל טומאה:

איתא בגמרא (נט): תנן שלוש נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות. ישבו על ספסל של אבן או על האצטבא שבמרחץ, רבי נחמיה מטהר שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים. ומשמע בגמרא שהלכה כרבי נחמיה.²⁷²

רמב"ם: הלכה כרבי נחמיה וטהורה.

ראב"ד: אין הלכה כרבי נחמיה וטמאה.

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם ורוב הראשונים שטהורה.

והוסיף הרמ"א בית הכיסא שגם הוא אינו מקבל טומאה. **והביא הפת"ש** שאף אם הבית הכיסא היה כלי לפני

שקבעוהו בקרקע טהורה כיוון שמחובר בקרקע.

והסדרי טהרה כתב שכתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה שמונח על דבר שמקבל טומאה כיוון שמטמא משום משא האשה טמאה.

והנודע ביהודה כתב שאף דבר המקבל טומאה מדרבנן מקבל כתמים.

כלי שמקבל טומאת נגעים:

כתב הש"ך, (ע"פ התוס' והרא"ש) מקבל כתמים וטמאה אע"פ שאינו מקבל שאר טומאה.

כתם שנמצא על בנין מחובר שמקבל טומאת נגעים:

מנחת יעקב: טמאה וכדברי הש"ך הנ"ל.

כרתי ופלתי: טהורה.

שימשה מיטתה ולאחר מכן מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה:

כתב הסדרי טהרה שיש להחמיר משום החשש שמא הרגישה וסברה הרגשת שמש היא והוא ספק דאורייתא. וה"ה במצאה כתם סמוך להטלת מי רגלים יש להחמיר. **אבל החמדת שלמה כתב** שגם בכה"ג טהורה.

²⁷² **ובתוס' ביארו** שהטעם בדבר הוא שמכיוון שהכלי אינו נטמא לא גזרו גם על הכתם שיטמא. **הב"י הביא** שבהמשך הגמ' ס': הגמ' מטהרת אפילו בגד הראוי לקבל טומאה אם אין בו ג' על ג' שנכלל בדברי רבי נחמיה.

כתם שנמצא על נייר:

נודע ביהודה: מקבל כתמים דלא גרע מלבדים.
שיבת ציון: יש לחלק בין נייר העשוי מבלויי סחבות או עשבים כתושים שמקבל טומאה לנייר הנעשה מעלי ירקות או עצים שאינו מקבל טומאה.

סדרי טהרה: אינו מקבל כתמים אף שבא מבגדי פשתן דפנים חדשות באו לכאן.²⁷³
חתם סופר: אינו מקבל כתמים שאינו עומד לבגד ואריג אלא לצרכים אחרים ולכן אף שנעשה מצמר, טהור.²⁷⁴

בגד צבוע:

איתא בגמרא (סא:) בגד צבוע תנא קמא מטמא ורבי יונתן מטהר.

רמב"ן: הלכה כת"ק והכתם מטמא.

רמב"ם: הלכה כר"י שמטהר,²⁷⁵ ולפיכך תיקנו חכמים שתלבש בגדי צבעונים להציל מכתמים.²⁷⁶

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם.²⁷⁷

והרמ"א הביא שלפיכך תלבש האישה בגדי צבעונים כדי להצילה מכתמים.²⁷⁸

וכתב הפת"ש שבימי נידותה או ליבונה אין להקל כלל ללבוש בגדי צבעונים.

כתם שנמצא על בגד מנומר:

מעיל צדקה: אם יש בשני החלקים הלבנים יחד כגריס ועוד מטמא שהכתם שעל החלק הצבוע מחבר ביניהם אך אינו מצטרף לכגריס ועוד.

חוות דעת: אף אם רק ביחד עם החלק הצבוע יש כגריס ועוד טמאה.

איזה צבע מציל מכתמים?

כתב המעיל צדקה שבכל הצבעים מקילים.

- **מתי תולים שהכתם הגיע מעלמא (י"א-י"ב, י"ח-י"ט, כ"א)**

כתם שנמצא על בשר רגליה:

איתא במשנה (נז:) הרואה כתם על בשרה:

כנגד בית התורפה-טמאה, ושלא כנגד בית התורפה-טהורה.

על עקבה ועל ראש גודלה-טמאה.

על שוקה ועל פרסותיה מבפנים-טמאה, מבחוץ-טהורה, ועל הצדדין מכאן ומכאן-טהורה.

ובגמרא איתא (נח.) אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק וחבק עצמו נחשב כבפנים.

רש"י: חבק-מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו מקום לכל האורך מלמעלה עד פרסות

רגליה קרוי מבפנים. מקום החבק-רוחב הגידים.

ערוך א': חבק-מקום הלולאות שנועלים באנפילאות.²⁷⁹

ערוך ב': חבק-כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר נקרא חבק.

על שוקה בחלק הפנימי-טמאה.

על שוקה בחלק החיצוני ולמעלה-טהורה.²⁸⁰

רמב"ם: מבפנים-הם המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדבק רגל לרגל ושוק לשוק.

מקום חבק-מקום המדובק ממש.

חבק עצמו-מקום גבול סוף מקום חבק מצד זה ומצד זה שהוא נראה מבפנים ומבחוץ.

---להלכה---

השו"ע כתב כביאור הרמב"ם אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה לצד חוץ או אפילו מהצדדין טהורה.

כתם שנמצא על עקבה וראש גודלה:

²⁷³ **בשו"ת שיבת ציון הביא** סברא זו בשם גדול אחד וחלק עליו שהרי אין אנו דנין שיקבל טומאה מפני שהיה ארוג בתחילה אלא ממה שנעשה עתה מעשה לבדים. ומה שהוכיח מדברי הרמב"ם שטיהר צ"ל דמייירי בנייר מעלי ירקות ולכן טהור.

²⁷⁴ **החתם סופר סיים** שכל זה לעניין כתם אבל לעניין בדיקה לא מקילים אף בכח"ג.

²⁷⁵ **הרשב"א כתב** שמי"מ המחמיר בדברים אלו תבוא עליו ברכה.

²⁷⁶ **הב"י הקשה** מהיכן למד הרמב"ם דין זה והסיק א. הייתה לו גירסה אחרת בגמ'. ב. תיקנו זאת בפולמוס של אספסינוס.

²⁷⁷ **בדגול מרבבה תמה** מדוע השו"ע לא הביא את החולקים וסיים שקשה להקל נגד הרמב"ן, רבנו שמחה וראב"ן. **אבל בשו"ת**

תשובה מאהבה הסיק להקל אך החמיר במקרה של בגד מנומר שמצטרף הכלל כגריס ועוד כחוות דעת לקמן.

²⁷⁸ **החתם סופר דייק** מלשון הרמ"א שחכמים לא **תיקנו** כמו שכתב הרמב"ם אבל עכ"פ **אין מוחים בידם** אבל דווקא בחלוק ולא בבגד הסמוך לבשר שיש להחמיר.

²⁷⁹ **הרא"ש כתב** שלפי פירוש זה לא התברר למטה עד היכן.

²⁸⁰ **הב"י הקשה** שלפירוש זה קשה מה הכוונה שבצדדים טהורה הלא רק בצד אחד טהורה? והביא את דברי **הרשב"א שכתב** שממקום החבק לכיוון כפות הרגליים טהורה מאחורה ואולי זה הצד השני הטהור שעליו מדובר.

איתא בגמרא (נח.) בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום,²⁸¹ אלא ראש גודלה מאי טעמא? וכי תימא זימנין דנגע בעקבה, ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום, והתניא היתה לה מכה בצוארה שתוכל לתלות תולה על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם? אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי.

רשב"א (ע"פ הבנת ה"י): אפילו על ראש גודלה טמאה וכ"ש שאר הרגל.²⁸²
רשב"א (ע"פ הבנת ה"י): אפילו ראש גודלה הרחוק מן הגוף טמאה וכ"ש גב הרגל שכנגד הגודל, אבל גב הרגל שלא כנגד הגודל לא גרע מנמצא על שוקה לצד חוץ וטהורה.

---להלכה---

השו"ע כתב וכן אם נמצא על עקבה ועל ראש גודל רגליה **והרמ"א הביא** את דברי ה"י וכל שכן על רגליה ממש. **הט"ז כתב** שנראה להקל בשאר האצבעות של הרגל חוץ מהגודל שייתכן שגם ה"י יודה בכך. **וכ"כ ה"ב"ח**. אבל **הש"ך כתב** שאין דבריו מוכרחים.

כתם שנמצא על קשרי אצבעותיה:

איתא בגמרא (נח.) נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידים עסקניות הן. **וכתב ה"י** שאף שאין קשרי אצבעותיה מגיעים כנגד בית התורפה שמא שחתה ונגעה.

רשב"א: דווקא שבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אבל מן הסתם לא שאינה עשויה לגעת בלי כוונה באותו מקום שנוהרת מכך שלא ללכלך את ידיה.

רמב"ן (ע"פ הבנת ה"י): בכל גוונא טמאה שייתכן ונגעה במקום שיכול להינתן דם על ידיה.

---להלכה---

השו"ע סתם כדברי המ"מ וכן אם נמצא על ידיה אפילו על קשרי אצבעותיה טמאה שהידים עסקניות הן ושמא נגעו באותו מקום.

וכתב הפת"ש שאם אומרת ברי לי שלא נגעתי במקום שיכול להינתן דם מהמקור נאמנת ולא אמרינן דהווי מילתא דלא רמיא. ואף המחמירים לעיל כרמב"ם שכתם על בשרה לא צריך שיעור הכא יש להקל בצירוף דעת הרשב"א הנ"ל.

ועוד כתב שיש להקל במצאה על גב ידה למעלה מן קשרי האצבעות במקום שיש עוד צד להקל כיוון שאפילו ע"י שחיה הרבה א"א ליגע באותו מקום וכ"ש אם לא בדקה סמוך לכך או שנטלה ידיה שיש להקל.

נמצא על בשרה למעלה מאותו מקום:

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א) שלמעלה מאותו מקום טהורה ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום,²⁸³ אלא"כ יודעת שנזדקרה (שנתהפכה ראש למטה ורגליה למעלה - ש"ך בשם הרמב"ם) שטמאה בין מלפניה ובין מלאחריה.

כתם שנמצא על חלוקה/ בשרה ועברה בשוק של טבחים:

איתא במשנה (נז:) ראתה על חלוקה: ²⁸⁴ מן החגור ולמטה - טמאה. ²⁸⁵ מן החגור ולמעלה - טהורה. ²⁸⁶ ובגמ' אמר מר: על בשרה ספק טמא ספק טהור - טמא. על חלוקה ספק טמא ספק טהור - טהור. היכי דמי? אי מחגור ולמטה, על חלוקה אמאי טהור, והא תנן מן החגור ולמטה טמא. ואי מחגור ולמעלה, על בשרה אמאי טמא, והתנן ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה?

איבעית אימא מחגור ולמטה: כגון שעברה בשוק של טבחים. על בשרה מגופה אתאי, דאי מעלמא אתאי על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי. על חלוקה מעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי. **ואיבעית אימא מחגור ולמעלה:** כגון דאזדקרה. ²⁸⁷ על בשרה ודאי מגופה אתאי, דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי. על חלוקה מעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי ליה אשתכוחי.

ביאור הגמ' ע"פ הרשב"א:

תירוץ א': נמצא מהחגור ולמטה ועברה בשוק של טבחים - נמצא על חלוקה/ על בשרה וחלוקה, נמצא לצד חוץ/ נמצא לצד פנים, ²⁸⁸ טהורה שאפשר לתלות מעלמא אבל אם נמצא רק על בשרה לא תולים וכנ"ל. **תירוץ ב':** נמצא מהחגור ולמעלה ויודעת שנזדקרה ולא עברה בשוק של טבחים - נמצא על בשרה/ נמצא על חלוקה, נמצא לצד חוץ/ נמצא לצד פנים, טמאה. אבל אם נמצא על חלוקה לבד תולים וטהורה משום שבנזדקרה אי אפשר לדם לטפוף אלא הוא שותת ויורד ואם הוא מגופה לא ייתכן שלא יגע אף בבשרה ואף אם אין במה לתלות תולים שהרגה מאכולת.

ביאור הגמ' ע"פ הרמב"ם:

²⁸¹ הפרישה ביאר שאם יושבת כדרך הישמעאלים ייתכן שיגע העקב באותו מקום.

²⁸² צ"ב מדוע שאר הרגל שהוא רחוק יותר מן הגוף הוא כ"ש שתהיה טמאה? **ובאמת הט"ז כתב** שהאצבעות וודאי שתהיה טהורה כיוון שהוא רחוק מצד פנים.

²⁸³ בב"י לקמן סעיף כ"א כתב בשם הרמב"ם שדין זה הוא בין בבשרה ובין בחלוקה לא מחזיקים טומאה ממקום למקום.

²⁸⁴ רבנו ירוחם ביאר שמדובר בחלוקה הבדוק לה.

²⁸⁵ הראב"ד והרשב"א ביארו שבניגוד לבשרה על חלוקה מהחגור ולמטה תמיד טמאה שייתכן שהבגדים יחזרו בין שוקיה.

²⁸⁶ הראב"ד כתב שמקום החגור עצמו גם טמאה משום שיש לחשוש ששוחה מעט ובא מקום החגור כנגד בית התורפה.

²⁸⁷ שנתהפכה ראשה למטה ורגליה למעלה - רש"י.

²⁸⁸ שאפשר לתלות שניתן מבין רגליה.

בתירוץ א' ביאר כביאור הרשב"א, אלא שבתירוץ ב' למד שמדובר שעברה בשוק של טבחים ולכן אם נמצא על חלוקה לבד או על בשרה וחלוקה טהורה שתולים שהגיע מעלמא. אבל אם לא עברה בשוק של טבחים טמאה אף בנמצא על חלוקה לבד.²⁸⁹

נפק"מ: נמצא על חלוקה לבד מהחגור ולמעלה ונזדקרה ולא עברה בשוק של טבחים:
רשב"א: תולים להקל במאכולת כיוון שלא ייתכן שהדם הגיע מגופה כיוון שהדם שותת ויורד והיה צריך להימצא אף על גופה.

רמב"ם: לא תולים להקל אלא רק בעברה בשוק של טבחים.

---להלכה---

השו"ע כתב נמצא על חלוקה למטה מהחגור או במקום החגור עצמו, טמאה אפילו נמצא לצד חוץ (ואין חילוק בין נמצא בחלוק מלפניה או מאחריה או מן הצדדים מפני שהבגדים חוזרים הנה והנה -רמ"א) ואם עברה בשוק של טבחים טהורה אפילו נמצא לצד פנים ואפילו נמצא גם על בשרה. **ובסעיף י"א כתב** שה"ה אם נמצא על חלוקה ועל בשרה שטהורה בכח"ג שעברה בשוק של טבחים.²⁹⁰

ופסק כרשב"א: ואם נמצא על חלוקה מהחגור ולמעלה ונזדקרה כגדי, טהורה אפילו לא עברה בשוק של טבחים שאילו בא מן המקור היה נמצא גם על בשרה.²⁹¹ **אבל הב"ח הקשה** מדוע הקל כמותו.

האם תולים בנמצא על בשרה בלבד ועברה בשוק של טבחים?

רוב הראשונים: לא תולים להקל.

ראב"ד: תולים להקל.²⁹²

לפי רוב הראשונים קשה שהרי בגי' חלוקים לקמן תולה אפילו בתחתון וא"כ מדוע הכא לא תולים שניתז על בשרה?
רשב"א: בחלוק מקילים יותר מבשרה וכמו שטיפים לא מצטרפים על חלוקה ועל בשרה מצטרפים, כיוון דמגופה קא חזיא ובגופה לחוד אשתכח, רגלים לדבר וחזקה מגופה אתא ולא תלינן.

תוספות: לגבי חלוקה חוששים שהגביה החלוק העליון אבל להגביה את כולן לא רגילה כדי שלא יראה בשרה.^{293 294}

---להלכה---

השו"ע פסק כרוב הראשונים שאם נמצא על בשרה בלבד טמאה אפילו עברה בשוק של טבחים.

תליה במכה:

כתב השו"ע, במה דברים אמורים שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה שאפשר שיבא הדם ממנה תולה בה וטהורה. ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה טמאה. (אבל אם יש לה מכה בצווארה שיתכן שתשחה ויפול כנגד בית התורפה טמאה -רש"י)

ולקמן סעיף י"ח כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), ואפילו נתרפאת המכה אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם על ידי חיכוך תולה בה ואע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת. **ובב"י הוסיף** (סעיף י"ט) שאף במכת בנה ובעלה לקמן ניתן לתלות אף שנתרפאת המכה. **ובפת"ש שם הוכיח** דין זה.

ועוד כתב השו"ע (סעיף כ"א ע"פ הראב"ד) אם נמצא כתם על חלוקה מאחור ויש לה מכה מקדימה, אפשר לתלות במכה משום שיתכן שכשישבה החלק האחורי התהפך לפניו ונטף מאותה מכה.

וכתב הש"ך (הובא בב"י לקמן סעיף י"ח בשם ספר התרומה) שתוך ג' ימים ראשונים של ז' נקיים אינה תולה אפילו במכה כיוון שצריך שתחזיק שפסק הדם ממקורה.²⁹⁵

והוסיף הט"ז (הובא בב"י לקמן סעיף י"ח בשם הרשב"א) שכך גם במקרה שנתעסקה ממש בכתמים תולה אף בנמצא על ידיה דאיכא ידיים מוכיחות דמעסק הכתמים בא אע"פ שנמצא רק על בשרה.

וכתב הפת"ש שבכח"ג שנתעסקה בכתמים אף אם נמצא על גופה תולים להקל משום שכל מה שלא מחזיקים טומאה ממקום למקום הוא בסתמא משום שיש ס"ס: ספק אם נגעה במכה ואף אם נגעה שמא לא התלכלכו ידיה

²⁸⁹ **הב"י ביאר** שהרשב"א לא רצה לבאר שגם בתירוץ השני מדובר שעברה בשוק של טבחים דא"כ הגמ' הייתה צריכה לכתוב אחרי שני האבע"א "והכא במאי עסקינן בעברה בשוק של טבחים".

²⁹⁰ **וכתב הפת"ש** שאם החלוק לא היה בדוק לא אומרים שהכתם היה על החלוק קודם לכן ומה שעל בשרה הוא מגופה אלא תולים שהגיע מעלמא לחלוק ומשם לגופה.

²⁹¹ **בפת"ש כתב** שאף אם יכולה להגיע כנגד בית התורפה אם תשחה הרבה לא חוששים לכך בסתם. **אבל הסדרי טהרה** נשאר בצ"ע על דין זה מסעיף י"ג ששם חוששים שתשחה הרבה וכתב שאולי מדובר שהיא עם חגורה שאף על ידי שחיה א"א שתגיע לשם.

²⁹² בין בנמצא מן החגור ולמטה ובין בנזדקרה ונמצא מן החגור ולמטה תמיד תולים בעברה בשוק של טבחים. **הרשב"א הקשה** ע"כ שהלא בגמ' נאמר להדיא שעל בשרה טמאה ולא נראה שהל"ב חולקת על הל"ק אלא רק מעמידה אוקימתא נוספת לדברי הגמ'.

²⁹³ **הרשב"א הקשה** ע"כ שיתכן שניתז מבין רגליה מבלי שתצטרך להגביה כולן.

²⁹⁴ **הפת"ש הביא** שני חילוקים שהובאו בפוסקים לגבי גי' חלוקים: מדובר דווקא בכותנות תחתונות שיתכן שיתקפלו אבל במלבושים גמורים אינה חוששת בעליון משום שא"א שיתקפלו. **ועוד** יש לחלק בין בגדים שלהם שפתוחים מבית הצוואר עד למטה ולכן ייתכן שיתקפלו אבל בבגדים שלנו שהם אפודים אי אפשר שיגיע כנגד בית התורפה ולא מטמאים אם נמצא בעליון.

²⁹⁵ **התרומת הדשן כתב** שדין זה הוא רק בנמצא כתם כגריס ועוד אבל אם נמצא פחות מכן אפילו בגי' ימים ראשונים תולה במאכולת שאין לך מיטה שאין עליה כמה טיפי דם.

ואף אם התלכלכו שמא לא הכניסה ידה לירכה, אבל בנגעה בוודאי במכה או בכתמים ויודעת שהתלכלכה ונמצא כעת דם על גופה וידה תולים להקל.
ובחכמת אדם הוסיף שאם המכה וודאי מוציאה דם ויודעת שנגעה בה וכן אם נתעסקה בבשר ודגים שהיו מלוכלכים בדם אף שלא ידעה שידה התלכלכו תולים שהוא משם וטהורה.

תליה במכת בנה ובעלה :

כתב השו"ע (סעיף י"ט ע"פ הגמ' והרמב"ן) כשם שתולה בה כך תולה בבנה ובעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה לפי שדרכם ליגע בה.²⁹⁶ אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם,²⁹⁷ אינו תולה בהם אלא היו עסוקים בדבר שדרכו להינתן כגון שחיטה וכיוצא בה.²⁹⁸
וכתב הרמ"א (ע"פ המרדכי) וה"ה אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן תולה בהן כמו בבנה ובעלה.²⁹⁹

דין תליה בכתמים :

איתא במשנה (נח:) ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות: שחטה בהמה חיה ועוף, נתעסקה בכתמים או שישבה בצד העסוקין בהן, הרגה מאכולת, הרי זו תולה בה ... ואע"פ שלא הרגה ... אם יש בה מכה והיא יכולה להתגלע ולהוציא דם הרי זו תולה.

וביאר השו"ע (סעיף י"ח) שכיוון שכתמים דרבנן מקילים בהם ותולים אותן בכל דבר שיכולים לתלות בהם.

מקרים נוספים שניתן לתלות בהם : (פתי"ש סעיף י"ח)

- אישה שיוצא דם מחוטמה ודרכה בכך שבהכאה מועטת נוטף ממנה דם.
- צואת תרנגולים שלפעמים הם אדומים.
- שאפה טבק ולפעמים כשנופל הליחה מחוטמה על בגד פשתן נעשה כתם אדום וה"ה אם בעלה עשה כן ושכב על הסדין שלה.
- תינוקות שמלפפים אותם בבגד אדום וע"י שהתינוק מטיל מים נפלט הצבע האדום מהבגד וצובע את חלוקה.
- שרוולים בצבע אדום וכשהיא מזיעה מתלכלך חלוקה מהצבע האדום.
- נשי הקצבים שידיהן התלכלכו בדם תולים שהגיע לבגד מידיה שידים עסקניות הן.³⁰⁰

• **נמצא כתם על השרוול (י"ג)**

איתא במשנה (נז:) ראתה על בית יד של חלוק, אם מגיע כנגד בית התורפה, טמאה. ואם לאו, טהורה.
וכתב הרשב"א שאף אם יכולה ליגע שם רק אם תשחה הרבה טמאה שחוששים שמא נגעה שם. **וכ"פ השו"ע**.
וכתב הפת"ש שאם רגילה לקשור את השרוול שאז אין לחוש שהגיע לאותו מקום טהורה. וכתב לשער אם תשחה הרבה עד שתגע לפי הטבעת חוששים אבל לא יותר מכך.

• **נמצא כתם על שמיכה/ מטפחת (י"ד)**

איתא במשנה (שם) היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן באפליון.
וכתב הרשב"א שאפילו לא כיסתה בו אלא ראשה בכל מקום שתמצא בו טמא מפני שהוא עשוי לחזור אילך ואילך ושמא נתהפך. **וביאר הב"י** דווקא שלא קשרה את המטפחת אבל אם קשרה וגם כשקמה משנתה מצאתו קשור אינה חוששת לו. **וכ"פ בשו"ע**.

מה זה אפליון?

רשב"א: מעפורת שמכסה את ראשה.

רמב"ם: אזור שחוגרת בו.

• **שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק ונמצא בו כתם (ט"ו)**

כתב השו"ע (ע"פ רבנו ירוחם) שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד, שתיהן טמאות. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אע"פ ששתיהן לבשו החלוק ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה.³⁰¹

²⁹⁶ **החת"ס הביא** רב אחד שרצה לומר שבבנה ובעלה תולים רק כאשר יודעים שהמכה מוציאה דם ולא תולים שנתגלע אבל למסקנה כתב דלא כמותו.

²⁹⁷ **הש"ך ביאר** שמדובר שלא נמצא דם לאחר שהיו עסוקים באותו הדם אבל אם נודע שנמצא עליהם דם אף שכעת כבר לא נמצא תולים שבשעה שנגעו בה היה עליהם הדם.

²⁹⁸ **וכתב הפת"ש** שבדרכו להינתן הוא רק כשנמצא על חלוקה ג"כ אבל על בשרה לבד אינה תולה וכדלעיל.

²⁹⁹ **הש"ך ביאר** שהדוגמא בגמ' היא בנה ובעלה משום שאלו מן הסתם דרכם ליגע בה אבל ה"ה כל מי שידוע שנגע בה.

³⁰⁰ **והביאור הוא** שאע"פ שאין להחזיק טהרה ממקום למקום כל זה כשיש ספק אם נגעה אבל אם נגעה בוודאי אפשר לתלות וכדלעיל בפת"ש סכ"ה.

³⁰¹ שאין לחשוש שמא הגיע מחברתה כיוון שנמצא למעלה מהחגור והאפשרות היחידה שיגיע לשם הוא רק על ידי מי שנתכסתה בו.

- תליה להקל במכה בחלוק שמתכסה בו (ט"ז)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א) אם יש לה מכה בצווארה ונמצא הכתם בחלוק, אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך ובא לו שם. **וביאר הש"ך** (ע"פ הב"י בשם הרשב"א) שמדובר בצדדי הצוואר שלא ייתכן שיגיע הדם מהמכה אם לא שפושטת ומתכסה בו אבל בצוואר ממש בלאו הכי תולה כדלעיל שייתכן שתשחה ויגיע משם.

- מצאה שני כתמים למעלה ולמטה מהחגור (י"ז)

איתא בגמרא (נט.) היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה, תולה בעליון עד כגריס. מאי לאו כגריס מלמטה? לא, כגריס מלמעלה.

כתב השו"ע (ע"פ הרא"ש) מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזקרה, ³⁰² טהורה שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון. בד"א כשיש בעליון כגריס ועוד או יותר שוודאי מעלמא בא שהרי אין לתלותו בכנה, אבל אם אין בו כגריס ועוד אין תולין אותו מעלמא דשמא דם כנה הוא ואם יש בתחתון כגריס ועוד שאין לתלות בכנה טמאה. **וכתב הפת"ש** שדווקא כתם אדום באדום תולה התחתון בעליון אבל אדום בשחור לא. **הסדרי טהרה הסתפק** אם מצאה כתם למעלה מהחגור על חלוקה ולמטה מהחגור על בשרה האם דנים זאת כדין נמצא על חלוקה ובשרה שאם עברה בשוק של טבחים תולה בשתייהם או שלא כיוון שלא ראתה הכל במקום אחד. ואף אם לא עברה בשוק של טבחים יש להסתפק אם ניתן לומר שכיוון שמצאה למעלה מהחגור מוכרח שעברה בשוק של טבחים ולאו אדעתה וממילא נוכל לתלות התחתון בעליון או לא.

- גבר שיוצא ממנו דם (כ')

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א) מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם תולה בבעלה. **וכתב הפת"ש** (ע"פ הרשב"א) שכל זה בתנאי שדרכו להוציא דם אף שלא בשעת הטלת מי רגלים דאל"כ לא יכולה לתלות בכך. **ועוד כתב** שאף אם אחרי ב' או ג' ימים שרגילה לפלוט שכ"ז מצאה דם עדיין יכולה לתלות בבעלה. ³⁰³

- ספק אם עברה בשוק של טבחים (כ"ב)

איתא בגמרא (נח:) ת"ר: עברה בשוק של טבחים ספק ניתן עליה ספק לא ניתן עליה, תולה. ספק עברה ספק לא עברה, טמאה. **וביאר הרשב"א** שכל זה במקרה שיש מקום ידוע לטבחים אבל אם אין מקום מוגדר ובכל פעם יושבים במקום אחר תולים אף מספק שמא עברה ולאו אדעתה. **וכ"פ השו"ע**.

ועוד איתא שם אמר רב אשי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים. אמר ר"נ בר יצחק והא דדרוקרת כעיר שיש בה חזירים דמיא.

רשב"א: עיר שמצוי בה חזירים ניתן לתלות שרגילים באשפות ואוכלים נבלות.
רא"ש: עיר שמצוי בה חזירים ודווקא כשידוע שיש אשפות ושקצים שמתלכלכים מהם בדם.

הטור כתב בשם התוס' שבזמננו אין נוהג דין זה כיוון שאין מצוי שיתזו דם למרחוק והכל לפי העניין.

- תלית מראה שחור באדום ולהיפך (כ"ג-כ"ד)

איתא בגמרא (נט.) אמר רבא, נמצא עליה מין אחד, תולה בו כמה מינין. מיתיבי, נתעסקה באדום אין תולה בו שחור? ³⁰⁴ נתעסקה שאני. איכא דאמרי: אמר רבא, נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינין. מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור? כי קאמר רבא דאתעסקה בתרגולת דאית בה כמה מיני דמא.

רשב"א: הלכה גם כלישנא קמא וניתן לתלות אדום בשחור אם לא נתעסקה כלל אלא שניתז עליה צבע אדום ולא בדקה שאר החלוק ולכן אף אם נמצא אח"כ גם כתם שחור יש לתלות שהגיע מעלמא כפי שלא הקפידה על

³⁰² **הש"ך כתב** בשם הלבוש שאף שלעיל אמרנו שבסתמא לא חוששים שמא נזקרה הכא צריך שתדע שלא נזקרה משום שיש עוד ריעותא בכתם התחתון ואם היינו תולים שלא נזקרה והגיע מעלמא ואח"כ נתלה גם התחתון בעליון אלו שתי תליות לקולא וכולי האי לא תלינן.

³⁰³ **ובבדק הבית הביא** בסוף הסימן תוספתא ששכבת זרע אדומה האשה תולה בה.
³⁰⁴ **רש"י ביאר** שאי אפשר לתלות מין אחר במין שנתעסקה בו כיוון שידוע לנו מה היה הצבע שנתעסקה בו אבל כשלא נתעסקה כלל אנו תולים שניתז עליה ללא ידיעתה ולכן אף במין הנוסף ניתן לומר שניתז עליה ללא ידיעתה.

הצבע האדום, ורק כשנתעסקה ובדקה אין תולים מין אחד בשני.³⁰⁵ ר"ח: הלכה כלישנא בתרא ולכן רק אם התעסקה בתרגולת אפשר לתלות כמה מינים אבל בסתם לא תולים מין אחד במין אחר. וכל מה שמצינו שתולה תחתון בעליון הוא רק במין אחד דל"כ נטהר כל אישה שיש עליה לכלוך על חלוקה ונתלה שהגיע בלא ידיעתה.

---להלכה---

הב"י כתב שמאחר שהרמב"ם הסכים עם רבנו חננאל וכן נראה ברא"ש הכי נקטינן. **ובשו"ע פסק** נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. **והוסיף** (ע"פ הגמ' בדף נח:) במה דברים אמורים אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו תולה בו. כגון: שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת תולה בו האדום.³⁰⁶ **ובסעיף כ"ד הביא** את דברי הלישנא בתרא שאם נתעסקה בתרגולת תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיטה אדום ודם איבריה שחור ודם בני מעיה כרכומי.

• שתי נשים שהתעסקו בציפור אחת (כ"ה)

איתא בגמרא (נח:) שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתייהן טמאות. **וכ"פ השו"ע.**

התוס' כתבו שמדובר שהתעסקו בזו אחר זו ואת הראשונה היינו מטהרים ורק בגלל השניה אנחנו מטמאים את הראשונה. **והב"ח כתב** שמדובר שבאו לשאול בבת אחת ולכן שתייהן טמאות וכן נראה בתוס'. **ודייק הט"ז** מדבריו שאם באו לשאול בזו אחר זו שתייהן טהורות.

והקשה הט"ז א. מדוע הגמ' לא חילקה בכך כמו לגבי עכבר וחמץ בפיו. **ב.** כל מה שתוס' אמרו שהראשונה טהורה זה רק לפני שבאה השניה אבל לאחר שבאה השניה אף שבאו בזו אחר זו שתייהן טמאות.

וביאר הט"ז שדווקא בחמץ נקודת המוצא היא להתיר משום שיש ספק אם נכנס העכבר או לא אלא שבשני בתיים החמירו ולכן עכ"פ בזה אחר זה חזר הדין להקל. וכן בשני שבילין שאם יש אחד שיש לו ספק אם הלך בטמא או בטהור אזלינן לקולא בתר חזקה קמיינתא ולכן גם בשני בני אדם בזה אחר זה יש להקל. אבל כאן בכתמים נקודת המוצא היא לטמא את האישה כיוון שיש לפנינו כתם וכל הסיבה להפקיע ממנה את האיסור הוא רק מחמת הציפור וא"כ ברגע שהגיעה אישה נוספת וממילא יש כאן כתם נוסף ואין סברא לתלות באחת יותר מבחברתה ולכן חזר הדין לעיקרו שאמורה להיות טמאה וממילא שתייהן טמאות.

אבל הדרישה כתב לבאר שאין חילוק בין בזה אחר זה לבבת אחת אלא בין ראיית דם שהוא דאו' לשאר מידי דרבנן. **והט"ז הקשה א.** גם במידי דאורייתא מצינו שמטהרים בשני שבילין וכן לגבי היתר אישה לבעלה דאוקא אחזקת היתר שהייתה לפני זה.

ב. הכא אינו דם גמור אלא כתם שהוא דרבנן.

ועוד כתב הדרישה לבאר ביאור נוסף שבזה אחר זה יש להחמיר משום שייתכן שלכל אחת הגיע חצי סלע מהציפור ועוד חצי סלע ממקורה ולכן שתייהן טמאות.

והט"ז הקשה מדוע בגמ' לא אמרנו שהטעם לטמא הוא מחמת שיש על כל אחת רק חצי סלע מהציפור. אלא ברור שכשיש מקום לתלות תולים בהכל ולא רק בחצי וכל הסיבה שכאן טמאות משום שאחת מקלקלת לחברתה. **ובנקה"כ האריך** לחלוק על הט"ז בזה.

• נתעסקה בכמות ידועה ונמצא כתם יותר (כ"ו-כ"ז)

איתא בגמרא (נט.) בעי רבי ירמיה: נתעסקה בכגריס ונמצא עליה בכגריס ועוד מהו? ... תא שמע: נתעסקה באדום אין תולה בה שחור, במועט אין תולה בו מרובה. היכי דמי, לאו כי האי גוונא? לא, כגון דנתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסין ועוד. אי הכי מאי למימרא? מהו דתימא שקול כגריס צפור שדי בי מצעי, זיל הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא, קמ"ל.

כיצד נפסק להלכה?

1. נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד

2. נתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסים³⁰⁷

3. נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה גריס ועוד:

רא"ש: טמאה כפשטות הברייתא שמועט אין תולים בו את המרובה. ואף שהגמ' דחתה ראייה זו, דיחויא דחיקא הוא דמילתא דפשיטא שלא שדינן דם ציפור בי מיצעי ולא הווה צריך למיתני.

³⁰⁵ **הטור ביאר** שמדובר שמצאה כתם אחד למעלה מהחגור שתולים שהגיע מעלמא ולכן אף אם נמצא כתם נוסף למטה מהחגור בצבע אחר ניתן לתלות אותו בעליון ולטהרו כל עוד לא התעסקה. שאם נאמר שהכתם הראשון נמצא למטה מהחגור היא כבר טמאה כיוון שלא נתעסקה בכתמים.

³⁰⁶ **הב"ח ביאר** שכיוון שיש ספק אם דומה או לא תולים מספק אבל אם ברור לנו שאינו דומה לו נחשב כמו אדום ושחור ואינו תולה.

³⁰⁷ **להבנת הט"ז** במקרה זה תהיה מחלוקת בין הרמב"ן לרשב"א כדלקמן.

רמב"ם: טהורה שתולים כתם זה במה שנתעסקה בו, ושאר הדם הוא דם מאכולת שנצטרף אליו ליותר מכגריס.³⁰⁸
---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם.
והרמ"א הביא את הרא"ש בשם יש מחמירין וסיים ומ"מ נראה דיש לסמוך אמקילין דבכתמים שומעין להקל.

4. נתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסים ועוד:
לכו"ע טמאה ולא אומרים שדי בי מציעי כפשיטות הגמרא. וכ"פ השו"ע.

5. נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה שני גריסים:
רמב"ן (ע"פ הבנת הבי"ט): טהורה שאומרים שדי בי מציעי בכה"ג ואין שיעור כתם בכל צד.
רמב"ן (ע"פ הבנת הבי"ח): טמאה שבכל גוונא לא אומרים שדי בי מציעי.

---להלכה---
השו"ע פסק להקל כהבנתו ברמב"ן.
והרמ"א כתב שיש מחמירים ומטמאים. וכתבו הט"ז והש"ך שאין סברא לחלק בין המקרה בגמ' למקרה זה ובכל גוונא לא אומרים שדי בי מציעי ונזדמנן לב"י גירסה מוטעית.³⁰⁹
והוסיף הרמ"א (ע"פ הרשב"א) שאם נתעסקה ואינה יודעת בכמה תולים להקל כיוון שאינה יודעת בבירור ואומרים שהיה בדם שיעור הכתם שכתמים דרבנן.

• מצאה יותר מכגריס ומאכולת רצופה בו (כ"ח)
איתא בגמרא (נט). איתמר: נמצא עליה כגריס ועוד, ואותו עוד רצופה בו מאכולת: ר' חנינא אומר טמאה. ר' ינאי אומר טהורה.³¹⁰

↓
כמי נפסק להלכה?

רמב"ם: כרבי חנינא.
רא"ש: כרבי ינאי שבשל סופרים הלך אחר המיקל.³¹¹

---להלכה---
השו"ע פסק כרא"ש שאומרים שהגריס האחד הוא מהכינה שרצופה בו והגריס השני הוא מכינה אחרת כיוון שאין בו כגריס ועוד.

• הרגה פשפש (כ"ט)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א) הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס חזר כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו.

• הקפת כתם ובדיקת ז' סממנים (ל"ל"א)

האם ניתן לתלות כתם בזמננו?

יש מי שאומר: לא כיוון שאיננו בקיאים במראות הדמים.³¹²
רשב"א ורמב"ן: כן אלא אם כן ברור שזה לא אותו צבע.

---להלכה---
השו"ע פסק כרשב"א שאינה צריכה להקיף הכתם לדבר שהיא תולה בו אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום.

בדיקת ז' סממנים:

איתא במשנה (סא): ז' סמנין מעבירין על הכתם: רוק תפל, ומי גריסין, ומי רגלים, ונתר, ובורית, קמוניא ואשלג.

↓
רמב"ם (ע"פ הבנת הרשב"א): בסתמא טהורה. ואם עשתה בדיקה והצבע נשאר טהורה.

³⁰⁸ הרשב"א כתב בתורת הבית הקצר כרמב"ם ובתורת הבית הארוך כתב ומיהו לכאורה הוה משמע שאפילו לא נמצא עליה אלא כגריס ועוד טמאה משום שפשט הגמרא הוא לחומרא ולא סומכים על תירוץ הגמרא. וביאר הב"י שכוונתו לומר שלמרות שהיה מקום להחמיר בזה מ"מ על פסק הרמב"ם יש לסמוך וכפי שבנתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד טהורה ה"ה בנתעסקה פחות מכגריס שטעם אחד לשניהם.

³⁰⁹ גירסתם ברמב"ן היא 'נתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסים טהורה' והחידוש שאע"פ שהיה צד לומר שאולי נדבק מעט בידיה ממה שנתעסקה ולא הכל נמצא על הבגד וא"כ יוצא שיש יותר מכגריס קמ"ל שבכל זאת תולים שכל מה שנתעסקה נמצא על הבגד וא"כ אין בנותר כגריס ועוד. (ודלא כפי שהיה ניתן לבאר ברשב"א שבאמת בכה"ג תהיה טמאה כיוון שייתכן שנשאר קצת בידיה)

³¹⁰ הבי"ט ביאר שמדובר במקרה שלא נתעסקה בכתמים.
³¹¹ הרא"ש ביאר שדין זה הוא גם בנמצא שני גריסים וכל מה שנקטה הגמ' כגריס ועוד הוא לרבותא אליבא דרבי חנינא שאפילו בכה"ג טמאה.

³¹² הרשב"א ביאר שהי"א למדו כן מדברי הגמ' בדף יט: שלא תולים אלא אם כן הכתם דומה לו. ודחה זאת משום שההו"א הייתה שניתן לתלות אף אם אינו דומה לו אבל למסקנת הגמ' אף אם אינו דומה לו יודע בברור שהם דומים, כל עוד לא ברור לי שאינם דומים, ניתן לתלות.

רשב"א ורמב"ם (ע"פ הבנת המ"מ): בסתמא טמאה כיוון שניתן לבדוק. ואם עשתה בדיקה והצבע נשאר טהורה. **רמב"ן וראב"ד**: טמאה גם אם עשתה בדיקה שדין זה נאמר לטהרות בלבד.

---להלכה---

השו"ע הביא את דברי הרשב"א מצאה כתם ואין לה במה לתלות והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעיניו, הרי זה צבע וטהורה. ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. **אך להלכה כתב** ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם.

• נמצא דם על מקום שעברה בו (ל"ב)

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' נח.) האישה שהייתה עוסקת במלאכתה ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקבל טומאה- רמ"א), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יזדמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם טמאה ואם לאו טהורה.

• בדקה בעד ומצאה דם מתי תולים (ל"ג-ל"ח)

בדקה בעד הבדוק והניחתו מגולה או שהניחתו בקופסה (ל"ג) איתא במשנה (ד.) נמצא על שלו, טמאין וחייבין קרבן. נמצא על שלה אותיות, טמאין וחייבין בקרבן. נמצא על שלה לאחר זמן, טמאין מספק ופטורים מן הקרבן. ובגמ' שם וניחוש דלמא דם מאכולת הוא? אמר רבי זירא, אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת. ואיכא דאמרי, דחוק הוא אצל מאכולת. מאי בינייהו? איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה. להך לישנא דאמר בדוק הוא, הא מעלמא אתנאי. להך לישנא דאמר דחוק הוא, אימא שמש רצפה.

רשב"א: הלכה כמ"ד בדוק הוא, ולכן אף אם נמצאת מאכולת רצופה טמאה. **רש"י**: המחלוקת היא רק לגבי טומאת ודאי לחייבה בקורבן אבל מספק לכו"ע טמאה אף אם נמצאת מאכולת.³¹³

פסק השו"ע, האישה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונמצא עליו אפי' טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך טמאה. ולא עוד אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה.³¹⁴ **ועוד כתב** (ע"פ הרשב"א) וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסה ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול טמאה. **וביאר הט"ז** שכוונתו לומר שאפילו לא נמצא הדם עד למחר, הכי נמי טמאה אם היה מונח בקופסה ולא טחתו בירכה בניגוד לדין לקמן.³¹⁵ **וכתב בפת"ש** שאם חצי עד בדוק וחצי עד אינו בדוק ובדקה עצמה בחלק הבדוק ומסתפקת כעת אם הכניסה את המקום שאינו בדוק ומצאה פחות מכגריס, דעתו נוטה להקל אם בדקה דרך העברה ולא בדקה היטב.

בדקה בעד הבדוק והניחתו תחת הכר והכסת: (ל"ד)

איתא בגמרא (נח:) עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול, טהור. משוך, טמא. דברי ר"א ברבי צדוק.

כתב השו"ע, בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת ולמחר³¹⁶ נמצא עליו דם: אם משוך, טמאה שחזקתו מהקינחו.³¹⁷ ואם עגול ואין בו כגריס ועוד, טהורה שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר.³¹⁸ **והוסיף הרמ"א** שה"ה אם הוא יותר מכגריס ויש מקום לתלות בו, תולים. **וביאר הט"ז** שניתן לתלות שלא בשעת וסתה במקרה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ונגעה שם בשעת הבדיקה אפילו במשוך כיוון שהוא ממקום טהור. **ובפת"ש הביא** שיש לתלות כן אף בשעת וסתה. אך לדעת הש"ך לקמן בס"י קצ"ו אין לתלות בג' ימים ראשונים של ז' נקיים.³¹⁹

³¹³ **רש"י חילק** בין אם המאכולת נמצאת על הכתם עצמו או סמוך לו, **וביאר הב"י** שחילוק זה הוא רק לעניין קורבן שאילו הייתה רצופה על הדם לא היינו מחייבים אותה קורבן כיוון שאין זה ודאי מגופה אבל לעניין שתהיה טמאה אפילו נמצאה המאכולת רצופה על הדם ממש טמאה.

³¹⁴ **הט"ז ביאר** שאע"פ שבנמצא כתם על חלוקה תולים במאכולת כל עוד אין בו כגריס ועוד, כאן בעד הבדוק לה וקינחה בו שלא ייתכן שתהיה באותו מקום מאכולת, טמאה אף בפחות מכגריס אף שיש כאן מאכולת רצופה ומעלמא אתא.

³¹⁵ **בטור כתוב** בדקה עצמה בעד הבדוק לה ולמחר מצאה עליו דם אפילו כל שהוא או שהניחתו בקופסה וכו'. **וקשה** מה בא הטור לחדש בכפל הלשון?

ב"י: לא זו אף זו קאמר, אפילו במקום מגולה טמאה וכ"ש בקופסה.

פרישה: מיירי בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסה. (והקשו הש"ך והט"ז שבכ"ג לכו"ע טמאה רק מכגריס ועוד כדלקמן)

ט"ז: צריך להגיה בדברי הטור ולמחוק המילה 'ולמחר'.

³¹⁶ **הפת"ש ביאר** שאורחא דמילתא קתני ולא דווקא מחר אלא אפילו מיד.

³¹⁷ **וביאר הש"ך** שכיוון שנמצא הכתם על ידי בדיקה טמאה אף בפחות מכגריס, אבל בנמצא כתם סתם תולים במאכולת בכל גוונא וטמאה רק בכגריס ועוד.

³¹⁸ **הרמב"ן והרשב"א כתבו** שאם יש בו כגריס ועוד טמאה אף בעגול כדין מצאה כתם על חלוקה. וזו גם כוונת השו"ע.

³¹⁹ **הפת"ש הביא** שהסברה לטהר בג' ימים ראשונים בכתם פחות מכגריס היא משום שאל"כ אין אישה יכולה להיטהר משא"כ הכא שנמצא ע"י בדיקה ואפשר לה להיזהר אין להחזיר בג' ימים ראשונים אף בפחות מכגריס **אך הביא** שיש שחלקו ע"כ והתירו. **והביא עוד** שרב אחד רצה לחלק בין ימי טהרתה שיש לה חזקת טהרה לימי ליבונה שהיא בחזקת טומאה ואינה תולה.

בדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה: (ל"ה)

איתא בגמרא (יד.) איתמר, בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ולמחר מצאה עליה דם, אמר רב טמאה נדה.

רמב"ן ורשב"א: פחות מכגריס: במשוך טמאה ובעגול טהורה שאם היה מגופה היה צריך להיות משוך. כגריס ועוד: טמאה בכל גוונא.

רמב"ם ורא"ש (ע"פ הטור): טמאה משום נידה בכתם כלשהו ואין חילוק בין עגול למשוך.^{320 321}

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת הרמב"ן והרשב"א שיש לטהר בעגול פחות מכגריס **והביא ב"א** את הרמב"ם שאף בעגול טמאה בכלשהו.³²²

בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסה: (ל"ו)

איתא בגמרא (יד.) בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, רבי אומר טמאה משום נדה, ורבי חייא אמר טמאה משום כתם. ומסקנת הגמ' שלכו"ע צריך כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת.

ועוד איתא שם (יד.): אמר רב אדא בר מתנה תנא רבי מטמא, ור' יוסי מטהר. ואמר רבי זירא, כשטימא רבי כר"מ וכשטיהר רבי יוסי לעצמו טיהר. כלומר, ר' יוסי לשיטתו לגבי אישה שראתה דם בהשתנה שטהורה (נט):³²³

כיצד נפסק להלכה?

רא"ש: כר' חייא ור' יוסי וטמאה משום כתם ביותר מכגריס ועוד.³²⁴

רמב"ם: כרבי וטמאה משום נידה ודווקא בכגריס ועוד.³²⁵

רשב"א: כר' יוסי וטהורה לגמרי אף בכגריס ועוד ומשוך אבל המחמיר תבוא עליו ברכה.

---להלכה---

השו"ע פסק כרא"ש והרמב"ם שטמאה בכגריס ועוד.³²⁶ **והוסיף** ע"פ הגמ' שאפילו הניחתו שמור בתיבתה טמאה בכגריס ועוד.³²⁷ **אבל בפת"ש כתב** שבזמננו יש להחמיר אף בפחות מכגריס ועוד משום שלא נמצא בזמננו מאכולת גדולת כל כך.

בדקה בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה: (ל"ז)

כתב רש"י (יד.) ד"ה ולמחר) שהגמ' לא הביאה לגבי עד שאינו בדוק מקרה נוסף של טחתו בירכה, משום שבכה"ג יש ספק ספיקא להקל שמא לא מן העד הוטח על ירכה, ואף אם מהעד אולי הכתם היה עליו קודם כיוון שאינו בדוק.

עפ"י פסק השו"ע בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה וטחתו בירכה ואח"כ נמצא עליו דם אפילו כגריס ועוד טהורה. **אבל הש"ך הקשה** על דברי השו"ע:

- א. רש"י מתכוון לומר שאינה טמאה משום נידה אבל עכ"פ טמאה משום כתם ומהיכן הוציא השו"ע דין זה.
- ב. אף אם רש"י סובר שטהורה אולי ס"ל כרשב"א שפסק כר' יוסי לעיל שמטהר, אבל לדין תהיה טמאה.
- ג. רש"י מייירי בנמצא הדם על ירכה בלבד ולכן יש ספק אם הגיע מהעד לירכה או מעלמא כיוון שנמצא במקום שאינו יכול להגיע ממקורה, ואף אם הגיע מהעד אולי מקמי הכי הווה כיוון שאינו בדוק. אבל בנמצא על העד אין זה ס"ס

³²⁰ בדעת הרא"ש: **הב"ד** דן כיצד למד כן הטור בדעת הרא"ש והלא המילים 'טמאה משום נידה' כתובות כבר בגמ' ובכל זאת סברו הרמב"ן והרשב"א שיש לחלק בין עגול למשוך ודווקא בכגריס ועוד טמאה. וכן נראה מדברי התוס'. ובסיום דבריו **ביאר** הב"י שמכך שהעתיק הרא"ש את דברי הגמ' בסתם משמע שאינו מחלק בדבר כלל שאל"כ לא היה שותק מלכתוב זאת. **אבל** **הט"ז ביאר** שהוכחת הטור היא מכך שהרא"ש הוצרך לומר שטמאה משום נידה שאין בזה נפק"מ בזה"ז אלא וודאי שכוונתו להשמיע שטמאה אף בכתם כל שהוא.

³²¹ **בדעת הרמב"ם: הש"ך ביאר** שלרמב"ם יש לחלק בין טחתו בירכה לבין הניחתו תחת הכר והכסת משום שאין מאכולת מצויה על ירכה ולכן בכל גוונא טמאה משא"כ בכר וכסת. אבל הרשב"א למד שגם בירכה יש לתלות שהמאכולת הייתה שם ונתמעה בהטחה (ט"ז). **והט"ז ביאר** שהרמב"ם לשיטתו לעיל שעל בשרה אף פחות מכגריס טמאה משום כתם ואם לא נמצא כתם על ירכה אדרבה זו הוכחה שהגיע הדם מגופה שאם הגיע ממאכולת שנתמעה מדוע לא נמצא דם על ירכה.

³²² **הדרכי משה הביא** ש"א שאם נמצא כתם עגול ובתוכו חלק כמין ס' כשירה אך אין לסמוך על חילוק זה.

³²³ **הב"י הביא** שבגמ' איתא שרבי כר"מ ור' חייא כר' יוסי אבל אצלנו בגמ' איתא שר' יוסי לשיטתו.

³²⁴ **הרא"ש למד** שר' יוסי לא טיהר לגמרי אלא רק משום נידה אבל משום כתם מטמא וכו'. חייא. **אבל הרשב"א הקשה** על פירוש הרא"ש מדברי הגמ' (נט): שר' יוסי טיהר בראתה דם בהשתנה אפילו לכתחילה! וא"כ גם לגבי עד שאינו בדוק ר' יוסי מטהר לגמרי והלכה כמותו אף נגד רבי ור' חייא כיוון שנפסק כמותו לגבי דם בהשתנה.

³²⁵ **הראב"ד ביאר** שבדעת שאינו בדוק הלכה כרבי משום שאף ר' חייא מודה שטמאה עכ"פ משום כתם והיחיד שמטהר לגמרי הוא ר' יוסי ולכן כיוון שבדקה בעד ויש ידיים מוכיחות שהוא ממנה טמאה, אך בכל זאת הצריך הרמב"ם כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת. אבל באישה שראתה דם בהשתנה הלכה כר' יוסי שטהורה לגמרי גם לרמב"ם. **והרשב"א הקשה עליו** כיצד הוא פוסק מצד אחד כרבי מצד שני כר' יוסי. **(הסד"ט למד** בדעת הראב"ד שהלכה כר' חייא וכפשטות דבריו שהשקלא וטריא בגמ' אליביה. **אבל הרשב"א כתב** בדעת הראב"ד שפסק כרבי)

³²⁶ **הט"ז כתב** שנראה בגמ' אף לר' יוסי שטמאה משום כתם וכן מוכח בירושלמי. **(הבאר הגולה כתב** בדעת השו"ע שפסק כרא"ש והרמב"ם)

³²⁷ כלומר לכו"ע צריך שהעד יהיה אינו בדוק ושהכתם יהיה קטן כדי שנתלה גם במאכולת ורק בצירוף שניהם תולים לטהר.

דאף שיש שני צדדים להתיר שמא הגיע מן הירך ושמא מקמי הכי הווה על העד, עדיין אין זה ס"ס כיוון שהכל הוא משם אחד שמהרגע הראשון ניתן לומר את הצד שמא הגיע ממקורה.³²⁸ **ולכן כתב הש"ך** שהיה נראה לומר שגם השו"ע מייירי בנמצא הדם רק על ירכה ולא על העד אך לא משמע כן מהפוסקים וצ"ע.

מה נקרא עד הבדוק/ עד שאינו בדוק? (ל"ו-ל"ח)

איפה היה העד לפני הבדיקה :

עד הבדוק :

רמב"ן : לא זו מתוך ידה עד שבדקה בו ורק אז טמאה.³²⁹
רשב"א : כל שהם בחזקת בדוקים עד שתדע שיצאו מחזקתן ואפילו הניחתו מידה עדיין טמאה.³³⁰

---להלכה---

השו"ע פסק (ל"ח) כרשב"א, איזהו עד הבדוק כל שבדקתו בין היא בין חברתה ולא נודע שנכתם בו כתם ולא העבירנו בשוק של טבחים ולא בצד המתעסקים בכתמים הרי זה בחזקת בדוק.

עד שאינו בדוק : (שנחלקו רבי ור' חייא האם טמאה משום נדה או משום כתם)

רמב"ן : הזמינה מוכים לבנים ונקיים (יודעת שהעד היה נקי) ולאחר זמן קנחה בהם ולא בדקה אותן ולכן טמאה.³³¹
רשב"א : נטלתו ממקום המוצנע ולא היה בשוק שסתמו נקי (אבל אינה יודעת אם היה נקי) ולכן טמאה לרבי ור' חייא.³³²

---להלכה---

הרמ"א פסק (ל"ו) כביאור הרשב"א,³³³ שעד שאינו בדוק הוא עד בינוני דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך.

עד שאינו בדוק כלל :

הרמ"א כתב (ל"ו) אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך כגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויין שם שחזקתו שכבר היו בו כתמים ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס.³³⁴
וכ"כ השו"ע (לקמן ל"ט להבנת ה"ט"ז) אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה.
וכתב הפת"ש שכל זה דווקא שלא בשעת וסתה אבל בשעת וסתה חוששים וכמו במכה.

איפה היה העד אחרי הבדיקה :

כתב הרמ"א (ל"ז) וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם דטהור אפילו ביותר מכגריס. אבל הניחתו במקום שאין דם שכיח טמאה אם הוא יותר מכגריס.³³⁵

• מצאה כתם על חלוק בדוק/ אינו בדוק (ל"ט)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), אין האישה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה.

ה"ט"ז הקשה דיוקא דרישא אסיפא, שברישא משמע שדווקא בבדוק ממש שלא זו מידה טמאה אבל אם הוא בדוק ואינו בדוק (שהיה בחזקת בדוק והונח מידה) טהורה, ובסיפא משמע להיפך שדווקא באינו בדוק כלל שלקחתו מהשוק שמעולם לא היה בחזקת בדוק טהורה אבל אם הוא בדוק ואינו בדוק שהיה לו חזקת טהרה, טמאה.
ותירץ שבאמת הכוונה ברישא בדוק שהיה בחזקת בדוק אף שהניחתו מידה וכפי שמייירי בסעיף ל"ו שבלשון התלמוד נקרא אינו בדוק ולכן טמאה וכדיוקא דסיפא שבבדוק ואינו בדוק טמאה וכביאור הרשב"א לעיל. ובסיפא מייירי באינו בדוק כלל שמעולם לא היה לו חזקת טהרה שלכן ניתן לתלות שהיה הכתם מקודם לכן וטהורה.
אבל הב"ח למד שדין אינו בדוק של הסיפא הוא אותו דין אינו בדוק של סעיף ל"ו, וממילא קשה מדוע בסעיף ל"ו טמאה ואילו הכא בסעיף ל"ט טהורה?
ותירץ שבסעיף ל"ו מייירי בעד שקינחה בו ולכן אף שאינו בדוק יש לחשוש ולטמא, משא"כ בסעיף ל"ט שרק מצאה כתם על חלוקה שטהורה כיוון שאינו בדוק.
והקשה ה"ט"ז א. הרי סעיף ל"ט הוא מדברי הרשב"א והוא עצמו כתב גם במקרה של עד שקינחה בו ואינו בדוק

³²⁸ ובאמת כן כתב העטרת זהב שזהו הס"ס. ובמעדני מלך כתב שהספק הוא שמא הגיע מן הירך שנתמעכה שם מאכולת והקשה הש"ך שהלא מייירי ביותר מכגריס ועוד ולא תולים במאכולת בכה"ג. וכ"ש לסוברים בסעיף ל"ה שאף בפחות מכגריס טמאה בנמצא על בשרה שיש פה רק ספק אחד ותהיה טמאה.

³²⁹ לכאורה לכו"ע משום נדה.

³³⁰ הרשב"א הקשה על דברי הרמב"ן כיצד הוא יבאר את דין ג' נשים שלבשו חלוק אחד וכן בנמצא על בית יד של חלוקה או באנפלוין שבכל אלו מוגדרים כבדוקים אע"פ שבוודאי זו מידה? אלא וודאי שכל עוד לא יצא מחזקתו נחשב כעד הבדוק.

³³¹ כלומר ברגע שהעד זו מידה הוא נחשב כאינו בדוק ובה נחלקו רבי ור' חייא משום מה טמאה.

³³² כל זה בביאור דברי רבי ור' חייא אבל הרשב"א לשיטתו לעיל פסק כר' יוסי שטהורה לגמרי אף בכה"ג.

³³³ כך נראה ב"ט"ז.

³³⁴ שדין זה הוא לכו"ע בין לרבי ובין לר' חייא כיוון שאינו בדוק כלל אין לטמא אותה.

³³⁵ ה"ט"ז כתב שלא מדובר כשטחתו בירכה ולכן כשיש שתי סיבות להקל: א. לפני כן העד אינו בדוק ב. אחרי כן העד הונח במקום שאינו משומר ניתן להתיר. אבל כשיש רק את הסיבה הראשונה ואין את הסיבה השניה אי אפשר לתלות וטמאה.

טהורה, ממילא יוצא שיש מחלוקת בין הרא"ש לרשב"א בעד שאינו בדוק שקינחה בו האם בכ"ז טהורה או לא ומנא לן לבדות מחלוקת זו.

ב. מה החילוק בין קינוח למצאה כתם, הרי קי"ל כר' חייא שאף בקינוח טמאה רק משום כתם מדרבנן ולא משום נידה דאורייתא ודלא כרבי, וא"כ מהיכי תיתי לחלק ולטמא בקינוח ולטהר במצאה כתם הלא בשניהם הווי איסור דרבנן.³³⁶

ולכן כתב שצ"ל כדבריו הנ"ל שסעיף ל"ו מיירי בעד שהוא בחזקת בדוק וה"ה ברישא של סעיף ל"ט ולכן כתב השו"ע שהיא טמאה בשני המקומות אבל בסיפא מיירי בעד שלא הייתה לו חזקת טהרה מעולם ולכן טהורה.

• בדקה חלוקה, השאילתו לחברתה ונמצא כתם (מ"מ-ז)

בדקה חלוקה לפני ואחרי שלבשתו, השאילתו לחברתה ונמצא בו כתם: (מ"מ)

איתא בגמרא (נח). תניא אידך בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה, היא טהורה וחבירתה תולה בה. אמר רב ששת ולענין דינא תנן, אבל לענין טומאה היא טהורה וחבירתה טמאה.³³⁷

↓
כתב הרשב"א, בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאילה לחברתה ולבשה ומצאה בו כתם הראשונה טהורה והשנייה טמאה. **וכ"כ השו"ע.**

↓
קשה, לצורך מה נכתב שהראשונה בדקה את חלוקה לפני הלבשה והלא סגי בבדיקה שאחרי שהיא טהורה?
ש"ד: משום שאם לא בדקה לפני כן היא בכל מקרה טהורה כדין לבשה חלוק שאינו בדוק שאין לו חזקת טהרה ותולים שהכתם היה כאן מקודם.

ט"ז: בדיקה אינה מועילה כשהיא דרך העברה בעלמא ולא בכוונת מכוון דמילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתה. ולכן אם בדקה רק אחרי ולא לפני אין לבדיקה הזו שום משמעות שהרי בכל מקרה טהורה כיוון שנידון כחלוק שאינו בדוק שיכולה לתלות בו. וממילא הבדיקה הזו לא יכולה לגרום לטמא את השנייה אלא גם לגביה נחשב כחלוק שאינו בדוק וטהורה.³³⁸

ב"ח: החידוש הוא שלא סגי בבדיקה שלפני אלא חייבים גם את הבדיקה שאחרי משום שאם בדקה רק לפני שתייהן טמאות שאין לתלות באחת יותר מבחברתה.³³⁹

פרישה: מיירי בבדקה את החלוק לפני הלבשה ולאחר הלבשה בדקה רק את עצמה ומצאה טהורה וגם השנייה בדקה את עצמה ומצאה טהורה ואילו על החלוק נמצא הכתם. והדין הוא שהשנייה בלבד טמאה כיוון שכאן נמצא כאן היה ואילו הראשונה טהורה.³⁴⁰

בדקה חלוקה, השאילתו לחברתה נידה או לגויה ונמצא כתם: (מ"א)

איתא במשנה (נט): השאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה. ובגמ' (ס.) אמר רב בנכרית הרואה. ממאי? דומיא דנידה, מה נידה דקחזיא, אף נכרית דקא חזיא.

↓
רשב"א: ישראלית רק בעודה נידה וגויה אף שכרגע לא ראתה כיוון שהגיע זמנה לראות ניתן לתלות בה. **רמב"ם** (ע"פ הבנת הב"י): בין ישראלית ובין גויה שהגיע זמנה לראות דווקא בעודה נידה ניתן לתלות בה.³⁴¹

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א. והוסיף והוא הדין אם בדקתו והשאילתו להן ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו כתם שתולה בהן. **וביאר הש"ך** שמייירי בלבשה את החלוק לפני ואחרי שהשאילתו לגויה.³⁴²
וסיים השו"ע ואפילו היא בספירת שבעה נקיים (יכולה לתלות בחברתה נידה).
והרמ"א כתב ועי' לעיל סי' קצ"ו דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר.³⁴³

בדקה חלוקה, השאילתו לקטנה/ נערה/ יושבת על דם טוהר ונמצא כתם: (מ"ב)

³³⁶ **בסדרי טהרה הקשה** (ריש סקס"ז) שהלא חילוק זה מפורש בראב"ד שהובא בב"י לעיל שקינוח חמור מנמצא כתם. ³³⁷ החילוק בין דיני ממונות לאיסורים הוא משום שאין הראשונה יכולה לחייב את השנייה לכבס לה את החלוק כיוון שהמוציא מחברו עליו הראיה, משא"כ לגבי תליה בכתם א"א לתלות באחת יותר מבחברתה.

³³⁸ **בנקה"כ כתב** שהרי ה"ז עצמו כתב שבלא בדיקה ראשונה היא טהורה בלאו הכי משום שהחלוק אינו בדוק וא"כ אין צורך בתוספת שהבדיקה השנייה היא דרך העברה בעלמא.

³³⁹ **הש"ך הקשה** מדוע הב"ח כתב "אע"פ שבדקה אותו כשלבשתו" שמשמע דכ"ש כשלא בדקתו, אדרבה בלא בדקתו שתייהן טהורות שאפשר לתלות שהכתם היה כאן קודם לכן. **והט"ז הקשה** שאם זה החידוש מדוע הטור הוצרך להעתיק את דברי הרשב"א בזה הא לקמן כתב בהדיא שכל היכא שתייהן שוות שתייהן טמאות.

³⁴⁰ **הט"ז והש"ך הקשו** על דבריו שלא אומרים כאן נמצא כאן היה בדבר שתייהן שוות בו.
³⁴¹ **אבל הרב המגיד הבין** שגם לרמב"ם אפשר לתלות בגויה שאינה נידה כעת משום שהיא נידה מדרבנן מהרגע שהתחילה לראות ומעולם לא טבלה. **והקשה הב"י א.** שא"כ גם בגויה קטנה שראתה אינה יוצאת מידי טומאה עד שלא תטבול ומדוע רק בגדולה ניתן לתלות? **ב.** גם בישראלית שידוע שלא טבלה לנידתה אף שהיא מסולקת דמים יהיה ניתן לתלות בה כיוון שהיא לא יצאה מידי טומאתה והיא נידה מדרבנן ואין זה נכון שהרי זמן רב לא ראתה ומדוע שנתלה בה.

³⁴² **בסדרי טהרה דן** מדוע הוכרח הש"ך לבאר שלבשה החלוק לפני כן? **וביאר** שהיה קשה לש"ך לאיזה צורך בדקה את החלוק לפני שהשאילתו לגויה ולכן כתב שלבשה אותו היא קודם לכן.

³⁴³ **הש"ך דן** אם יש לחלק בין תליה בחברתה שאינה יכולה לתלות בג' ימים ראשונים לבין תליה בעצמה במכה או בימי נידותה שחלפו שיכולה לתלות בג' ימים ראשונים וה"ה אם היא נידה עדיין. **וציין הש"ך** שאם הכתם פחות מכגריס ועוד ניתן לתלות בכינה אף בג' ימים ראשונים.

איתא בגמרא (ס.) תנו רבנן: תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה, ובסופרת שבעה שלא טבלה. לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת דברי רשב"ג. רבי אומר, אינה תולה לפיכך שתייהן מקולקלות. ושווין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה, וביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורין.³⁴⁴

כמי פוסקים להלכה?

רשב"א: כרשב"ג שכתמים דרבנן להקל ותולה בה כיוון שהיא עדיין טמאה משום שלא טבלה ומחוסרת מעשה.
רמב"ם: כרבי שהלכה כמותו מחברו ואינה תולה בה כיוון שבירה לטבול לאו כמחוסרת מעשה והרי היא כטהורה.

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א **ולכן כתב** השאילתו לקטנה שלא ראתה מעולם ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחייתה המכה, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה ... וכן אם השאילתו לסופרת ז' שלא טבלה תולה בה ובעלת החלוק טהורה וחברתה ששאילתו מקולקלת.³⁴⁵
הט"ז ביאר שאף שבוזה"ז בבתולה בועל בעילת מצוה ופורש, עדיין ניתן לתלות בה כיוון שדמים מצויים בה.

האם ניתן לתלות בניה שסיימה לספור ועדיין לא טבלה?

משנה למלך: לא שטומאתה פקעה וא"א להחיל עליה טומאה מחודשת שמגזה"כ אינה יכולה להיטהר עד שתטבול.
לבוש: כן כיוון שעדיין לא טבלה היא עדיין טמאה.³⁴⁶

האם תולים בזמן הזה באישה היושבת על דם טוהר?

רמב"ן: לא משום שהיא ככל הנשים ואם תתלה בה נמצאת מקלקלה ואוסרה.
ראב"ד: כן שמעיקר הדין מותר לבעול על דם טוהר ואם החמירו לעצמן החמירו אבל לתלות בה תולים.³⁴⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כראב"ד והרמב"ם.

בדקה חלוקה, השאילתו לבעלת כתם ונמצא כתם: (מ"ג)

איתא בגמרא (ס.) בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי: מהו לתלות כתם בכתם? ... א"ל אין תולין. מה טעם? לפי שאין תולין.

וכתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), השאילתו לבעלת הכתם בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה, בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש.³⁴⁸
וביאר הט"ז שכיוון שאין ידוע בבירור לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה אין תולים בה.³⁴⁹

בדקה חלוקה לפני שלבשתו ולאחר שפשטתו לא בדקה והשאילתו לטהורה ונמצא כתם: (מ"ד)

כתב השו"ע (ע"פ הטרור), וכל שכן אם השאילתו לטהורה וחזרה ולבשתו ששתייהן צריכות לחוש.
וביאר הש"ך שהשו"ע העמיד במקרה שחזרה ולבשתו שוב:
א. לחדש שאפ"ה השניה גם טמאה אף שנמצא אצל הראשונה ולא אומרים כאן נמצא כאן היה.
ב. מיירי בכה"ג שהראשונה בדקה את החלוק גם לאחר שפשטתו ולכן צ"ל שלבשה את החלוק אח"כ שוב שאל"כ היא טהורה.

בדקה חלוקה ולבשה אותו בימי נידותה ואח"כ לבשה אותו גם בימי טהרתה ונמצא כתם: (מ"ה)

כתב השו"ע (ע"פ הרא"ש ועוד), לבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו ולבשתו בימי טהרתה ונמצא בו כתם, תולה שמימי נידותה הוא.
וכתב הש"ך דמיירי שבדקתו לפני שלבשתו בימי נידותה שאל"כ בכל מקרה טהורה כדין חלוק שאינו בדוק.

לבשה חלוקה לפני שהייתה מעוברת ואח"כ לבשה אותו גם בשעה שנתעברה ונמצא כתם: (מ"ו)

כתב השו"ע (ע"פ רבינו ירוחם), לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה בלבשת הימים שלא היתה מעוברת. וכן המניקה תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה.³⁵⁰
והרמ"א הוסיף (ע"פ הרשב"א), וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא הייתה זקנה.

³⁴⁴ **הרשב"א ביאר** שמדובר בבתולת דמים כקטנה ונערה שלא ראו מעולם אך נבעלו.

³⁴⁵ לכאוי היה מקום לחלק ולומר שבמקרה של השו"ע לכו"ע ניתן לתלות בה משום שעדיין אין בידה לטבול משא"כ בשומרת יום כנגד יום בשני שלה. וכ"מ מדברי רעק"א שמייירי קודם שסיימה את ספירת ז' נקיים אך הבאר הגולה והסדרי טהרה כתבו שהשו"ע פסק כרשב"א וצ"ל שמייירי כשסיימה את ז' נקיים ובידה לטבול.

³⁴⁶ **הפתי"ש כתב** שאישה נשואה טהורה יכולה לתלות בפנויה ששכבה לידה שכבר ראתה כמה פעמים אף שהיא לא ראתה זמן רב כיוון שלא ספרה כלל נקראת כזבה שלא ספרה ותולים בה לכו"ע.

³⁴⁷ וכ"כ **הרמב"ם** מטעם אחר: שאפילו במקום שנהגו איסור אם תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר יהיה מותר לה להיבעל וממילא אין זה נחשב שאנחנו מקלקלים אותה.

³⁴⁸ **הש"ך ביאר** שדברי השו"ע הם בדרך זו ואין צריך לומר זו כלומר אפילו ביושבת על כתם שהיא כבר טמאה ואח"כ נולד

הספק לא תולים בה, וכ"ש כשהספק נולד לפני שמצאה כתם שלא תולים בה.

³⁴⁹ **הראשונים כתבו** שבעלת כתם אינה ביחזקת רואה' בכדי שנתלה בה וכמובן שאין סברא לומר שדמים מצויים בה. והב"ח

כתב שאינה נחשבת למקולקלת יותר מחברתה בכדי שנאמר תולים הקלקלה במקולקל.

³⁵⁰ שכפי שתולה בימי טהרתה שהכתם הגיע מימי נידותה כך כעת שהיא מסולקת דמים יש סיכוי גבוה יותר שראתה את הכתם לפני שהתעברה מאשר כעת.

חלוק שלבשתו בימי נידותה ולאחר מכן נתכבס ע"י חברתה ולבשתו שוב בימי טהרתה ונמצא כתם: (מ"ו)
 איתא במשנה (נו.) וכן כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת הכיבוס.
 ובגמרא (שם:) איבעיא להו... תא שמע, דתניא א"ר מאיר... ומפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם, או עד שעת הכיבוס? מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן ואם לא בדקו הפסידו למפרע.
 ר' אחא אמר, תחזור ותכבסנו. אם נדחה מראיתו בידוע שלאחר כבוס, ואם לאו בידוע שלפני הכיבוס.
 רבי אומר, אינו דומה כתם שלאחר הכיבוס לכתם שלפני הכיבוס, שזה מקדיר וזה מגלד ש"מ חזקתו בדוק ש"מ.

כמי פוסקים להלכה?

רשב"א: אי אפשר לעמוד על בירורו- כיבסה ישראלית: כשאני לפנינו אין להקל שחזקתו בדוק. וכשהיא לפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולים להקל שהיה הכתם מתחילה.

כיבסה גויה: אפילו אינה לפנינו תולים להקל שאין רגילות לבדוק.³⁵¹

אפשר לעמוד על בירורו-³⁵² אם הוא מגלד טמאה שהוא לאחר הכיבוס ואם מקדיר טהורה.

רמב"ן: הלכה כרבי ותמיד צריך לבדוק במקדיר או מגלד אבל כשאני בקיאה לברר טמאה מספק.³⁵³

רמב"ם: הלכה כרבי מאיר שבחזקתו בדוק טמאה ואין צריך לבדוק במקדיר ובמגלד כלל.

---להלכה---

השו"ע פסק להצריכה בדיקה ואם אי אפשר לברר פסק כרשב"א שיש לחלק בין כיבסה ישראלית או גויה, אך

כשאני בקיאה לברר הכריע כרמב"ן והראב"ד שטמאה מספק.³⁵⁴
והש"ך כתב שבזמן הזה לא מצינו שבנות ישראל בודקות חלוק של חברותיהן ונראה להחמיר.

ועוד כתב השו"ע (מ"ז ע"פ ה"ל), לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאלתו לחבירתה, ונמצא עליו כתם. אם מגלד, בידוע שמהשנייה היא והיא טמאה והראשונה טהורה. ואם הוא מקדיר, בידוע שמהראשונה היא והיא טמאה והשנייה טהורה.³⁵⁵

והוסיף הש"ך שאם אין יכולים לברר שתייהן טמאות מספק שאין לתלות באחת יותר מבחברתה ומאי חזית דמקלקלת להך טפי מהך וכדלעיל. ולכן אף אם החלוק נאבד שהוא ספק מעליא שתייהן טמאות.³⁵⁶

• תלית כתם בכמה נשים (מ"ח-נ"ג)

ב' נשים אחת גבוהה ואחת נמוכה שלבשו חלוק אחד ונמצא בו כתם: (מ"ח)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), ב' נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם:

אם הוא מהחגור ולמטה לשתייהן: שתייהן טמאות.

ואם הוא למעלה מהחגור לשתייהן: שתייהן טהורות.

הייתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כשם שהוא לקצרה: שתייהן טמאות.

ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה ולמעלה מהחגור לארוכה: קצרה טמאה וארוכה טהורה.

במה דברים אמורים, כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשו, אבל אם כיסו בו את ראשו: שתייהן טמאות.

כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השנייה: אותה שכיסתה את ראשה טמאה וחבירתה טהורה.

ג' נשים שלבשו חלוק אחד או ישבו על ספסל אחד ונמצא בו כתם: (מ"ט)

ועוד כתב השו"ע (ע"פ המשנה נט.), ג' נשים שלבשו חלוק אחד או ישבו על ספסל אחד זו אחר זו,³⁵⁷ ואח"כ נמצא עליו כתם כולן טמאות, והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה.

במה דברים אמורים, בזמן שכולן שוות אבל אם הייתה אחת מהן ראויה יותר מחברתה כגון: שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה, אותה שאינה ראויה לראות תולה בראויה.

ג' נשים שישנו במיטה אחת ונמצא כתם תחת אחת מהן: (נ')

³⁵¹ **והב"ח כתב** שאף היא לפנינו ואומרת שבדקה איננו סומכים על דבריה ותולים להקל. וכ"כ הש"ך.

³⁵² **הרשב"א למד** שאמנם הלכה כר"מ אבל ר"מ לא חולק על כך שאם אפשר לעמוד על בירורו שצריך לבדוק וכל דבריו הם רק במקרה שאי אפשר לברר. **והפרישה ביאר** שמיידי בכה"ג שהחלוק נאבד או נתכבס כבר ולכן ניתן להקל בספק כשאין חזקה. וכ"כ הש"ך. **אבל הסדרי טהרה למד** שהרשב"א אמר את דבריו אף כשהכתם לפנינו ואיננו יודעים לברר הדבר כראוי ואפ"ה הלכה כר"מ וטהורה מספק.

³⁵³ **הרשב"א ביאר** את דבריו שמדובר שהכתם לפנינו ואיננו יודעים לברר הדבר כראוי שאף שכתמים דרבנן וספיקא לקולא, הכא כיוון שהוא ספק הוא מחמת חסרון ידיעה אינו נחשב לספק ותולים להחמיר. והרשב"א הסתפק בדעת הראב"ד האם כשאי אפשר למיקם אמילתא אם טמאה מספק כדעת הרמב"ן או לא.

³⁵⁴ **ובאמת הרשב"א עצמו** במסקנת דבריו כתב שהכי נקטינן כדברי הראב"ד.

³⁵⁵ **וביאר הש"ך** שמיידי כנ"ל שאינה לפנינו לשואלה אם בדקה או לא.

³⁵⁶ **הלבוש כתב** שהסיבה ששתייהן טמאות מספק הוא משום שלא שייך להקל וכטעמא דלעיל. **והש"ך הקשה** על דבריו שמשמע שהחמירו רק משום שהוא ספק חסרון ידיעה והלא ברשב"א משמע שאפילו מי שמחשיב זאת לספק מודה הכא ששתייהן טמאות. אלא וודאי ההסבר הוא כדינא דלעיל שאי אפשר לטמא אחת יותר מחברתה.

³⁵⁷ **הט"ז הביא** בשם הרשב"א שאפילו אם אינן באות לשאול בבת אחת אלא בזו אחר זו עדיין כולן טמאות וכדלעיל סעיף כ"ה.

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' ס:), ג' נשים שישנות במטה אחת ומשולבות שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות.

ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית: כולן טמאות.

נמצא תחת הפנימית: היא והאמצעית טמאה והחיצונה טהורה.

נמצא תחת החיצונה: היא והאמצעית טמאה והפנימית טהורה.

במה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה אבל אם עלו דרך החיצונה כולן טמאות שאולי דרך עברתה נטף ממנה.

האם יש חילוק בין נמצא על הסדין העליון או התחתון?

רא"ש: כן משום שבסדין העליון יכול להתהפך אנה ואנה אבל בתחתון לא.

מהרש"ל: לא שגם התחתון דרכו להתהפך ושני המקרים כולן טמאות.³⁵⁸

---להלכה---

השו"ע פסק כרא"ש וכתב הני מילי כשלא נמצא על סדין העליון אבל אם נמצא בו בין כך ובין כך כולן טמאות מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך.

○ **מדוע לא חוששים באינן מעורות זו בזו שמא מתוך שינה יהיו משולבות?**

הרשב"א ביאר שאם אינן מעורות זו בזו לא חוששים מפני שכתמים דרבנן אבל אישה אחת בכל מקום שימצא על המיטה טמאה משום שאין לה מונע וכל המיטה כולה מקומה ועוד שדם זה מהיכן הוא בא.

○ **מה הדין בג' נשים ניעורות ששכבו זו לצד זו?**

הראב"ד ביאר שרק בישנות יש לחוש שמא דחקה אחת את חברתה ונכנסה למקומה אבל בניעורות אין לחוש לכך שאם אומרת ברי לי שלא באתי למקום מציאת הדם טהורה. (ובתנאי כמובן שלא עלתה למטה דרכה).

ג' נשים ששכבו במיטה אחת ונמצא כתם ואחת או שתיים מהן בדקו: (נ"א)

השו"ע הביא מקרים שונים שהובאו בגמרא:

1. בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה: היא טמאה ושתייהן טהורות. (ס:)

2. בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה: היא טהורה ושתייהן טמאות. (סא.)

3. בדקו שתיים ומצאו טהורות: הן טהורות ושלישית טמאה. (סא.)

4. בדקו שתיים ומצאו טמאות: הן טמאות והשלישית טהורה. (רשב"א ק"ו מדין 3)

5. בדקו שלשתן ומצאו טהורות: כולן טמאות. (סא.)

שיעור הזמן שצריכה לבדוק בו:

איתא בגמרא (ס:) אמר רב יהודה אמר רב, והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת. סבר לה כבר פדא וכו' ורבי אושעיא אמר, אפילו בעלה בחטאת טהורותיה תלויות. כלומר, אף שבדקה עצמה לאחר שיעור וסת.

כמי קי"ל להלכה לטהר אישה לבעלה?

רמב"ן: כבר פדא ולכן דווקא כשקינחה עצמה תוך שיעור וסת אבל לאחר מכן אם מצאה טמאה אינה יכולה לטהר את חברותיה ואם מצאה טהורה אינה יכולה להציל עצמה.³⁵⁹

רא"ש: כרבי אושעיא ולכן אין הבדל בין אם קינחה עצמה תוך שיעור וסת לבין אחר שיעור וסת אם מצאה

טהורה יכולה לטהר חברותיה ואם מצאה טהורה היא טהורה והן טמאות.³⁶⁰

ר"י: בבדקה ומצאה טמאה כבר פדא וצריך שתבדוק תוך שיעור וסת אבל בבדקה ומצאה טהורה אין לחלק בכך ואף בבדקה לאחר שיעור וסת היא טהורה וחברותיה טמאות.

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ן.

האם יש חילוק בדין זה בין נמצא על מיטה או על חלוק?

רשב"א: במצאה טמאה כן כיוון שבחלוק א"א ללושבו בבת אחת שלושתן וממילא רק אם האחרונה בדקה תוך שיעור וסת ומצאה טמאה יכולה להציל חברותיה אבל הן אינן יכולות להצילה כיוון שבהכרח בדקו לאחר

שיעור וסת. אבל במצאה טהורה כל אחת מהן מצילה את עצמה אף שבדקו לאחר שיעור וסת.³⁶¹

רמב"ם: לא ובכל גוונא אחת מהן יכולה להציל חברותיה אם בדקה תוך שיעור וסת.³⁶²

---להלכה---

³⁵⁸ **והט"ז כתב** שבכסת שתחת הסדין אין מתהפך כלל לכו"ע.

³⁵⁹ **התוס' כתבו** שבודאי מדובר על קינוח ולא על בדיקה דלא משכחת בדיקה תוך שיעור וסת.

³⁶⁰ **הרא"ש ביאר א.** בכתמים הלך אחר המיקל. ב. אפילו לבר פדא בשלמא בטהרות כיוון שיצאו הטהרות מתחת ידה ובדקה ומצאה דם יש לומר שוודאי נעקר ממנה אבל כאן אף אם בדקה תוך שיעור וסת של מציאה אולי הדם נעקר מחברתה הרבה לפני כן וא"כ אין זה תוך שיעור וסת. **והב"י ביאר** שאין לחלק בדעת הרא"ש בין מצאה טהורה למצאה טמאה.

³⁶¹ וכפשוטו דברי הר"י הנ"ל. **והרב המגיד הקשה** שמסדר המשנה לא נראה לחלק בין מצאה טמאה למצאה טהורה שיועיל בדיקה אף לאחר שיעור וסת.

³⁶² **כך הביאר הסדרי טהרה** וצ"ב מדוע יהני שבדקה תוך שיעור וסת למציאה והלא בחלוק כיוון ששובשות בזו אחר זו מוכרח שהוא יותר משיעור וסת.

השו"ע סתם כהרמב"ם מכך שלא חילק בין חלוק למיטה.

תלית כתם כשרק אחת ראויה לראות: (נ"ב)

כתב השו"ע, במה דברים אמורים, כשכולן שוות אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה שאינה ראויה תולה בראויה. כיצד?

1. אחת זקנה שעבר עליה שלש עונות ולא ראתה ואחת ילדה: זקנה טהורה וילדה טמאה.³⁶³
 2. אחת מעוברת שהוכר עוברת ואחת שאינה מעוברת: מעוברת טהורה ושאונה מעוברת טמאה.
 3. אחת בתולת דמים שלא ראתה מעולם ואחת שראתה: שלא ראתה טהורה ושראתה טמאה.³⁶⁴
 4. אחת מניקה ואחת שאינה מניקה: מניקה טהורה ושאונה מניקה טמאה.
 5. וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת ואח"כ לבשתו בזמן שהיא מעוברת ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה וטהורה.
 6. ואם היו כולן שוות: מניקות או זקנות, או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו.
- וכתבו הט"ז והש"ך** (ע"פ התוס' הובא בב"י) שכל זה במסולקת דמים לגמרי אבל אחת שיש לה וסת אינה תולה בחברתה שאין לה וסת או אחת שלא הגיע שעת וסתה אינה תולה בחברתה שהגיע שעת וסתה.

תלית כתם כשנמצא במקום שרק אחת אמורה לעבור שם: (נ"ב)

כתב השו"ע, היו שלשתן ערות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת ונמצא דם תחת אחת מהן אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר ברי לי שלא באתי למקום שנמצא הדם טהורה.

ואם נמצא ביניהן: השתים שנמצא ביניהן טמאות והאחרת טהורה.

ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה: כולן טמאות.

תחת האמצעית: אמצעית ופנימית טמאות והחיצונות טהורות.

תחת הפנימית: היא לבדה טמאה ושתים החיצונות טהורות.

ואם היו להן עסק לצד פנים שדרך לקרב לצד הפנימי, כגון שהן טוחנות ברחיים ונמצא דם תחת הפנימית: שתיים הפנימיות טמאות.

ואם נמצא תחת החיצונה: היא טמאה ופנימית טהורה שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה.

הט"ז הקשה כיצד מועילה אמירת 'ברי לי' והלא מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה ואולי נכנסה למקום זה ואינה זוכרת? **ואין לומר** שהכא שאני כיוון שאין דרכה להכנס למקום חברתה דא"כ מדוע צריך שתאמר ברי לי כלל אפילו אם אינה זוכרת נטהר אותה, אלא ע"כ עצם האמירה מתירה אותה והשאלה היא מדוע.

ולכן כתב הט"ז לחלק בין נמצא סמוך לשכיבתו או לזמן רב. שרק בזמן קצר ניתן לסמוך על דבריה שזוכרת אם נכנסה למקום חברתה או לא כיוון שהוא דבר שאינו רגיל אבל אם נמצא לאחר זמן רב טמאה ואי אפשר לסמוך על דבריה.

אבל הנקה"כ כתב שרק לגבי הלוואה אמרינן דלאו אדעתיה ואפשר שפרע את החוב. אבל הכא כיוון שאומרת ברי לי ורמיא עלה שלא תרצה לעבור על איסור ולכן מוכרח שהיא דוברת אמת וסומכים על דבריה.

תלית כתם באחת שנתעסקה בכתמים: (נ"ג)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), הא דאמרינן נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים כולן טהורות שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים.

• קביעת וסת בראיית כתמים (נ"ד)

כתב השו"ע (ע"פ הראב"ד), אין בכתמים משום וסת. כיצד? מצאה כתם בר"ח אפילו שלש פעמים לא קבעתו ולא עוקרתו חוץ מכתמי עד הבדוק לה שהם מטמאים בכל שהן והרי הן כראיות לכל דבר.

וכתב הט"ז שכל זה בעד הבדוק אבל בעד שאינו בדוק אע"פ שלמדנו לעיל סעיף ל"ו שטמאה, זהו רק משום ספק אבל לא נחשב כראיה ממש ואינה קובע וסת. **והוכיח הט"ז** מכאן שקינוח בעד שאינו בדוק אינו נחשב לטומאה דאורייתא אף שקינחה בו ודלא כהב"ח שם שחילק בין קינוח בעד שאינו בדוק למצאה כתם על חלוק שאינו בדוק.

ראתה מראה טהור ומראה טמא ויש לה במה לתלות:

הרמ"א כתב בתשובה שאישה שרגילה לראות מראה ירוק ולבן ויחד איתו ראתה כתם אדום כגריס ועוד אף שיש לה במה לתלות כיוון שהיא בעלת חטטין, הרי היא טמאה כיוון שנראה הכתם הלבן מחובר עם הכתם האדום ומשום שיש חזקה שהלבן הגיע ממנה שנפתח מקורה תולים שגם האדום הגיע ממנה.

והרמ"א הוכיח את דבריו מהגמ' (נט. הובאה לעיל סעיפים כ"ג-כ"ד) שתולים שני מינים כשנתעסקה במין אחד ואף ללישנא בתרא שמיירי בנתעסקה בתרגולת הכא הווי דומיא דהכי שרגילים לצאת ממנה כמה מיני צבעים ואף אם הוא ספק אם זה כתם אחד או לא נלך לחומרא מכ"ש מדין הגמ'.

והקשה הט"ז א. מדוע לא נטמא אותה גם כשהמראה האדום רחוק מהמראה הירוק וכדין הגמ' בנתעסקה.

ב. מדוע בשלוש נשים שישנו במיטה אחת תולים רק כשאחת מהן טמאה אפילו אם ראתה מראה

טהור נתלה בה כיוון שידוע שנפתח מקורה.

ג. מדוע בגמ' בדף נח: ר' עקיבא לא שאל את האישה האם ראתה מראה טהור שזו תהיה סיבה לטמא

³⁶³ **וכתב הש"ך** שאפילו אם לילדה יש וסת קבוע ונמצא הכתם שלא בשעת וסתה תולים בילדה.

³⁶⁴ **וכתב הש"ך** בתולת דמים אפילו אם היא נשואה (רש"י).

אותה כיוון שהוכח שנפתח מקורה שכפי ששאל אותה דבר שמביא לידי קולא צריך לשאול על דבר שמביא לידי חומרא. אלא וודאי שכל מה שמחמירים הוא רק במקרה שאין במה לתלות אבל אם יש במה לתלות כמו פה שהיא בעלת חטטין טהורה.
ד. הלא בתרגומה אם נתעסקה רק בבני מעיים וודאי שאינה יכולה לתלות בכך מראה אדום וא"כ הכא שהחזקה לראות ממקורה מראה ירוק מהיכי תיתי לומר שראתה גם מראה אדום יחד איתו והלא חזקתה היא רק על ירוק.
ה. מדוע כל אישה שראתה מראה טהור לא חוששים שמא הוא מחפה את המראה הטמא ותהיה טמאה כדין דם בתולים שחיפהו שכבת זרע.
ולכן כתב הט"ז שרק במקרה שברור לנו שהוא כתם אחד כמו קו אדום סביב הירוק יש לטמא אותה אבל בלאו הכי היא טהורה ותולים המראה האדום בעלמא.

סימן קצ"א- אישה שראתה דם בהשתנה

• דין אישה שראתה דם בהשתנה (א')

אישה שראתה דם בהשתנה דרך מקרה :
 איתא בגמרא (נט:) האישה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה. ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה.
 והעמידה הגמרא דמירי במזנקת וביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל. ומסקנת הגמ' הלכה כר' יוסי.
 ועוד איתא בגמרא (נז:) שמיירי בהרגישה ואפ"ה טהורה דאמרין הרגשת מי רגלים היא.

שיטת רש"י: (רשב"א ורמב"ם)

ר' מאיר- עומדת: היא תמיד שותתת וטמאה.
יושבת: מזנקת טהורה. (ובגמ' העמידו לשיטתו שמיירי ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל) שותתת טמאה.
ר' יוסי- עומדת, יושבת, מזנקת, שותתת תמיד טהורה.

שיטת התוס': (רא"ש)

ר' מאיר- עומדת: היא יכולה לזנק ואכתי טמאה.
יושבת: מזנקת טהורה. (ובגמ' העמידו לשיטתו שמיירי ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל) שותתת טמאה.
ר' יוסי- עומדת: מזנקת טהורה. שותתת טמאה.
יושבת: בין מזנקת ובין שותתת טהורה.

שיטת ההגה"מ: (ר"ח, מרדכי)

ר' מאיר- עומדת: אף במזנקת טמאה.
יושבת: יושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל טהורה.
ר' יוסי- עומדת: מזנקת טהורה רק לעניין טהרות אבל לכתחילה טמאה אף לבעלה. שותתת טמאה.

יושבת: יושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל טהורה. (האוקימתא הזו היא גם לר' יוסי)³⁶⁵

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת רש"י. והוסיף כדברי הגמ' שאף בהרגישה ונזדעזעה אינה חוששת שהרגשת מי רגלים היא זו ודם זה הוא דם מכה.

אבל הרמ"א הביא ב"א את דעת התוס' ובי"א את דעת ההגה"מ וכתב שהכי נהוג **וכ"כ הש"ך**.³⁶⁶
והוסיף הרמ"א שדווקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתנת שם לחוד דידוע שהוא ממנה אבל אם נמצא בספל שאיש ואישה מטילין שם מים טהורה בכל עניין.³⁶⁷
ונחלקו הט"ז והש"ך האם שייך מקרה שבו שותתת לתוך הספל.
והפת"ש הביא שיש שהקלו בזקנה שנמצא דם בעשיית צרכיה לסמוך על דברי רש"י. אך נשאר בצ"ע.

אישה שרגילה לראות דם בהשתנה באופן קבוע ומרגישה כאב:

³⁶⁵ **אבל הר"ן הבין** שהאוקימתא בגמ' נאמרה רק לשיטת ר' מאיר אך גם ר' יוסי מסכים שאם נמצא רק על שפת הספל טמאה ונחלקו רק במקרה שנמצא גם וגם שאז ר' מאיר חייש למיעוטא וכל עוד אין וודאות שאינו מן המקור היא טמאה ור' יוסי לא וטהורה משום שכמו שמי רגלים היא מזנקת בהתחלה ובסוף היא שותתת כך גם הדם הגיע יחד עם מי הרגלים ולא מן המקור.

³⁶⁶ **הש"ך למד** שכל מה שר' יוסי טיהר לטהרות זה רק במקרה של איש ואישה שיש מקום לתלות גם באיש אבל באישה אף לטהרות יש לטמא לכתחילה. (ע"פ מחצית השקל)

³⁶⁷ **והש"ך כתב** ודווקא שנמצא בתוך הספל על המים שאל"כ אין דרכו של האיש לשתות על שפת הספל.

כתב הרמ"א (ע"פ המהרי"ל), אישה שרגילה לראות דם במי רגליה ומרגשת כאב בשעה שמטילה מים כגון החולי שקורין האר"ן ווינ"ד נראה דיש להתיר בכל ענין דהא ידיים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגליה וממנו הדם יוצא ואפילו אם מצאה דם לאחר הטלת מי רגליה כשמקנחת עצמה טהורה מאחר שמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים ודאי דם מכה הוא.

אבל יש מחמירים שלא להתיר רק באישה שיש לה וסת ולהצריכה בדיקה בחורין ובסדקין לפני שתשתין ואם לא תמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים ותשתין ותקנה עצמה יפה ממי רגליה ותוציא המוך אם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור. והכי נהוג.

ואם בדקה עצמה שלוש פעמים בכה"ג ומצאה המוך נקי מותרת אח"כ בלא בדיקה בשעת וסתה דחזקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתנה.³⁶⁸

האם ניתן לסמוך על בדיקת מהרי"ל להתירה?

ש"ך א': לא שאין זו בדיקה מעלייתא ורק באישה שיש לה וסת הקלו.³⁶⁹
ש"ך ב': כן אם היא רואה גם שלא בשעת עשיית צרכיה.

נ"ב: כן אבל אם רוצה להתירה לעולם צריך שיהיה מוכיחה קיים: שיש לה וסת או שנמצא רק קורט אחד יבש.

חוו"ד: לא משום שדם הנמצא בפרוזדור חייבים עליו כרת וניתן להתיר רק אם יש לה מכה ואינה יודעת שמוציאה דם ותבדוק הרבה פעמים ולא תמצא דם רק למטה.

מצאה דם רק לאחר הטלת מי רגליה בלא כאב:

כתב הרמ"א (ע"פ ההגה"מ), וכל זה דווקא שמרגשת כאב עם מי רגליה אבל אם אינה מרגשת כאב ובדקת עצמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה.

מצאה דם גם בתוך מי רגליה וגם על העד בלא כאב:

מרדכי: טמאה.

רא"ש: טהורה שתולים שהדם שנמצא על העד הוא מתמצית אותו הדם שנמצא במי רגליה.

---להלכה---

הרמ"א כתב ויש להחמיר.³⁷⁰ מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה ואפילו אם הייתה רגילה לראות דם בדקה עצמה ג' פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה.

מצאה דם רק לפרקים ידועים:

כתב הרמ"א (ע"פ המרדכי), שקובעת וסת בין אם הוא וסת השווה ובין וסת הדילוגין.

מצאה קרטים קרטים כמו חול וחצץ אדום:

כתב הר"ן, שאם כשבדקת עצמה מוצאת קרטין קרטין כמו חול וחצץ אדום ונמצא כזה ג"כ במי רגליה ובשעת וסתה או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה טהורה שאין זה דם רק חול שדרכו להיוולד בכליות. **וכ"פ הרמ"א**.

מה החילוק בין המקרה של הר"ן שהתיר לבין המרדכי דלעיל שאסר?

ב"י א': יש לחלק בין ראתה חול ממש שיש להתיר לבין כמין חול שיש לאסור.³⁷¹

ב"י ב': יש לחלק בין ראתה יחד עם הקרטים דם שיש לאסור או שראתה קרטים לבד שיש להתיר.

ט"ז: יש לחלק בין היתר הקרטים עצמם שאין עליהם שם דם ומותר לבין היתר מי רגליה שמדובר בדם גמור.³⁷²

האם יש לטהר קרטים אלו אף אם הטילום במים ונימוחו?

דרכ"מ: כן כיוון שהיא רואה אותם עם מי רגליה כמין חול וחצץ.³⁷³

³⁶⁸ **בדגול מרבבה הקשה** מדוע צריך ג' פעמים והלא אם מצאה דם בבדיקה והוכח שיש לה מכה במקום מי רגליה בפעם אחת סגי. וא"כ כל דברי הרמ"א הם רק כשלא נמצא דם כלל שאז מדין עקירת וסת תצטרך ג' פעמים.

³⁶⁹ **המהרי"ל ביאר** שיש לאישה שני נקבים אחד שממנו יוצא השתן ואחד שממנו יוצא הדם נידות ולכן ע"פ בדיקה זו ניתן לברר אם הוא דם נידה או לא. והסיבה שהתירה משום שוכי לעולם לא תהיה טמאה? **והקשה ע"כ הש"ך** שתהיה טמאה כשתמצא דם על המוך וא"כ אף אם אין לה וסת מדוע לא תהיה טהורה? **ולכן רצה לומר** שזו בדיקה לא מבוררת ולכן החמיר על אישה שאין לה וסת **אך הקשה ע"כ** אז מה השאלה וכי לעולם לא תהיה טמאה, הרי תהיה טמאה כשתראה דם שלא בשעת צרכיה.

ולכן כתב שאם לעולם רואה רק בשעת הטלת מי רגליה לא ייתכן להתירה ע"י בדיקה אבל אם רואה וסת שלא בשעת מי רגליה תהיה טהורה בין עונה לעונה ע"י בדיקה זו. **ועפ"ז הפת"ש ביאר** שאם רואה דם רק במי רגליה צריכה לפסוק בטהרה שתטיל מי רגלים נקיים ביום שהייתה רגילה לראות בו וסתה ולחזיק הדם שהיה קודם לכן כטמא ולספור מעכשיו ז' נקיים. אבל אם רואה דם בשעת וסתה בלא הטלת מי רגלים יכולה לפסוק לאחר מכן בטהרה ואף אם תראה דם במי רגלים אינו סותר את ספירתה כיוון שתלדן בדם מן הכליות.

הנודע ביהודה מ"אן בביאור הראשון של הש"ך דוודאי בדיקה מעלייתא היא אלא שמהרי"ל מטהר אותה אחר בדיקה לעולם לכן התנה שיהיה לה וסת דבעינן שיהיה מוכיחה קיים. **ובמקום אחר כתב** להתיר אף לעולם אם מוצאת רק קורט אחד של דם יבש שגם זה נקרא מוכיחה קיים. והסתפק אם תועיל הבדיקה בימי מניקתה ולכן תחזור על הבדיקה שנית.

³⁷⁰ **הש"ך הקשה** שדברי הרמ"א הם פשיטא ולא ניתנו להיכתב משום שהרמ"א פסק לעיל כהגה"מ שטהורה רק ביושבת ומזנקת לתוך הספל וא"כ ודאי שהכא תהיה טמאה.

³⁷¹ **הדרכ"מ מ"אן** בתירוץ זה והסכים עם התירוץ השני **וכ"כ הש"ך**.

³⁷² **הט"ז האריך** להתיר ראית קרטים ולתלות שאין זה דם מקור **והחכם צבי כתב עליו** שהסומך על הוראתו מתיר איסור כרת.

³⁷³ **וכ"כ הב"ח** דלא גרע מדם ממש היוצא עם מי רגליה שטיהרנו משום מכה כ"ש הכא שהוא כמין קרטים.

ב"י: לא וכל מה שטיהרנו הוא רק כשלא נימוחו.

סימן קצ"ב- דיני כלה הנכנסת לחופה

• דין תבעוה להינשא (א')

איתא בגמרא (סו.) אמר רבא תבעוה להינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים. ומסיק בין גדולה בין קטנה. ופרש"י שחוששים שמא מחמת תאוות חימוד ראתה דם.

מה הדין אם בדיקה עצמה מיד ואומרת ברי לי שאני טהורה?

ראב"י: לא צריכה ז' נקיים.

שאר ראשונים: צריכה ז' נקיים.

---להלכה---

השו"ע סתם ולא חילק כרוב הראשונים שחוששים שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו וכדברי הגמ' שאין לחלק בין גדולה בין קטנה.³⁷⁴

הט"ז ביאר שגזירה זו היא מדברי חז"ל בשעה שגזרו על ראיית כתם.³⁷⁵

אילו דינים יש לה באותם ז' נקיים?

רשב"א: סגי בז' נקיים ולא צריכה הפסק טהרה ובדיקות.³⁷⁶

ראב"ד: צריכה בדיקה אחת תוך ז' נקיים ולא צריכה הפסק טהרה.³⁷⁷

רא"ש: צריכה בדיקות כל ז' נקיים ולא צריכה הפסק טהרה.³⁷⁸

י"א בר"ן: צריכה הפסק טהרה ובדיקות כל ז' נקיים.

---להלכה---

השו"ע פסק כראב"ד.³⁷⁹

אבל הרמ"א פסק לכתחילה כדעת הרא"ש ובדיעבד כראב"ד.

אבל הש"ך כתב שהאידנא נהגו כר"ן להצריכה הפסק טהרה ובדיקות אף בבתולה. אבל בדיעבד סגי בבדיקה אחת אף לדין לקמן סי' קצ"ו שצריך בדיקה בתחילה ובסוף הכא יש להקל בדיעבד כיוון שאינה רואה וודאית.

מקרים נוספים בעומדת להינשא שצריכה ז' נקיים:

- מי שנפלה ליבום והיבם חלץ לה צריכה לספור לאחר חליצה ולא מהני הספירה שקודם לכן. (שער אפרים)
- לא מהני ספירת ז' נקיים לפני שכתבו את התנאים. (חמודי דניאל)
- יש להקל באישה שנשטית וספרה ז' נקיים ע"י נשים אחרות אף אם אח"כ נעשית חלומה לא אמרינן שנתעורר החימוד מחדש. (בית שמואל)
- מועילה ספירת ז' נקיים אף שלא ראתה עדיין את החתן ודלא כמי שהחמיר בזה. (חתם סופר)
- אישה שנתעברה מנואף ורוצים כעת להתחתן צריכה ז' נקיים. (מקום שמואל)

• פרק הזמן שחוששים לדם חימוד (ב', ג')

כמה זמן לפני החתונה יש לחוש לדם חימוד וצריכה ז' נקיים?

רשב"א: מכי רמי שערי באסינתא סופרת ז' נקיים ומותרת אף אם עובר זמן עד החופה עצמה.³⁸⁰

³⁷⁴ **הפתי"ש הביא** שאף זקנה ומעוברת צריכות למנות ז' נקיים אף שהן בחזקת מסולקות דמים.

³⁷⁵ **הט"ז הקשה** מרות ותמר איך נשאו אותן והרי צריכים ז' נקיים משעה שתבעה להינשא? **ותירץ** שזה היה קודם גזירה זו של חז"ל או שמכיוון שמיד היו עמהם במיטה והווי כמי שיש לו פת בסלו משא"כ בשאר כלה. **והחוות דעת כתב** שאין לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה אלא שרק בחימוד של נישואין יש לחוש משא"כ אצל תמר ורות.

³⁷⁶ **הרשב"א הוכיח** מדברי הגמ' שם שרבינא השיא את בנו אף שרב חביבא לא ידע שקטנה צריכה לשבת ז' נקיים, מוכח שמהני ז' נקיים למפרע אף שלא היו בדיקות כלל. **אבל הרא"ש הקשה** אף אם נאמר שלא צריך בדיקות אכתי מה התועלת בז' נקיים אם היא אפילו לא מודעת שצריכה לשבת ז' נקיים? **ולכן גרס** בדברי הגמ' שרק לאחר שדיברו ביניהם ישבה עוד ז' נקיים וממילא אין ראייה שלא צריך בדיקות. **ואף הר"ן כתב** שאף אם לא נגרוס כך בגמ' ייתכן שהתלמוד לא חש לפרושי.

³⁷⁷ **הרשב"א הקשה** שמדברי הגמ' לא נראה כדבריהם וכנ"ל, ועוד שאם אנו דנים אותה כרואה וודאית מדוע לא תצטרך הפסק טהרה? ואם נאמר שברור לנו שהפסיקה לראות מדוע נצריך אותה בדיקות תוך ז'? ואם בכדי שלא יטעו בין רואה וודאית לזו א"כ אכתי יטעו לגבי הפסק טהרה?

³⁷⁸ **הרא"ש ביאר** שכל יום שעובר יותר ליבה הומה ומשתאה לקראת החתונה ולכן יש לחוש שמא תראה וצריכה בדיקה בכל יום ויום וללא קשר לחומרא דר' זירא אלא חשש אחר לחלוטין. **וביאר הט"ז** שבין לרא"ש ובין לרמב"ן הסיבה שלא צריך הפסק טהרה היא מכיוון שאינה רואה וודאית ואינה מוחזקת בדם.

³⁷⁹ **הב"י הבין** בדעת הרמב"ן כראב"ד שסגי בבדיקה אחת תוך ז' נקיים אבל הב"ח למד בדעתו שלכתחילה צריך בדיקה בכל יום מהז' נקיים.

³⁸⁰ **הרשב"א למד** שעצם התביעה להינשא איננה גורמת דם חימוד אם היא לא בטווח הזמן של ההכנות לחתונה. ובפשטות **למדו הפוסקים** שדעתו שיועיל ז' נקיים אף שאינם סמוך לחתונה **אבל הדרישה למד** שהרשב"א מצריך שז' נקיים יהיו סמוך לחופה וכל מה שהצרכנו ז' נקיים משעת ההכנות לחתונה הוא רק למקרה שיחליטו להקדים את החתונה שאז יהני ז' הנקיים הללו אף

מרדכי: צריכה לספור ז' נקיים סמוך לחתונה ממש.³⁸¹

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הרשב"א שסופרים ז' נקיים משעה שהיא סומכת בדעתה ומכילה עצמה לחופה. אבל הרמ"א **כתב** כמרדכי ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצווה בכל מה דאפשר. **ועוד כתב הרמ"א** שהמנהג לטבול הכלה ליל רביעי,³⁸² אע"פ שלא תבעל קודם מוצ"ש אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה. ואם לא תבעל במוצ"ש יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה. ודווקא לכתחילה אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך שבעה. **וביאר הט"ז** שהבדיקה תוך ז' נקיים תועיל לה בדיעבד אף אם משעת הטבילה עד החתונה לא בדקה כלל בניגוד לתוך ז' נקיים שאף בדיעבד לא מהני אלא"כ בדקה עכ"פ בדיקה אחת.

מה הדין אם קידש אותה וקבעו להתחתן בעוד י"ב חודש?

רשב"א: עדיין יש לחוש לדם חימוד וצריכה ז' נקיים סמוך לחופה. **ריב"א:** אין לחוש לדם חימוד שיודעת בו כבר ולא מחמא ומותרת להינשא מיד ולא צריך ז' נקיים סמוך לחופה.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הר"ן שאין חילוק ואף אם לא נתקדשה עדיין צריכה ז' נקיים סמוך לחופה. **והש"ך כתב** שכ"ש אם נתקדשה שיותר יש חשש לדם חימוד.

כתב הרמ"א (ע"פ השערי דורא) שכל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה אם שמרה ז' נקיים. **וכתב הש"ך** שעכשיו לא נהגו כך כיוון שסומכים על מה שהשושבינים רגילים להודיע לחתן אם היא טמאה.

הפת"ש הביא שאם עשו החופה ביום אסור לחתן לבעול קודם הלילה אף בבית אפל דנפיק מיניה חורבא כיוון שהקלו אצל כלה לטבול ביום רק מחמת שלא בא עליה עד הלילה.

• חשש דם חימוד כשדחו הנישואין (ג')

כתב המרדכי (בשם הר"מ), שאם ספרה ז' נקיים ודחו הנישואין צריכה לספור מחדש משום שלא מסקא אדעתא דהנך ז' נקיים.

מה הדין אם המשיכה לבדוק לאחר שנדחו הנישואין?

י"א (הובא במהרי"ק): לא מהני וצריכה לספור מחדש משום שאינה נזהרת יפה מחמת שנדחו הנישואין. **י"א** (הובא במהרי"ק): מהני משום שהמרדכי דיבר רק כשהפסיקה לגמרי לבדוק.

---להלכה---

השו"ע פסק שצריכה לחזור ולישב ז' נקיים ולטבול מחדש כשיתפשו לעשות הנישואין. **והוסיף הרמ"א** כדעה א' במהרי"ק אע"פ שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים לא מהני.

מה הדין אם באותו מעמד שדחו הנישואין קבעו תאריך חדש לחתונה?

ב"ח: אינה צריכה לספור מחדש.^{383 384}

לבוש: צריכה לספור מחדש.

---להלכה---

הפת"ש הביא שהפוסקים כתבו כב"ח וגדולה מזו אף אם ביטלו הנישואין לאחר בדיקת הבוקר וקבעו תאריך חדש רק סמוך לבדיקת הערב עדיין מהני הבדיקות כיוון שהן היו בשעה דאסקא אדעתא יפה.

ובחנות דעת כתב שאם קבעו תאריך רחוק שצריך למירמי שיכרא באסינתא מחדש וודאי צריכה לשבת ז' נקיים מיום שמתחילים להכין מחדש צרכי החופה.

מחמת קטטה נפרדו ונתרצתה להינשא לאיש אחר:

כתב הב"ח, שוודאי שתצטרך ז' נקיים מחדש דהו"ל תביעה חדשה ממש וחיישין לחימוד מאיש אחר. **והוסיף הפת"ש** שאף שאין זה מחמת קטטה כיוון שהתרצו להחליף את החתן אין חמדה מגוף זה לגוף אחר.

שמראש היה בדעתה שיתחתנו רק בעוד חודש כיוון שעכ"פ מחמדת כבר מאז. אבל אם תבעה להינשא י"ב חודש לפני החופה לא יהני ז' נקיים שספרה במקרה שהקדימו את החתונה כיוון שלא היה אז חשש דם חימוד כיוון שהיה בזמן מופלג מהחתונה. **והט"ז הקשה** על הבנתו זו.

³⁸¹ **בדעתו צ"ל** שלעולם משתבעה להינשא עד שתבעל יש ספק אולי תראה מחמת חימוד. ולרא"ש לעיל יותר הומה ליבה ומשתהה ככל שמתקרב המועד. (ועי' לקמן שלאחר שטבלה יש סברא להקל בדיעבד אף ללא בדיקות עד החתונה וצ"ב מדוע) ³⁸² כיוון שבזמן התלמוד בתולה נישאת ליום הרביעי.

³⁸³ **הט"ז כתב** כהבנת הב"ח במרדכי אלא שהצריך שני תנאים: א. שנחתה החופה בבירור ולא קבעו תאריך אחר באותו מעמד. ב. שדחיית הנישואים הייתה בהסכמת שני הצדדים אבל אם לא נדחה בבירור וחשבו שיתפשו בעוד יום או יומיים או שרק החתן ביטל מצידו והכלה עדיין רודפת אחריו להינשא, לא חשיב כדחיית נישואין ומהני ז' נקיים שמסקא אדעתא.

³⁸⁴ **הש"ך כתב** בשם הב"ח ואם בדקה עצמה באותה שעה שהיא טהורה- טהורה. **והפת"ש הביא** שהקשו על זה שאין צורך לבדוק באותה שעה כיוון שלא נתיאשה מז' נקיים הראשונים.

והוסיף ה"ט"ז שאף אם לאחר שנתרצה לשני חזר החתן הראשון ונתרצה עמה צריכה ז' נקיים מחדש כיוון דאפסקה אחר בינתיים.

הגיע תאריך החתונה והחתן לא הגיע אך שלח שליח שמחמת אונס הוא מתעכב בכמה ימים:
משאת בנימין: אינה צריכה לספור מחדש אף אם לא בדקה עצמה בינתיים כל עוד לא עברו עליה ז' ימים בלא בדקה כיוון שרק מחמת אונס התעכבו ולא התייאשה וסמכא דעתה שיבוא. ומ"מ יש להחמיר.
ט"ז: צריכה לספור ז' נקיים מחדש כיוון שהדרכים בחזקת סכנה וייתכן שלא יבוא כלל ויש חשש דם חימוד כשיצא הספק מליבה.

• עבר וכנס תוך הזמן (ד')

איתא בגמרא (יבמות לו:) והא אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים, רבנן שלוחיהו הווי משדרי ומודעי להו. ואבעית אימא לרבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו דאמר מר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו'.

מה כוונת הגמ' ייחודי מייחדי?

תוספות: מותר להתייחד עמה בלא ז' נקיים כיוון שיודעת שלפעמים לא בא עליה כלל ולכן אין חשש לדם חימוד.
רשב"א: או לנשאן לאחר ז' נקיים או שלעולם לא היו באין עליהן בכדי לשבור את היצר אבל אסור להתייחד עמהן אלא הוא ישן עם האנשים והיא ישנה עם הנשים כשאר חתן שפירסה אשתו נידה.³⁸⁵
רמב"ם: להבנת הב"י - התירו לת"ח רק לשאת אותה בניגוד לחופת נידה, אבל אסור להתייחד עמה.³⁸⁶
להבנת המ"מ והראב"ד: התירו לת"ח להתייחד עמה בבית אחד וחשיב פת בסלו בניגוד לחופת נידה.

מדוע לרמב"ם בתבעוה להינשא התירו לת"ח?

1. ת"ח זהיר ונאמן שלא יבוא עליה בניגוד לעם הארץ.³⁸⁷
2. ת"ח מבין בגזירות חז"ל ויפרוש בניגוד לעם הארץ.
3. סתם ת"ח יודע שאסור וסתם ע"ה אינו יודע ולא רצו חז"ל לתת דבריהם לשיעורים לחלק בעם הארץ בין יודע ללא יודע.

מדוע א"כ בחופת נידה לא התירו לת"ח להתייחד?

- מ"מ:** כיוון שחופת נידה הוא דאוי לא התירו ייחוד.
ב"י: כיוון שחופת נידה הוא דאוי לא התירו להינשא.³⁸⁸

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א והבנתו ברמב"ם שאסור לכל אדם להתייחד עמה אלא הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים.

חופת נידה, האם צריכים שימור?³⁸⁹

רא"ש: משמרת אחת - או לו או לה בין ביום ובין בלילה.
ראב"ד: בלילה: 2 משמרות משמרת לו ומשמרת לה.

ביום: אין צריך שימור כלל.³⁹⁰

רשב"א: 2 משמרות אבל בשתי בתים לא צריך שימור כלל.

---להלכה---

הרמ"א כתב כרא"ש שסגי במשמרת אחת ואסור להתייחד בין ביום ובין בלילה. והוסיף כרשב"א שאם אינם ישנים בחדר אחד אינם צריכים שימור כלל, **והביא ב"א** את הראב"ד שבלילה צריך 2 משמרות וביום לא צריך שימור כלל. **וסיים** שהמנהג לקחת קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה ואין מתייחדין ביום בלא קטן וקטנה.³⁹¹
ובפתחי תשובה הביא שיש מפקפקים על מנהג זה ובפרט אלו שבמקום קטנה ישנה אמה של הכלה איתה שזה איסור גמור.

³⁸⁵ **הב"י למד** שהרי"ף והרא"ש השמיטו דין זה מכיוון שבגמ' נאמרו ב' תירוצים ומספקא להו כהי מינייהו נקטינן הלכך אזלינן לחומרא ואסור להתייחד עם אישה שתבעוה להינשא אף בת"ח וכדעת הרשב"א (וכהבנתו בדעת הרמב"ם).

³⁸⁶ **הב"י ביאר** שכל הדין שהוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים הוא רק כשנשאה טהורה ופירסה נידה לאחר מכן אבל לכתחילה אין לשאת נידה מחשש שמא לא יזהרו המשמרות ויבוא עליה. ולכן כל ההיתר אצלנו בת"ח לגבי חשש דם חימוד הוא לשאת אותה ולא חוששים שיבקש זמן שהמשמרות טרודות ומדויק כן בלשון הרמב"ם שכתב 'מותרת לינשא לו'.

³⁸⁷ **אמנם הב"י כתב** שפשט לשון הרמב"ם לא נראה כן לפי שתלה הדבר בידיעת החכם האיסור ולא בזהירותו ונאמנותו.

³⁸⁸ **הב"י ביאר** שרק לגבי היתר נישואין ניתן להתיר בחשש דרבנן ולסמוך על המשמרות אבל בהיתר ייחוד אין לחלק בין דאוי לדרבנן אלא אדרבא בדרבנן איכא למיחש טפי שיתקפנו יצרו כיוון שאסורה רק מספק.

³⁸⁹ **הב"י הביא** את דעת הרמב"ם שמכיוון שנידה אינה ראויה לביאה אין חופתה חופה עד תטהר אבל הרא"ש חלק ע"כ שכל דברי הגמ' נאמרו רק לענין תוספת כתובה אבל לשאר דברים קונה. ובאבן העזר האריכו הטושי"ע בדינים אלו.

³⁹⁰ **כך הבין רבנו ירוחם בדעת הראב"ד.**

³⁹¹ **הש"ך כתב** שמדובר בקטנים שיודעים טעם ביאה ואין מוסרים עצמם לביאה.

בעל בעילת מצווה ופירסה נידה:

רוב הראשונים: לא צריך שמירה כיוון שיש היתר לאיסורו אין יצרו תוקפו.
רמ"ה: צריך שמירה אף לאחר שבעל.

---להלכה---

השו"ע כתב בפשטות כדעת רוב הראשונים שצריך שימור דווקא קודם שבא עליה.

בחור שנשא בתולה ולא בעל כמה לילות ופירסה נידה:

י"א: אסור להתייחד עמה כיוון שלא בעל עדיין.

תרומת הדשן: מותר להתייחד כיוון דחזינן שלא תקיף יצריה אך המחמיר תבוא עליו ברכה.³⁹²

---להלכה---

הרמ"א הביא כדברי תרומת הדשן.

והשו"ך כתב שלפי מנהג הטעות שלא לבעול כמה לילות אין להתיר להתייחד משום שאין ראייה שלא תקיף יצריה.

מה הדין חופת נידה באלמן:

תוספות: אין לחוש ולא צריך שימור.

רבנו ירוחם: צריך שימור כמו בחור רווק.

---להלכה---

הרמ"א פסק כרבנו ירוחם שבכל הדינים הללו אין לחלק בין בחור לאלמן או בין בתולה לאלמנה.

וביאר הש"ך באלמן הו"א שמשום שבעל לא תקיף יצריה, ובבתולה הו"א שלאחר שבעל אסור להתייחד כיוון שדם בתולים לא חמיר כדם נידות קמ"ל שאין לחלק ובכל גוונא אם לא בעל אסור להתייחד ואם בעל מותר להתייחד.

• דין מחזיר גרושתו (ה')

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"ץ), מחזיר גרושתו צריכה לישב ז' נקיים.

וכתב הט"ז שאם עבר וכנסה תוך הזמן אינו צריך שמירה כיוון שכבר בא עליה קודם שגירשה ולא תקיף יצריה.
והפתי"ש הסתפק אם גירש אותה בכדי לקיים שבועתו והוא עתיד להחזירה והיא יודעת זאת האם כיוון שדעתה עליו אין כאן חימוד כלל או דילמא לא פלוג רבנן.

ספק אם תוקדם החתונה:

הט"ז הביא שאלמנה שהחתן אמר לה שאולי יקדים לחתונה ואכן הקדים והיא ספרה ז' נקיים על דעת כן ועברה וטבלה ושימשו, בדיעבד אין להפרישם כיוון שחשש דם חימוד הוא דרבנן.

והפתי"ש הביא מקרה דומה שאמר אבי החתן שצריך לבדוק עם אשתו והסכימה שצריכה למנות ז' נקיים מיום ביאת השליח כיוון שזה עדיין בספק אצלה. והסתפק במקרה שהיה ברור לאבא שאשתו תסכים כיוון שעכ"פ תלה בדעת אחרים.

סימן קצ"ג- דם בתולים

• דין דם בתולים (א')

איתא במשנה (סד): **תינוקות שלא הגיע זמנה לראות:** ב"ש- ד' לילות. ב"ה- עד שתחיה המכה.

נערה שהגיע זמנה לראות ולא ראתה: ב"ש- לילה אחד. ב"ה- ד' לילות.

נערה שראתה ועודה בבית אביה: ב"ש- בעילת מצווה. ב"ה- כל הלילה כולו.

בוגרת שלא ראתה: לכו"ע אין לה אלא לילה אחד. (רב)

בוגרת שראתה: בועל בעילת מצווה ופורש. (רב ושמואל)

ובגמרא (סה): אמרי רב ושמואל הלכה בועל בעילת מצווה ופורש.

על איזה דין קאי דברי רב ושמואל?

רוב הראשונים: על כל המקרים ולכן בכל גוונא בועל בעילת מצווה ופורש.

רי"ף ורמב"ם: על בוגרת שראתה בלבד. ולכן:

נערה שהגיע זמנה לראות ולא ראתה: ד' לילות כב"ה.

בוגרת שלא ראתה: לילה אחד כרב.

³⁹² **הט"ז הקשה** על ראייתו של התרה"ד משור המועד שהלא סתם שוורים בחזקת שימור הם והמועד לנגוח הוא משונה מטבע שאר שוורים, ולכן כל שראה שוורים ולא נגח התבטל השינוי שלו ונעשה כשאר שוורים. משא"כ הכא שסתם אדם יצריה תקיף עליה ולא מוקים אנפשיה ואותו חתן שלא בעל הוא המשונה משאר העולם ויש לנו לומר שיחזור לטבעו. **ולכן הכריע** שיש לאסור להתייחד עמה מעיקר הדין. **אבל הנקה"כ כתב** שסתם אדם בחזקת כשרות הוא ודחה את ראיות הט"ז שמירי במותרת לו ולכן לא מוקי אנפשיה משא"כ הכא.

נערה שהגיע זמנה לראות וראתה: גזרו אטו בוגרת שבוועל בעילת מצווה ופורש.^{393 394}

---להלכה---

הב"י כתב שכיוון שרוב הראשונים למדו שיש להחמיר ואף לרי"ף ולרמב"ם י"ל שלאחר שנתפשט איסורו בכל מקום יש להחמיר וכ"פ בשו"ע.

למה לא תולים בדם בתולים כמו במכה?

1. כיוון שיש אפשרות לבעול בלא דם וא"כ לא בטוח שיש מכה לתלות בה. (רשב"א)
2. כיוון שיש אפשרות להחמיר דאינו אלא לילה אחד בניגוד לרמ"ת. (רשב"א)
3. אין הכל בקיאות בחילוקים הללו בין בוגרת לנערה וכו' שבעילת מצווה לכל היא מסורה ולכן החמירו. (רא"ש)
4. חתן יצור תוקפו ולכן חששו להחמיר. (רא"ש)

כיצד פורש?

ראב"ד: באבר מת.³⁹⁵

רוב הראשונים: באבר חי.

---להלכה---

השו"ע כתב ופורש מיד. **וכתבו הט"ז והש"ך** שהוא באבר חי כרוב הראשונים.

בעל ולא מצא דם:

מ"ד בהגה"מ: אינו צריך לפרוש אלא בודקת במוך נקי.

רוב הראשונים: צריך לפרוש שמא חיפהו שכבת זרע.³⁹⁶

---להלכה---

השו"ע כתב כרוב הראשונים.³⁹⁷

והרמ"א הביא את דברי ההגה"מ וכתב שנהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם אבל אם בא עליה ביאה גמורה צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקת.

האם צריך להמתין ד' ימים לפני ז' נקיים?

רמב"ם (להבנת ההגה"מ): לא.

רמב"ם (להבנת הב"י): כן.

---להלכה---

השו"ע פסק כהבנתו ברמב"ם שצריכה לפסוק בטהרה ולבדוק כל ז' נקיים ותתחיל למנות מיום חמישי לשימושה. **והט"ז הביא** בשם מהר"ל שאף שנהגו למנות לנידה מיום ו' הכא יש להקל להמתין ה' ימים.

דין מיטתה של הכלה:

רא"ש: לגבי דין טומאה וטהרה אינה מטמאת משכב.

ראב"ד: לגבי דין הרחקות יכול לישב על מיטתה.

---להלכה---

השו"ע כתב כראב"ד שנוהג עמה כל דיני הרחקות מלבד שמותר לו לישן על מיטתה אף על הסדין שהדם עליו.

סימן קצ"ד - דין רואה דם לאחר לידה

- דין ימי טוהר לילולת ודין יולדת בימי זיבה (א')

³⁹³ **הב"י ביאר** שהרמב"ם סבר שהלכה כב"ה ולכן מעיקר הדין בראתה היה צריך להיות שיהיה לה לילה אחד אלא שגזרנו אטו בוגרת שדינה שבוועל בעילת מצווה ופורש ולכן החמירו בכל גוונא בראתה בועל בעילת מצווה ופורש אף בנערה אבל בלא ראתה לא ראו חכמים להחמיר כ"כ והעמידו על עיקר הדין שיש לה ד' לילות. **ועוד אפשר לומר** שרק בראתה החמירו כיוון שיש כאן חשש איסור תורה שיתערב דם המקור בדם בתולים אבל בלא ראתה שלא שייך לגזירה זו אין לחוש אטו בוגרת. **אבל הרשב"א הבין** שהרמב"ם למד שרוב ושמאל פסקו כב"ש מעיקר הדין ולכן בנערה שראתה בועל בעילת מצווה אלא שלכאורה א"כ מה הקשו עליהם בגמרא מרבי וכו' הרי דעתו כב"ש.

³⁹⁴ **הב"י האריך לבאר** שהרי"ף והרמב"ם למדו שבא"י החמירו בכל גוונא לבעול בעילת מצווה ולפרוש אבל בבבל החמירו רק בהגיע זמנה לראות וראתה אבל בשאר גוונא הלכה כב"ה.

³⁹⁵ **הרשב"א הקשה** על הראב"ד מהיכי תיתי להתיר לו גמר ביאה ולאסור לו פרישה באבר חי אם התירו לו לבוא עליה התירו גם לפרוש. ועוד שא"כ יהיה לבו נוקפו ופורש.

³⁹⁶ **הטור כתב** 'ואפילו בוגרת שכלו בתוליה' **והקשה הב"י** מאי אפילו אדרבה בגלל שכלו בתוליה אין במה לתלות? **ותירץ** שצריך היה לכתוב מילים אלו לאחר המילים 'ואפילו בדקה ולא מצאה דם טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע' והחידוש הוא שאף שהיא בוגרת חוששים שהיה דם בתולים ונאבד. **אבל הט"ז תירץ** שהחידוש הוא שאף במקרה של ספק שלא בדקה ואיננו יודעים אם ראתה או לא יש לאוסרה ולאחר מכן נאמר חידוש נוסף שאף שבדקה ולא ראתה עדיין יש לחוש שחיפהו שכבת זרע.

³⁹⁷ **הט"ז מבאר** שבחשש דם חמוד יש לחוש שראתה ולא אדעתה כיוון שהחשש קיים לאורך זמן רב והיא הולכת ובאה אבל הכא שהיא שוכבת במיטה ואפשר לראות על הסדין אם יש דם או לא צריך לומר שהחשש הוא שמא נחפה בשכבת זרע.

נאמר בתורה (ויקרא, יב) יולדת זכר: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וילדה זכר וטמאה שבעת ימים", "ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה". כלומר, בלידת זכר טמאה שבוע אף אם לא ראתה כלל ולאחר מכן עד יום הארבעים אלו ימי טוהר ואף שרואה בהם טהורה.
יולדת נקבה: "וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד וטמאה שבועיים", "וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה" כלומר, בלידת נקבה טמאה שבועיים אף אם לא ראתה כלל ולאחר מכן עד יום השמונים אלו ימי טוהר ואף שרואה בהם טהורה.

שופעת דם מתוך ז' י"ד לאחר ז' י"ד:
איתא בגמרא (לה:): איתמר: רב אמר: מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו. ולוי אמר: שני מעינות הם נסתם הטמא נפתח הטהור, נסתם הטהור נפתח הטמא.
מאי בינייהו? איכא בינייהו, א. שופעת מתוך ז' לאחר ז' ומתוך י"ד לאחר י"ד, ב. ומתוך מ' לאחר מ' ומתוך פ' לאחר פ'- לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא, ולוי רישא לחומרא וסיפא לקולא.
ולמסקנת הגמרא נפסק הלכה כרב.

פרישה בליל מ"א/פ"א:
איתא בגמרא (פסחים קיג:): היושבת על דם טוהר אסורה לשמש. וכמה? אמר רב, עונה.

↓
כמה זמן צריך לפרוש?
רש"י: עונה אחת.
רבותיו של רש"י: לילה ויום.

↓
למה פורשים?
רא"ש: כדי להבחין שתמו ימי הטהור ומעתה אם רואה אינה יכולה לשמש ואף שלא ראתה בימי טוהר.
בה"ג: כדין פרישה סמוך לוסתה.
«נפק"מ: במקום שלא בועלים על דם טוהר האם צריך לפרוש:
רא"ש: לא כיוון שגם קודם לכן לא בעל אם ראתה.
סמ"ק (לפירוש א' בב"י): כן כדין פרישה סמוך לוסתה.³⁹⁸

---להלכה---
השו"ע סתם ולא הביא דין זה. **והט"ז כתב** שהשו"ע השמיט דין זה כיוון דקיי"ל כטעם הרא"ש א"כ לדין שלא בועלים על דם טוהר אין נפקותא בדין זה.

יולדת בימי זיבה:³⁹⁹
איתא בגמרא (לו:): תניא: רבי מרינוס אומר, אין לידה סותרת בזיבה.
איבעיא להו מהו שתעלה? אביי אמר: אינה סותרת ואינה עולה. רבא אמר: אינה סותרת ועולה.

↓
כמי פוסקים להלכה?
ר"ת: כאביי.⁴⁰⁰
שאר הראשונים: כרבא.⁴⁰¹

↓
---להלכה---
השו"ע כתב: יולדת אפילו לא ראתה דם טמאה כנדה בין ילדה חי בין ילדה מת ואפילו נפל. וכמה הם ימי טומאתה? עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים, נמצאת אומר שיוולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה והיולדת נקבה יושבת שבועיים ללידה וז' נקיים לזיבה.
ופסק כשאר הראשונים שהלכה כרבא: ימי לידה שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה ואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה הרי זו אסורה עד ליל ט"ו ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה.

↓
יולדת נקיבה שספרה ז' נקיים מיד לאחר לידתה ולאחר מכן ראתה האם יכולה לטבול ביום י"ד?
רא"ש: אינה סותרת ויכולה לטבול.⁴⁰²
רמב"ן: סותרת ואינה יכולה לטבול עד שתספור מחדש.

---להלכה---
הב"י כתב שבה"ז אין נפקותא במחלוקת זו כיוון שברגע שראתה טיפת דם צריכה לספור שוב ז' נקיים. **וכ"כ הט"ז**.
אבל הב"ח כתב שהלכה כרא"ש אף בזה"ז משום שחומרא דר' זירא נאמרה רק בדם הראוי לזיבה ולנדה ולא בדם לידה.⁴⁰³

³⁹⁸ **הב"י הביא** שייטכן לפרש בדבריו שלא חלק על הרא"ש ואף הוא מודה שלא צריך לפרוש ולא חשש לפרש כן שסמך על דברי הסמ"ג. **ועוד אפשר לומר** שמשום שבמקומו היו בועלים על דם טוהר כתב הדין סתם ולא חשש לחלק בדבר.

³⁹⁹ ראתה ג' ימים כזבה גדולה והתחילה לספור ז' נקיים וילדה באמצע ספירתה ולא ראתה דם כלל האם יכולה להמשיך לספור ז' נקיים.

⁴⁰⁰ **ההגה"מ כתב** לדעה זו שיש להצריכה ב' טבילות אחת אחר ז' י"ד והשניה לאחר ספירת ז' נקיים.
⁴⁰¹ **הראשונים סברו** של' של יע"ל קג"ם הוא לחי העומד מאליו ולא ימי לידה ולכן הלכה כרבא אבל ר"ת למד להיפך.

⁴⁰² **הב"י כתב** שזה וודאי שאינה יכולה לטבול קודם י"ד יום אף שלא ראתה כלל.

⁴⁰³ **הט"ז הקשה** שאם חומרא דר' זירא נאמרה אף על דם טוהר כ"ש שיש להחמיר על דם לידה שהוא דם טמא.

לאחר חומרא דר' זירא האם בועלים על דם טוהר?

רמב"ן ורי"ף: לא כיוון שהתפשט המנהג בכל ישראל לאסור.
ר"ת ורמב"ם: הכל תלוי במנהג ובמקומות שנהגו מותרים.

מה הסיבה שלא בועלים על דם טוהר בזה"ז?

רי"ף: שיבואו לטעות בין ימי טוהר לימים אחרים כחומרא דר' זירא שיבואו לידי טעות בין ימי נדה לזיבה.

רשב"א: שלא יבחינו מתי יצא ראשו של הוולד ולא יחשבו נכון את ימי הטוהר.⁴⁰⁴

רמב"ן: שיאמרו שכל שהיא טמאה לידה יש לה ימי טוהר ואף בספק לידה יתנו לה ימי טוהר.

---להלכה---

הרמ"א פסק כרמב"ן והרי"ף אבל אם חזרה וראתה אפילו טפת דם כחרדל טמאה אע"ג דמדאורייתא דם טהור הוא כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלים על דם ודינו כשאר דם לכל דבר.

האם יש מקום לחומרא שלא לבעול כל מ' פ' יום?

רמב"ם: לא ואין זה אלא מנהג טעות ומן הצדוקים למדו כן ומצווה לכופף ולהחזיר לדברי חכמים.⁴⁰⁵

מהרי"ק: כן רק באותו מקום שנהגו כן אין למחות אם נהגו מחמת חומרא וסייג שיש להם על מי לסמוך.⁴⁰⁶

אגודה: כן שחוששים שתשכח לפרוש בליל מ"א/ פ"א.⁴⁰⁷

לבוש: כן מפני שהוא קרוב ללידתה ודמים מצויים בה חוששים שמא תראה ולא תרגיש.⁴⁰⁸

דרכ"מ: כן במקום שנהגו כן שדעתם כר"ת שצריך ב' טבילות וכיוון שהאידנא לא טובלים אסורה עד מ' פ' יום.⁴⁰⁹

---להלכה---

הרמ"א כתב ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה מותרת לבעול מיד מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות שנהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה, ואין להתיר במקום שנהגו להחמיר, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים מותרת לבעול. **ובפתי"ש הביא** שאם היה בידו היה מבטל מנהג זה כי כמה מכשולים באים מחמת כן.

הפתי"ש הביא נידונים נוספים בזה"ז בדיון דם טוהר:

- אם אמרה לו נטמאתי בשעת תשמיש האם צריך לפרוש שכיוון שמן התורה מותר לבעול על דם טוהר אף שהחמירו בזה"ז אין לך בו אלא חידושו ומותר לפרוש באבר חי.
- יש לדון האם יש לברך על הטבילה בזה"ז כיוון שהוא רק מנהג והכריע לברך.

• מאיזה שלב בהריון טמאה לידה (ב')

מאיזה שלב בהריון טמאה לידה:

איתא בגמרא (ל.) המפלת יום מ': אינה חוששת לולד. ליום מ"א: תשב לזכר ולנקבה ולנידה. רבי ישמעאל אומר, יום מ"א: תשב לזכר ולנידה. יום פ"א: תשב לזכר ולנקבה ולנידה.

רוב הראשונים: הלכה כתנא קמא דבין זכר ובין נקבה החל מיום מ"א טמאה מחמת לידה.

רמב"ן (נעי"פ הטור): הלכה כרבי ישמעאל שבזכר החל מיום מ"א ובנקיבה החל מיום פ"א.⁴¹⁰

---להלכה---

השו"ע פסק כרוב הראשונים.

המפלת פחות ממ"א יום, האם טמאה מחמת נידה?

רשב"א: לא משום שאין בכך פתיחת הקבר ומיא בעלמא הוא.⁴¹¹

ראב"ד: כן דלא גרע מחתיכה ורוח שאי אפשר בלא פתיחת הקבר.

---להלכה---

השו"ע פסק להחמיר כראב"ד.

והרמ"א הוסיף שמיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד.

ממתי מחשבים מ' יום להריון?

⁴⁰⁴ **הרשב"א הקשה** מדברי התלמוד שאף שהתפשטה חומרא דר' זירא עדיין בעלו על דם טוהר ולכן ביאר שהוא חשש אחר **אבל הבי"ת תירץ** שעדיין לא התפשט התקנה ביניהם אבל לאחר מכן כולם נהגו איסור ובאמת שתי החומרות קשורות זו בזו וכדעת הרי"ף.

⁴⁰⁵ **הבי"ת ביאר** שהטעות השתרשה מחמת ביאור הפסוק 'תשב בדמי טהרה' שהכוונה שבכל מקרה אסורה אף אם לא תראה דם. ⁴⁰⁶ **וכ"כ הריב"ש** שאם נעשה מחמת נקיות ראוי להניחם על מנהגם ואין מתירים בפניהם אבל אם נהגו כן בטעות ששבורים שאסור כן מן הדין ראוי להודיעם שטועים הם.

⁴⁰⁷ **הט"ז הקשה** שבזה"ז אין צורך לפרוש בליל מ"א/ פ"א וכנ"ל לפי הרא"ש וא"כ אין מקום לחשש זה.

⁴⁰⁸ **הש"ך הקשה** שזה חשש רחוק משום שאף אם תראה מן התורה הוא דם טוהר.

⁴⁰⁹ **הש"ך הקשה א.** אין הלכה כר"ת ב. מה יעזור להמתין מ' יום בכל מקרה אינה טהורה עד שתטבול במים (הדרכ"מ הקשה ג"כ קושיה זו וכתב שבכל אופן ראוי להחמיר רק עד מ' יום).

⁴¹⁰ **הבי"ת כתב** שנוסחה מוטעית נזדמנה לטור משום שאף הרמב"ן הסכים שהלכה כת"ק.

⁴¹¹ אבל בסוף דבריו כתב הרשב"א להחמיר כראב"ד.

עבודת הגרשוני: החל מיום הטבילה אבל טבילה לאחר ראיית כתם צריך תלמוד.
תשובה מאהבה: החל מיום הטבילה אך טבילה לאחר ראיית כתם לא, שלא אמרו חז"ל להקל אלא להחמיר.⁴¹²
חוות דעת: יש להחמיר אף אם לא חלפו מי יום מטבילתה.

פתיחת הקבר ע"י רופא:
נודע ביהודה: אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.
בינת אדם: אין זה פתיחת הקבר עד שתפתח בטבע.⁴¹³

• אישה שילדה צורות שונות (ג', ז'-ח')

○ **מפלת דגים, חגבים וכדומה:**
איתא בגמרא (כא.) המפלת כמין דגים חגבים שקצים ורמשים, אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה. ובגמרא נאמר (כב:) שדין זה תלוי במחלוקת משום שרבי יהודה סובר שא"א לפתיחת הקבר בלא דם.
↓
רמב"ם: הלכה כת"ק.
שאר ראשונים: הלכה כר' יהודה.⁴¹⁴
---להלכה---
הב"י כתב כשאר הראשונים שא"א לפתיחת הקבר בלא דם ולכן אף היולדת דגים וכו' טמאה מחמת נידה וצריכה ז' נקיים. אך אינה צריכה לשבת ז' לזכר וי"ד לנקיבה כטומאת לידה משום שאין זה ולד.
ובשו"ע כתב שהאידינא שאין אנו בקיאים חוששת אף משום ולד.

○ **מפלת בהמה, חיה ועוף:**
עוד איתא בגמרא (שם) המפלת מין בהמה חיה ועוף, בין טמאין בין טהורין- אם זכר תשב לזכר, ואם נקבה תשב לנקבה. ואם אין ידוע, תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד.
ובגמרא (כג:) אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן, מצח והגבינים והענינים והלסתות וגבות הזקן, עד שיהיו כולם כאחד. רבא אמר חסא, מצח והגבן והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהיו כולם כאחת.
↓
רשב"א: הלכה כרבא.⁴¹⁵
רמב"ם: הלכה כר' ירמיה.⁴¹⁶

○ **מפלת נחש:**
איתא בגמרא (כד:) המפלת דמות נחש, הורה חנינא בן אחיו של רבי יהושע: אמו טמאה לידה. הלך ר' יוסף וספר דברים לפני ר"ג. שלח לו רבי יהושע, הנהג בן אחיך ובא. בהליכתן יצתה כלת ר' חנינא לקראתו אמרה לו: רבי המפלת כמין נחש מהו? אמר לה: אמו טהורה. אמרה לו: והלא משמך אמרה לי חמותי אמו טמאה, ואמר לה מאיזה טעם הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם. מתוך דבריה נזכר רבי יהושע שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא.
↓
רמב"ם: טמאה לידה מפני שגלגל עינו עגול כשל אדם.⁴¹⁷
ראב"ד: אינה טמאה לידה דבעינן צורת פנים כולה ודלא כר' חנינא.

מפלת חתיכה לבנה/ שאר מראות:
איתא בגמרא (כא:) המפלת חתיכה: רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם אמו טמאה לידה. אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה.
↓
רשב"א: יש להחמיר אף בשאר מראות כיוון שאין אנו בקיאים.
מ"מ: חומרא יתירה זו אין לה שום עיקר.⁴¹⁸
---להלכה---
הפתי"ש הביא מחלוקת האם בחתיכה בלא עצם יש לחשוש משום לידה או לא.

⁴¹² שהרי אם תשער מי יום מיום טבילתה על הכתם אינה טמאה לידה ואם תשער מיום טבילתה שהיה לפני כן טמאה לידה.
⁴¹³ **וכ"כ החתם סופר**. ומה שאמרו אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם הוא רק כשיצא דבר גוש שאינו דק אבל משקה או דבר דק וודאי שאינה טמאה. (שו"ת תשובה מאהבה)
⁴¹⁴ **רבנו ירוחם כתב** כר' יהודה שא"א לפתיחת הקבר בלא דם אך בסיום דבריו כתב שאם ראתה דם טמאה מחמת נידה והקשה הב"י סתירה בדבריו שלר' יהודה אף אם לא ראתה דם טמאה.
⁴¹⁵ **הרשב"א כתב** כרבא אך חיסר את דין הגבין.
⁴¹⁶ **הרמב"ם הדגיש** שרק האברים המובאים בגמרא הם אלו שמחשיבים אותו לולד אבל לא סגי בשאר הגוף או בשאר אברים כשל אדם להחשיבו לולד.
⁴¹⁷ **הב"י כתב** שצ"ל בדעת הרמב"ם שאף שבחיה ועוף צריך צורת פנים שלימה בנחש סגי בגלגל עינו כיוון שהוא דומה לחלוטין לעין של אדם. (ובאמת **המ"מ נשאר בצ"ע** על הרמב"ם האם דעתו כר"מ משום שלחכמים הנ"ל אין אמו טמאה לידה כיוון שאין הוא מצורת אדם).
⁴¹⁸ **הב"י ביאר** שהרמב"ם התכוון בסתמא אבל אם אין בקיאים אף כאן טמאה בכל מראה ולא רק בחתיכה לבנה.

○ **מפלת יד או רגל חתוכה:**

ראב"ד: דין חיתוך אצבעות הוא רק לעניין קרבן אבל לגבי טומאת לידה בכל גווני טמאה.
רשב"א: דווקא בחיתוך אצבעות טמאה לידה שאל"כ מוכח שהגיע מגוף אטום.
רמב"ם: דווקא בחיתוך אצבעות טמאה לידה שחזקתו מולד שלם ומצטרף לרוב אברים אבל באינו חתוך אינה טמאה.

○ **מפלת ולד שהושט שלו אטום/ נקוב:**

איתא בגמרא (כג:) אמר רבא, ושטו נקוב אמו טמאה. ושטו אטום אמו טהורה.
וביאר הרשב"א בנקוב טמאה א. שייתכן שניקב רק לאחר מכן ולכן היה ראוי לבריית נשמה. ב. ייתכן שניקב מתחילה אלא שהיה ראוי לחיות מעט פחות מ"ב חודש.
וכתב הב"י שלהלכה אין אנו בקיאים ובכולן טמאה לידה ולכן כתב הטור לטמא אף בושטו אטום.

○ **מפלת ולד עם עין אחת או ירך אחד מן הצד:**

רמב"ם: דווקא מן הצד טמאה שהרי הוא כחצי אדם אבל באמצע טהורה שזו בריה אחרת.
רשב"א: בכל גוונא טמאה מספק מכיוון שיש גרסה בגמרא שדווקא באמצע טמאה לידה.

○ **מפלת שפיר:**

איתא בגמרא (כה.) א"ל רב חנינא בר שלמיא לרב, הא רבי, הא ר' ישמעאל בר' יוסי, והא רבי אושעיא, והא רבי יהושע בן לוי, מר כמאן ס"ל? א"ל אני אומר אחד זה ואחד זה אינה חוששת. ושמואל אמר אחד זה ואחד זה חוששת.

רמב"ם: הלכה כרב ובשפיר טהורה.

רשב"א: הלכה כשמואל ובשפיר טמאה.

○ **מפלת שליא:**

רמב"ם: טמאה רק בשליא בגודל טפח הדומה לקורקבן של תרנגולים.

רשב"א: טמאה בכל גוונא מספק.

להלכה, מה הדין בזמן הזה במפלת צורות שונות?

רמב"ם: כל שאמרנו שילדת טהורה הרי טהורה בזמן הזה.⁴¹⁹

שאר ראשונים: אין אנו בקיאים בצורת הולד ובכולן חוששים שמא היא נקיבה וטמאה י"ד מספק.⁴²⁰

---להלכה---

השו"ע כתב המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעו ויש בה עצם,⁴²¹ עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות חוששת לולד.
והפ"ש הביא שאישה שילדה זכר בשינויים גדולים כדמות אדם וחיה אסור להמית אותו או לסבב לו מיתה.

מפלת חיה ועוף עם שליא:

כתב השו"ע (ס"ז) המפלת דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר. ואם אינה קשורה בה, חוששת לולד אחר ואף על פי שהולד הנדמה זכר חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא.
והש"ך כתב שבזמננו שאיננו בקיאים להבדיל בין זכר לנקיבה גם אם השליא קשורה בה והולד נדמה לזכר חוששת לנקיבה.

מפלת טומטום או אנדרוגיניוס:

כתב השו"ע (ס"ח) הילולת טומטום או אנדרוגיניוס נותנין לה ימי טומאה של נקבה.

● **תליית השליה בולד (ד'ו')**

תליית שליה בילדה ולד של קיימא:

איתא בגמרא (כז.) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג ימים. אמר ליה רב יוסף עד כ"ד אמרת לך.

הרמב"ם כתב 'אפילו לאחר כ"ג יום', **וביאר הב"י** שכוונתו כ"ד יום וכדברי רב יוסף ש"כ יום לא כולל את יום יציאת השליה ולכן הוא סה"כ כ"ד יום **וכן ביאר הש"ך** בדברי השו"ע.

תליית שליה בהפילה נפל:

⁴¹⁹ **הב"י ביאר** שוודאי הרמב"ם אמר את דבריו רק למי שבקי ויודע להבחין שכך הרמב"ם החזיק את עצמו או שהכיר בזמנו חכמים שידעו להבחין או שהעתיק בסתם את לשון התלמוד אבל אם אין ידוע בוודאי שצריך להחמיר מספק אף לרמב"ם.

⁴²⁰ **הראב"ד כתב** שבגוף אטום אנו כן בקיאים ואינה טמאה לידה אלא רק משום נידה.

⁴²¹ **הפ"ש הביא** מחלוקת אם יש להחמיר אף אם אין בה עצם או לא.

איתא בגמרא (כו:) שמואל ותלמידי דרב ורב יהודה הוו יתבי. חליף ואזיל רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לאפייהו באלי ואתי. אמר אתי לן גברא דרמינן ליה בגילא דחטטא ומרמי ומדחי. אדהכי אתא, אמר ליה שמואל מאי אמר רב בשליא? א"ל הכי אמר רב: אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא. שיילינהו שמואל לכל תלמידי דרב ואמרי ליה הכי הדר חזייה לרב יהודה בישות.

רש"י: הלכה כרב יהודה וכרב יוסף ולכן תולים השליה בנפל תוך ג' ימים אם כיוצא בו הולד יכול לחיות אך אם אינו יכול לחיות אף תוך ג' ימים אין תולים בו.⁴²²

רשב"א: הלכה כרב יוסף ודלא כרב יהודה ולכן אין תולים השליה בהפילה נפל.^{423 424}

---להלכה---

השו"ע פסק כהבנת הרשב"א שאם הפילה נפל תחילה אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

יצאה השליה לפני הולד:

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' כו.) יצאה השליא תחילה אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.⁴²⁵

יצאה חצי שלייה:

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' בב"ק יא.) יצאה מקצת שלייה ביום א' ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום א' אבל אינה מונה אלא מיום ב'.⁴²⁶

• הפילה ולא הוחזקה כמעוברת (ט')

איתא במשנה (כט.) המפלת ואין ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה. ואיתא בגמרא (שם) א"ר יהושע בן לוי: עברה נהר והפילה, מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא ילדן. ובגמרא העמידו את המשנה בשלא הוחזקה מעוברת ולכן חוששת גם לנידה ור' יהושע בן לוי בהחזקה מעוברת ולכן חוששת לולד. **וכתב הב"י** שבזה"י שאין אנו בקיאים חוששים בכל גוונא.

כתב השו"ע, הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה.

• ולד שיצא מחותך או מהופך (י-י"א)

איתא במשנה (כח.) יצא מחותך או מסורס (מהופך), משיצא רובו הרי הוא כילוד. יצא כדרכו, עד שיצא רוב ראשו. ואיזהו רוב ראשו? משיצא פדחתו. ואיתא בגמרא (כט.) א"ר אלעזר אפילו הראש עמהן. ור' יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהן, אבל הראש עמהן הראש פוטר.

לר' יוחנן ממתי טמאה לידה ביצא ראשו?

רשב"א: בין במחותך ובין ביצא כדרכו סגי ברוב ראשו (שהוא פדחתו).
רמב"ם: יצא כדרכו - צריך (רוב)⁴²⁷ פדחתו.

⁴²² **הב"י ביאר** שרש"י למד שאין מחלוקת בין רב יהודה לרב יוסף אלא שרב יהודה לא ביאר שכל מה שתולים בנפל תוך ג' ימים הוא רק בראוי היה לחיות אבל אם אינו ראוי לחיות אין תולים בו כלל. וכך הם גם דברי רב יוסף שרק 'בן קיימא' שראוי היה לחיות תולים בו תוך ג' ימים. **ורש"י הוכרח לפרש כן** דאם נבאר שרב יהודה דיבר על נפל ורב יוסף על ולד חי מדוע כעס שמואל על רב יהודה אפשר לומר א. שרב יהודה לא שמע כלל את דברי רב שהוא דווקא בולד חי ב. רב יהודה שמע זאת רק שלא סובר כן, לכן מוכרח שרב יהודה שמע זאת ולא דקדק בדבריו לפרש שמה שתולים בנפל תוך ג' ימים הוא רק בראוי לחיות ולכן כעס עליו שהרי 'שיילינהו לכולהו תלמידי דרב' משמע גם את רב יהודה עצמו וא"כ מדוע לא אמר לו את המימרא השניה שהיא ביאור וסייג למימרא הראשונה.

⁴²³ **הב"י ביאר** שהרשב"א למד שרב יהודה חולק על רב יוסף וכל אחד אומר מימרא אחרת בדעת רב ובאמת שמואל שאל את כל תלמידי דרב ללא רב יהודה. ומה שכעס על רב יהודה הוא א. לא מצינו שרב חזר בו מדין זה. ב. אם רב יהודה נעדר מבית המדרש באותו יום ולכן לא ידע זאת היה לו לברר האם רב חזר בו. ג. לאחר שכולם אמרו כרב יוסף שמואל גילה שרב יוסף דקדק בדברי רב הרבה יותר מרב יהודה ולכן כעס שבגללו זלזל בשאר תלמידי דרב.

⁴²⁴ **וכ"כ הרמב"ם** שרק בולד בן קיימא תולים את השליה ואומרים שהולד קרע את השליה ויצא אבל בנפל אי אפשר לומר כן.

⁴²⁵ **בב"י ביאר** שכל מה שתולים בולד הוא משום שאומרים שהולד קרע את השליה ויצא, אבל אם השליה יצאה קודם א"א לומר כן ולכן חוששים שמא היה כאן ולד נוסף שהוא נקיבה.

⁴²⁶ **רש"י ביאר** שהגמ' חוששת לשני הימים משום שיתכן שביום הראשון יצא רוב ולד מחוי בתוך השליה ולכן אף אם הייתה זו לידה יבשה בלא דם ייתכן שהיא כבר טמאה מחמת לידה ומצד שני ייתכן שרוב הולד יצא ביום השני וא"כ צריכה לחשוש לספוג לנקיבה החל מהיום השני.

⁴²⁷ **הב"י דן** מהיכן למד הרמב"ם שמספיק רוב פדחתו והלא מהמשנה משמע שצריך כל פדחתו. **ותירץ** שאינו נקרא ראש אלא הגולגולת לבד ללא מקום העיניים, הפה והלחיים ולכן לא ייתכן שהכוונה לכל הפדחת שא"כ הוא כל ראשו לכן חייב להיות שהמילה רוב הולכת גם על פדחת שלא צריך כולו. והקשה הב"י על דברי הטור שכתב רוב פדחתו כרמב"ם אך במחותך כתב רוב

מחותך - צריך שיצא כל ראשו כאחד.⁴²⁸

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם וכתב: נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר: בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר אינה טמאה לידה עד שיצא רובו.⁴²⁹ ואם יצא ראשו כולו כאחד: הרי זה כרובו.

ואם לא נתחתך ויצא כדרכו: משתצא פדחתו הרי זה כילוד אף על פי שנחתך אח"כ.
והוסיף השו"ע (ע"פ הגמ' מב:) ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור:

הוציא העובר איבר אחד:

איתא בגמרא (כח.) אמר רב הונא הוציא עובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה שנאמר "ויהי בלדתה ויתן יד".

רשב"א: דווקא יד וכדאיתא בגמרא.

רמב"ן: כל איבר שהוציא טמאה לידה.

---להלכה---

בב"י נראה שהחמיר כרמב"ן.

ובשו"ע כתב הוציא העובר את ידו והחזירה אימו טמאה לידה.

יושבת על המשבר ופסקו הצירים האם טמאה?

מהרי"ט: כן שמשעה שיושבת על המשבר נחשב לפתיחת הקבר וא"א בלא דם.

חת"ס: לא ואף המנהג שהעידו נשי פולין הוא בסתם אבל אם בדקה המיילדת ומצאה הפתח סגור אין בכך מנהג.

• שמעו קול הולד (י"ב)

איתא בגמרא (מב:) וכי ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה מהו לממהל בשבתא? אמר ליה שפיר דמי. בתר דנפק אמר רבא ס"ד דההוא גברא לא ידע דשרי לממהל בשבתא? אזל בתריה, אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה שמעית ולד דצוץ אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא. אמר ליה האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת.

עפ"י כתב השו"ע היתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור. **והפתי"ש הביא** מקרה באישה מעוברת ישנה ששמע הבעל קול בכי, הדין הוא שטמאה כבר י"ד יום ולא אומרים שאם היה מוציא ראשו הייתה מתעוררת כיוון שרוב וולדות אינם בוכים קודם יציאתם מידי ספיקא לא נפקא ולא אמרינן ס"ס בכה"ג.

• היולדת תאומים (י"ג)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו כגון, האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון.
ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה.⁴³⁰

• ניתוח קיסרי (י"ד)

איתא במשנה (מ.) יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ... ר"ש אומר הרי זה כילוד. ובגמרא שם אמר קרא (ויקרא יב, ב) אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד במקום שהיא מזרעת. ובגמרא (מא:) רבי יוחנן אמר שלדברי הכל אם יצא דם רק דרך הדופן היא טהורה שנאמר (ויקרא כ, יח) "את מקורה הערה" מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה.

עפ"י כתב השו"ע, יוצא דופן אם לא יצא דם אלא דרך דופן אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה.⁴³¹

ראשו כרשב"א **ובבדק הבית כתב** שמצא שמחקו את המילה רוב בדברי הרמב"ם ולכן גם השו"ע כתב פדחתו בסתם. **אבל הש"ך כתב** שצריך רוב פדחתו דווקא ולא כולו וכתירוצו הב"י.

⁴²⁸ **הב"י דן** מדוע הרב המגיד והרמב"ם כתבו שצריך את כל הראש ולא סגי ברוב? ותיירץ שכתבו כן כדי למעט המחלוקת בין ר' אלעזר לר' יוחנן שאין הבדל גדול בין רוב הגוף לכל הראש שהוא כמו רוב הגוף.

⁴²⁹ **וביאר הש"ך** שכל זה מדאורייתא אבל מדרבנן כבר משיצא איבר אחד טמאה לידה וכבסעיף י"א. ובכה"ג מדאורייתא טמאה כנידה שא"א לפתיחת הקבר בלא דם.

⁴³⁰ **הרשב"א הוסיף** שימי טהרה מתחילים למנות לחומרא משעת יציאת הולד השני. ואם ילדה נקיבה לפני השקיעה וזכר לאחר השקיעה סופרת את ימי טהרתה לנקיבה שבכללם ימי טהרה לזכר. ואם ילדה נקיבה לפני השקיעה ונפל לאחר השקיעה סופרת את ימי טהרתה מהנקיבה ולא מהנפל אף שייתכן שהיה נקיבה ואז יכולה לספור יום נוסף, כיוון שייתכן שהיה זכר. וכן אם ילדה זכר לפני השקיעה ונפל לאחר השקיעה סופרת ימי טומאה מהנפל שמה היה נקיבה ואת ימי טהרתה סופרת מהזכר שמה הנפל היה זכר גם כן.

⁴³¹ וכיום כתבו האחרונים שכל דם שאישה רואה בניתוח קיסרי הוא מהנרתיק ולכן תמיד טמאה.

סימן קצ"ה- דיני הרחקות

- חיוב פרישה מאשתו נידה בימי נידותה ובימי ליבונה (א', י"ד)

כתב השו"ע (ע"פ הראשונים), חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. ולא ישחוק עמה ולא יקל ראש עמה (אפילו בדברים -רמ"א ע"פ הבי"י) שמא ירגיל לעבירה. אבל מותר להתייחד עמה דכיוון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה.

האם יש לחלק בין ימי ליבונה לימי נידותה?

רוב הראשונים: לא ובכל גוונא יש להרחיק.

ר"ת ורש"י: כן ויש להקל בימי ליבונה.^{432 433}

ראב"י: כן מותר לאכול עמה בקערה אחת אחר ימי ליבונה כדי שתתרחק לטבול.⁴³⁴

---להלכה---

השו"ע פסק (סי"ד) כרוב הראשונים שכל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נידותה, בין בימי ליבונה שהם כל ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם.

והרמ"א הביא (סי"ד) י"א שאין להחמיר בימי ליבונה וכתב שכן נוהגין להקל בזה ויש להחמיר.⁴³⁵ **וכאן בס"א כתב**

הרמ"א (ע"פ הבי"י), אפילו אם שהתה זמן ארוך ולא טבלה תמיד היא בנדתה עד שתטבול. **וביאר הש"ך** שאף בימי ליבונה יש לה את כל דיני נידה.

והט"ז הביא (סי"ד) בשם הראב"י שיש להחמיר יותר בימי ליבונה כדי שהעם לא יטעו להקל יותר כיוון שיראו שאינה טמאה כל כך.

הרחקת מבשמים שלה:

כתב הפת"ש, שאסור להריח מבשמים שלה וסימן לדבר 'סוגה בשושנים' אפילו בשושנים צריך סייג. ואף אם הסירה אותם מעליה אסור להריח בהם.

- איסור נגיעה והושטה מיד ליד (ב')

נגיעה/ הושטה:

רש"י ורשב"א: אסור להושיט מידו לידה שום דבר.

רמב"ם (ע"פ חמ"מ): אסור לגעת בה אך אין איסור להושיט מידו לידה אלא במזיגת הכוס בלבד שהוא דבר חיבה.⁴³⁶

---להלכה---

השו"ע פסק כרש"י שלא יגע בה אפילו באצבע קטנה ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה שמא יגע בבשרה. **והוסיף הש"ך** (ע"פ רבנו ירוחם), אפילו בדבר שהוא ארוך.

וכתב הפת"ש, שיש להתיר להושיט תינוק משום שהוא מעצמו יוצא אל אביו אבל אם הוא קטן/ חולה/ כפות אסור.

ועוד כתב שמותר לגעת בבגדיה כשאננם עליה.

זריקה:

כתב הרמ"א, וכן על ידי זריקה מידו לידה או להיפך אסור.

וכתב הפת"ש, שיש להקל כשלא זורק לנוכח אשתו אלא כלפי מעלה אבל יש שהחמירו אף בכה"ג.

הטבלת אשתו כשהיא נידה:

כתב הפת"ש שיש להתיר אם גרים בין הגויים ואין אישה שתטביל אותה ואין לאסור לראותה ולדוחפה למים כיוון שתהיה מותרת לו בעוד זמן קצר ואין לחוש שיעבור איסור.

הדלקת סיגריה מנר שבידה:

כתב הפת"ש, שיש לאסור ואף להתחמם מנר שבידה לפי שההבל מחבר.

⁴³² **כך הם פירשו** את דברי הגמ' 'שמואל מחלפא דביתהו בידא דשמאלא' שמיירי בימי ליבונה.
⁴³³ **הראשונים ביארו** שמ"ש בגמ' בשבת סד: שאלוהו שאל את אשתו תלמיד בימי ליבונך מהו אצלך? אינו משום שיש לחלק בדבר אלא שאלוהו ידע שכך היה המעשה שהיה מיקל בימי ליבונה ולכן שאל כן. **אבל ר"ת פירש** שבזמנם היו טובלים לאחר ז' ימי נידה ולאחר ז' נקיים ולכן הקל יותר בימי ליבונה כיוון שמדאורייתא עלתה לה כבר טבילה אבל בזמננו שלא נוהגים לטבול ב' טבילות אין לחלק.

⁴³⁴ **הדרכ"מ כתב** שעל זה סמכו להקל בימי ליבונה ולא רק ביום זה. **אבל הש"ך הביא** שהראב"י כתב שיכול לאכול עמה דווקא בכלות הז' נקיים ששוב ליכא הרגל עבירה אלא הרגל מצווה כיוון שמצי למיטב לא שביק היתרא ואכיל איסורא. וכ"כ בדברי ראב"י.

⁴³⁵ **וכפי שכתב הדרכ"מ** שראב"י התיר רק ביום זה.

⁴³⁶ **ובסמ"ג כתב** שאסור הושטה בכל דבר של חיבה ולכן גם שמן לסוך יש לאסור. **ובספר התרומה כתב** שהחמיר תבוא עליו ברכה. (הובאו לקמן בב"י סי"י)

הפרחת נוצה מבגד שעליו:
הביא הפת"ש, שנחלקו בכך הפוסקים האם יש להתיר או לא.

• אכילה על שולחן אחד (ג'1)

איתא בגמרא (שבת יא.) תנן לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה.

↓
רמב"ם: יש לאסור דווקא בקערה אחת אבל בשתי קערות מותרים לאכול אף על שולחן אחד.⁴³⁷
ראב"ד: יש לאסור אף בשתי קערות על שולחן אחד.

↓
כיצד עושים היכר באוכלים על שולחן אחד?

ר"ן: פרישת מפה נפרדת לאחד מהם.
רבנו ירוחם: שתשנה את מקום ישיבתה.
הגה"מ: שישמו ביניהם לחם/קנקן.
הגהות אשר"י: אם רגילים לאכול בקערה אחת בימי טהרתה השינוי הוא שאוכלים כל אחד בקערה נפרדת.
---להלכה---

השו"ע פסק כראב"ד שלא יאכל עמה על שולחן אחד. **והביא** את דברי הר"ן וההגה"מ- אלא אם כן יש שום שינוי⁴³⁸ שיהא שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה לחם או קנקן,⁴³⁹ או שיאכל כל אחד במפה שלו.⁴⁴⁰
והרמ"א הביא את דברי ההגהות אשר"י וכתב שכן נוהגין.⁴⁴¹
והב"ח כתב שבקערה אחת יש לאסור אף שכל אחד פוסק מלאכול בשעה שהשני לוקח מהקערה ואף שלא נוגעין זה בזה. **והוסיף הט"ז** שאם יש קערה מרכזית שכל אחד נוטל ממנה ומניח בצלחת שלו בוודאי שיש להתיר. **ובתשובת משאת בנימין** כתב שאם בני הבית אוכלים עמהם בקערה אחת יש להתיר אך יש מחמירים אף בכה"ג. **והפת"ש הכריע** להתיר לאכול על שולחן אחד בלא היכר אם יש בני בית נוספים עמם אבל לאכול בקערה אחת אף בכה"ג יש לאסור.

• אכילה/ שתיה משייריה (ג'2, ד')

שיירי משקה:

האם מותר לשתות משיירי משקה שלה?
סמ"ק: כן מאחר שרגילים לשתות זה אחר זה.
רא"ם: לא כדמשמע מהסיפור בתנא דבי אליהו.
---להלכה---
השו"ע פסק כרא"ם לאסור.

באיזה מקרה ניתן יהיה להתיר לשתות משיירי משקה שלה?

ראב"י"ח: כששותה שלא בפניה שהלכה לה.⁴⁴²
הגה"מ א': אם הורק מכלי אחד לכלי שני אף אם החזירו לכלי הראשון.
הגה"מ ב': אם הוא לא יודע שהיא שתתה מכוס זה לא צריכה לומר לו.
סמ"ק: שישתה אדם אחר ביניהם.
---להלכה---
הרמ"א הביא את כל ההיתרים.

שתתה את הכוס כולה האם צריך להדיחה לפני ששותה ממנה?

ב"י: כן ומנהג כשר הוא.
דרכ"מ: לא נוהגים להדיח.

שתתה חצי כוס ומילאוהו:

כתב הש"ך שאם שתתה חצי כוס ומילאוהו אסור לשתות ממנו.

שיירי משקה שלו:

כתב הרמ"א (ע"פ ההגה"מ) שהיא מותרת לשתות מכוס ששתה הוא.

⁴³⁷ **ובדרכ"מ כתב** שכן נוהגים במדינות אלו.

⁴³⁸ **בטור נראה** שאם אוכלים בשולחן אחד לבדם הוא דרך חיבה ולא יעזור היכר ורק כאשר יש אנשים עמהם מהני היכר אבל השו"ע כתב בסתם שמהני היכר בכל גוונא אף שאוכלים לבדם. (ע"פ הסדרי הטהרה סק"ז)

⁴³⁹ **הט"ז הדגיש** שאסור שיאכלו מאותו לחם או ישתו מאותו קנקן דומיא דהרחקות בבשר וחלב.

⁴⁴⁰ **רבנו יונה הוסיף** שניתן להתיר אם מגלה מעט את המפה מעל השולחן ותתן קערה שלה עליו.

⁴⁴¹ **הש"ך הביא** בשם הב"ח שכל ההיתר הזה נאמר כשבני הבית אוכלים עמהם על אותו שולחן ולכן נחשב היכר במה שלא אוכלים בקערה אחת כהרגלם. אולם אם בני הבית אוכלים על שולחן נפרד לא יעזור היכר זה אפילו אם רגילים לאכול בימי טהרתה בקערה אחת. ומשמע שאף אם אין בני הבית עמהם בבית כלל עדיין יש לאסור **והש"ך** שאין דבריו מוכרחים.

⁴⁴² **הפת"ש הביא** שאם פירסה נידה באמצע ששותה מותר לגמור וה"ה באכילה.

וביאר הט"ז דהיא לא מרגלא ליה לעבירה.

שיירי מאכל :

האם מותר לאכול משיירי מאכל שלה?

בדה"ב : מותר.

קונטרס : אסור.

---להלכה---

השו"ע השמיט דין זה ומשמע שהתיר כדבריו בבדה"ב.

אבל הרמ"א הביא (ס"ג) את דברי הקונטרס בשם יש אומרים שאסור לאכול משיירי מאכלה כמו שאסור לשתות.⁴⁴³
והט"ז הקשה שא"כ מדוע לא נאסור תיקון מאכל לפניו כמו מזיגת הכוס ותירץ שאין בזה קירוב אלא מעשה עבדות וטורח בניגוד למזיגת הכוס.

עישון שיירי סגריה שלה:

כתב הפת"ש, שאין בכך איסור דלא דמי לאכילה.

• ישיבה/שכיבה על מיטתה (ה'ו')

מיטה שלו :

הראב"ד כתב שאסור לשכב על מיטתה ק"ו מכך שאסורה להציע מיטתו בפניו.

והוסיף הטור א. אסור לשכב אפילו שלא בפניה.

ב. אסור אפילו לשבת שיש בכך הרהור.

---להלכה---

השו"ע פסק כטור שאסור לישב במיטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה. **וכ"כ הט"ז.**

אבל הב"ח כתב שדווקא לישן כשפושט בגדיו אבל ישיבה בעלמא מותר אפילו בפניה.⁴⁴⁴

והפת"ש הוסיף שאף על כרים המיוחדים לה אסור.

ועוד כתב שאם היא אינה בעיר כלל מותר.

מיטה שלו :

כתב הט"ז שאסור לה לישן אבל ישיבה בעלמא מותר דהיא לא מרגלא ליה.

וכתב הפת"ש שה"ה שאסור לה לישן על כרים המיוחדים לו.

ועוד כתב שמותרת היא לשבת על מיטתו שלא בפניו.

ישיבה על ספסל אחד:

רש"י : אסור.

תרה"ד : יש לאסור רק כשהספסל מתננד.

---להלכה---

הב"י כתב שחומרא זו היא מנהג האשכנזים ולא נהגו בה הספרדים.

והרמ"א פסק כתרה"ד והוסיף ע"פ האגודה שיש להתיר אם ישב אדם אחר ביניהם או תיבה או דבר אחר.

נסיעה בעגלה/במכונית:

כתב הרמ"א (ע"פ התרה"ד) שלא ילך עם אשתו בעגלה אחת או ספינה אחת אם הולך רק דרך טיול כגון לגינות ולפרדסים וכיוצא בזה אבל אם הולך מעיר לעיר לצרכיו מותר אע"פ שהוא ואשתו הם לבדן ובלבד שישבו בדרך שלא יגעו זה בזה.⁴⁴⁵

הפרדת המיטות:

מרדכי : אם רגלי המיטות נוגעים זה בזה צריך לשים הפסק בינתיים.

רבנו ירוחם : אם המיטה רחבה וכל אחד ישן על מצעים נפרדים ואינם נוגעים זה בזה מותר.

---להלכה---

כתב השו"ע (ע"פ הגמ') לא יישן עמה במיטה אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה.

והוסיף הרמ"א שאפילו יש לכל אחד מצע בפני עצמו ואפילו שוכבים בשתי מיטות והמיטות נוגעות זו בזו אסור.⁴⁴⁶

וכתב הש"ך שבמיטה של עץ או בנין מותר אם הוא במיטתו והיא במיטתה.

והפת"ש הביא שאם לא שוכבים פנים כנגד פנים יש להתיר אך העולם נוהגים לאסור ולהתיר רק בהפרש מעט בין המיטות. **ועוד כתב** שיש מתירים אם המיטות מחוברות בכותל. והביא שיש מקום להתיר במיטות שעשויות כתיבה המוקפות נסרים למעלה כיוון שלא נראה כמיטה אחת.

⁴⁴³ **הש"ך הקשה** של הרמ"א שאין זה י"א בלבד משום שכך משמע מהראשונים ואדרבה שתיה נלמדת מאכילה.

⁴⁴⁴ **הט"ז הקשה** על דברי הב"ח שגם בישיבה שייד הרהור כמו שמצינו בספסל ארוך וכ"ש במיטה שלה. **אבל הנקה"כ כתב** שאין להשוות ביניהם משום שישבה על ספסל הוא מדין נגיעה כיוון שמתננד ועוד שכיוון שיושבים על אותו ספסל בו זמנית נחשב כישן עמה במיטה משא"כ הכא.

⁴⁴⁵ **הדרכ"מ כתב** שאין להתיר אלא כשאינם נוגעים זה בזה אלא א' יושב לפנים ואחד יושב לאחור אבל לטיול אסור אף בכה"ג.

⁴⁴⁶ **וכ"כ בב"י דלא כרבנו ירוחם.**

וכתב להחמיר בכלילה אף שכל אחד על מצעים שלו אלא"כ יש סדין מפריד.

שמיעת קול זמר אשתו:
הפת"ש דן בדבר ונשאר בצ"ע.

• הסתכלות באשתו נידה (ז')

כתב השו"ע (ע"פ הגמ'), לא יסתכל אפילו בעקיבה ולא במקומות המכוסים שבה.
וכתב הט"ז שהעונש על זה בגמ' דהווי' ליה בנים שאינם מהוגנים.
והוסיף הרמ"א (ע"פ הרמב"ם), אבל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אע"פ שנהנה בראייתה.
וביאר הש"ך שכיוון שהיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא לידי מכשול.

שכיבה על סדיני בעלה/ איש אחר:
כתב הט"ז שאסור לשכב על סדיני איש אחר שמא תתעבר משכ"ז שלו אבל לשכב על סדיני בעלה כשהיא נידה אין לחוש שאף אם תתעבר אינו נקרא בן הנידה כיוון שאין כאן ביאה של איסור.

• ייחוד בגדים/ התקשטות בימי נידותה (ח'-ט')

כתב השו"ע (ע"פ רש"י), ראוי לה שתייחד לה בגדים לימי נידותה כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נידה.
ועוד כתב (ס"ט) ובקושי התירו לה להתקשט בימי נידותה אלא כדי שלא תתגנה על בעלה.

• איסור מזיגת הכוס (י', י"ג)

איסור מזיגת כוס של יין:
איתא בגמרא (כתובות סא.) אמר רב הונא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נידה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס וכו'. והגמ' מביאה דוגמאות לשינויים שהאמוראים עשו במזיגת הכוס בימי נידות.

מהו האיסור למזוג את הכוס?

סמ"ג: אסור להושיט מיד ליד.

רא"ש: אסור אפילו להניח לפניו.

האם ניתן למזוג את הכוס לפניו דרך שינוי?

רא"ש: כן ורק להושיט מידה לידו אסור.⁴⁴⁷

רמב"ם (ע"פ הבנת הב"י): לא שרק לת"ח התירו שנוזהרים מלחטוא.

האם יש להתיר הושטה בלבד?

רא"ש: אסור אף בהושטה מיד ליד בלבד.

הגה"מ: מותר שרק מזיגה והושטה יחד נאסרו.

---להלכה---

השו"ע פסק כרא"ש וניתן להתיר ע"י שינוי אחד כגון שתניחנו על השולחן ביד שמאל או שתניחנו על הכר או על הכסת אפילו ביד ימינה. (אבל הושטה מיד ליד אסור כדלעיל ס"ב)

והרמ"א הדגיש (ע"פ הב"י) שכל האיסור הוא רק בפניו אבל שלא בפניו שרי.

והב"ח כתב שאם ההושטה בפניו אף אם המזיגה שלא בפניו אסור וכ"ש אם יודע שמזגה עבורו אף שלא ראה. **אבל הש"ך כתב** שאין דבריו מוכרחים ובפרט שבדברי רא"ש מוכח שאין איסור כלל כשמוזגת שלא בפניו.

מזיגת שאר משקים:

רשב"א: מותר שכל האיסור הוא רק מזיגת מים בלבד.

תרומה: אסור אף בהושטה בלבד במאכל ובמשקה.

נתינת מאכל לפניו:

כתב הש"ך נתינת קערה מרכזית: מותר שאין בכך חיבה.

נתינת קערה אישית: לרשב"א אף בזה שרי, אבל יש לאסור כתרומה הנ"ל.

מזיגת כוס לאשתו נידה:

כתב השו"ע (ס"י ע"פ הרשב"א), כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה. ולא עוד אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר אם הוא מיוחד לה. אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושתית אינה אבתריהו לית לן בה.

והפת"ש הביא שראוי להחמיר אף בכה"ג.

⁴⁴⁷ לדעת הרא"ש סגי בשינוי או במזיגה או בהנחה שרק שניהם יחד נאסרו.

• הצעת המיטה (י"א)

כתב השו"ע, (ע"פ הגמ') ואסורה להציע מיטתו בפניו ודווקא פריסת הסדינין והמכסה שהוא דרך חיבה אבל הצעת הכרים והכסתות שיש בו טורח ואינו דרך חיבה שרי. ושלא בפניו הכל מותר אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם.

• יציקת מים (י"ב)

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א) אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם צוננים.

האם מותר להניח לפניו מים כדי שירחץ בהם?

רבנו יונה: אסור.

רשב"א: מותר.⁴⁴⁸

• עשיית מלאכות כשאחד מבני הזוג חולה (ט"ו-י"ז)

האם מותר לאישה נידה לשמש את בעלה כשהוא חולה?

רא"ש: מותרת לשמשו רק שתיזהר ביותר כשתוכל מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המיטה לפניו.⁴⁴⁹

תרה"ד: מותרת רק בשימוש בלא נגיעה כגון הושטה מיד ליד או נגיעה ע"י דבר אחר.

רבנו ירוחם: מותרת רק שאר מלאכות אבל לא לרחוץ פניו ידיו ורגליו ולא תציע לו את המיטה.⁴⁵⁰

להלכה---

השו"ע פסק כדברי הרא"ש.

והש"ך כתב שבמציגת הכוס אשכחן היתרי טובי ואף שבדרך כלל נכון להחמיר הכא בחולה שרי.

האם מותר לגבר לשמש את אשתו נידה כשהיא חולה?

תרה"ד: אף במידי דעבדות כגון להקימה ולהשכיבה אסור ליגע בה שיש לחוש להרגל עבירה שיפייסנה.

הגהות מרדכי: אותם שנוהרים שלא לגעת בנשותיהם נידות כשהן חולות, זהו חסידות של שטות.⁴⁵¹

להלכה---

השו"ע פסק כתר"ד.

אבל הרמ"א כתב כהגהות המרדכי ש"א שאם אין לה מי שישמשנה מותר בכל וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך.

והפתי"ש הביא שאפילו אם היא חולה שאין בה סכנה שרי רק לא ירחץ פניה ואם היא מסוכנת אצל רחיצה מותר

להשליך עליה מים ואם א"א בלא רחיצה ממש מותר.⁴⁵²

אם בעלה רופא האם מותר למשש לה את הדופק?

כתב השו"ע (ע"פ תרה"ד), אם בעלה רופא אסור למשש לה הדפק.

אבל הרמ"א כתב ולפי מה שכתבתי שנוהגים היתר אם צריכה אליו שמשש לה, כ"ש שמותר למשש לה הדפק אם

אין רופא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה. (ע"פ דיוק הבי"י מהרמב"ן)

לדעת הרמב"ם שנגיעה היא איסור דאורייתא מה הדין במקום חשש פיקו"נ?

בי"י ולבוש: עדיין יש לאסור כיוון שהוא אביזרא דגילוי ערוות.

שו"ך: מותר שרק בנגיעה של תאוה וחיבת ביאה יש לאסור אך אם אין סכנה יש לאסור.⁴⁵³

• כניסת נידה לבית הכנסת (י"ז)

האם מותר לנידה להיכנס לבית הכנסת?

רש"י: מותר לנידה להיכנס לבית הכנסת.

הגה"מ: אינן נכנסות לבית הכנסת ואינן עומדות בפני חברותיהן בשעה שמתפללות.

⁴⁴⁸ **כך דייק הט"ז מדבריו** שרק אם היא יוצקת מים בשעה שהוא רוחץ יש לאסור אבל להניח בפניו ורק אח"כ הוא רוחץ שרי. ובמקרה שיוצקת מים לכלי עם נקב בשעה שהוא רוחץ יש לאסור כיוון שנחשב יציקה ממש.

⁴⁴⁹ **הבי"י דייק** מדברי הרא"ש שכל זה כשאין מישוהו אחר שישמשנו אבל אם יש מישוהו אחר אין להתיר אפילו ע"י הדחק. **והקשה הב"י** הרי כל המלאכות מותר לנידה לעשות לבעלה חוץ מהרחצת פניו ידיו ורגליו, הצעת המיטה ומציגת הכוס ואם גם אלו אסורים אם יש מי שישמשנו אז מה הותר לה לעשות יותר מאשר כשאין חולה? **וכתב** שאולי הכוונה למציגת הכוס אלא שהלשון 'מותרת לשמשו' לא משמע שהכוונה לתשמיש זה לחוד. **ולכן כתב** שבאמת כשאין ברירה מותרת אף לרוחצו ולהציע המיטה וכמדויק מלשון הרא"ש 'כשתוכל'. **אלא שקשה** מדוע הטור השמיט תיבה זו. **ולכן כתב** ש"ל ששאר מלאכות הכוונה היא להושטה מיד ליד כמדויק מתרומת הדשן.

⁴⁵⁰ **הבי"י תמה** מה כוונתו 'שאר מלאכות' אם כוונתו למציגת הכוס בלבד.

⁴⁵¹ **וכן הביא בשערי דורא** שיש מתירין אפילו כשהיא חולה.

⁴⁵² **וביאר הפתי"ש** שבכל אביזריהו דערוות אמרינן ימות ואל יעבור וכגמי בסנהדרין עה. אבל הכא שהחולי לא בא מחמת העבירה שרי.

⁴⁵³ **וכתב הש"ך** שהמנהג פשוט שרופא יהודי ממשש אף בשאר נשים אפילו שיש רופא גוי.

שערי דורא: אין לה להכנס לבית הכנסת כל ימי ראייתה עד שתתלבן ואין לה להזכיר את השם.
אור זרוע: יש הנמנעות מלהיכנס לבית הכנסת ומליגע בספר כל ימי נידותה.
תרה"ד: יש להתיר לה להיכנס בימים נוראים שכולן מתאספות והוא להן עצבון רוח שיעמדו בחוץ.
אגור: מותרת להיכנס רק שלא רואות בספר תורה בשעה שהחזן מראה לעם.
רבנו ירוחם: יש הטועים לאסור לילולת להיכנס עד 40 לזכר ו80 לנקיבה וצריך למחות בידם.
---להלכה---
הב"י כתב (או"ח סימן פ"ח) נשי דידן לא נהגו להימנע כלל מלהיכנס לבית הכנסת.
אבל הדרכ"מ כתב שהמנהג כדברי השערי דורא.
והפ"ש הביא שנהגו שלא להיכנס לבית החיים להתפלל.

סימן קצ"ו-דין הפסק טהרה וז' נקיים

• דין הפסק טהרה (א'-ב')

ממתי סופרת ז' נקיים?
 איתא בגמרא (לג.) דבר אחר, יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה. מתקין לה רמי בר חמא, ותספרנו ואנן נמי ניספריה דקיימא לן מקצת היום ככולו? אמר רבא אם כן שכבת זרע דסתר בזיבה היכי משכחת לה, והא מקצת היום ככולו? וכו'
וכתב הרא"ש שאף שרמי בר חמא דחה את דברי רבא במסקנת הגמ' שם, דיחויא בעלמא הוא דדחיק לאוקמי תיבותיה ולא עיקר הוא ואיהו גופיה לא ס"ל הכי.
וכ"פ השו"ע שבעת ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו. וכך משפטה: אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה.⁴⁵⁴

החל מאיזה יום מתחילת ראייתה יכולה לעשות הפסק טהרה?
 איתא בגמרא (סח.): **תנא קמא:** בשחרית החל מהיום השביעי.
ר' יהודה: מן המנחה ולמעלה החל מהיום הראשון.
חכמים: בשחרית החל מהיום השני.
רבי: בשחרית החל מהיום הראשון.

כמי נפסק להלכה ומה הדין בפסקה ביום א'?
רשב"א: הביא ב' דעות אם הלכה כרבי או כחכמים וביום הראשון אם בדקה בין השמשות מהני לכו"ע. ולעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא האישה בודקת במוך דחוק שזו הבדיקה מוציאה מידי ספק.
רמב"ם: (נ"ע"פ הב"י): הלכה כחכמים וביום הראשון מהני בדקה בין השמשות.⁴⁵⁵
רמב"ם: הלכה כחכמים וביום הראשון צריך שתבדוק ויהיו ידיה בין עיניה כל בין השמשות שחזקת היום הראשון כולו טמא.
רא"ש (נ"ע"פ הטור): הלכה כר"י שמהני בדקה רק בין השמשות תמיד.⁴⁵⁶
רא"ש (נ"ע"פ הב"י): הלכה כת"ק וקודם יום השביעי מהני רק בין השמשות.⁴⁵⁷
---להלכה---
השו"ע פסק (ס"ב) כחכמים והביא את דברי הרמב"ן שאם ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות.⁴⁵⁸
והרמ"א הוסיף ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה אע"פ שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות סגי. אבל בדיקת שחרית לא מהני כיוון שראתה רק יום אחד.⁴⁵⁹

⁴⁵⁴ **הב"י ביאר** שאע"פ שהרגישה שפסקו דמיה לעולם היא בחזקת טומאה עד שתבדוק ותמצא טהורה ולכן צריך הפסק טהרה. **והפרישה ביאר** שמ"יירי בזה"ז שמחזיקים אותה בזבה גדולה בכל גוונא ונקט ב' ימים בגלל הדין לקמן שא"א לעשות הפסק טהרה ביום הראשון.
⁴⁵⁵ **הרמב"ם לא חילק** ביום הראשון בין שחרית לבין השמשות והיה אפשר לומר בדעתו שלא מהני בדקה כלל אבל מכיוון שהרב המגיד לא כתב שהוא חולק על הרמב"ן **ביאר הב"י** שדעתו כדעת הרשב"א שביום הראשון מהני בדיקת בין השמשות ואף שלא כתב כן בפירוש, כן דרכו להעתיק לשון הגמ'.
⁴⁵⁶ **הב"י הקשה** על הטור דא"כ מדוע הרא"ש פסק כיחידאה.
⁴⁵⁷ **הב"י כתב** שאפשר לומר בדעתו שסבר כחכמים או כת"ק ויותר נראה שסבר כת"ק ולכן כתב לבדוק בין השמשות בגלל שבדרך כלל רוב הנשים פוסקות קודם יום השביעי ולכן אין נפק"מ בכך שיכולה לבדוק בשחרית מהיום השביעי. **ועוד אפשר לומר** שכיוון שברוב הימים חייבת לבדוק בין השמשות חוץ מהיום השביעי חוששים שמא תטעה להתיר בדיקת שחרית אף קודם יום השביעי ולכן סתם הרא"ש שבכל גוונא תבדוק בין השמשות.
⁴⁵⁸ **השו"ן הקשה** והלא בזמננו אף אישה שרואה כתם נוהגים שצריכה להמתין ה' ימים וא"כ דין זה של השו"ע אינו מעשי? **ותירץ** שבמקרה שראתה כתם יום אחד ניתן להקל בתוך ימי ספירתה שתועיל אפילו בדיקת שחרית כיוון שכתם אינו נחשב כמעיינה פתוח. (כ"כ המחצית השקל). **והלבושי שרד ביאר** שמ"ש הש"ך שניתן להקל אפילו בתחילה הוא דווקא לאחר ה' ימים.
⁴⁵⁹ **המצ"ן על דברי הרמ"א כתב** טור בשם הרשב"א, והרב המגיד בשם רמב"ן וב"י להרמב"ם וכ"מ בש"ס. נראה שלמד שאף לרמב"ן יהני בדיעבד בדיקת בין השמשות ביום הראשון ללא מוך דחוק.

ובפת"ש כתב שכל עוד הבדיקה הייתה קודם מנחה קטנה, לא מהני ביום הראשון.⁴⁶⁰ **החל מהיום השני** : **השו"ע פסק** כרא"ש ודעה ב' ברשב"א ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. **וכתב הרמ"א** וכן נוהגין לכתחילה כרא"ש, ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה סגי בכך כדעת הרמב"ם, הרמב"ן, הרשב"א.⁴⁶¹ **ובסיים דבריו השו"ע הביא** את דברי הרשב"א שלעולם ילמד אדם (להחמיר לכתחילה - רמ"א) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות שזו הבדיקה מוציאה מידי כל ספק.⁴⁶²

דין הפסק טהרה כשהתפללו ערבית מבעוד יום : **תרה"ד** : אינה יכולה לעשות הפסק טהרה כיוון שכבר עשו אותו לילה אף שהיא לא התפללה ערבית. **מהרי"ל** : יכולה לעשות הפסק טהרה ותתחיל למנות מיום המחרת אפילו אם קיבלו הקהל ע"ע שבת.⁴⁶³ **---להלכה---** **הרמ"א הביא** את שתי הדעות : י"א שאם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול אינה יכולה לבדוק אז ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה. וי"א דמותר אפי' עשו הקהל שבת.⁴⁶⁴ **והכריע הרמ"א** שנוהגין לכתחילה ליזהר ובדיעבד אין לחוש.⁴⁶⁵ **ועוד כתב הרמ"א** שמקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד ואין למחות בידם כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן והוא מנהג ותיקין.

מה הדין לרמ"א אם ראתה כתם לאחר ברכו בתחילת ספירתה? **ב"ח** : אע"פ שעוד היום גדול אינה יכולה לפסוק בטהרה שהרמ"א הקל בדיעבד רק בתוך ימי ספירתה. **ש"ך** : יכולה לפסוק בטהרה אחר ברכו אף בכה"ג.⁴⁶⁶

• **דין רחיצה ולבישת לבנים (ג')**

כתב השו"ע (ע"פ המרדכי), ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים. **וכתב הרמ"א** ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת בטהרה שתרחץ ולבושת לבנים. אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה די בכך, וכן נוהגין ואין לשנות. אבל בשעת הדחק כגון אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק נקי ובדוק מדם.⁴⁶⁷ **ובפת"ש הביא** שאשה שהפסיקה לספור ז' נקיים כי החזיקה עצמה בטמאה אף אם התברר שזו הייתה טעות אי אפשר לצרף ימים אלו למנין ז'. **ועוד כתב** במקרה שמכירה בטביעות עין כתמים על חלוקה שהם מימי נידתה לתלות בכך **ועוד כתב** להתיר כשלבשה סינר נקי ובדוק שאם היה הכתם על חלוקה ממנה היה צריך להימצא אף על הסינר.

• **דין בדיקות בז' נקיים (ד')**

כמה פעמים צריכה לבדוק בכל יום? **רא"ש** : פעם אחת ביום.⁴⁶⁸

⁴⁶⁰ **ובב"י הדגיש** שצריך לבדוק לפני בין השמשות כיוון שבבין השמשות ממש הוא ספק לילה אלא שעדיף לבדוק כמה שיותר סמוך לבין השמשות.
⁴⁶¹ הואיל ומעינה פתוח. **כך ביאר הש"ך** ברמ"א שמייירי החל מהיום השני שהלכה כחכמים.
⁴⁶² **הסדרי טהרה ביאר** (סק"ט) שהשו"ע הכריע בפסקה ביום א' שצריכה מוך דחוק כרמב"ן ובפסקה החל מיום ב' טוב להחמיר לכתחילה **למצווה מן המובחר** לעשות מוך דחוק. (ועי' בטה"ב ב' עמ' רפו שכתב שאף לדעת השו"ע צריכה לאו דווקא ודעתו להקל כרמ"א בדיעבד.
⁴⁶³ **וכתב האגור** שכל זה עד כ"ד שעות אבל אם היום גדול כ"כ חשבינן ליום ולילה שווים אבל בתר הכי לכו"ע אסור. **והפת"ש הביא** שיש חולקים ע"כ ואין להחמיר בכך אפילו לכתחילה. ואף הש"ך לא החמיר אלא"כ היא והקהל התפללו ערבית וקבלו שבת וגם בזה נראה להקל בדיעבד.
⁴⁶⁴ **הש"ך למד** בדעת הרמ"א שאף אם גם היא התפללה ערבית וקבלה שבת ניתן להקל וכן הביא התרה"ד בשם אחד הגדולים וכדעת המקילים. ומ"ש הרמ"א 'אפילו עשו הקהל שבת' הכוונה אפילו עשו הקהל וגם היא. **אבל אביו של הש"ך למד** שבכה"ג אין להקל אפילו בדיעבד.
⁴⁶⁵ **הט"ז כתב** בשם מהרש"ל שכיוון שנשים שלנו מתחילות למנות מיום ו' לראיתן וודאי יכולה למנות אף לאחר ערבית. **והפת"ש הביא** שהשינוי ע"כ שכל זה לעניין לבישת לבנים אבל כאן בהפסק טהרה אין הפרש שאם אחר ערבית נחשב ללילה אין יום המחרת עולה לז' נקיים.
⁴⁶⁶ **הש"ך ביאר** שמ"ש הרמ"א 'בתוך ימי ספירתה' הוא לרבותא שאף שבתחילה עשתה בדיקה דווקא לפני ברכו וא"כ היה הו"א לומר שלאחר ברכו הוא לילה עבורה ואם תראה כתם בתוך ימי ספירתה לא תוכל לעשות בדיקה לאחר ברכו, קמ"ל שאכתי יכולה. וזו כוונת הרמ"א 'ובדיעבד אין לחוש'. ואם היא רואה דם עד סמוך לערב פשיטא שיכולה לפסוק לאחר ברכו דאין לך דיעבד גדול מזה ומ"ש 'ונוהגים לכתחילה ליזהר' הוא היכא דאפשר.
⁴⁶⁷ **והאגור הביא** יש חולקים על דין זה.
⁴⁶⁸ **כך דייק הב"י** מדברי הראשונים שכתבו סתם תבדוק בכל יום.

סמ"ג: פעמיים ביום אחד בבוקר ואחד בערב.⁴⁶⁹

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הסמ"ג שבכל יום מז' ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחילה פעמים בכל יום אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות.

האם צריכה לספור בפה בכל יום?

של"ה: כן משום שכתוב 'וספרה לה'.

נודע ביהודה: לא ולא דמי לעומר.

אישא שלא בדקה כלל אך לא הרגישה שנפתח מקורה האם טמאה מן התורה?

חוות דעת: כן משום שצריך ימי ספירה ספורים ובדוקים.⁴⁷⁰

חתם סופר: לא שרק לגבי הפסק טהרה צריך בדקה ממש משום שמקורה עדיין פתוח ולא מהני מה שלא הרגישה אבל בז' נקיים אם השגיחה באחד מהימים להבחין אם נפתח מקורה ולא הרגישה אינה טמאה מדאורי.

בדקה רק בחלק מימי ז' נקיים האם מהני?

איתא במשנה (סח:) הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדקו:

רבי אליעזר: הרי הן בחזקת טהרה.

ר' יהושע: אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד.

ר' עקיבא: אין להם אלא יום ז' בלבד.

ונפסק בגמ' הלכה כר' אליעזר.

ובגמרא (שם) איבעיא להו: הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור, ושאר הימים לא בדקו: לרבי אליעזר מהו, תחלתן וסופן בעינן והכא תחלתן איכא סופן ליכא, או דילמא תחלתן אף על גב שאין סופן?

רב: תחלתן אע"פ שאין סופן. (ובהמשך הגמ' איתא שאף סופן בלא תחלתן ובלבד שתפסיק בטהרה).

רבי חנינא: תחלתן וסופן בעינן הכא תחלתן איכא סופן ליכא.

כמי נפסק להלכה?

ראב"ד: הלכה כרב וסגי בבדיקה אחת בתוך ז' נקיים.

סמ"ג: ראוי להחמיר כדברי רבי חנינא שלא יהיו יותר מה' ימים בין בדיקה לבדיקה.⁴⁷¹

לפוסקים כרב, האם מועילה בדיקה אחת באמצע ז' נקיים?

ראב"ד: כן.

רז"ה: לא.⁴⁷²

---להלכה---

השו"ע הביא את דברי הראב"ד שאם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת לא שנא בדקה ביום ראשון של השבעה או ביום השביעי או באחד מהאמצעים, מאחר שבדקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה עלו לה. אבל אם לא בדקה בכל הז', וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו. **והביא בשם י"א** את דברי הסמ"ג שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי ואין להקל.

ובפת"ש הביא שאם כבר לנתה עם בעלה יש להקל כשעשתה בוודאות בדיקה אחת ביום א' או ז' אבל אם עשתה רק באחד הימים באמצע לא מהני.

והרמ"א הוסיף (ע"פ רבנו ירוחם) והבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר.

• **לא עשתה הפסק טהרה (ה')**

כתב השו"ע בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדקה לאחר ג' או ד' ימים ומצאה טהורה הרי זה בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה ואז מונה למחרתו.

• **צורת הבדיקה (ו')**

⁴⁶⁹ **הב"י ביאר** שהם למדו זאת מדברי הגמ' 'פעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות'. **והקשו האחרונים** שגמ' זו מיירי לעניין טהרה ולא לעניין בעלה.

⁴⁷⁰ **החוות דעת הוסיף** שאי אפשר לתלות במכה כל עוד היא עדיין מוחזקת שנפתח מקורה או שהגיע שעת וסתה עד שתפסוק בטהרה ויהיה לה יום אחד מז' נקיים נקי. **אבל החת"ס חלק** על המקרה השני כיוון שמעיינה סתום ואף שחוששים לטמאה כשהגיע יום וסתה אם עברו מספר ימים שכבר לא רגילה לראות בזמן כזה מסתמא נסתם מקורה וסגי שתבחין כל בין השמשות בלא היסח הדעת שלא נפתח מקורה ויכולה להיטהר ככה"ג אף בלא בדיקת הפסק טהרה בפועל.

⁴⁷¹ **הפת"ש הביא** סתירה שבדגול מרבבה כתב שמועילה לסמ"ג בדיקת ג' וז' אם היה גם הפסק טהרה, ואילו בנודע ביהודה כתב דדוקא א' וז' בעינן אבל א' וז' לא מועיל אלא"כ עשתה ג' וט' שאין יותר מה' ימים באמצע או א' ג' וחי' שהאמצעי מחברך.

⁴⁷² **הראב"ד הביא** ראיה לדבריו מדין נידה שחכמים אומרים אפילו בדקה בשנים לנידתה ומצאה טהורה הרי היא בחזקת טהורה. והקשה ע"כ הר"ז"ה שאין ראיה מבדיקת נידה הקלה שאינה צריכה אלא הפרשה בטהרה לדין זבה החמורה שצריכה ז' נקיים. והרשב"א כתב ע"כ שאמנם אין להביא משם ראיה אך ניתן ללמוד זאת מכ"ש שמועילה בדיקה בסוף בוודאי שתועיל גם באמצע אך סיים שיש לחוש ולהחמיר ולהצריך לבדוק בתחילה או בסוף.

איתא בגמרא (יז.) ושל בית מונבז המלך היו עושין ג' דברים ומזכירין אותן לשבח ... בודקין מטותיהם במילא פרהבא ... מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל אין בודקין את המטה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך ... אמר רבא, הני שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה. איני, והא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך? לא קשיא, הא בכיתנא הא במאני דכיתנא. ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקי.

באיזה עד בודקת?

טור: בצמר נקי ורך או בצמר גפן או בבגד פשתן ישן שהוא נקי ורך וכלישנא בתרא.
רמב"ם (ע"פ הבנת הב"י ב'): בגדים של פשתן שחקים (ישנים) ולבנים וכ"ש בצמר נקי ורך.^{473 474}
הגה"מ: אם לא דקדקה שיהיו שחקים אין להקפיד, כדמוכח מבית מונבז שהוא שבח ולא חובה.
---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הטור וכהבנה ב' שכתב ברמב"ם שכל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן או בצמר גפן או בצמר לבן נקי ורך.

כיצד עושה את הבדיקה?

רא"ש: בדיקת חורין וסדקין עד מקום שהשמש דש.^{475 476}
ראב"ד: לבעלה - בדיקת בית החיצון עד מקום שהשמש דש.
לטהרות - בדיקת חורין וסדקין בבית החיצון.⁴⁷⁷
רמב"ם: הפסק טהרה - בדיקת חורין וסדקין.
ז' נקיים - בבדיקה כל דהו סגי כיוון שהיא בחזקת טהרה.
תרה"ד: בדיקת חורין וסדקין והנח להן לישראל וכו'.⁴⁷⁸
---להלכה---

השו"ע כתב כדברי הרא"ש ותכניסנו באותו מקום בעומק לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש וטראה אם יש בו שום מראה אדמומית ולא שתכניסהו מעט לקנח עצמה. **והוסיף** ואם יקשה בעיניה מאד להכניסו כל כך בעומק לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש.⁴⁷⁹ **והוסיף הרמ"א** שאם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים. **וכתב הרמ"א** כדברי התרה"ד: מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב כפי כוחה אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש סגי לה. **והפתי"ש הביא** שאם כואב לה הרבה אינה צריכה בדיקה כלל בשאר הימים חוץ מהיום הראשון והשביעי וטוב להצריכה קינוח כל דהו מבחוץ אם יכולה. **ועוד כתב** שיש להחמיר כדברי השו"ע בבדיקת הפסק טהרה כרמב"ם אבל שאר בדיקות אף של היום הראשון סגי בבדיקה קלה ובפרט שאם מכניסה מוך דחוק סגי בכך.

• דין בדיקות בנשים מוגבלות (ז'-ח)

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' עג.):
הסומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה.
החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות.
אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן. הוקבע להן וסת הרי הן כשאר כל הנשים, לא הוקבע להן חוששות משלשים יום לשלשים יום ובדקות על ידי פקחות.

⁴⁷³ **הב"י ביאר** שהרמב"ם למד שלא רק אדום ושחור התמעטו אלא כל צבע שאין מראה אדמומית ניכר בהם ולכן כתב שצריך שיהיה בצבע לבן.
⁴⁷⁴ **הב"י הקשה** מדוע הרמב"ם הזכיר דווקא בגד של פשתן? **ותירץ א.** בית מונבז סברי כשמואל שעדיף לבדוק בצמר אבל רבא מצריך דווקא בגד של פשתן ישן והלכה כמותו דבתרא הוא. **ב.** אין מחלוקת בין רבא לשמואל והרמב"ם התכוון לומר שבדיקה במטלית שהוזכרה באותו הפרק חייבת להיות במטלית של פשתן שחוק ורך אבל ה"ה כל דבר לבן נקי ורך.
⁴⁷⁵ **הרא"ש דייק** מדברי הגמ' יב. שחילקה בין קינוח לבדיקה שמועילה רק בדיקת חורין וסדקין. **והב"י דן** מהיכן למד הרא"ש שצריך עד מקום שהשמש דש ומסקנתו שלמד כן מהגמ' מ. שנשים מטמאות ביציאת הדם לבית החיצון אע"פ שלא יצא לחוץ ולכן צריכה לבדוק כל הבית החיצון ששם הוא מקום שהשמש דש.
⁴⁷⁶ וכ"כ ההגה"מ ורבנו ירוחם. **והב"י הקשה** ע"כ איך אפשר להכניס העד כל כך לעומק ובפרט שעלולה לשרוט את עצמה ויצא דם. **ובהמשך דבריו כתב הב"י** שיתכן שהרא"ש התכוון שתכניס בעומק כל מה שתוכל ולא סגי בקינוח אבל לא צריך דווקא עד מקום שהשמש דש, שאם הוא מעכב בדיעבד מדוע בהלכות נידה כתב רק שתכניס לחורין והסדקין ולא הזכיר עד מקום שהשמש דש כמו שכתב בפרק תינוקות. **אבל בדברי רבנו ירוחם נראה** שאם לא עשתה כן הוא מעכב בדיעבד ולא עלתה לה טבילה.
⁴⁷⁷ **הראב"ד דייק** מדברי הגמ' ה. שמפני שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין והסדקין משמע שעד שלפני תשמיש אינו מועיל לטהרות כיוון שאינה מכניסתו לחורין והסדקין. **והרשב"א הביא** שיש שלמדו מכך שלבעלה לא צריך בדיקת חורין וסדקין וכתב לסתור את דבריהם.
⁴⁷⁸ **הב"י דן** מה כוונתו במילים 'והנח להן לישראל', האם כוונתו להמשך 'אם אינם נביאים הם בני נביאים הם' ניתן לסמוך על מי שכתב שלא צריך עד מקום שהשמש דש, אך אם כוונתו להמשך 'מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין' א"כ בעל נפש צריך ליזהר בכך.
⁴⁷⁹ **הב"י כתב** לצרף את דעת רב שסגי בבדיקה אחת בכל הז' נקיים ולייחד את היום הראשון לבדיקה זו כדי שאם תשכח יהיה לה תשלומין וכפי שהרמ"א הביא את דבריו.

• ריבוי בדיקות (ט')

כתב השו"ע האישה שמרבה לבדוק בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם הרי זו משובחת אף על פי שיש לה וסת קבוע.

• דין סתירת ז' נקיים ותליה במכה בג' ימים ראשונים (י')

סתירת ז' נקיים:

איתא בגמרא (סז:): 'אחר תטהר' אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן.

ועפ"ז כתב הטור, כל ספירת השבעה צריך שיהא רצופין שלא תהא ראיית דם ביניהם, שאפילו ראתה בשביעי סמוך לשקיעת החמה, או בין השמשות שהוא ספק יום, סותרת כל המנין וחוזרת למניינה עד שיהא לה ז' רצופין לגמרי. והקשה הב"י שמשמע מדבריו שאם לא היה עדיין ספק יום לא הייתה סותרת ספירתה ומדוע והלא על כל כתם צריכה לשבת ז' נקיים?

ותירץ שדין זה שייך לזמן התלמוד שלאחר ז' נקיים חוזרת לימי נידה ולכן אם ראתה ביום השביעי והוא כבר לילה תצטרך לשבת רק ששה ימים כדין נידה אבל אם הוא עדיין יום סותרת ספירתה וצריכה לשבת ז' נקיים מחדש כדין זבה גדולה.

השו"ע פסק השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימים וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים. **וכתב הש"ך** וה"ה אם ראתה ביום השמיני שלעולם צריכה ז' נקיים סמוך לטבילתה.

והקשה הט"ז מדוע העתיק השו"ע שסותרת כל ספירתה והלא אין בכך נפקותא בזה"ז וכפי שהקשה הב"י על הטור? **ותירץ הט"ז** שהייתה הו"א שביום השביעי מקצת היום ככולו והיא בחזקת טהרה ולכן אף אם תראה דם טמאה רק מכאן ולהבא ולא למפרע וממילא כל עוד לא ראתה אינה צריכה לבדוק כיוון שיצאה כבר לחזקת טהרה. קמ"ל השו"ע שכל עוד לא הסתיימו השבעה ימים לגמרי היא עדיין בחזקת טומאה ואם רואה ביום השביעי ראייתה סותרת למפרע את כל הז' נקיים ולכן צריכה לבדוק גם בסיום היום השביעי. (ע"פ עצי לבונה)

תליה במכה בג' ימים ראשונים:

כתב הרמ"א, (ע"פ התרומה והמרדכי) יש אומרים דבג' ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי. אבל אח"כ דינו כשאר כתם וכן נוהגין.

ודווקא כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, אבל פחות מכגריס ועוד תולה בכינה אפילו ג' ימים ראשונים. וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביתר מכגריס ועוד, אלא שאין מקילין בג' ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלין בהם כתם כמבואר לעיל סימן ק"צ.

בדרכ"מ הוכיח דין זה מסימן קפ"ז שתולים במכה שמוציאה דם אפילו ברואה ממש וא"כ כ"ש הכא בכתמים דרבנן. **והקשה הדרכ"מ** אולי נחלק בין רואה ממש שהוא תחילת ראייה ולכן אפשר לתלות ולומר שבכלל לא נפתח מעיינה משא"כ הכא שהיא כבר תוך ספירת ז' נקיים שבוודאות מעיינה היה פתוח קודם לכן ועדיין לא הוחזק שנסתם ולא יהיה אפשר לתלות במכה?

ותירץ שא"א לומר זאת: א. משום שיש מקילים ותולים במכה אפילו בשעת וסתה הואיל וסתות דרבנן וא"כ ה"ה הכא שכתמים דרבנן.

ב. משום שגם המחמירים שם שלא תולים בשעת וסתה זה רק מפני שיש מ"ד דוסתות

דאוי אבל הכא שלכו"ע כתמים דרבנן וודאי ניתן לתלות במכה שידוע שמוציאה דם.

ועוד כתב הדרכ"מ שיש סברא לומר שכל מה שכתבו הראשונים שלא לתלות הוא רק במקום שאפשר לזוהר בזה ומצד חומרא בלבד אבל אם ידוע שהמכה מוציאה דם ואי אפשר לזוהר בזה וודאי תולים להקל וכפי שתולים בפחות מכגריס בכינה אף בג' ימים ראשונים כיוון שאי אפשר לזוהר בזה.

והקשה הש"ך א. מפשט דברי המרדכי נראה שסתם לאסור ולא חילק בין ידוע או לא ידוע שמכתה מוציאה דם.

ב. הרי אפילו בנתעסקה בדם ציפור שיש דם לפנינו לא תולים כ"ש במכה שמוציאה דם.⁴⁸⁰

ג. גם בדברי התרומה וההגה"מ נראה שדיברו בריש דבריהם בכל גוונא בין ידוע בין לא ידוע וממילא

כך גם בסיפא הצריכו ג' ימים נקיים לגמרי בכל גוונא.

ד. הראשונים ביארו טעמם שכיוון שהיא צריכה לדעת בוודאי שפסק דם מקורה צריך שיהיו ג'

ימים נקיים לגמרי וא"כ בכל ענין לא תולים במכה.

ולכן כתב הש"ך שאין ראייה מסימן קפ"ז ומאותה הסיבה שדחה הרמ"א, שבאמת יש לחלק בין רואה ממש שעדיין לא ידוע שמעיינה פתוח משא"כ הכא. **ומ"ש** הרמ"א להוכיח מדין שעת וסתה אין זו ראייה ששעת וסתה אינה נחשבת כמעין פתוח. **ומ"ש** הרמ"א שהמחמירים ס"ל לחשוש למ"ד וסתות דאורייתא הוא לא נכון שהרי רשב"ג ביאר שהחמיר משום שיוכי לעולם לא תהיה טמאה' ולכן אף שמעיינה סתום החמיר שם אבל הכא יש להחמיר במעיינה פתוח בכדי לדעת שפסק דם מקורה.

⁴⁸⁰ על קושיה זו כתב הש"ך שניתן לתרץ שיש חילוק בין דם ציפור שהוא ממקום אחר משא"כ במכה שבגופה שא"א לזוהר בזה.

ועוד כתב הש"ך שאין מקום להקל בגלל שחלק מהראשונים סתמו דבריהם כיוון שיש מפרשים שהחמירו ופירוט אמרינן ילמד הסתום מן המפורש בפרט שהוא להחמיר. ואף אם נבאר ברשב"א כהבנת הרמ"א עדיין הוא יחיד נגד כל הראשונים שאסרו. ומ"ש הרמ"א להוכיח מדין כינה אין זו הוכחה כיוון שכאן צריך ידיעה שמעיינה נסתם. **ובסיום דבריו** הביא הש"ך את דברי הב"ח שהקל באישה מוכת שחין המלאה פצעים ודם יוצא ממנה **תמיד** והסכים עם דבריו רק בכה"ג אבל אם רק ידוע שמכתה מוציאה דם לא סגי בהכי להקל בג' ימים ראשונים. **וכ"כ הט"ז לחלק** בין רואה ממש שהיא בחזקת טהרה ואנחנו רוצים לטמאה שאז ניתן לתלות בכתם ולהשאירה טהורה משא"כ הכא שהיא בחזקת טומאה שראתה כבר ואנחנו רוצים לטהרה שא"א להוציאה מחזקתה עד שלא יחלפו ג' ימים נקיים לגמרי. אלא שבפחות מכגריס אי אפשר ליזהר בזה לא גזרו חז"ל שהרי מיירי בראיה בלא הרגשה.

אלא שכתב הט"ז שצ"ל גם ברמ"א שכוונתו רק במכה שמוציאה דם תמיד וא"א ליזהר בזה וכפי שכתב הב"ח.

הפתחי תשובה הביא מס' נידונים בדין תליה בג' ימים ראשונים:

- **ז' נקיים על כתם/ דם חימוד האם תולה בג' ימים ראשונים?**
וודאי אפשר לתלות אף בג' ימים ראשונים שכל החומרא היא רק ביושבת ז' נקיים על ראיית דם ממש. וכן חומרת ג' ימים ראשונים היא רק בראיה וודאית אך ראיה שמטמאים אותה רק מחמת שוכי לעולם לא תהיה טמאה' כמו בשעת וסתה וודאי אפשר לתלות בג' ימים ראשונים במכה.
- **האם ניתן לצרף בדיקה כדי להיכנס לבהכנ"ס לג' ימים ראשונים?**
אישה שבדקה עצמה בכדי ללכת לבית הכנסת ומצאה נקיה ניתן לצרף יום זה לג' ימים ראשונים אף שעשתה הפסק טהרה יום לאחר מכן ואין זה חלק מז' נקיים אך יש שהחמירו בזה שאולי לא בודקת יפה בכה"ג שאין זה לבעלה אך כתב שאם אומרת ברי לי שבדקתי שפיר, יש להקל.
- **תליה בכתם שנמצא על חלוקה לאחר ג' ימים:**
אם מצאה כתם על חלוקה לאחר ג' ימים וחוששת שמא הוא מלפני כן אינה צריכה להחמיר וניתן לתלות במכה וכן אם נמצא כתם בבגדיה ולבשה אותו עוד מימי נידותה, ניתן לתלות בכך יותר מלתלות במכה שבגופה, ויש חולקים.
- **נמצא כתם על דבר מקבל טומאה/ בגד צבוע בג' ימים ראשונים:**
נמצא כתם על דבר מקבל טומאה או על בגד צבוע ניתן להתירה אף בג' ימים ראשונים כיוון שאין זה מדין תליה אלא שלא נאמר על מקרה זה דין כתמים כלל.
- **יכולה ליזהר ולא לישון במקום פשפשים:**
אם יכולה לישון במקום שאין פשפשים וישנה שם בכל זאת אינה יכולה לתלות בהם כיוון שנחשב אפשר ליזהר ולא תולים בכה"ג.
- **יכולה להמתין כמה ימים שתפסק המכה:**
יש להחמיר באישה שיש לה וסת עורק הזהב להמתין כמה ימים שיפסק ורק אז להתחיל לספור ז' נקיים אך ניתן לצרף ימים אלו לה' ימים שממתינים שתפלוט שכבת זרע.

• דין פולטת שכבת זרע (י"א)

איתא בגמרא (לג.) בעי רמי בר חמא: פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה, רואה הייתה וסותרת, או דילמא נוגעת הייתה ולא סתרה.
ולקמן איתא (מב.) שדעת האמוראים שרואה הויה וסתרה את אותו היום.

כיצד נפסק להלכה?

רא"ש: דינה כרואה וסותרת אותו היום.

ראב"ד: אין דינה כרואה אלא לעניין טהרות בלבד אבל לבעלה אינה סותרת.⁴⁸¹

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרא"ש.

איתא בגמרא (שבת פו.) תנו רבנן: פולטת שקבת זרע ביום השלישי טהורה, דברי רבי אלעזר בן עזריה. ובגמרא (פו.): אמר רבי חייא ברבי אבא אמר רבי יוחנן ... חקמים אומרים: שש עונות שלמות בעינן.

הפולטת שכבת זרע כמה עונות צריכה להמתין?

⁴⁸¹ **הרשב"א כתב** שדעתו נוטה לדעת הראב"ד וכך נראה מהשמטת הרי"ף והגאונים אך בעל נפש יחוש לעצמו. **והב"י כתב** שאין ראיה מכך שהשמיטו דין זה משום שדין זה לא שכיח שרוב נשים נמשכות ראייתן ה' או ו' ימים. **ורבנו תם כתב** שספקו של רמי בר חמא הוא רק באישה שבא עליה זב והרא"ש סתר ראיותיו.

רא"ש: ו' עונות.

רמב"ם: ג' עונות.⁴⁸²

אור זרוע: ב' עונות.⁴⁸³

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרא"ש ולכן כתב שאינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה. כגון: אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דק"ל אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו שש עונות שלימות מעת לעת. ואם שמשה במוצאי שבת ופלטה ליל ד' קודם עת שימושה במוצאי שבת עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשימושה וסותרת הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה. **וכתב הרמ"א** ותפסוק יום ד' לעת ערב ויום ה' עולה למנין.

חומרות נוספות בדין פולטת שכבת זרע:

תרה"ד: יש להוסיף עוד יום אחד על ספירת ג' עונות, מחשש שמא תשמש בין השמשות במוצ"ש ותחשוב שהיה יום ותמנה את הלילה של מוצ"ש כחלק מו' עונות ובאמת שימשה בשעה שהיה כבר לילה ויכולה לספור רק ממחרת ולכן בכל גוונא מתחילה לספור רק מיום שיש.

מהרי"ח: יש להוסיף עוד שני ימים וצריכה להמתין שבעה ימים עד שתתחיל לספור.

מהרי"ק: יש להמתין גם אם לא שימשה אטו שימשה ואפילו אין בעלה בעיר.

---להלכה---

הב"י כתב שכל אלו חומרות יתרות ולכן השמיט דינים אלו בשו"ע.

אבל הרמ"א הביא א. חומרת התרה"ד: ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום א', דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום הששי והוא יהיה יום ראשון לספירתה דחיישינן שמא תשמש ביום ראשון בין השמשות ותסבור שהוא יום ואפשר שהוא לילה ואם תתחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשמושה, על כן יש להוסיף עוד יום א' דמעתה אי אפשר לבא לידי טעות. **והכריע הרמ"א** וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות.

ב. חומרת המהרי"ח: ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד שבעה ימים **והכריע הרמ"א** ואין טעם בדבר והמחמיר יחמיר והמקל נשכר להקדים עצמו למצווה.⁴⁸⁴

ג. חומרת המהרי"ק: ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה **והכריע הרמ"א** וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות.⁴⁸⁵

האם גוזרים לא שמשה אטו שבעלה אינו בעיר?

ב"ח: לא שאין להחמיר כל כך.⁴⁸⁶

ט"ז וש"ד: כן וכפי שמבואר בדברי המהרי"ק.

האם גוזרים לא שמשה אטו שבעלה בכלה לפני חופתה?

ט"ז: אין לגזור כלל אף אם ראתה לאחר חופתה קודם שנתייחדה עם החתן כיוון שלא באה עדיין לכלל תשמיש עמו.

ש"ד: אע"פ שדעתו שאין להחמיר בזה כלל כיוון שנהגו איסור יש להחמיר. אבל יש להקל בשעת הדחק שתתחיל

לספור ז' נקיים מיד כשתפסוק בטהרה משום שעדיף להקל בחומרת המהרי"ק מאשר שתהיה חופת נידה שלדעת הרמב"ם הדין הוא שלא תינשא כלל.⁴⁸⁷

פלטה שכבת זרע לאחר תפילת ערבית מבעוד יום:

מהרש"ל: למנהג הרמ"א- יכולה להתחיל למנות בלילה הסמוך אף אם היא עצמה גם כן התפללה ערבית.

למנהג השו"ע- יש להחמיר שנחשב כלילה ותוכל למנות רק מיום המחרת אבל אם הקהל התפללו

ערבית והיא לא, יש להקל כיוון שבא לה הסיבה מהשמים ואין זה תלוי בה.

ש"ד: כיוון שדעת המהרי"ל בהפסק טהרה להקל אפילו אם היא התפללה כ"ש הכא שיש להקל.

המתנת ה' ימים ברואה כתם:

כתב הרמ"א, וכל אשה שרואה אפילו כתם צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז'

נקיים. **וכתבו הט"ז והש"ד** שכל זה דווקא ברואה כתם בימי טהרתה, אבל אם רואה כתם או אפילו ראתה ממש

בימי ז' נקיים אינה צריכה להמתין אלא מונה מיד כשתפסוק.⁴⁸⁸

⁴⁸² **הרמב"ם ביאר** בפירושו למשנה במקוואות (פ"ח מ"ג) שכוונת ר"א שאם שמשה בבוקר יום ראשון סגי בג' עונות בכדי להתירה לשמש ביום שלישי ופסק כמותו.

⁴⁸³ **האור זרוע פסק** כרבי אלעזר בן עזריה אלא שלמד שכוונתו ב' עונות מלבד העונה ששימשה.

⁴⁸⁴ **הב"ח ביאר** את סברת המחמירים שמכיוון שנידה דאורייתא טובלת אחר ז' ימי נידה אף שלא היו נקיים, ובעבר נהגו להצריכה ב' טבילות: אחת לאחר ז' דאורייתא ועוד אחת לאחר ז' נקיים שהחמירו עליה רבנן, ממילא זכר לאותו הדבר נהגו להמתין י"ד יום. **אך הט"ז כתב** שיפה כתב הרמ"א ואין בטעמים אלו כדי להרחיק טבילת מצווה.

⁴⁸⁵ **הפתי"ש הביא** שיש להקל במקרה שאם תמתין יום נוסף יצא ליל טבילתה בשבת שאחר יו"ט ומוטב שלא לגזור לא שמשה אטו שמשה מאשר להרחיק חפיפה מהטבילה. והסדרי טהרה כתב שבכה"ג יש להקל גם בשמשה למנות ד' ימים ולא ה' וכדעת השו"ע.

⁴⁸⁶ **הב"ח כתב** שאף שמלשון השאלה בתרה"ד נראה שמחמיר אף כשאין בעלה בעיר, אבל מלשון התשובה שלא הזכיר להחמיר בזה משמע קצת שיש להקל. **והקשה הש"ד** שידוע שאף השאלות בתרה"ד הם מהמהרא"י עצמו ובוודאי שכוונתו להחמיר כפי השאלה.

⁴⁸⁷ **הפתי"ש הביא** שאם כבר הייתה נידה קודם ראייה זו אין שייך חומרא זו בכלה כלל משום שלא שייך לגזור אטו שמשה כיוון שהיא נידה ואינה בתורת תשמיש.

⁴⁸⁸ **והפתי"ש הביא** להקל גם בימי טוהר לאחר לידה אם לא שמשה.

האם גוזרים לא שמשא אטו שמשא ברואה כתם?

ש"ד: דווקא רואה כתם ושמשא קודם לכן אבל אם לא שמשא אין לגזור כיוון שכתמים דרבנן.⁴⁸⁹
לבוש: אף ברואה כתם ולא שמשא יש להמתין שגוזרים אטו שמשא אף בכח"ג.
חת"ס: בדיעבד יש להקל אף בשמשא אם כבר ספרה ז' נקיים בלא המתנת ה' ימים אבל כתם שנמצא בבדיקת עד אין להקל.

אישה שטבלה וקודם ששמשא ראתה דם:

נודע ביהודה: אין להקל וצריכה להמתין שהרי אף המקילים בכלה הוא רק משום שמעולם לא באה לכלל תשמיש.
מעיל צדקה: יש להקל שבמילתא דלא שכיח לא גזרו.

• טעות במניין ז' נקיים (י"ב)

כתב הסמ"ק, אם טעתה במניין יום א' וטבלה ושמשא, צריכה להמתין שש עונות שלמות כיוון ששוב יש חשש שתפלוט שכבת זרע ואחר כך תמנה את היום החסר שיהיה נקי וטבול.⁴⁹⁰ אבל סתירה שלאחר שבעה, כגון שספרה כבר ז' נקיים ולא טבלה כראוי ושמשא הרי זה טובלת בכל עת כיוון שעלו לה כבר ז' נקיים.⁴⁹¹ **וכ"פ השו"ע.**⁴⁹²
והרא"ש כתב כיוון שאם ראתה דם סותרת את כל מנין השבעה נקיים, ממילא אף אם נאמר ביום השביעי מקצת היום ככולו, סותרת את כל מניינה אף אם ראתה דם לקראת סוף היום השביעי משום שבעין ז' ימים נקיים מלאים. אבל פולטת שכבת זרע כיוון שסותרת רק יום אחד, ביום השביעי אמרין מקצת היום ככולו ואף אם תראה אח"כ אינה סותרת את אותו היום.

ב"י: אין מחלוקת ביניהם. כוונת הסמ"ק 'סתירה שלאחר שבעה' הוא אף ביום ז' ונחשב לאחר שבעה כיוון שמקצת היום ככולו. ומ"ש 'אם טעתה במניין יום א' הוא אפילו בליל ז' כיוון שלא אומרים מקצת היום ככולו עד שלא הגיע בוקר יום ז'.

ש"ד: יש מחלוקת ביניהם האם סותרת אף ביום ז' או לא כפשטות דברי הסמ"ק שלאחר שבעה דווקא אינה סותרת.

- **הקשה הט"ז** מדוע לא נצריך אותם לפרוש זה מזו למשך תשעים יום כדי להבחין אם נתעברה באיסור וכפי שמצינו בגר שנתגייר? **ותירץ** דמירי שהוא מצוי אצלה ולא נדע מתי התעברה אבל אם לא היה מצוי אצלה למשך תשעים יום לפני שטבלה בטעות אין הכי נמי יצטרכו לפרוש זה מזו למשך תשעים יום. **והפתי"ש כתב** שצ"ע דין זה.

אבל הנקה"כ כתב שיש להפרישם רק בגר שנזרע שלא בקדושה שהוא לא ישראל גמור לכמה עניינים משא"כ הכא שאף בן הנדה הוא ישראל גמור.

- **הפתי"ש הביא** שאישה שראתה כתם וספרה ז' נקיים וטבלה ושמשא וחברתה טוענת לה שטעתה במניין יש להקל משום חשש לעז לוולד בפרט שכתמים דרבנן ותאמר לחברתה שאינה מאמנת לה ובתנאי שברי לה שלא טעתה.

• קינוח ושטיפה במקום המתנת ימים (י"ג)

מה ניתן לעשות במקום המתנת ו' עונות?

רא"ש: קינוח או הדחה.⁴⁹³

רמב"ן: הליכה ברגליה.⁴⁹⁴

רשב"א: קינוח והדחה שלא תבוא לידי ספק.

סמ"ק: כיוון שאין אנו בקיאים בכך צריכה להמתין ו' עונות.

⁴⁸⁹ **הש"ך דייק** מכך שהרמ"א כתב את הגזירה לא שמשא אטו שמשא לפני דין כתם שבכח"ג אין לגזור.
⁴⁹⁰ **הש"ך הקשה** מדוע צריכה להמתין ו' עונות בכך שתמתין יום אחד נקי סגי כיוון שכבר עלו לה ז' נקיים ואף אם תפלוט לאחר מכן לא אכפת לך? **ותירץ** שחוששים שמא תפלוט ביום הראשון ותמשיך לפלוט גם ביום השני והשלישי ולכן לא יהיו לה ז' נקיים. **והט"ז הקשה** מדוע לא נחשוש שמא פלטה דם באותם ג' ימים אלא שחיפהו שכבת זרע? **ותירץ** שרק בבעילת מצווה חוששים לכך משום שדמים מצויים בה משא"כ הכא.

⁴⁹¹ **הב"י ביאר** שמספיק לספור יום אחד בלבד אף שלא היו ז' נקיים רצופים משום שהחשש הוא רק מפני שכבת זרע שהיא טמאה מחמתו ולא מחמת דם.

⁴⁹² **הש"ך כתב** שבכח"ג לא מחמירים את חומרת התרה"ד להמתין יום נוסף משום שהוא מלתא דלא שכיחא שתטעה במניין. **והט"ז כתב** שדין זה של הסמ"ק הוא אף בטעתה ב' ימים אלא שהוא פחות שכיח.

⁴⁹³ **הרא"ש הוכיח** זאת מהמשנה שנראה שאם כיבדה את הבית לא חוששים לפליטת שכבת זרע. **והרשב"א כתב** שלפי דברי הרמב"ם צריך להעמיד את המשנה שלא הלכה ולכן צריך דווקא כיבוד. **ועוד אפשר לומר** שמירי שהלכה אך לגבי טהרות לא סגי בכך משום שייתכן שכותלי בית הרחם העמידוהו וממילא עדיין נוגעת בשכבת זרע אך לגבי פליטה לבעלה אין לחשוש כיוון שהלכה. **ועוד כתב הרשב"א** שאפשר לבאר כיבוד הבית שהכוונה היא אותו מקום אך אפשר לבאר שכיוון שמנקה את הבית ומתכופפת ומרחבת ירוכתיה פולטת הכל וכמו שהליכה מועילה להפליט.

⁴⁹⁴ **הרמב"ן הוכיח** זאת מהגמ' אי דאזלא בכרעא בהדי דאזלא שדיתה. **אך הרא"ש כתב** שאין ראייה משם שכוונת הגמ' היא שיש ספק אולי פלטה בהליכתה ואיך אמר רבא שאי אפשר שלא תפלוט, אבל אין זה וודאי שתפלוט בהליכתה.

---להלכה---

השו"ע הכריע כרא"ש: האישה ששמשה מיטתה וראתה אחר כך ופסקה ורוצה לספור מיום מחרת ראייתה, תקנח יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע או תרחוץ במים חמין והם יפליטו כל הזרע.
אבל הרמ"א כתב כסמ"ק: ויש אומרים דאין אנו בקיאים בזמן הזה ואין לסמוך על זה. **והוסיף** והכי נהוג דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמשה כלל כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כ"ש בכהאי גוונא וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר ישכנו נחש.
אבל הש"ך הקשה שהרי דין התרה"ד הוא מחמת גזירה ולא מחמת שאין אנו בקיאים וא"כ מה הק"ו בכך. וכתב שבדין הנ"ל בסעיף י"ב שטעתה במניין ולא גוזרים לא שמשה אטו שמשה כיוון שהוא לא שכיח, ממילא יועיל קינוח והדחה אף לרמ"א. אך במסקנת דבריו הסכים לדברי הרמ"א שאין להקל בכך לכתחילה.

סימן קצ"ז-זמן הטבילה

• סדר טהרת נידה (א')

מהיכן לומדים את דין טבילת הנידה?

- א. "ורחצו במים" - בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול. (רמב"ם, מ"מ בשם ספרא)
- ב. "שבעת ימים תהיה בנדתה" - בנדתה תהא עד שתבוא במים. (סמ"ג)
- ג. "והנוגע במשכבה ירחץ במים" ק"ו ממגעה. (רב האי)
- ד. "אך במי נידה יתחטא" במים שהנידה טובלת בהם. (רבנו יעקב)
- ה. "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה" (תוספות)

התנאים לטבילה:

טבילה כראוי: שלא תהיה טבילה לחצאין או שהיה בה דבר חוצץ.
במקום הראוי: שיהיה במקווה כמות של מ' סאה ולא יהיה בו דברים הפוסלים את המקווה.
אחר ימי ספירתה: שקודם לכן אפילו אם טבלה הרי זה כטובל ושרץ בידו.

כתב השו"ע, אין הנדה והזבה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה, שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי במקוה הראוי.

• האם טבילה בזמנה מצוה ודין טבילה בשבת (ב')

האם טבילה בזמנה מצוה?

רבנו חננאל: כן ולכן מצוה לטבול מיד אחר שיכלו ימי ספירתה אף אם בעלה אינו בעיר ואף בליל שבת.^{495 496}
רבנו תם: לא ולכן רק אם בעלה בעיר צריכה לטבול בכדי לקיים מצות פריה ורביה ועונה.⁴⁹⁷

לרבנו תם, האם מותר לטבול בשבת?

מרדכי: אסור והוא הדין ביום הכיפורים.
ב"י: מותר כיוון שנראה כמיקר וכדברי הגמ' בביצה יז: ⁴⁹⁸
תרה"ד: יכלה לטבול קודם: אסור כיוון שכ"ע נזהרים שלא לרחוץ בנהר בשבת אפילו להקר. ⁴⁹⁹
לא יכלה לטבול קודם: מותר אם בעלה בעיר. ⁵⁰⁰

⁴⁹⁵ **הטור כתב** "הילכך מצוה שתטבול מיד" **והקשה הב"י** מדוע כתב בלשון הילכך הלא זה בדיוק המשמעות של דין טבילה בזמנה? **ותירץ** שהטור רוצה לחדש שאף בזה"ז שיושבת ז' נקיים על טיפת דם כחרדל עדיין נחשב כזמנה כיוון שכך תיקנו חז"ל. והוכיח כן מדברי הראשונים. **אבל המהרי"ק כתב** שכיוון שבזמננו מחמירים עליה להמתין ה' או ו' ימים עד שתתחיל לספור ז' נקיים אין זה טבילה בזמנה. **ובנקה"כ כתב** שעיקר ההוכחה שטבילה בזמנה אינה מצוה היא מכך שנידה וזבה לא טובלות בזמן שצריכות לטבול מן התורה ואף לאחר חומרא דר' זירא מדוע שלא תטבול פעמיים? אלא וודאי שטבילה בזמנה אינה מצוה.
⁴⁹⁶ **הטור הוכיח** מהירושלמי כדברי ר"ח מכך שכתוב 'אישה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה' - הדא אמרת שאסור לאישה לעמוד בטומאתה. **אבל הב"ח כתב** שאין זו הוכחה שייתכן לומר שאסור לה לעמוד בטומאתה שמא בעלה לא ידע שלא טבלה ויבוא עליה. **ותירץ הט"ז** שנכונים דברי הטור משום שלא אמרו בעניין שברור לאישה מתי יבוא בעלה אלא בכל גווני אפילו אם הייתה סבורה שלא יבוא לאותו זמן מוכח שיש מצווה לטבול אף שאין חשש שיבוא עליה.
⁴⁹⁷ **כך ביאר הב"י** והביא את דברי הגמ' בעירובין סג: שיהושע נענש ע"כ שביטל את ישראל לילה אחד מפריה ורביה.
⁴⁹⁸ **הדרכ"מ כתב** שאין קושיה מדברי הגמ' על המרדכי משום שאפשר לתרץ שרק בזמנה נראה כמיקר אבל שלא בזמנה לא. ואפשר לומר שכל שלא יכלה לטבול קודם לכן אף אם הוא רק מחמת חומרא שנהגו הנשים בעצמן מיקרי טבילה בזמנה ויכולה לטבול בשבת.
⁴⁹⁹ **המג"א ביאר** הטעם שלא נהגו לטבול בשבת משום חשש סחיטה וטלטול המים שעליו. (סימן שכו סק"ח)

⁵⁰⁰ לתרה"ד אם יכלה לטבול קודם לכן אלא שלא טבלה בגלל שבעלה לא היה בעיר האם יכולה לטבול בשבת?
ט"ז: לא כיוון שיכלה לטבול קודם אין זה אונס ואסור.

---להלכה---

השו"ע פסק כר"ת וכתב שאם בעל בעיר מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחד. **והרמ"א הביא** את דברי התרה"ד שמותרת לטבול ליל שבת אם לא יכלה לטבול קודם לכן ודווקא אם בעלה בעיר, אבל בלא"ה אסור. ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן כגון שהיה אחר לידה, או שלא היה בעלה בעיר ובא בערב שבת י"א שאסורה לטבול וכן נהגו במקצת מקומות. אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר. **והב"ח כתב** להחמיר כמרדכי ולהתיר טבילה רק בזמנה ממש.

הקשה הט"ז מדוע במקום שאין מנהג הרמ"א הקל נגד המרדכי ותרה"ד? **ולכן כתב** לנהוג כדברי התרה"ד. **אבל הנקה"כ כתב** שמוכח מהגמ' ומהראשונים שטבילה בזמנה אינה מצוה ובכל זאת מותרת לטבול בשבת ואף ביוהכ"פ וגם המרדכי מייירי כשאין בעלה בעיר דווקא.

נמצא לכלוך תחת הציפורן/ שכחה לחתוך ציפורן האם מותרת לטבול בשבת?

כתב המהר"ם מלובלין, שאם טבלה בליל שישי ולאחר מכן מצאה לכלוך תחת הציפורן יכולה לטבול שוב בליל שבת כיוון שהוא אונס.

וכתב הש"ך שאם טבלה בליל שבת וגילתה ששכחה לחתוך ציפורן אחד יכולה לטבול שוב.

- א. אף שזה רק חומרא בעלמא, כיוון שמעיקר הדין כל טבילה מותרת בשבת למרות שנהגו להחמיר בכה"ג לא נהגו.
- ב. כיוון שנהגו להחמיר בציפורן להצריכה טבילה נוספת נחשבת לטבילה של מצוה.
- ג. שיטת הראב"ן שציפורן מעכב מעיקר הדין ולכן נחשבת הטבילה כטבילת מצוה.
- ד. ממה נפשך, אם הציפורן מעכב א"כ זו טבילה בזמנה לצורך מצוה, ואם אינו מעכב א"כ היא טהורה כבר ואין כאן מיחוי כמתקן איתתא וממילא מותרת לטבול.

טבלה בליל שישי וגילתה ששכחה לחתוך ציפורן אחד האם יכולה לטבול שוב בליל שבת?

מהר"ם מלובלין: לא צריכה טבילה כיוון שלא החמירו בעברה עם בעלה לילה אחד.

ש"ך: צריכה טבילה נוספת ואין בעיה לטבול בשבת ממה נפשך כנ"ל שאם הציפורן לא מעכב אין בכך איסור רחיצה כלל.

מקרים נוספים בהם מותרת לטבול בשבת:

נודע ביהודה: אישה שהתאחרה לבוא מהשוק ולא הספיקה לעשות הפסק טהרה ונדחה לשבת נחשבת כשווגגת.⁵⁰¹

לבושי שרד: היה לה אונס כגון קצת חולי או כאב באבריה שהמים מזיקים לה ונרפאה בערב שבת.

חמודי דניאל: יוצא לדרך אפילו אם פשעה ולא טבלה קודם לכן מותרת לטבול בליל שבת.

יולדת לאחר לידה האם מותרת לטבול בשבת:

מהר"י וויל: לא ראתה דם טמא - נהגו הנשים שלא לטבול בשבת שאין זה זמנה.

ראתה דם טמא - הווי בזמנה ושרי לטבול.

דגול מרובה: אף אם לא טבלה רק מחמת חומרא בתוך ימי טוהר כשבאה לטבול נחשב זמנה ומותרת לטבול בשבת.

לבושי שרד: אם טבלה פעם אחת בימי טוהר, מותרת לטבול פעם שניה בליל שבת ממה נפשך שאם הדם הוא טמא זהו זמנה ואם לא אין איסור טבילה כלל כדברי הש"ך לעיל.

טבילה שנדחתה למוצאי שבת:

כתב האגור, שלפי רבנו חננאל אם זמן טבילתה היה בליל חמישי ונאנסה ולא טבלה, אסור לה לטבול בליל שבת כיוון שאין זה זמנה. ולכן אין לטבול גם במוצ"ש שלא התיירו לחפוף בלילה אלא באי אפשר וכמבואר ברש"י.

והקשה הב"י והלא כיוון שכעת היא רוצה לטבול נחשב כלא אפשר ומדוע לא תוכל לחפוף בלילה?

אבל הרמ"א כתב כאגור שבמקום שנהגו להחמיר גם במוצאי שבת לא תטבול דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם

לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה.⁵⁰²

ובפתי"ש כתב שבכלה אפשר להקל שתחוף במוצ"ש ותטבול שלא שייך מהומה לביתה.

אלמנה/ בתולה שנישאת בערב שבת:

כתב המהרי"ל שלפי דברי האגור הנ"ל, אלמנה שנישאת ביום שישי ואירע ליל טבילתה בשבת, כיוון שהדין הוא

שאינו יכול לבוא עליה שאין חופה קונה באלמנה אלא ביאה ואסור לקנותה בשבת, ממילא אין לדחות הטבילה

למוצ"ש משום שגם אז לא תוכל לטבול כיוון שלא תוכל לחפוף.

והמהר"ם מלובלין כתב שכלה בתולה שאירע טבילתה בליל שבת מותרת לטבול אף שנהגו לא לבעול עד אחר השבת

משום ששאר מיני קריבות הם גם מצוה בניגוד לאלמנה שאסרו עליהם גם שאר מיני קריבות כיוון שאסור לו לבעול

ומכל מקום עדיף להקדים טבילתה לפני שבת.

הרמ"א הביא את דברי המהרי"ל וכתב שיש מקילין ומתירין לטבול במוצ"ש הואיל ולא טבלה בשבת משום חשש

איסור.

ב"ח וש"ך: כן כיוון שבעלה לא היה בעיר ולא פשעה בכך שלא טבלה.

ובפתי"ש הביא מנהג להתנות אם יבוא בעלה או לא שתוכל לטבול בליל שבת וכתב שאין למנהג הזה טעם וריח.

⁵⁰¹ **כתב הפת"ש** שאם החמירה על עצמה שלא לטבול שלא כדין כמו במקרים שהובאו לעיל סימן קצ"ו אסורה לטבול בשבת.

⁵⁰² **הש"ך ביאר** שאין ענין חומרא אחת לחברתה אלא שבמקום שנהגו להחמיר שלא לטבול בשבת אלא בזמנה וכן במוצ"ש שלא להרחיק החפיפה מהטבילה ממילא גם באלמנה אינה יכולה לטבול בשבת וגם במוצ"ש כיוון שלא הווי בזמנה. (ע"פ מחצית השקל)

באיזה מקרה הקל הרמ"א?

ט"ז: דווקא באלמנה כיוון שלא טבלה מעיקר הדין אבל יולדת או שלא היה בעלה בעיר אין להקל גם במוצ"ש.
פת"ש: אין חילוק בין אלמנה לשאר נשים כולן יכולות לטבול במוצ"ש.

האם מותר לטבול בשבת במים חמים?

כתב החכם צבי שאסור לטבול בחמין אף לא בערב שבת ביום השביעי אלא או בצונן או בהפגת צינה בלבד,⁵⁰³ או שתדחה הטבילה למוצ"ש.⁵⁰⁴ אבל אם אי אפשר לה בכל זה לטבול בין השמשות ולא תבוא לביתה עד הלילה. **ובדברי יוסף כתב** שיש שנהגו לטבול בחמין בליל שבת וניסה ללמד זכות על המנהג אך נשאר בצ"ע.

האם יכולה לטבול בערב שבת מבעוד יום?

חוט השני: אם יש מנהג כזה לטבול מבעוד יום רק לאחר אמירת ברכו ורק בשבת שכבר נקרא שם שבת עליו.
חינוך בית יהודה: יש למחות לבטל מנהג זה ויש להתיר להדליק לה נר ע"י גוי אף בבין השמשות כדי שלא תיפול בבית הטבילה שכל שבות מותר לצורך מצוה ואין לחוש שמא יטה כיוון שיש שם שתי נשים ויזכרו זו לזו.

עברה וטבלה בליל שבת:

חוט השני: בשוגג מותרת מיד אבל במזיד מותרת רק במוצ"ש.
פת"ש: יש להתיר במזיד על כל פנים כל מיני קורבא ואהבה.
סדרי טהרה: יש להקל בדיעבד אף במזיד באותה השבת.

עברה וטבלה ביום טוב:

חוט השני: בדיעבד מותרת מיד וראוי להחמיר במזיד משום מגדר מילתא.
מנחת יעקב: יש להקל אף לכתחילה.

• דין טבילה ביום (ג')

איתא בגמרא (יומא ו:) כל חייבי טבילות טובלין ביום. הנידה והיולדת טבילתן בלילה. דתנאי: יכול תהא טובלת מבעוד יום? "שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ" – תהא בנדתה כל שבעה. ויולדת איתקש לנידה.

ועוד איתא בגמרא (נידה סז:) רבי יוחנן אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה טובלת אלא בלילה משום סרך בתה.⁵⁰⁵

ועוד איתא (שם) אמר ליה רב פפא לרבא ולאביי: מכדי האידינא כולחו ספק זבות שוינהו רבנן, ליטבלינהו ביממא דשביעאה? משום דרבי שמעון דתנאי (ויקרא טו, כח) "אחר תטהר" – ר' שמעון אומר, אחר תטהר אחר מעשה תטהר (כיוון שספרה מקצת יום השביעי יכולה להיטהר ע"י טבילה - ב"י) אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבוא לידי ספק.⁵⁰⁶

מה אסרו חכמים לעשות ביום השביעי?

רשב"א: טבילה מחשש שמא תשמש והחמירו מפני כרת שבה.
ראב"ד: תשמיש אבל לטבול מותר ולישנא מעליא נקט.⁵⁰⁷

האם יש לחשוש בזמן הזה לסרך ביתה?

רשב"א: כן כדי שלא תטעה ותטבול ביום השביעי.⁵⁰⁸
ראב"י: לא שחרי אפילו אם תטעה בתה לטבול ביום עלתה לה טבילה בדיעבד.
---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א בשני הדינים: אסורה לטבול ביום ז'. ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' (או אפילו יותר - ש"ך), אינה יכולה לטבול ביום משום סרך בתה.

⁵⁰³ **וכ"כ הנודע ביהודה** שיתנו החמין מערב שבת כדי שכשתחשך המים יהיו רק פושרים שבכך אין איסור.

⁵⁰⁴ **בספר בית לחם יהודה כתב** שלכאורה אי אפשר לטבול גם במוצ"ש כפי שכתב הרמ"א ע"פ האגור. **אבל בלבושי שרד כתב** שהכא וודאי נחשב כאי אפשר ויכולה לטבול במוצ"ש.

⁵⁰⁵ **הש"ך כתב** שכמוכן אף אם אין לה בת יש לחוש לכך משום לא פלוג.

⁵⁰⁶ **הטור ביאר** שנדה דאורייתא אינה טובלת עד ליל ח', אבל זבה דבר תורה טובלת ביום ז' מיד אחר הנץ החמה, אבל חכמים אסרו לטבול ביום ז' גזירה שמא יבא עליה אחר טבילתה ותראה ותסתור מנינה ונמצא שבעל זבה.

והט"ז ביאר שבנידה צריך דווקא ימים ולכן אי אפשר בפחות משבעה ימים מלאים אבל בזבה צריך ספירת נקיים ולכן אפשר לומר מקצת היום ככולו אלא שאסרו לעשות כן מדרבנן.

⁵⁰⁷ **הרשב"א הקשה** ע"כ שהרי רב יהודה ורבא התקינו שתוכל לטבול רק ביום השמיני משום צינה וכי' ולא לטבול ביום השביעי. ועל זה שאל רב פפי את רבא האם מותר או אסור לטבול משמע שכל הנידון הוא על הטבילה ולא על התשמיש.

⁵⁰⁸ **וכ"כ הטור** הלכך האידינא אע"ג דנשי דידן ספק זבות נינהו וראויות לטבול ביום ז', (הט"ז **ביאר** שמדין נידה גם יכולה לטבול ביום ז' כיוון שהתחילה לספור ז' נקיים לאחר שסיימה לראות וא"כ יום ז' הוא יום ח' לראייתה ומן התורה מותרת לטבול ביום) אפילו הכי אסורות לטבול ביום ז' כדפי' משום גזירה.

האם ביום השמיני מותרת לטבול ביום ולחזור בלילה?

ר"ת: כן.⁵⁰⁹
רשב"ם: לא שבתה תשער זמן הליכתה למקווה ותבין שטבלה ביום.

האם לדעת רשב"ם יכולה לצאת מביתה קודם שתחשך?

מרדכי: לא שבתה תחשוב שבמקרה המקווה רחוק אבל אם הוא היה קרוב הייתה טובלת ביום.
רא"ש: כן וכל הקפידא היא רק שלא תטבול ביום אבל אין משמעות לזמן יציאתה מהבית.

---להלכה---

השו"ע כתב אסורה לטבול ביום ז'. **ודייק הש"ך** בדבריו כדעת רשב"ם שאף אם תטבול ביום ותחזור בלילה אסור וכתב שיש להחמיר כדבריו.⁵¹⁰

והב"ח כתב כמרדכי שאסור אפילו לצאת מביתה מבעוד יום אלא"כ רוחצת וחופפת במקווה שהבת יודעת שהיא שוהה וטובלת רק משתחשך.

אבל האגור כתב שהמנהג באשכנז לטבול סמוך לחשיכה כדעת ר"ת.

ובפת"ש הביא להקל במקום ביטול עונה לטבול ביום ז' ולא תחזור עד הלילה כיוון שזו גזירה רחוקה ומילי דרבנן וביטול פריה ורביה. אבל לא מועיל שתלך לבית חברתה עד הלילה כי מה לי בית זה או זה והמחמיר תע"ב והמקל לא הפסיד.

טבילת כלה ביום:

כתב הרמ"א (ע"פ המהרי"ל), והכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום דהא לא באין אצל החתן עד הלילה אבל אחר החופה דינן כשאר נשים.⁵¹¹

וכתב הש"ך שזה רק בזמננו שטובלות ביום ח' (כדלעיל סימן קצ"ו שהביא שיש שהחמירו אף בכלה להמתין ו' עונות מדין פולטת שכב"ז אף שלא יכלה לשמש) אבל אם ארע שתטבלה ביום ז' אינה יכולה לטבול ביום כלל שיש חשש שתראה ותסתור.

והקשו האחרונים על דבריו שהרי אף אם תראה לא קרה כלום שלא שימשו ואין בכך חשש איסור; **וכתב הפת"ש** שבשעת הדחק נראה להקל אף ביום ז' בתנאי שיעמידו החופה לאחר צאת הכוכבים. אך קודם אור הבוקר אסור ביום ז' אף אם לא הגיע זמנה של הכלה לראות.

• טבילה ביום במקום הצורך (ד')

איתא בגמרא (סז:): אתקין רב אידי בנרש למטבל ביומא דתמניא משום אריותא. רב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי. רב יהודה בפומבדיתא משום צינה. רבא במחוזא משום אבולאי.

עפ"י כתב השו"ע, היכא דאיכא אונס כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום. אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס.

והביא הפת"ש נשים שצריכות לנסוע מרחק של שלוש שעות למקווה ויש סכנת דרכים ובליל שבת אינן יכולות לטבול ביום ולחזור בלילה, יש להתיר להן לפסוק בטהרה ביום חמישי וביום שישי אף שיום חמישי הוא יום ד' לראיתן ואז טובלת ביום שישי ותתעכב בדרך עד שתחשך אף שהוא קשה מאוד.

האם מהני לטבול ביום במקרה של אונס פרטי?

חמודי דניאל: לא שלא מהני אונס אלא"כ הוא אונס לכל נשות העיר.

רמ"א בתשובה: כן שאף אם אינה יכולה להצניע טבילתה ושיהא אושא מילתא נקרא אונס.

• דין טבילה ביום בדיעבד (ה')

עברה וטבלה ביום ז', האם עלתה לה טבילה בדיעבד?

רב אחא משבתא: לא עלתה.⁵¹²

רשב"א: עלתה לה טבילה.⁵¹³

⁵⁰⁹ **וכתב הש"ך** שרק ביום ח' הקל ר"ת כיוון שהוא רק משום סרך ביתה אבל ביום ז' אין להקל לטבול סמוך לחשיכה כלל ויש למחות ביד העושות כן.

⁵¹⁰ **המהר"ם מלובלין נשאל** האם מי שלא טבלה כראוי ולאחר יומיים חוזרת לטבול שוב האם יכולה לטבול ביום והאם צריכה לספור מחדש ז' נקיים מפני סרך ביתה? **וכתב הש"ך** שיש להחמיר לכתחילה שלא תטבול ביום אבל בדיעבד עלתה לה טבילה וכנ"ל, אבל אין לחשוש לסרך ביתה בספירת ז' נקיים שכל החשש הוא רק כלפי הטבילה ביום.

⁵¹¹ **וביאר הש"ך** שאף אם זו הטבילה הראשונה לאחר החופה דינה כשאר נשים.

⁵¹² **הראב"ד כתב** שניתן לבאר שכוונתו בנידה דאורייתא ולכן אם טבלה ביום ז' לא עלתה לה טבילה כיוון שלא היו ז' ימים מלאים אבל בזה"ז וודאי שתעלה לה טבילה בדיעבד וא"כ אין בדין זה מחלוקת.

⁵¹³ **הרשב"א כתב** שכיוון שיש כמה ספיקות בגזירה זו: א. שמא היא זבה ב. שמא תשמש מיד ג. שמא תראה ותסתור לא החמירו עליה כולי האי ולכן עלתה לה טבילה בדיעבד. והוכיח זאת מכך שהתירו במקום צורך לטבול ביום כגון מחמת צינה וכדו'. **והר"ם ביאר** שיש להקל ממה נפשך אם היא זבה יכולה לטבול ביום ואם היא נידה הלא עברו יותר מז' ימים מתחילת ראייתה.

---להלכה---

הש"ע כתב שאם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס, אפילו הכי עלתה לה טבילה. **ופסק כדעת הרשב"א** שאף אם עברה וטבלה בז' ביום עלתה לה טבילה.

אבל הב"ח פסק כרב אחא משבחה שביום ז' לא עלתה לה טבילה בדיעבד.

וכתב הש"ך שטוב להחמיר היכא דאפשר להצריכה טבילה שנית.

וכתב הפת"ש שאם הוא יום מעונן וספק אם טבלה ביום אינה צריכה לטבול שנית.

האם צריכה להסתיר מבעלה כשטובלת ביום?

כתב האגור שתסתיר את טבילתה ביום מבעלה שלא ישמש עמה ויבוא לידי ספק דאורייתא.

והקשה הב"י שביום ח' אין בכך ספק דאורייתא וביום ז' אסור לטבול ואם מיירי בעברה וטבלה אין זה נראה מלשון האגור. **ולכן ביאר** שכוונתו לאסור אף ביום ח' משום שביום ז' יכולה להגיע לספק דאורייתא. **וכתב הב"י** שאם זו כוונתו הוא חומרא יתירה.

אבל הרמ"א פסק כאגור וכתב ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה.

סימן קצ"ח-דין חציצה וטבילה

• דין חציצה ברוב ומיעוט (א'1)

איתא בספרא, "כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר" - מה ביאת שמשו כולו כאחד אף ביאתו במים כולו כאחד.

עפ"ז כתב הטור **וכ"כ הש"ע**, צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ.

איתא בגמרא (סוכה ו.) דאמר רבי יצחק דבר תורה: רובו ומקפיד עליו- חוצץ, ושאינו מקפיד עליו- אינו חוצץ.

ונגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.

ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד, אי נמי משום רובו שאינו מקפיד?

היא גופא גזירה, ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזירה?!

רש"י: מיירי בחציצה על שער אבן בבשרו אף מיעוט ואינו מקפיד חוצץ.

שאר ראשונים: מיירי אף בחציצה על בשרו.

---להלכה---

הש"ע פסק כשאר הראשונים.

דין חציצה במיעוט:

○ **חציצה במיעוט שהיא וחלק מבני האדם לפעמים מקפידים עליו:**

כתב הש"ע, ואם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה.

וכתב הב"ח, אף שרוב הפעמים אינה מקפדת כיוון שלפעמים מקפדת חוצץ.

וכתב הפת"ש, שצריך שתהיה מקפדת לעיתים מזומנות כמו טבעת שאם יזדמן לה עיסה ללוש תסיר אותה, אבל אם מקפדת רק לזמן מרובה אינו חוצץ.

○ **חציצה במיעוט שהיא לא מקפידה לעולם אך רוב בני האדם מקפידים עליו:**

רשב"א: חוצץ שבטלה דעתה אצל כל אדם דאל"כ נתת דברך לשיעורים.

רמב"ם (ע"פ הבנת הב"י): אינו חוצץ כיוון שהכל תלוי בדעתה בין להקל בין להחמיר.

---להלכה---

הש"ע פסק כרשב"א: או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ.

○ **חציצה במיעוט שהיא מקפידה אך רוב בני אדם אינם מקפידים עליו:**

רשב"א: אינו חוצץ שבטלה דעתה אצל רוב בני אדם.

רמב"ם: חוצץ כיוון שהיא מקפדת.

---להלכה---

הרמ"א כתב (לקמן סי"ד לגבי טיט) 'מיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ'. וכדברי הרמב"ם.

דין חציצה ברוב:

○ **חציצה ברוב שהיא ורוב בני האדם אינם מקפידים עליו:**

כתב הש"ע (ע"פ הגמ' הנ"ל), ואם הוא חופה רוב הגוף אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך חוצץ.

• חציצה בחוטי צמר ופשתן (א'2 ב'ג', ד'1)

איתא במשנה (שבת נז.) לא תצא אישה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועה שבראשה ולא תטבול בהם עד שתרפם.⁵¹⁴

רש"י: חוטים שבקליעת שיערה.

תוס': חוטים הנתונים על שערות ראשה.⁵¹⁵

---להלכה---

השו"ע פסק כתוס': אלו הדברים שחוצצין: חוטי צמר וחוטי פשתן ורצועות שכורכין בהם השער בראש, לא תטבול בהם עד שתרפם. ואם הם בתוך קליעת שיערה אינו מועיל בהם רפיון.

ועוד כתב (ע"פ הגמ' שם) ואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף לא תטבול בהם עד שתרפם, חוץ מאם הם כרוכים בצוואר שאינם חוצצין לפי שאינה מהדקן.

אבל קטלא שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צווארה חוצצת מפני שחונקת עצמה בחוזק כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה.

וכתב הרמ"א (ס"א ע"פ ההגהות שערי דורא), ולכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חוצצין גזרה אטו דברים החוצצין. **וביאר הט"ז** שאף שרבנן לא גזרו גזירה לגזירה, לכתחילה יש להחמיר.⁵¹⁶

ספוג שבאוזן:

הפ"ש הביא נידון באישה ששכחה להוציא ספוג שבאוזנה לפני הטבילה וכתב לטבול שנית בלא ברכה מספק.

חוטים ארוגים/ מעשה גדיל:

איתא בגמרא (שם) בַּעַל מִינִיָּה רַב פְּהֵנָּה מֵרַב: תִּיכֵי חֲלִילָתָא מֵאִי? אָמַר לִיה: אָרִיג קְאָמְרָת? כָּל שֶׁהוּא אָרִיג לֹא גָזְרוּ. אִיתְמַר נָמִי, אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כָּל שֶׁהוּא אָרִיג לֹא גָזְרוּ. וְאִיכָּא דְאָמְרִי, אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: חֲזִינָא לְאַחוּוֹתֵי דְלֹא קִפְדָּן עֲלֵיהוּ. מֵאִי אִיכָּא בֵּין הֶדֶךָ לִישָׁנָא וּבֵין הֶדֶךָ לִישָׁנָא? אִיכָּא בֵּינְהוּ דְטָנִיפוּן. לְהֶדֶךָ לִישָׁנָא דְאָמַר כָּל שֶׁהוּא אָרִיג לֹא גָזְרוּ- הֵינִי נָמִי אָרִיג נִינְחוּ, וְלְהֶדֶךָ לִישָׁנָא דְאָמְרָת מִשּׁוּם קְפִידָּא- פִּינּוּ דְטָנִיפָא מְקַפְּדָא קְפִידָּא עֲלֵיהוּ.

הב"י כתב שאף שהוא מחלוקת בדין דרבנן יש להחמיר כלשנא בתרא וכרב הונא בריה דרב יהושע שהוא בתראה.

א. מה הפירוש 'דטניפן'?

רש"י: החוטים מטונפים בטיט וחוששת שמא יתלכלך בשרה מהטיט.

רא"ש: החוטים מוזהבים ויפים וחוששת שמא יתלכלכו מהמים.

ב. במה נחלקו הל"ק והל"ב?

רש"י: לגבי שבת שלל"ב אסור לצאת בהם כיוון שהיא מקפדת שרגילה להסירם כשרוחצת מחש

שתתלכלך. ולל"ק כיוון שהם רפויים ואינם חוצצים לגבי טבילה לא גזרו אף בשבת.

רבתינו של רש"י: לגבי טבילה שלל"ב החוטים חוצצים כדק"ל רובו ומקפיד עליו חוצץ אף שהם רפויים אך לל"ק אינו חוצץ.⁵¹⁷

פרישה: לגבי טבילה שלל"ב במוזהבים חוששת שהחוטים יתקלקלו מהמים ובמלוכלכים חוששת שיתלכלך בשרה ולכן חוששים שלא תטבול כראוי אבל לל"ק אין לחוש לכך.⁵¹⁸

ג. לפי רבותיו של רש"י מה נקודת המחלוקת?

ב"י א': לל"ק המדד הוא האם הוא מהודק או לא ולכן כשהוא ארוג אין בעיה לטבול בהם ואילו לל"ב אף שאינו מהודק כיוון שמקפידה עליהם חוצץ.⁵¹⁹

ב"י ב': לל"ב אף חוטים רפויים מתהדקים לגופה ע"י הזהב או הלכלוך ולכן חוצצים אבל לל"ק כיוון שחוטים אלו הם מיעוט הגוף והאיסור על מיעוט המקפיד הוא רק מדרבנן, כיוון שבארוג בדרך כלל הוא רפוי ואין בעיה של חציצה לא פלוג רבנן ואף בטניפן שהם מהודקים אין לאסור.⁵²⁰

⁵¹⁴ **הרא"ש ביאר** שאינו נחשב כמיעוט ואינו מקפיד לפי שמקפדת להסירם בשעת חפיפה וכיוון שיש זמן שמקפדת חוצץ לעולם. משום כך אף שאינם על רובה חוצץ.

⁵¹⁵ **תוס' והרא"ש הקשו** שאם מדובר בחוטים שבתוך קליעת שיערה כיצד יועיל בהם רפיון הלא אין המים נכנסים בתוך הקליעה עד שתסתור אותה לגמרי? ולכן פירשו דמירי בחוטים שעל ראשה.

⁵¹⁶ **ע"י בב"ח לקמן סכ"ז** שהביא את דברי ההגהות שערי דורא במלואם שהגזירה היא רק ברפוי אטו שאינו רפוי ורק במקרה שטריחא לה מילתא להסירם אבל סתם מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ כלל ואין לגזור אטו מיעוט המקפיד. וצ"ע מדוע הביא הרמ"א את דבריו בס"א שהרי דין רפוי ואינו רפוי נאמר בס"ב. וע"י בפתי"ש לקמן סקט"ו.

⁵¹⁷ **רש"י הקשה א.** הרי החוטים אינם מהודקים וא"כ מדוע שיחצוץ? **ב.** אם לשון 'חוצץ' הוא לאו דווקא א"כ לכו"ע אסור לטבול בהן שהרי אין מחלוקת שבמטונפים היא מקפידה וא"כ מדוע לל"ק אינו חוצץ?

⁵¹⁸ וזו הכוונה בגמ' לל"ב שלא הקפידו דווקא בחוטים רגילים אבל בדטניפן הקפידו ולכן לא יטבול כראוי.

⁵¹⁹ וכביאור זה נראה שלמד רבנו ירוחם. **ולפי"ז מתורצת** הקושיה השנייה של רש"י מה סברת הל"ק כיוון שזו בדיוק המחלוקת האם המדד הוא מהודק או מקפיד.

⁵²⁰ **וכתב הב"י** שיש לדון האם רבותיו של רש"י סברו כגאונים או כרמב"ם במחלוקת האם השיער נידון לעצמו או יחד עם כל הגוף. ולפי פירוש זה המילים 'כדק"ל רובו ומקפיד עליו חוצץ' הם לא מדברי רבותיו של רש"י אלא זו הבנת רש"י בשיטתם, משום שמוכרחים לומר דמירי במיעוטו ומקפיד שחוצץ רק מדרבנן ולכן נחלקו שתי הלשונויות האם יש לגזור ולאסור או לא, אבל אם מדובר ברובו ומקפיד הוא חוצץ מדאורייתא ולכו"ע יהיה חוצץ. **ובסיים דבריו כתב** שאם ס"ל כגאונים צ"ל הכא שהחציצה הייתה על מיעוט השיער

ד. האם יש הבדל בין חוטים ארוגים לחוטים חלולים העשויים כמעשה רשת?

רוב הראשונים: לא וגם בארוגים מותרת לטבול אלא"כ הם מטונפים וכנ"ל.⁵²¹
ראב"ד: כן ורק בחלולים יש להתיר לטבול משום שהארוגות עשויות שתי וערב והן מהודקות מאוד.⁵²²

---להלכה---

א': הרמ"א כתב (ס"ד) כשני הפירושים של רש"י והרא"ש.

ב': הרמ"א כתב כביאור רבותיו של רש"י שאם היו מזהבות חוצצין דמקפדת עליהם שלא תטנפם. וכן אם היו מטונפים תחלה מקפדת עליהם שלא תתלכלך מהן במים וחוצצין.

אבל הפת"ש כתב כדעת הפרישה שאין הטעם משום חציצה אלא שלא תטבול כראוי ולכן אם יהיו החוטים רוב ואינה מקפידה עליהם אינם חוצצים כיוון שהמים עוברים שם.⁵²³ ולכתחילה יש להסירם אך בדיעבד אם טבלה כבר אין להחמיר כלל.

ד': השו"ע כתב (ס"ג) להחמיר כראב"ד שרק אם החוטין האלו חלולין עשוי מעשה רשת אינם חוצצין.
והש"ך הקשה סתירה לדבריו בהלכות שבת שלא חילק בין חלול או לא.

• חציצה בחוטי שיער (ד'2-ה')

חוטים העשויים משיער:

איתא בגמרא (שם) אמר רב נחמן אמר שמואל: מודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שיער (שאינם חוצצים).

וביאר הר"ן שחוטים אלו תמיד עשויים משתי שערות ואי אפשר להדקן יפה ולכן אינם חוצצים.⁵²⁴

וכ"פ השו"ע (ס"ד), שחוטי שיער אינם חוצצים.

והט"ז כתב שכל זה בסתם אבל אם החוטים עשויים משערה אחת חוצצים אף אם הוא מיעוט ואינה מקפדת כיוון שהוא מהודק ולא עיילי בהו מיא ומקפידה להסירם בשעת רחיצה נחשב כמיעוט המקפיד וחוצץ.⁵²⁵

שיער ראשה שנקשר בפני עצמו:

איתא בגמרא (נידה סז.) אמר רבה בר רב הונא: נימא אחת קשורה חוצצת, שלש אינן חוצצות, שתיים אינן יודע.
ר' יוחנן אמר: אנו אין לנו אלא אחת.

רא"ש: הלכה כר' יוחנן שרוב שערותיה אחת אחת לבדה חוצצים, אבל קשר מב' שערות לא חוצץ.

ר"ן (להו"א בב"י): הלכה כרבה בר רב הונא ואף בשתי שערות חוצץ.⁵²⁶

האם רוב השיער נחשב כרובו?

רמב"ם: לא שצריך רוב הגוף דווקא.

גאונים: כן שהשיער נידון בפני עצמו.⁵²⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כרא"ש וכגאונים: שתי שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר אחד אינם חוצצין. ושערה אחת שנקשרה חוצצת,⁵²⁸ והוא שתהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שיהא רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו.⁵²⁹

שערה אחת הקשורה עם שערה אחרת:

כתב הרשב"א שנחשב כשערה אחת וחוצץ לכו"ע. **וכ"כ הש"ך** בביאור דברי הרמ"א.

⁵²¹ **הב"י דייק מדברי הרמב"ם** שלא חילק בין חלול או לא שבכל גוונא יש להתיר.

⁵²² **כך למד הראב"ד** בשאלות דרב אחא שאסר לטבול בתיכי שכוונתו בתיכי רגיל הארוג אבל בתיכי חלילתא מותרת לטבול.

ומוכח בדעת הראב"ד כדעת רבותיו של רש"י שהנידון הוא לענין חציצה ולא רק לגבי שבת ודלא כרש"י.

⁵²³ **אבל לרמ"א** שפסק כרבותיו של רש"י אף בכה"ג הווי חציצה. **אבל הסדרי טהרה כתב** שאף לשיטתם דווקא במיעוט המקפיד הווי חציצה אף ברפוי אבל ברוב שאינו מקפיד אינו חוצץ כשהוא רפוי. והפת"ש נשאר בצ"ע על דבריו. **וביאר הפת"ש** שיש לחלק בין סעיף ג' ד' שהחוטים עשויים מחומר חיצוני ולכן חוצץ אף שעילי בהו מיא אבל בסעיף ה' שהחוטים עשויים משערותיה בכה"ג שהם שתי שערות או יותר אינו חוצץ אף ברוב ואינו מקפיד משום שאלו חוטים מגופה ועיילי בהו מיא.

⁵²⁴ **הב"י כתב** על דברי הטור שציטט את דברי הגמרא שמיירי או במקפדת או שהם הרבה. **והקשה הט"ז** שכיוון שמיירי בשערות דעלמא אם הם משתי שערות הם לא מהודקים ואינם חוצצים אף שהם על רוב גופה ואם הם חוטי שיער העשויים משערה אחת הם מהודקים ואפילו במיעוט הווי חציצה וא"כ לא שייך לומר 'או שהם הרבה' כיוון שלא שייך מקרה של רוב ואינו מקפיד שחוצץ.

⁵²⁵ **הט"ז למד** שכל דברי הטור כאן הם על חוטי שיער דעלמא ומ"ש 'בד"א שהן כשתי שערות' כוונתו שלו יצויר שיהיו חוטי שיער דעלמא העשויים מחוט אחד וודאי שהם חוצצים. ודלא כב"י שלמד שהמילים בד"א קאי על חוטי שיער ראשה.

⁵²⁶ **הב"י כתב א.** כנראה שהר"ן לא גרס את דברי ר' יוחנן דאל"כ לא היה פוסק נגדו. **ב.** הר"ן למד שר' יוחנן לא פליג בהדיא על רבה בר רב הונא אלא הסתפק מה הדין בשתי שערות ולכן יש לאסור מספק. **וכ"כ הט"ז** שוודאי הר"ן פסק כר' יוחנן.

⁵²⁷ **הר"ן ביאר** שכיוון שנאמרו שני פסוקים אחד לשיער ואחד לגוף משמע שכל אחד נידון בפני עצמו.

⁵²⁸ **הש"ך הדגיש** שאין חילוק בין אם השערה קשורה על גבי עצמה או שהיא קשורה לשערה אחרת בשניהם נחשב כשערה אחת וחוצצת.

⁵²⁹ **הט"ז ביאר** שבסעיף ה' מיירי בקשר בשערות ראשה עצמן ולכן דווקא ברוב הווי חציצה ובמיעוט תלוי בדעתה אם מקפדת או לא, אבל בסעיף ד' מיירי בחוטי שיער שאז אם עשויים מחוט אחד אף שהוא מיעוט ואומרת שאינה מקפידה חוצצים כיוון שהם מהודקים ולא עיילי בהו מיא ומקפידה להסירם בשעת רחיצה כיוון שאין הם חלק משערות ראשה.

שתי שערות הקשורות עם שתי שערות אחרות:

רמב"ם: נחשבות כשלוש ואף אם הן קשורות עם שיעור אחת נחשבות כשלוש ואינו חוצץ.
רשב"א: נחשבות כשתי שערות ולרבה בר רב הונא חוצצים ולר' יוחנן אינם חוצצים.

---להלכה---

הרמ"א כתב כרשב"א: ואין חילוק בין אם קשר ב' שערות עם שתי שערות או שקשר ב' שערות בפני עצמן.⁵³⁰

• חציצה בשער הגוף (ו')

כתב השו"ע (ע"פ המשנה), שיער שכנגד הלב ושבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ. שבראש ושבבית השחי, אינו חוצץ.

ושבאותו מקום: באיש- אינו חוצץ, ובאשה- בנשואה, חוצץ. בפנויה, אינו חוצץ.
וביאר הב"ח שאף אישה נשואה דומיא דפנויה שבעלה אינו מקפיד, חוצץ דאלין בתר רוב נשואות.

שיער הנקשר על ידי שד:

וכתב הרמ"א (ע"פ המרדכי), ואותן שיש להן כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו ונעשית בלילה על ידי שד וסכנה להסירם לא חייצי. **וכתב הפת"ש** שאף אם יהיה רוב שערותיה יש להקל מחמת סכנה.

אישה חולה שנקשר שיערה על ידי סמים:

כתב הפת"ש, שכיוון שאם יסירו הסמים יותרו שערותיה ותחלה שוב, יש להתיר לסמוך לעשות כן על ידי רופא מומחה ודווקא במיעוט שאינה מקפידה משום שאף אם מקפידה הוא חוצץ רק מדרבנן. אבל ברוב שערותיה שהוא ספק דאורייתא אם מקפידה, אין בידנו להתירה.
ובחתם סופר כתב שכל זה רק בחומרים שהם עצמם אינם חוצצים אלא שגורמים הדיבוק בשערות אבל בשעווה פשיטא שחוצץ וחלילה להקל כלל ולא שייך לומר היינו רביתא.

• חציצה בלפוף שבעין (ז', ט"ו)

פתיחה לסעיפים ז'-ט':

איתא בגמרא (סו:)

1. אמר רבא, אישה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול.
2. אמר רב שמואל בר רב יצחק, אשה לא תטבול בנמל.
3. אמר רב גידל אמר רב, נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה לא עלתה לה טבילה.
4. אמר רמי בר אבא, הני רבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי, מכאן ואילך חייצי.
5. אמר מר עוקבא, לפלוג שבעין: לח אינו חוצץ, יבש חוצץ. אימתי נקרא יבש? משעה שמתחיל לירק.
6. אמר שמואל, כחול שבתוך העין אינו חוצץ, ושע"ג העין חוצץ. אם היו עיניה פורחות אפילו ע"ג העין אינו חוצץ.
7. אמר ר' יוחנן, פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה.

(לגרסאות שיובאו לקמן צ"ל- ולית הלכתא ככל הני שמעתתא...) אמר ריש לקיש, האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה.

ר"ף ור"ת: הגרסה בגמ' 'ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש... והכוונה היא שדינים 1-7 נאמרו רק לטהרות אבל לבעלה חוצץ רק בדין ריש לקיש וזהו התנאי היחיד.⁵³¹

ראב"ד א': הגרסה בגמ' 'ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא',⁵³² דאמר ריש לקיש... והכוונה היא שדינים 4-6 אינו חוצץ בכל גוונא אלא הלכה רק כר' יוחנן וכפי שמוכח מדברי ריש לקיש שזהו התנאי היחיד.

ראב"ד ב': הגרסה בגמ' היא 'ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דלא איתמר כל הני אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש... והכוונה היא שדינים 4-6 נאמרו רק לטהרות אבל לבעלה חוצץ רק בדין של ר' יוחנן וכפי שמוכח מדברי ריש לקיש.⁵³³

רמב"ם: הגרסה בגמ' היא 'ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דלא איתמר כל הני אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש... והכוונה היא שדינים 3-7 נאמרו רק לטהרות אבל לבעלה חוצץ רק בדין

⁵³⁰ ולר' יוחנן שהלכה כמותו אינם חוצצים.

⁵³¹ **הראב"ד הקשה א.** כיצד מוכח מדברי ריש לקיש שכל המימרות לפני כן לא נאמרו לבעלה? **ב.** ריש לקיש בא להחמיר ולפי גרסה זו הוא לקולא שסגי בתנאי זה בלבד. **ג.** אם אין הלכה כר' יוחנן מדוע הרי"ף הביא את דין קרצה שפתותיה שהוא ממש דומיא דעצמה עיניה? ואם באמת אין הבדל ושניהם לא חוצצים לבעלה מדוע הרי"ף הביא זאת להלכה? (על השאלה האחרונה **תירץ הר"ן** שיש לחלק בין עצמה עיניה שלא מהדקי קמטיה כולי האי ויכולים לבוא בהם המים משא"כ בקרצה שפתותיה) **ולכן כתב הראב"ד** שגם בדעת הרי"ף ניתן לבאר כביאור ב' של הראב"ד שיובא לקמן.

⁵³² המילים 'כי הא' קאי על דברי ר' יוחנן שהלכה כמותו והראיה היא מדברי ריש לקיש.
⁵³³ **כך ביאר הראב"ד** בדעת הרי"ף שלית הלכתא **כ** שמועות הראשונות (דינים 4-6) שהן נאמרו רק לטהרות שהרי הלשון הוא חוצץ ואינו חוצץ בלשון זכר, אלא הלכה כר' יוחנן שלשונו 'עלתה לה טבילה' בלשון נקיבה ומוכח דקאי לבעלה וכדמוכח מדברי ריש לקיש.

של ר' יוחנן וכפי שמוכח מדברי ריש לקיש.⁵³⁴
 ר"ן (ע"פ הבי"ט): הגרסה בגמ' היא ולית הלכתא ככלי הני שמעתתא דלא איתמר כל הני אלא לטהרות וכו' והכוונה היא שרק דין 6 של כחול שבעין אינו להלכה כיוון שהוא רק לטהרות.⁵³⁵
 רש"י ורא"ש: לא גורסים את 'ולית הלכתא' ולכן כל הדינים בגמרא הם להלכה ואף לבעלה.

---להלכה---

השו"ע פסק כרש"י והרא"ש וכפי שיובא בסעיפים הבאים.
וכתב הש"ך שבדיעבד כשאינה יכולה לטבול שנית אפשר לסמוך על הראשונים שדין זה נאמר רק לטהרות אבל לכתחילה יש להחמיר כדברי המרדכי שכתב שיש להחמיר בהכל אף לבעלה.⁵³⁶

לפלוג שבעין:

איתא במשנה (מקוואות ט', ד') לפלוג שחוץ לעין חוצץ.
 ואיתא בגמרא (סז.) לפלוג שבעין לח אינו חוצץ, יבש חוצץ.

תוספות:	בתוך העין:	לח: לא. יבש: כן. ⁵³⁷
	מחוץ לעין:	אפילו לח חוצץ.
רא"ש:	בתוך העין:	אפילו יבש אינו חוצץ. ⁵³⁸
	מחוץ לעין:	לח: לא. יבש: כן.
סמ"ג:	בתוך העין מחוץ לעין:	לח: לא. יבש: כן. ⁵³⁹
רמב"ם (להבנת הטור):	בתוך העין:	תוך ג' ימים: לא. לאחר ג' ימים: כן. ⁵⁴⁰
	מחוץ לעין:	חוצץ בכל גוונא.

---להלכה---

השו"ע פסק כתוספות וכהבנתו ברמב"ם: לפלוג שחוץ לעין חוצץ אפי' הוא לח, ולפלוג שבעין אינו חוצץ, ואם הוא יבש חוצץ והוא שהתחיל להוריק.

• חציצה בכחול שבעין (ח')

איתא בגמרא (שם) אמר שמואל כחול שבתוך העין אינו חוצץ, ושעל גבי העין חוצץ.⁵⁴¹
 אם היו עיניה פורחות אפילו על גבי העין אינו חוצץ.

רש"י א': פותחת ועוצמת עיניה תדיר ופריחתה מעבירתו ואינו עב על גבי העין ואין בו ממש.⁵⁴²
רש"י ב': דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ.
רמב"ם: פתחה את עיניה בשעת טבילה אבל שלא תפתח ביותר שאז לא עלתה לה טבילה.⁵⁴³

---להלכה---

השו"ע כתב כפירוש הראשון ברש"י וכהבנתו בדברי הרמב"ם: כחול שבעין אינו חוצץ ושחוץ לעין חוצץ ואם הייתה פותחת ועוצמת עיניה תדיר אף שחוץ לעין אינו חוצץ.

• חציצה בדם יבש (ט'ט')

איתא במשנה (מקוואות ט', ב'-ד') תנן גליד חוץ למכה חוצץ ושבמכה (רמב"ם- שעל המכה) אינו חוצץ.

⁵³⁴ **הב"י ביאר** שהרמב"ם השמיט את דין לפלוג משום שסמך על מ"ש לעיל שדינו שווה לשרט אבל אין חילוק ביניהם. ועי' בכסף משנה שכתב שאף דין 7 לדעת הרמב"ם הוא רק לטהרות.
⁵³⁵ **הב"י הקשה** מי הכריחו לפרש כן שלכאורה אם גורסים מילים אלו קאי על הכל. **אבל הש"ך** ביאר בדעתו שקאי אף על לפלוג ומ"ש שחוץ לעין חוצץ הוא לכו"ע שעל זה לא דיבר מר עוקבא ואף לגורסים 'ולית הלכתא' יש לחלק בין תוך העין לחוץ העין.
⁵³⁶ **וכן נראה** בדברי הרש"י לקמן סעיף ל"ה, ל"ט.

⁵³⁷ **התוס' כתבו** שהליחה שבעין מלחלחתו ואינה מניחתו להיות יבש. וצ"ל שהוא בסתמא אבל אם יהיה יבש ממש חוצץ. **ולהבנת הב"י** הרמב"ם למד כתוס'.

⁵³⁸ **הב"י ביאר** שאינו חוצץ מפני שדמעה מלחלחתו במקום חיבורו.

⁵³⁹ **וביאר הסמ"ג** שבתוך העין סתמו לח ומחוץ לעין סתמו יבש ולכן המשנה סתמה שחוץ.

⁵⁴⁰ **הב"י הקשה** שהרי הרמב"ם כתב תנאי נוסף: 'והוא שהתחיל להוריק'. וצ"ב להבנת הטור האם כוונת הרמב"ם שתוך ג' ימים אינו חוצץ בכל גוונא ורק לאחר ג' ימים יש לחלק בין אם הוריק או לא או שתוך ג' ימים יש לחלק בין הוריק או לא ולאחר ג' ימים בכל גוונא חוצץ, וא"כ א. מדוע הרמב"ם השווה דין גליד שעל המכה לפלוג הלא אינם שווים לגמרי שבלפלוג יש תנאי נוסף שיריק. ב. אין אחד משני הפירושים מבואר ברמב"ם וכיצד נכריע? ג. לא מצינו בתלמוד לגבי לפלוג חילוק זה של ג' ימים. ד. מדוע הטור השמיט את התנאי שצריך שיריק? **ולכן כתב הב"י** שכוונת הרמב"ם 'וכן' א. כמו שדם היוצא ממכה יכול לחצוץ אף שהגיע מגופה שחוששים שהתפשט חוץ לשריטה כך בלפלוג אף שיצא מגופה חוצץ במקרה שהתחיל להוריק. ב. כשם שדם שהתייבש חוצץ כך לפלוג שהתייבש חוצץ אך בכל אחד הגדרת 'יבש' היא לפי ענינו שבמכה תלוי בימים ובעין תלוי בהוריק.

⁵⁴¹ **הש"ך הביא** את דברי הבה"ג שכתב גרסה שונה בשם שמואל שהחילוק הוא בין כחול שנעשה לרפואה שהוא חוצץ לבין כחול שנעשה לנוי ואינו חוצץ. והביא ששני חכמים שחוץ לעין אינו חוצץ. ממילא כוונתו שמחוץ לעין כחול חוצץ רק אם הוא נעשה לרפואה אבל לנוי גם ככה"ג אינו חוצץ. (עי' בהגהות בן אריה על הבה"ג סק"י"ד שכתב פירוש נוסף להיפך)

⁵⁴² **הב"ח למד** שכוונתו שעיניה נפתחות שלא בכוונה שכן מנהגה.

⁵⁴³ **כך למד הב"ח**. אבל הב"י כתב שדעת הרמב"ם כפירוש הראשון ברש"י שענינה פתוחות ומעבירות את הכחול.

איתא בגמרא (שם) אמר רמי בר אבא, הני רבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי, מכאן ואילך חייצי.

מדוע תוך ג' ימים אינו חוצץ?

רש"י: גלדן רך ומחובר והווי כגוף הבשר ולא חייצי.

מרדכי: הוא לח ונכנס בו מים ומכאן ואילך חייצי שנעשה יבש ונדבק בדוחק על הבשר.⁵⁴⁴

רא"ש: דם - יבש חוצץ אף בתוך ג' ימים.

ריר - בתוך המכה: אינו חוצץ.⁵⁴⁵

מחוץ למכה: בתוך ג' ימים אינו חוצץ ולאחר ג' ימים חוצץ.

רמב"ם: מכה - מחוץ למכה מסביב - חוצץ.

מחוץ למכה מעליה - אינו חוצץ אפילו הוא יבש.⁵⁴⁶

שריטה - בתוך ג' ימים אינו חוצץ ולאחר ג' ימים חוצץ.⁵⁴⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כרא"ש. והוסיף את סיום דבריו: לפיכך אישה בעלת חטטים צריכה לחוף במים עד שיתרככו. **והט"ז הביא** שמהר"ק היה בודק שאין על אשתו שום פצע מחשש שלא הסירתו כיוון שהיה כואב לה. (ומיירי לאחר שטבלה ולא חוששים שנפל בטבילה כיוון שהוא דבוק בחוזק אבל לפני טבילה אסור להסתכל במקומות המכוסים שבה - פת"ש)

והפתי"ש כתב שג' ימים הוא מעת לעת ולא אומרים מקצת היום ככולו והמיקל לא הפסיד והמחמיר תבוא עליו ברכה.

• **חציצה ברטיה שעל מכה (י')**

כתב השו"ע (ע"פ המשנה מקוואות ט', ב') רטיה שעל המכה חוצצת.

• **קוץ/ חץ התחוב בבשר (י"א)**

איתא במשנה (מקוואות י', ח') חץ שהוא תחוב באדם: בזמן שהוא נראה, חוצץ. ואם אינו נראה, טובל ואוכל בתרומתו.

ואיתא בתוספתא (מקוואות ח' ד') הנכנס לו חץ בירכו: רבי אומר אינו חוצץ וחכמים אומרים הרי זה חוצץ. במה דברים אמורים בשל מתכת אבל בשל עץ הרי זה חוצץ. ואם קרם עליו העור מלמעלה הכל מודים שאינו חוצץ.

באיזה מקרה מדובר בתוספתא?

ר"ש: בנראה מבחוץ והלכה כרבנן שחוצץ ולכן במשנה אין חילוק בין מתכת לעץ ובכל גוונא חוצץ.⁵⁴⁸
רמב"ם (להבנת הבי"י):⁵⁴⁹ באינו נראה מבחוץ והלכה כרבי שאינו חוצץ שלא גוזרים אטו נראה מבחוץ ולכן השמיט את דין קרם עליו עור שאינו חוצץ משום שאפילו לא קרם אינו חוצץ באינו נראה.⁵⁵⁰

לר"ש, מדוע לרבנן חוצץ בנראה מבחוץ?

מרדכי: מיירי במשוקע קצת בבשר ואעפ"כ רבנן גזרו שחוצץ אטו שאינו משוקע. וכשקרם עור לא גזרו.⁵⁵¹
רא"ש: מיירי בשווה לבשר ורבנן סברו שלא ייתכן שלא יהא מקצתו על הבשר וחוצץ. אבל אם קרם עור הוא מיעוט

⁵⁴⁴ **וכתב המרדכי** שאף אם אין דעתה להסירה עתה וקרוי אינו מקפיד מ"מ רגילות להסיר הכל או להמתין עד שתתראפ.

⁵⁴⁵ כלומר הקליפה שעליה הוסרה ונשאר הריר בתוכה.

⁵⁴⁶ **וכתב הבי"י** שלשיטתו הגירסא במשנה היא 'שעל המכה אינו חוצץ' משום שהוא מכוון מעליה ואינו מתפשט לצדדים.

⁵⁴⁷ **הראב"ד הקשה א.** מדוע על המכה חוצץ הלא נאמר שאינו חוצץ (הבי"י הביא שזו טעות בגירסה וצ"ל שע"ג המכה) **ב.** הלא רק בשריטה כיוון שאינו נראה לעיניים אם יבש יש לחלק בין תוך ג' ללאחר ג' אבל בגלד אין חילוק בכך וביבש תמיד חוצץ. ואם נאמר שלמד דין שריטה מריבדא דכוסילתא כדאיתא בגמרא, קשה הרי רק בריבדא כיוון שמושך דם כל ג' ימים אינו חוצץ אבל בשריטה גם תוך ג' ימים מגלד וחוצץ. **אבל הבי"י ביאר** שריבדא אינו וינטושא אלא שריטה או שלמד שאין הכי נמי אין מקום לחלק בין רבידא לשריטה.

⁵⁴⁸ **הבי"י כתב** שלא ייתכן שמיירי באינו נראה מבחוץ **א.** א"כ המשנה איתא כיחידאה ו**כרבי**. (ואעפ"כ בהמשך כתב לבאר כך בדעת הרמב"ם) **ב.** הרי המשנה לא מחלקת בין עץ למתכת מוכרח דאיתא **כרבנן** שלא חילקו בכך. (ע"י בהגהות והערות שגרסו כך בשאלת הבי"י) **ג.** אם מיירי באינו נראה מדוע לפי חכמים חוצץ?

⁵⁴⁹ **וכ"כ הרא"ש** שהביא לשון המשנה בלבד.

⁵⁵⁰ **הדרכ"מ הקשה** על הבי"י דא"כ למה לא חילק הרמב"ם בין עץ למתכת אם הלכה כרבי? **וכ"כ הש"ך** וביאר שהרמב"ם אתי כר"ש ומיירי בנראה מבחוץ ואיתא כחכמים ולכן אין חילוק בין עץ למתכת שבנראה תמיד חוצץ ובאינו נראה תמיד אינו חוצץ. ומי"ש הבי"י שלכן השמיט הרמב"ם דין קרם עליו עור הוא לא נכון **א.** משום שלא הוצרכו לומר זאת שהוא כ"ש מדין אינו נראה שאינו חוצץ שהרי אפילו לרבי שסובר שתמיד חוצץ עכ"פ מודה בקרם עליו עור שאינו חוצץ. **ב.** הרמב"ם הבין שאינו נראה הוא משום שקרם עליו עור ולכן לא הוצרך לכתוב זאת.

⁵⁵¹ **הבי"י דייק** מדברי המרדכי שכתב 'אבל אם כל כך בעומק שאינו נראה אינו חוצץ' משמע שמחלק בין משוקע מעט או הרבה שאז לא גוזרים אטו אינו משוקע.

שאינו מקפיד עליו ואינו חוצץ.⁵⁵²

---להלכה---

השו"ע כתב שחץ או קוץ התחוב בבשר אם נראה מבחוץ חוצץ ואם אינו נראה אינו חוצץ. **והט"ז והש"ך הוסיפו** את דין עלה עליו קרום של בשר שאינו חוצץ. **וביאר הש"ך** כהבנת הרא"ש בדברי הר"ש שכל שהוא שווה לבשר נקרא נראה וחוצץ ורק אם הוא משוקע אף שהוא נראה אינו חוצץ.

- דין לכלוד שעל הבשר (י"ב-י"ג)

כתב השו"ע (ע"פ המשנה מקוואות ד', ב'-ט') לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה אינם חוצצין נגלד כגליד חוצץ. מלמולין שעל הבשר חוצצין.

- חציצה בטיט (י"ד)

איתא במשנה (מקוואות ט', ב') וְטִיט הַיָּוֵן, וְטִיט הַיּוֹצְרִים, וְגַם יוֹנִי. אֵיזֶהוּ טִיט הַיָּוֵן, זֶה טִיט הַבּוֹרוֹת ... טִיט הַיּוֹצְרִין, כְּמִשְׁמָעוֹ ... וְגַם יוֹנִי, אֵלוּ יִתְדוֹת הַדְּרָכִים, שֶׁאֵין טוֹבְלֵיו בָּהֶן וְלֹא מְטַבְּלִין אוֹתָן. וְשֶׁאֵר כָּל הַטִּיט, מְטַבְּלִין בּוֹ כְּשֶׁהוּא לַח.

טור: שלושת סוגי הטיט - **יבש**: חוצץ. **לח**: אינו חוצץ. **שאר סוגי הטיט** - בין לח ובין יבש אינו חוצץ.⁵⁵³
רמב"ם: שלושת סוגי הטיט - בין לח ובין יבש חוצץ. **שאר סוגי הטיט** - **יבש**: חוצץ. **לח**: אינו חוצץ.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם טיט היין וטיט היוצרים וטיט דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה, כל אלו חוצצין ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים וכשהוא יבש חוצץ.

כתב הרמ"א (ע"פ המרדכי), מיהו אם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ.⁵⁵⁴

איתא שם רבי יוסי מטהר בְּשֶׁל יוֹצְרִין וּמִטְמֵא בְּשֶׁל מְרַקָא.

מה זה 'מרקא'?

ערב: טיט שמערבים בו שיער של צאן לחזקו.

י"א: טיט מתוקן לעושי כלי חרס שרוי בלובן ביצה.⁵⁵⁵

- חציצה בשרף (ט"ו)

איתא בתוספתא הדיו,⁵⁵⁶ החלב והדבש, שרף התאנה ושרף החרוב ושרף השקמה הנוטפות מן האילן על הבשר, יבשים חוצצים ולחים אינם חוצצים. ושאר כל השרפים אפילו לחים חוצצים.

מה הדין בשרף שאר האילנות?

טור: אפילו יבשים אינם חוצצים.⁵⁵⁷

רמב"ם: אפילו לחים חוצצים.

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם הדיו החלב והדבש והדם שרף התאנה ושרף התות⁵⁵⁸ ושרף החרוב ושרף השקמה, יבשים חוצצים לחים אינם חוצצים ושאר כל השרפים אפילו לחים חוצצים.

- חציצה בדם (ט"ז)

האם דם שנשרף בבשר חוצץ?

⁵⁵² **הב"י דייק** מדברי הרא"ש שכתב 'דאי אפשר שלא יהא מקצתו על הבשר' משמע שמדובר בבולט או בשווה לבשר שאז יש לחשוש שיעלה קצת על הבשר אבל לא מדובר כלל במשוקע.

⁵⁵³ **הב"י הקשה** מה הסברא לומר שביבש אינו חוצץ הרי הוא אינו נמחה ונעקר משם עד שישפשפנו. אלא מוכרח כדעת הרמב"ם שבשלושה אלו חוצץ אף בלח כיוון שהוא מדובק מאוד ואף ע"י שפשוף אינו עובר עד שישפשף הרבה. וצ"ע דעת הטור.

⁵⁵⁴ **הרמ"א לשיטתו לעיל** שאף ברפוי חוצץ אם היא מקפדת אטו מהודק.

⁵⁵⁵ **הרשב"א פסק** שטיט כזה שמערבים בו לובן ביצה חוצץ. **והקשה הב"י** מדוע פסק כר"י ולא כת"ק? ולכן כתב שאין בכך מחלוקת ואף ת"ק יודה לר"י שהוא חוצץ וכל מחלוקתם היא רק בשל יוצרים והלכה כת"ק.

⁵⁵⁶ **יש גירסה ברא"ש** 'היין' במקום 'הדיו' וצ"ל שהוא טעות סופר שיין אינו נדבק בבשר.

⁵⁵⁷ **הב"י ביאר** שהטור העתיק את התוספתא כפי שהיא כתובה ברא"ש ולא ראה את החלק האחרון שבשאר כל השרפים אפילו לחים חוצצים ולכן כתב הפוך.

⁵⁵⁸ **בגירסת הרא"ש** לא כתוב שרף התות.

רמב"ם: אפילו לח חוצץ.⁵⁵⁹

סמ"ג: לח אינו חוצץ.

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם דם שנשרף בבשר אפילו לח חוצץ.

והש"ך ביאר שהשו"ע מייירי שהתחיל להתייבש ולהידבק קצת ולכן חוצץ כיוון שמתחיל להיסרך אך אין חילוק בין בשר לכלי. וכתב הש"ך בשם הבה"ג שדם שנתבשל באש בין לח ובין יבש חוצץ.

• חציצה בצבע (י"ז)

כתב הרא"ש שצבע על שיערה ובשרה אינו חוצץ.

א. כי הוא נוי ואינה מקפידה אלא עשתה אותו במתכוון. (מחדשת אותו תמיד -רשב"א)⁵⁶⁰

ב. אין בו ממש אלא חזותא בעלמא.

ועוד כתב שאישה שאומנתה לצבוע כיוון שדרכה בכך אינה מקפדת. (ואף כאן אין בו ממש -רשב"א)⁵⁶¹

וכ"פ השו"ע צבע שצובעות הנשים על פניהן וידיהן ושער ראשן אינו חוצץ. וכן מי שהוא צובע וידיו צבועות אינו חוצץ.

והרמ"א הוסיף וכן מי שאומנתו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד מלוכלכות בדם אינו חוצץ שרוב בני אומנות זו אינן מקפידים.

והט"ז הביא את דברי הרוקח שהתיר לטבול אם נתפחמו ידיה בבשר כיוון שהוא מעט ואינה מקפידה ולפי"ז התיר הט"ז גם כשטבלה ונדבק בגופה שחרורית מעשן בית המרחץ שאינה צריכה טבילה שנית, ק"ו מידה שהן רגילות להיות מגולות ובכ"ז לא מקפידה וכ"ש בגופה. ועוד שהוא לכלוך בעלמא ואין בו ממש.

• דין חציצה בציפורניים (י"ח-כ"ב)

איתא במשנה (מקוואות ט', ב'-ד') וּבְצֶק שֶׁתַּחַת הַצִּפֹּרֶן (חוצץ).

וְצוּאָה שֶׁתַּחַת הַצִּפֹּרֶן (אינו חוצץ).

ואיתא בתוספתא (ו', ה') צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר, והבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר הרי אלו חוצצין.⁵⁶²

האם צואה שתחת הציפורן חוצצת?

רא"ש: שלא כנגד הבשר: חוצץ.

כנגד הבשר: אינו חוצץ.

רמב"ם: אינו חוצץ.⁵⁶³

מרדכי: לח- אינו חוצץ.

יבש- חוצץ.⁵⁶⁴

רשב"א: נטילת ידיים: אינו חוצץ.⁵⁶⁵

טבילה: שלא כנגד הבשר חוצץ.⁵⁶⁶

⁵⁵⁹ הסמ"ג ביאר שסברת הרמב"ם היא שדרך להקפיד עליהם ולכן חוצץ. וכתב שזו טעות לפרש שבלח אינו חוצץ משום שמים עוברים בו אלא אינו חוצץ משום שאינה מקפידה אף שהוא דבוק בבשר.

⁵⁶⁰ הרשב"א כתב שלכן אף אם יהיה על רוב שיערה אינו חוצץ אף שרובו ואינו מקפיד חוצץ כיוון שרוצה את הצבע הזה והוא כאילו מגופו של שיער שאינו חוצץ וכפי שפירשנו אף שיש בה תכלת וארגמן אפשר להטבילה והצבע אינו חוצץ.

⁵⁶¹ וכתב הב"י שאף שרוב הנשים מקפידות לא אמרין שבטלה דעתה כיוון שרוב נשים שאומנותן בכך כמותה אינן מקפידות.

⁵⁶² הב"י ביאר שבבצק חוצץ בכל גוונא אף כנגד הבשר משום שתתגנה על בעלה שיאמר שמאכילתו זוהמת ציפורניה. אבל בצואה מקפידות רק במקום הנראה שהוא שלא כנגד הבשר שיאמרו בעליהן שמצואתם לא רוחצו אבל כנגד הבשר לא מקפידות. ואף אם היא לא מקפידה בטלה דעתה אצל כל אדם. וביאר הדרכ"מ שזו גם כוונת הטור ומ"ש הטור 'הילכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ' מייירי בבצק מועט כל כך אבל אם הוא יותר מזה בטלה דעתו. ועוד כתב שאפ"ל שהטור למד כדעת המרדכי ולכן אין דרך בני אדם להקפיד כיוון שמדובר בלח וקאי אצואה.

⁵⁶³ הב"י ביאר בדעת הרמב"ם שהתוספתא חולקת על המשנה ולכן אין הלכה כמותה. אבל הרא"ש למד שמאי דשייר מלפרושי במשנה פירש בתוספתא ולא פליגי.

⁵⁶⁴ הב"ח ביאר שהמרדכי חילק רק בין לח ליבש ולא חילק בין כנגד הבשר לשלא כנגד הבשר. וכן נראה בדברי הט"ז סק"יט.

המרדכי ביאר שביבש הוא כמו בצק שחוצץ אף כנגד הבשר. והסמ"ק הביא בשם ר"ת לחלק בין צואה הנדבקת או לא נדבקת ולכאורה כוונתו לחילוק בין לח ליבש וכן משמע בדרכ"מ שהביא את המרדכי והסמ"ק ביחד. (וכתב הב"י שאם הוא מעט מאוד ואינה מקפדת אף בנדבקת אינו חוצץ).

⁵⁶⁵ הרשב"א כתב שצואה כל שעה אדם נוטלה וכשהיא שם אינה מהודקת ואי אפשר לה לחוץ ומ"ש בתוספתא 'הטיט והבצק' הכוונה לטיט יוצרין או בנאין ולכן הוא נדבק יפה אבל צואה לא. (בשם ר"ת)

⁵⁶⁶ הב"י ביאר שהרשב"א החמיר בטבילה מפני שדרך להקפיד כדי שלא תתגנה על בעלה אבל בנטילת ידיים לא מתגנה בכך על בעלה אף אם לא תסיר הצואה והווי מיעוטו ואינו מקפיד. ועוד אפשר לומר שכיוון שגם הגברים נוטלים את ידיהם ואינם מנקים את הציפורניים, ממילא לא חוצץ גם לנשים שחכמים לא חילקו ביניהם. ומ"ש בחולין שכל החוצץ בטבילת הגוף חוצץ בנטילת ידיים הוא רק בדברים הנדבקים בחוזק אבל דבר שדרך להקפיד עליו רק בטבילה אינו בכלל זה. אלא שהקשה הב"י אם אכן צואה שתחת הציפורן אינה מהודקת ולכן אינה חוצצת לנטילת ידיים מדוע הווי חציצה לטבילה? ודוחק לומר שאף ברפוי יש חציצה אם מקפיד וכדלעיל בדעת רבותיו של רש"י וצ"ע.

אבל הש"ך תירץ שהרשב"א סבר כר"ת וסתם צואה אינה נדבקת אלא שיש לחשוש שמא היה שם צואה הנדבקת ולכן החמירו ליטול ציפורניהם לפני הטבילה אבל בנטילת ידיים אי אפשר להחמיר עליהן ליטול הציפורניים בכל נטילה ונטילה ולכן הקלו.

---להלכה---

השו"ע פסק (סי"ח) כרא"ש: צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר: חוצץ. כנגד הבשר: אינו חוצץ. ובצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר חוצץ. **וכתב הט"ז** שהשו"ע לא רצה להקל כמרדכי.
אבל המג"א כתב שבטיט כנגד הבשר אין מקפידים ואינו חוצץ ורק שלא כנגד הבשר חוצץ אף בצואה כיוון שהרוב מקפידים ע"כ.
ועוד כתב השו"ע ואי זהו שלא כנגד הבשר? זה שהצפורן עודף על הבשר. ולפי שאינן יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת טבילה.

ועוד כתב השו"ע (סי"ט) אם יש לה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט, אם נפוחה כל כך שאין הטיט שתחת הצפורן נראה אינו חוצץ.
וכתב הט"ז (נצי"ב הבי"י) שכיוון שהוא נלמד מדין חץ לעיל סי"א, סגי שיהיה הטיט בעומק שאינו נראה בשווה לבשר ולא צריך שיהא נקרם עור ובשר על הטיט.

גילתה לאחר הטבילה ששכחה ליטול ציפורן אחת:

שערי דורא: טוב להחמיר ותטבול פעם שנית משום שאי אפשר שלא יהיה בהם טיט.
ראב"ן: הווי חציצה כיוון שעתידיה ליטלם הם חוצצים כבר מעכשיו.
מהרש"ל: אם בדקה לפני הטבילה תחת ציפורניה שאין שם לכלוך, עלתה לה טבילה.

---להלכה---

השו"ע כתב (ס"ב) דוקא בצק שתחת הצפורן חוצץ, אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הבשר אינה חוצצת. **וכתב הרמ"א** מיהו כל זה דוקא שאין צואה או בצק תחתיו בשעה שטבלה. **וביאר הט"ז** שכיוון שהציפורן היא מגופה דמיה לשערה שאינו חוצץ.
אבל הרמ"א כתב ומאחר דכבר נהגו ליטול הצפרנים אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת וכן נוהגין. **והט"ז כתב** שאם שמשה עם בעלה אף אם אין ידוע לה שלא היה שם טיט או צואה אינה צריכה טבילה שנית משום שאף אם היה שם טיט הוא מיעוט המקפיד וכיוון שיש ספק אם היה שם הווי ספיקא דרבנן לקולא.
ובפרט לפי ר"ת שדווקא טיט הנדבק חוצץ.
אבל הש"ך כתב שיש להחמיר כל שאפשר אפילו שעבר הלילה אבל אם אי אפשר אין להחמיר.
והפ"ש הביא שיש להקל בציפורני רגליה אף שיודעת שלא היה נקי כיוון שאין דרכן של נשים להקפיד בכך.

שכחה ליטול ציפורניה בחול המועד/ שבת ויו"ט:

כתב המרדכי, שבחול המועד נכון שתיטול ציפורניה ע"י גויה דהווי שבות במקום מצווה ואם אין שם גויה תנקר היטב תחת הציפורן.
וכתב הט"ז שכל זה רק בחוה"מ שיש שהתירו אפילו שהיא עצמה תחתוך ולכן התיר המרדכי ע"י גויה, אבל בשבת אין להתיר שבות אלא תנקר בלבד ובפרט שהיהודייה מסייעת בכך שמטה את ידיה והווי כאילו עושה מלאכה האסורה בשבת ויו"ט וכדין מקיף וניקף ודלא כמי ששגג בזה והתיר בשבת ע"י גויה.
אבל הנקה"כ כתב שלא שייך בכך מסייע שדווקא בהקפה משמע מהפסוק שאף הניקף חייב אבל הכא לא שמסייע אין בו ממש. וכיוון שלראב"ן הציפורן עצמה חוצצת הווי מצווה ויש להתיר אף בשבת ע"י אמירה לגוי ובלבד שתעשה זאת ביד ולא בכלי שהוא דרבנן. (ובאמת שהנקה"כ כתב שהיה נראה להתיר אפילו בכלי כיוון שהוא מלשאצ"ג אך עדיף שתיטלם ביד **וכ"כ בפת"ש**)

ציפורן המדולדלת:

איתא בתוספתא (מקוואות פ"ו ה"ה) רבי יונתן בן יוסף אומר ציפורן שפירשה רובה הרי זו אינה חוצצת. ואיתא במשנה (מקוואות ט', ב'-ד') ציפורן המדולדלת (אינו חוצץ).

טור: **פירשה רובה** - אינה חוצצת.

פירשה מיעוטה - חוצצת.⁵⁶⁷

רמב"ם: בין כך ובין כך אינה חוצצת.^{568 569}

---להלכה---

והט"ז כתב שלענין נטילת ידים סומכים על ר"ת שכתב שרק טיט היוצרים וכדומה חוצץ.
⁵⁶⁷ **הב"י ביאר** שהטור למד שאין מחלוקת בין המשנה לתוספתא אלא שר' יונתן מפרש את דברי המשנה שאינה חוצצת רק ברובה. והסברה היא שבפרשה רובה ההוכחה שאינה מקפידה היא מכך שבקל יכלה לתולשה. אבל במיעוטה אפשר לומר שמקפידה אלא שאינה נוחה להיתלש.
⁵⁶⁸ **הב"י ביאר** שהרמב"ם למד א. ר' יונתן לרבותא קאמר שפירשה רובה אינה חוצצת וכ"ש מיעוטה. (והסברה היא שכמו בציפורן המחוברת לגמרי אין בכך חציצה אף שעומדת להיתלש ממילא ה"ה בנתלשה) ב. מכך שהתוספתא אמרה דין זה משמיה דיחידאה משמע שרבנן חלקו ע"כ והתירו בכל גוונא והלכה כמותם. (והסברה היא שכיוון שיכולה לתולשה למרות שהוא מיעוט וקשה לתולשה, אכתי מוכח שאינה מקפידה וכ"ש בפירשה רובה שהיא נוחה להיתלש שוודאי לא מקפידה).
⁵⁶⁹ **הב"י כתב** שאפשר לבאר פירוש אחר שהחציצה היא לא כלפי הציפורן עצמה אלא בנמצא דבר מה על גבי הציפורן ולכן לטור חוצץ אם נמצא על מיעוטה שנחשבת כחלק מהגוף אבל על רובה כיוון שעומדת להיקצץ אינה חוצצת אבל לרמב"ם אף בפירש מיעוטה כל מה שכנגד אותו מיעוט ברוחב האצבע עומד להיקצץ ולכן אינו חוצץ. **ובמסקנת דבריו** כתב שהפירוש הזה נראה בעיניו אף שבמרדכי לא משמע כך **והדרכ"מ כתב** שהוא פירוש דחוק ואין הלשון מורה עליו כלל. **וכ"כ הש"ך**.

השו"ע פסק (כ"א) כטור ציפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת, פירשה רובה אינה חוצצת.⁵⁷⁰

פירשה הציפורן עצמה ממקום חיבורה בבשר:
כתב הב"י, שהכא גם הרמב"ם יודה שיש לחלק בין רובה שאינה עומדת להתרפאות וכתלשה כולה דמי ואינה חוצצת, לבין מיעוטה שעומדת להתרפאות שנחשב כחלק מהגוף וחוצצת.

אבר ובשר המדולדלים:
ועוד איתא בתוספתא (שם) האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו חוצצין. (בגירסת הסמ"ג: אינם חוצצים)
כתב השו"ע (כ"ב) אבר ובשר המדולדלים חוצצים.

מדוע אבר ובשר המדולדלים חוצצים?
ב"י: אבר ובשר כיוון שאינם יונקים מהגוף נחשבים כקטועים וכאילו נתגלה מקום חיבורם והווי כבית הסתרים שאם יש עליהם דבר חוצץ מעכב בטבילה.
ב"ח: אבר ובשר כיוון שצריך אומן לחתכו חוצצים בכל גוונא משא"כ בציפורן שיכול לתולשה בידו.⁵⁷¹
ט"ז: אבר ובשר כיוון שכואב לה הרבה ומחזיקתו תמיד צמוד לגוף אינו ראוי לביאת מים אף בפירוש רובו וחוצץ. אבל בציפורן שרובו קיים ומיעוטו נסדק מקום הסדק צר וחוצץ כיוון שלא נכנס שם מים, משא"כ בנסדק רובו ראוי לביאת מים.

כלה שעומדת לגלח שיער ראשה:
כתב החתם סופר שכיוון שעומדת לגלח רק לאחר בעילת מצווה אין זה חציצה ולא נחשב כ"כל העומד ליחתך וכו" משום שיש הפסק דבר אחר ביניהם שהוא הבעילה.

• חציצה בתכשיטים (כ"ג)

איתא בתוספתא (פ"ו ה"ד) ושאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין לא מטמאין ולא מיטמאין חוץ מקרום שע"ג המכה והאגד שע"ג המכה והקשקשים שע"ג השבר, והשירים והנזמים והקטלאות והטבעות- אוצין: חוצצין, רפין: אין חוצצין.

רמב"ם: מאגד ע"ג המכה והילך יש לחלק בין מהודק שחוצץ לרפוי שאינו חוצץ אבל דין קרום שע"ג המכה השמיט. **ר"ש:** משירים והילך יש לחלק בין מהודק שחוצץ לרפוי שאינו חוצץ אבל קרום, אגד וקשקשים לא מירי מדין חציצה.⁵⁷²

---להלכה---

השו"ע כתב כרמב"ם וכלשונו של הטור וכהבנתו בב"י שאין בכך מחלוקת ולכו"ע בכל גוונא מהודק חוצץ ורפוי אינו חוצץ.

אבל הב"ח כתב שאגד וקשקשים אפילו אם הם רפויים חוצצים דלא עיילי בהו מיא שפיר.

מדוע טבעת חוצצת הרי הווי מיעוט שאינו מקפיד?
ביאר הט"ז (ע"פ הראב"ד) כיוון שמקפדת להסירו בשעת לישנה חשיב כמיעוט המקפיד וכדלעיל ס"ב לגבי חוטי צמר. **ובשירי טהרה כתב** עפ"י שלכאורה אישה שאין דרכה ללוש לא הווי חציצה אפילו במיהדק טובא. וכעין דברי האליה רבא בטבעת של אנשים שאינם רגילים ללוש.⁵⁷³ **אך להלכה כתב** שאין להקל כיוון שהשו"ע לא חילק בכך ולא פלוג אלא"כ טבלה ושימשה שיש להקל.

לגוזרים רפוי אטו שאינו רפוי, מה הדין בדיעבד אם טבלה עם טבעת רפוי?
מהרי"ט: חוצץ אף בדיעבד אלא"כ שימשה כבר שאינה צריכה טבילה אחרת.
מהר"ר דניאל: חוצץ אף אם עבר לילה אחד ורק אם היה רפוי הרבה יש להקל.
ב"ח: חלילה מלומר שלא עלתה לה טבילה ורק באוחז אדם וכלים יש לגזור אטו שאינו רפוי, או בנזמי האוון/ חוטי צוואר עם קמיע כיוון שטריחא לה מילתא להסירם שיש לגזור מטעם חומרא לכתחילה אבל בדיעבד עלתה לה טבילה.

אישה שאסור שיבואו מים על עיניה מחשש שתעוור:

⁵⁷⁰ **וכתב הש"ך** שלנוהגים לעיל להצריכה טבילה שנית ייתכן שגם כאן תצטרך לטבול פעם נוספת אף בפרשה רובה. **אך כתב שאפשר לומר** שרק אם הטעם הוא שהציפורן עצמה חוצצת וכראב"ן לעיל, יש להצריכה לטבול שוב אבל אם הבעיה היא רק בטיט שתחת הציפורן, ממילא כל שידוע שלא היה שם טיט הרי אף אם נשארה הציפורן כולה אינו חוצץ ורק נהגו להחמיר ממילא כ"ש הכא שאין להחמיר. אך סיים שהוא דוחק ובפרט לטעם שהציפורן עצמה חוצצת.

⁵⁷¹ **הט"ז הקשה** מה בכך שצריך אומן לתולשו?

⁵⁷² **הב"י כתב** שהטור כתב קודם את הדינים מהשירים והילך שהם מוסכמים לדעת הכל ואח"כ הוסיף את דברי הרמב"ם/ התוספתא באגד וקשקשין וצ"ל א. הרא"ש והרשב"א לא השמיטוהו בכוונה ולכן לא כתב שהם חלוקין בו. ב. אף שידע הטור שנחלקו הר"ש והרמב"ם לא כתבו משום שלענין דינא אין ביניהם נפק"מ אלא בביאור התוספתא אבל לכו"ע אגד וקשקשין נלמדים מדין שירים וטבעות דמאי שנא.

⁵⁷³ **והוסיף** אם לא בטבעת שיש בו אבן טובה שאף גבר מקפיד להסירה.

כתב בשו"ת שיבת ציון שאין להתיר לה לטבול ע"י אגד רפוי כיוון שיש לחוש שמא תהדקו מחמת הפחד אלא טבול יחד עם אישה נוספת שתשים ידיה על עיניה לאחר שתדיח ידיה במים ולעניין חפיפה יש להקל בעיון בעיניה בלבד.

• **חציצה בשיניים ובבית הסתרים (כ"ד-כ"ז)**

איתא בגמרא (סו:): אמר רבין בר רב אדא, אמר רבי יצחק, מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת.
ובגמרא בקידושין (כה.) מפרשים הטעם משום שאף שלא צריך שיכנסו שם מים, בעינן ראוי לביאת מים כדין יכל שאינו ראוי לטבילה, בילה מעכבת בו.

מדוע אם נמצא דבר החוצץ צריכה לטבול שוב והרי הוא מיעוט?

ר"ש א': שפחה זו הייתה נשואה ולכן הקפידה על בית הסתרים שיהיה נקי בכדי שלא תתגנה על בעלה.
ר"ש ב': בעצם בין השיניים כולן מקפידות ולכן חוצץ.

כתב השו"ע (ע"פ הרא"ש), צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ, שאם טבלה ונמצא שום דבר דבוק בהם לא עלתה לה טבילה.

ועוד כתב (ע"פ רבנו ירוחם) ויש נוהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר, ואף על פי שבדקות וחוצצות השיניים חוששות דילמא תשתייר מיניה ולא אדעתה. ומנהג יפה הוא.
וכתב הט"ז שדין זה אינו מעכב בדיעבד ובשבת ויו"ט המנהג הוא שאוכלים בשר אלא שתיזהר לנקר ביותר.
והרמ"א הוסיף (ע"פ הרא"ש) ואין לה לאכול בין הרחיצה לטבילה.

ועוד כתב (ע"פ השערי דורא) ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק או בנרות של שעוה שלא ידבק בה, וכן נהגו.

האם חייבת לחצוץ את שיניה קודם הטבילה או שעצה טובה קמ"ל?

ב"ח: אינה חייבת אלא שהוא לטובתה כיוון שאם ימצא עליה דבר חוצץ תאלץ לטבול שוב.⁵⁷⁴
ש"ך: חייבת משום שמצוי שיהיה בשר בין שיניה ומכיוון שאינה מחויבת לבדוק עצמה לאחר טבילתה, יש לחשוש שלא עלתה לה טבילה.⁵⁷⁵

נמצא דבר חוצץ בבית הסתרים:

כתב השו"ע (סכ"ה ע"פ הראב"ד) אם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ, לא עלתה לה טבילה. ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אף על פי שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה. ואינו דומה לבדיקת הגוף וחפיפת הראש.

מה החילוק בין בית הסתרים לבדיקת הגוף וחפיפת הראש?

לבוש: בבית הסתרים אם היה שם דבר חוצץ מן הסתם היה נשאר שם ואין סיבה לחשוש שהיה ונפל משא"כ בגוף ובראש שיתכן שהיה קודם ונפל בעת הטבילה.

ש"ך: בבדיקת הגוף וחפיפת הראש צריך ביאת מים ממש ולכן תולים לחומרא משא"כ בבית הסתרים שצריך רק ראוי לביאת מים ולכן תולים לקולא.

טבעת שעווה הנמצאת במקור לצורך רפואה:

נודע ביהודה: כיוון שמתלכלך תמיד וצריכה להסירו גם בשעת הפסק טהרה ובימי לידה נחשב כמיעוט המקפיד וחוצץ. אבל אם הוא בעומק הרחם נחשב כבלוע שאין צריך שיהיה ראוי לביאת מים.⁵⁷⁶

חתם סופר:

יש להתיר אף אם יש ספק אם הוא בלוע כיוון שזו סכנה וחולשה רבה להוציאו.
רב אחד: כל מקום שהמים אינם יכולים להיכנס אליו מעצמם נחשב כבלוע ולכן כיוון שתינוקות אף כשמרחבת ירכותיה אותו מקום אינו נראה חשיב כבלוע ואינו חוצץ.⁵⁷⁷

זיכרון יוסף: ייתכן שהטבעת אינה מהודקת ועיילי בהו מיא ולכן יש להקל כיוון שהוא ספק דרבנן לקולא.⁵⁷⁸

כיצד תעשה בדיקות?

נודע ביהודה: תכניס צמר גפן לתוך חלל הטבעת בין השמשות עד צה"כ בהפסק טהרה וביום א' ובשאר הימים

⁵⁷⁴ **הב"ח השווה** דין זה לדין שחיטה שהרי"ף כתב 'השוטט בהמות רבות צריך לבדוק בין כל אחד ואחד שאם לא נעשה כן ובדק באחרונה ונמצא הסכין פגום הרי הכל ספק נבלות'. ודייק המהר"א שכל הבעיה היא רק שיפסיד מכך בהמות רבות, שאם נגיד שיש חשש שמא יאכל מהן קודם בדיקה אחרונה, היה הרי"ף צריך לומר שזה החשש ולא רק הפסד כספי. **והקשה הש"ך** שהשוואה אינה נכונה משום שבשחיטה מוכח מהלשון שאין איסור בכך שלא בדק כיוון שבכל מקרה בודק לאחר סיום כל השחיטות ולא יבוא לידי מכשול אבל אצלנו גם אם נגיד שהוא חוב לבדוק עדיין ניתן לומר את הלשון 'שאם טבלה ונמצא וכו' לא עלתה לה טבילה' שזו הסיבה שאנחנו חוששים תמיד ומצריכים אותה לחצוץ בין שיניה כיוון שאינה מחויבת לבדוק לאחר הטבילה ויש חשש שתשמש באיסור. והלבוש גרס 'ואם' בו' ולא בשי' שהוא יותר משמע שדין זה הוא חיוב ולא רק עצה טובה.
⁵⁷⁵ **וכתב הש"ך** שאף אם אומרת שתבדוק לאחר הטבילה לא מהני שחוששים שמא תשכח מלבדוק משא"כ לגבי שחיטה שבכל מקרה מחויבים לבדוק.

⁵⁷⁶ **החתם סופר חלק** על הסברא הראשונה משום שמה שמסירתו בשעת לידה הוא רק כדי לפנות מקום לוולד ואינו נחשב כמקפידה.

⁵⁷⁷ **אך הנודע ביהודה דחה** כל ראיותיו.

⁵⁷⁸ **הפת"ש הקשה** דלכאורה הוא איתחזק איסורא ולא אמרינן בכה"ג ספק דרבנן לקולא.

כתב השו"ע (סכ"ט ע"פ התוספתא) הטובל במקווה שאין בו אלא מ' סאה מצומצין אם אמר לחבירו כבוש ידך עלי במקווה הרי זה מגונה.
וביאר הב"י שחוששים שמא יוציא ידו קודם שיטבול חבירו ונמצא טובל במקווה חסר כיוון שהמים שעל ידיו אינם מחוברים למי המקווה.⁵⁸⁵

• דין מים מקדימים (ל')

השו"ע כתב (ע"פ הראב"ד) אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה אם אין שם טיט אע"פ שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה מפני שהמים מקדימים לרגליה.⁵⁸⁶
והט"ז כתב שכל זה דווקא במי מקווה שקדמו לרגליה כיון שמי המקווה עצמם הם הקדימו ההכשר אבל אם היו רגליה לחות ממים תלושים לא מהני. ולדעת הרמב"ם הנ"ל שאף כשאוחז בכוח מהני אם הדיח ידיו ה"ה הכא במים תלושים מהני משום טופח ע"מ להטפח ומ"ש שמי המקווה מקדימים הוא לאו דווקא אלא אף במים תלושים.

• טבילה ע"ג כלי (ל"א-ל"ב)

איתא בגמרא (סו:) אמר רבא, אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות, הא על גבי סילתא שפיר דמי! א"ל רב חנן מנהרדעא, התם טעמא מאי משום דבעית, סילתא נמי בעיתא.

למסקנת הגמ' מדוע לרבא אין לטבול ע"ג כלי?

ראב"ד ורשב"א: בעיתותא וגזירת מרחצאות ולכן בכלי המקבל טומאה לא עלתה לה טבילה.⁵⁸⁷
רא"ש ורמב"ם: בעיתותא בלבד אבל גזירת מרחצאות לא קאי למסקנה ובדיעבד עלתה לה טבילה.⁵⁸⁸
רש"י ותוס' (להבנת הב"ח): בעיתותא וגזירת מרחצאות ובדיעבד לא עלתה לה טבילה ואף בכלי חרס מגבו.⁵⁸⁹

איתא במשנה (מקוואות פ"ה מ"ב) (מעין ש) הַעֲבִירוּ עַל גְּבֵי כְּלִים אוֹ עַל גְּבֵי סִפְסָל, רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הָרִי הוּא כְּמִקְוָה, וּבִלְבָד שֶׁלֹא יִטְבִּיל עַל גְּבֵי הַסִּפְסָל.

לר' יוסי מדוע אין להטביל ע"ג ספסל, ולפי זה מה הפשט בגמ' הנ"ל?

ראב"ד: כיוון שהספסל מקבל טומאה ומשום גזירת מרחצאות וזה גם הפשט בגמ' הנ"ל שגזירת מרחצאות קאי למסקנה. אבל אם טבילה מחוץ לכלי חרס עלתה לה טבילה משום שאינו מקבל טומאה.⁵⁹⁰
ר"ש: יש לגזור שמא יטביל בכלי הקבוע סמוך למעיין כשלא יהיה כשופרת הנאד שכל המים העוברים עליו פסולים. אבל בכלי תלוש אפשר לטבול וכך גם יש לפרש את דברי הגמ' הנ"ל בכלי חרס קבוע דווקא.⁵⁹¹
רא"ש: חוששים שאם תטבול על אחורי הכלי עשויה לטבול בתוך הכלי כשהוא מחוץ למעיין ובמקרה שלא תהיה השקה למעיין אלו מים שאובים בין בכלי תלוש ובין במחובר, אבל בתוך המעיין עצמו ניתן לטבול בכלי. והגמ' הנ"ל מיירי בכלי מנוקב שהחשש הוא רק שמא תפחד.^{592 593}
ב"י:⁵⁹⁴ מיירי במעיין שכל מימיו עוברים ע"ג כלי שיש לגזור לאסור טבילה ע"ג אפילו בדיעבד כיוון שנתבטל

⁵⁸⁵ **אבל הש"ך הביא** בשם הריב"ש בדעת הרמב"ם שמיירי אף במקווה שיש בו מ' סאה ומפני הרואים שיחשבו שאינו מתכוון לטבול אלא להקר ואם יגע בתרומה וקדשים עלולים לחשוב שלא בעי כוונה.

⁵⁸⁶ **הש"ך הפנה** לסעיף ל"ג שאם יש שם טיט לא תטבול כלל אלא"כ הוא טיט שמותר לטבול בו כדלקמן.

⁵⁸⁷ **הט"ז ביאר** שכשהחשש הוא רק מפני ביעותותא, בדיעבד הטבילה עצמה הייתה כשרה ואין מקום להצריכה טבילה שנית משא"כ כשהחשש הוא מפני גזירת מרחצאות החשש הוא מפני הרואים שיתירו טבילה במרחץ ולכן יש לפסול הטבילה אף בדיעבד.

⁵⁸⁸ **הרא"ש העמיד** את דברי הגמ' בכה"ג שטובלת בכלי מנוקב בתוך המקווה ולכן כל החשש הוא רק מצד ביעותותא וע"י לקמן שבמקרה שהכלי מחוץ למקווה הרא"ש הביא חשש נוסף.

⁵⁸⁹ **הש"ך הקשה** ע"כ שהרי רש"י ותוס' כתבו כן רק להו"א של רב כהנא אבל למסקנה אין את גזירת מרחצאות בכלי חרס כלל כפי שכתבו הרא"ש והרמב"ם. ועוד שאף גזירת מרחצאות היא רק לכתחילה ואף לראב"ד שאסור בדיעבד הוא רק בכלי המקבל טומאה אבל בכלי חרס אף להו"א אינו נאסר אלא לכתחילה. וא"כ מהיכי תיתי לומר שרש"י ותוס' חלקו ע"כ.

⁵⁹⁰ **צ"ל** שרק כאשר טובלת ע"ג כלי המקבל טומאה יש מקום לטעות לטבול במרחץ כיוון שיודעת שטבילה בכלי ממש אבל אם אינו מקבל טומאה אין מקום לטעות אטו מרחצאות. **והראב"ד הוכיח** שזו הגזירה מכך שנאמר 'לא יטביל ע"ג ספסל' משמע שמייירי בכלים וממילא אין חשש שמא תפחד אלא רק חשש גזירת מרחצאות. **ולפי"ז ביאר** את הגמ' שאבוה דשמואל עבד מפצי לבנתיה הוא משום צניעות ולא מפני הטיט ברגליהם כיוון שהוא מקבל טומאה ואסור.

⁵⁹¹ ואם הכלי אינו קבוע יש לחוש לכתחילה לביעותותא וכדברי רב חנן מנהרדעא.

⁵⁹² **הב"י ביאר** שמוכרחים לומר שמיירי בגמ' בכלי מנוקב דא"כ מה החידוש בכך והלא כבר נאמר במשנה שלא להטביל ע"ג ספסל.

⁵⁹³ **הב"י הבין** בדעת הרא"ש שאפילו על גבי אחורי כלי חרס שאינו מקבל טומאה יש לגזור אטו תוך הכלי. **והקשה** שאם זה הפשט ברא"ש מדוע הטור כתב 'וא"א הרא"ש לא חילק בזה' שנראה מדבריו שבכל גוונא עלתה לה טבילה בדיעבד, והלא הרא"ש מחמיר יותר מהראב"ד ואף בכלי שאינו מקבל טומאה לא עלתה לה טבילה. ואם זו כוונת הטור שהרא"ש לא חילק ואסר בכל גוונא, העיקר חסר מן הספר והיה לטור לבאר כדי שלא נטעה ונאמר להיפך. **ובסיום דבריו כתב** שאולי הטור הסתפק מה הפשט ברא"ש ולכן סתם וכתב שלא חילק. **וע"י בשו"ת רעק"א (סי' מ')** שהקשה הלא הראב"ד גזר במקרה שהמים מקיפים מכל צד משום גזירת מרחצאות ולרא"ש בכה"ג עלתה לה טבילה ולא גוזרים אטו תוך הכלי וא"כ הרא"ש אינו מחמיר יותר מהראב"ד.

⁵⁹⁴ **כך למד הב"י** בדעת הרמב"ם והרא"ש.

מהמים שם מעיין אבל אם רק חלק ממימיו עוברים ע"ג או שהכלי מונח בתוך המעיין עצמו כל החשש הוא רק משום ביעתותא ושרי בדיעבד ובוזה מיירי הגמ' הנ"ל.

להבנת הב"י באיזה כלי גזרנו לאסור?

ב"י א': בכל גוונא בין אם יש לו בית קיבול ובין אם לא
ב"י ב': רק בכלי שאין לו בית קיבול שגוזרים שמא יטביל בתוך כלי שיש לו בית קיבול וכלי שאין לו בית קיבול
שהניחו הפוך יבינו הרואים שהניחו כך כדי שלא יטבול בתוכו.⁵⁹⁵

---להלכה---

השו"ע פסק כראב"ד והרשב"א: אין טובלין בכלים. לפיכך, אם היה טיט במקום שטובלת לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות, ולא על שום כלי הראוי למדרס וטבול, משום גזירת מרחצאות של כלים. עברה וטבלה לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה מפני הטיט. **ועוד כתב** וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת וטבול ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס, חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תיפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו עלתה לה טבילה.

טבילה על מדרגות המקווה:

כתב השו"ע (ע"פ הראב"ד) ולפי זה מקוה שיש בו שליבות של עץ אם טבלה על גבי השליבות (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקווה - רמ"א ע"פ הרשב"א) לא עלתה לה טבילה, דפשוטי כלי עץ הם וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת הרגל כדי שיהא בה שיעור מקוה לבל תפחד ליפול ממנה. **והש"ך הביא א.** המהר"ם פאדווה התיר במדרגות מעץ משום שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה להרבה פוסקים אף מדרבנן ובפרט שלא היה על הסולם שם כלי אלא מיד קבעוהו בקרקע. **ב.** השארית יוסף התיר בנסרים כשלא חשב עליהם למדרס אלא רק לעמוד עליהם במים ולכן שרי וכ"נ בב"י לקמן. **אבל הט"ז הקשה:**
א. בגמ' משמע שרק בסילתא שהוא בקעת עץ בטל גזירת מרחצאות אבל בעץ יש לאסור כיוון שראוי לקבל טומאה.
ב. מה יעזור שלא היה לנסרים שם כלי מתחילה והלא הרואה יטעה ויבוא להתיר אף כשהיה שם כלי מתחילה.
ג. אף אם המים צפים עליו והנסרים מחוברים אין בנין מבטל כלי.
ד. המהר"ם פאדווה לימד זכות דס"ל כמ"ד שפשוטי כלי עץ אינם מטמאים מדרס והלא השו"ע פסק כראב"ד.
ה. יש לתמוה על המתירים אף באינו קבוע שאף שהוא כלי העשוי לנחת אכתי מטמא מדרס.
ולכן כתב שיש להתיר רק אם לא נפסוק כדעת הראב"ד והרשב"א אלא כר"ש או הרא"ש ועלתה לה טבילה.⁵⁹⁶ אלא שיש לשים לב שהמדרגה רחבה ד' כדי שלא תפחד לטבול עליה.
אבל הנקה"כ כתב שאין לאסור בפשוטי כלי עץ שלא היו ראויים למדרס קודם קביעתם במקווה. ואין לגזור שהרואה יטעה כיוון שאין עליו שם כלי מתחילה לא יטעו.

חששות במקוואות כיום: (פתי"ש)

א. ניתן לחבר טסין של נחשות בקרקעית המקווה כדי שיחזיקו מימיו כיוון שהם לא מקבלים טומאה קודם שהתחברו למקווה כגולמי כלי מתכות.
ב. במקום שאין אבנים ניתן לקבוע בקרקעית המקווה נסרים שאין בכל אחד מהם רוחב הראוי למדרס הרגל ואף שלאחר שקבעם מצטרפים יחד כיוון שקודם לכן לא היו ראויים.
ג. שיש לגעור בנשים הטובלות על כסא הקשור עם חבלים בתוך המקווה.
ד. יש לפסול מקווה העשוי מבניין לבנים שנתנו עליו נסרים עברים המחוברים ע"י ברזלים ונקבו אותם כשפופרת הנאד: **1.** הנקב כשפופרת הנאד יצר בהם בית קיבול כיוון שמחוברים לקרקע והוא מקבל טומאה.
2. המים שבין הנסרים יהפכו לזוחלים הפוסלים את המקווה.
3. הברזלים מקבלים טומאה והופכים את הנסרים עצמם למקבלי טומאה כיוון שמעמידים אותם.
ולכן כתב לא לעשות נסרים כלל אבל המיקל לא הפסיד אף עם הברזלים כיוון שהן עשויות מראש לשם בניין אבל עכ"פ יש לסתום הנקבים כדי שלא יהיו זוחלים שהוא חשש דאורי.

עמידה על סילון במקווה:

כתב הרא"ש, שאין בכך בית מיחוש משום:
א. אין חשש שתפחד משום שהם קבועים בקרקע.
ב. יש בהם תמיד כשפופרת הנאד ואין מקום לגזירה שמא יקבעם מחוץ למקוה ולא תהיה השקה.
ג. סתם סילון אין לו לבזבזים ונחשב לפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה ואינו מחשיב את המים לשאובים.

עפ"י כתב השו"ע (סל"ב), סילון של עץ הקבוע בקרקעית הטבילה אם אין לו לבזבז (פירוש מסגרת שאז אין לו בית קבול) מותרת לעמוד עליו ולטבול.

⁵⁹⁵ **הב"י כתב** שכך מדויק במשנה שברישא קתני העבירו ע"ג כלים או ע"ג ספסל ובסיפא קתני רק ספסל ולא כלים משום שבכלים מותר להטביל שלא גוזרים גבן אטו תוכן. אבל המים הנמשכים מהם דינם כמקווה ולא כמעין משום שהרואים לא רואים שהפך את הכלי אלא יחשבו שניתן לשים כלי כדרכו שהמעין יעבור בתוכו. **ובסיום דבריו כתב** שניתן לומר שע"ג כלי שיש לו בית קיבול ניתן לטבול אף במים הנמשכים ממנו כמעין.

⁵⁹⁶ **הט"ז כתב** שאם נפסוק כר"ש יש להתיר במדרגות משום שכאן אין מקום לגזור אטו מקרה שיקבע הכלי מחוץ למקווה ולא יהיה בו כשפופרת הנאד דמיירי בנסרים ולא בכלי ועוד שנסרים אינם מקבלים טומאה כלל. (וכפי שיובא לקמן לגבי סילון) וכן אם נפסוק כרא"ש לא שייך לגזור שיטביל בכלי כשאין בו חיבור למקווה כיוון שאי אפשר לטבול בנסרים.

וביאר הש"ך שהשו"ע נקט את הטעם האחרון משום דס"ל כראב"ד שאפילו בכלים תלושים יש לאסור מפני גזירת מרחצאות אבל לפי הרא"ש והרמב"ם אף בכלי שיש לו לבזבזים יש להתיר ע"פ שני הטעמים הראשונים.

• טבילה בנמל (ל"ג-ל"ד)

איתא בגמרא (סז.) אמר רב שמואל בר רב יצחק, אשה לא תטבול בנמל. אע"ג דהשתא ליכא, אימר ברדיוני נפל.

רש"י: משום חציצה שהטיט נדבק ברגליה ואף בדיעבד לא עלתה לה טבילה.⁵⁹⁷
ר"ת: משום שבני אדם מצויים שם ובושה לטבול וממהרת ואינה טובלת כראוי ובדיעבד עלתה לה טבילה.⁵⁹⁸
רבנו ירוחם: משום שיראה מן הגויים שיזיקו לה ואינה טובלת כראוי ובדיעבד עלתה לה טבילה.⁵⁹⁹

לרש"י, מדוע הטיט חוצץ והרי לגבי מיטה קי"ל שהמים מקדימים?
רא"ש: יש מחלקים בין אדם לכלי משום שהאדם כבד ומכביד בעובי הטיט.⁶⁰⁰
ר"ן: במיטה אין סדקים אבל באדם הטיט נכנס לו בין האצבעות וחוצץ.⁶⁰¹
ר"ש: יש לחלק בין סוגי הטיט ובטיט היון וטיט היוצרים לא מהני קדימת מים כיוון שהוא נדבק.
ראב"ד: חוששים שהטיט שבשפת הנהר ידבק ברגליה לפני שתכנס לתוך המים ולכן חוצץ.

---להלכה---

השו"ע פסק כרש"י לא תטבול במקום שיש בקרקעיתו טיט משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם דבר שאינו מקבל שום טומאה. ואם טבלה י"א שלא עלתה לה טבילה.⁶⁰²
ובסעיף ל"ד הביא את דברי ר"ת לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה ומיהו בדיעבד עלתה לה טבילה.

• צורת עמידתה בתוך המקווה (ל"ה-ל"ז)

איתא בגמרא (שם) אמר ריש לקיש: האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה כדתנן: האיש נראה כעודר ומוסק זיתים. אשה נראית כאורגת וכמניקה את בנה.
ואיתא במשנה (נגעים פ"ב מ"ד) כיצד ראיית הנגע? האיש כעודר וכמוסק זיתים והאישה כעורכת וכמניקה את בנה, כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית. רבי יהודה אומר אף כטווה בפשתן לשמאלית.

↓
כיצד גבר צריך לטבול?

רש"י: כעודר- לבית השחי.
כמוסק זיתים- לבית הערוה שהמוסק מלקט את הזיתים לאחר שנשרו מהאילן.
שאר ראשונים: כעודר- לבית הערוה.
כמוסק זיתים- לבית השחי שהמוסק מגביה זרועותיו.

↓
כיצד האישה צריכה לטבול?

רש"י: כאורגת- לבית השחי.⁶⁰³
כמניקה- לבית הערוה.
שאר הראשונים: כאורגת- לבית השחי ביד ימין.
לבית השחי ביד שמאל: **טור**: כמוסקת זיתים שהוא כשיעור האורגת.⁶⁰⁴
ר"ן: נחשב כבית הסתרים וסגי בראוי לביאת המים.⁶⁰⁵
כמניקה- לדד.

⁵⁹⁷ הר"ן הקשה והלא אין בנמל טיט יותר משאר מקומות ומדוע נאמר דווקא נמל.
⁵⁹⁸ מפני שהיא יודעת שטבלה כחוגן ולא חוששים שאגב ביעתותא לא טבלה כראוי ולא אדעתה.
⁵⁹⁹ כך ביאר הדרכ"מ את דבריו מדוע החשש הוא מפני גויים דווקא.
⁶⁰⁰ הרא"ש הקשה שאם הטעם הוא מפני המים מקדימים יש להתיר אף בכה"ג כיוון שיש לחלוחית ברגליה שמחוברת למי המקווה.
⁶⁰¹ הב"י הקשה דאכתי המים מקדימים ובמחצית השקל ביאר שהטיט נדבק באצבעות לפני שהמים הגיעו לשם.
⁶⁰² כדעת רש"י והראב"ד הנ"ל שיש לחוש לחציצה ולכן לא עלתה לה טבילה. והש"ך כתב שהשו"ע מייירי בטיט עבה ולכן יש לחוש לחציצה ועל זה סמכו עכשיו לטבול במקום טיט כיוון שאינו עבה. אך בפת"ש הביא שצריכה עכ"פ להגביה רגליה בשעת טבילה. ואם יש מקווה אחר עדיף שתטבול שם.
⁶⁰³ הב"י דן מדוע השמיטו הפוסקים את המילה 'כאורגת בעומדין' וכתב שצ"ל שסתם אורגת הוא בעומדין ולכן לא פירשו זאת.
⁶⁰⁴ הב"י ביאר שכונת הטור כשאר הראשונים שמגביהה זרועותיה ולכן הוא עניין לבית השחי. אלא שהקשה מדוע שינה מלשון הגמ' 'כאורגת' והרי מסיק זיתים נאמר לגבי איש? וביאר שהוא אותו שיעור והטור שינה כדי שנדע שבשתי הידיים הווי חציצה ולא רק ביד ימין והגמ' נקטה כאורגת בגלל שזו המלאכה שרגילה בה אבל אהכ"נ אף ביד שמאל הווי חציצה. ור' יהודה חלק וס"ל שביד שמאל שיעורו הוא כטווה פשתן בלבד אבל יותר מזה לא הווי חציצה ודלא כת"ק. ודייק הב"י כן בדברי הר"ש ג"כ.
⁶⁰⁵ אבל ה"ט"ז תירץ שהטור שינה מלשון הגמ' כיוון שהסתפק האם דווקא ביד ימין צריך שיעור או אף ביד שמאל ולכן נקט שיעורא דפסיקא לגבי איש וה"ה לגבי אישה שצריך את שתי הידיים.
הר"ן למד שזו מחלוקת בין ת"ק לר"י וק"י כת"ק שרק בשחי ימין בלבד שהדרך שמתגלה בשעה שאורגת אבל שחי שמאל אינו חציצה כיוון שעיקר המלאכה הוא בימין לארוג אבל לטוות אינו אלא בשמאל ואזלינן בתר עיקר מלאכתה בימין אבל באיש גם שחי שמאל חוצץ כיוון שמגביה את שתי זרועותיו.

כעורכת- לבית הערווה כשעורכת את הפת בחוזק דרכה לפסק רגליה.⁶⁰⁶

---להלכה---

השו"ע פסק כרוב הראשונים : לא תטבול בקומה זקופה מפני שיש מקומות שמסתתרים בה. ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה, אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערווה נראים כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת. ויהיה תחת דדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה. ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגה בעומדין.

ועוד כתב ע"פ הטור ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם בעת הילוכה.⁶⁰⁷

מה הדין בדיעבד אם טבלה כך?

סמ"ג : עלתה לה טבילה שדינים אלו נאמרו רק לטהרות ולא לבעלה אבל לכתחילה צריכה להחמיר.⁶⁰⁸
שאר ראשונים : לא עלתה לה טבילה שמעבא אף בדיעבד בין לטהרות ובין לבעלה.

---להלכה---

השו"ע סתם כסמ"ג ואם שינתה כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר עלתה לה טבילה **והביא בשם יש מי שאומר** כשאר הראשונים שלא עלתה לה טבילה.

והקשה הש"ך מדוע סתם כסמ"ג והלא השו"ע לשיטתו לעיל ס"ח שלא גורסים 'ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא לטהרות' וא"כ לא עלתה לה טבילה וצ"ע.

והט"ז הקשה מדוע הטבילה נפסלת בדיעבד והלא המים מקדימין לאותם מקומות? **ותירץ** שהחשש הוא שידבקו הקמטים לפני שתכנס למים ולכן אם לפני כן נכנסה עד צווארה במים עלתה לה טבילה בכל גוונא. וטוב שכל אישה תעשה כן דילמא תשחה הרבה ולא אדעתה. **אבל הנקה"כ תירץ** שרק לגבי טיט יש מים מקדימין ובכך מתחברים לשאר מי המקווה ולא הווי חציצה אבל הכא ע"י הקמטין לא יהיו המים שבתוך הקמטין מחוברים למקווה כלל ולכן לא יעלה לה טבילה.

גובה מי המקווה :

כתב השו"ע (סל"ו ע"פ הרשב"א) צריך שיהיה המקווה גבוה ממעל לטבורה זרת לפחות.

וכתב הפת"ש שכיוון שלפי הש"ך יש בכך חשש פסול אפילו בדיעבד צריך להקפיד שיהיה מידה של עשרה גודלין ולהזהיר ע"כ את הבלנית בכל פעם שתשגיח שהמים עולים על כל גופה.

ועוד כתב השו"ע (סל"ז ע"פ רבנו ירוחם) יש מי שאומר שאע"פ שאין בגובה מי המקווה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע שפיר דמי.

• חציצה בפיה/ עיניה (ל"ח-ל"ט)

חציצה בפה סגור :

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' כה :) אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים ולא תקפוץ אותה יותר מדאי ואם קפצה לא עלתה לה טבילה אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני.

אבל הדרכ"מ הביא (סקי"א בשם השערי דורא) שצריכה לכתחילה לפתוח את פיה כדי שיהיה ראוי לביאת מים.

חציצה בעיניים סגורות :

רבנו ירוחם : יש מפרשים להיתר כמו בקמטים במקום שדרכן להיות שם.

רא"ש : נכון להחמיר ולהצריכה טבילה שנית.

---להלכה---

השו"ע הביא את הרא"ש בשם י"א : לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה.

מדוע בפה השו"ע סתם שלא עלתה לא טבילה ובעיניים כתב זאת בשם י"א?

הש"ך תירץ ע"פ הר"ן שבעיניים הקמטים לא מעכבי כולי האי להביא בהם המים משא"כ בפה שלכו"ע מעכב.

• הקפדה בשיער ראשה שלא יהיה מחוץ למים (מ')

כיצד ניתן לוודא ששיער ראשה לא יצא חוץ למים?

⁶⁰⁶ **הב"י ביאר** שלר"ן, תוס' והרא"ש הסיבה שבגמ' בנדה לא מופיע כעורכת הוא לא דווקא ותרי מיניהו נקט וה"ה לאידך **אבל הרמב"ם והרשב"א השמיטו** את דין עורכת וצ"ל שאין ללמוד מנגעים לטבילה לגבי עורכת וצ"ע מאי שנא מאידך. (וצ"ל כן גם ברש"י).

⁶⁰⁷ **כך ביאר הב"י** את כוונת הטור שהמשמעות היא שלא תדבק ידיה ורגליה לגופה ביותר ולא תרחיב אותם ביותר אלא כדרך הילוכה והטור רצה להשמיע את שתי הקצוות שלא מהני. **אבל הט"ז תירץ** שאהכ"נ הוא אותו שיעור אלא שלא כל אדם בקי בהנך שיעורים ולכן נקט שיעור שקל לכל אדם לשער את דרך הליכתו. **והב"ח כתב** שמייירי בנשים שחצניות שמגביהות ידיהן ולכן הוצרך למימר הכי **והקשה הט"ז** שזו דרך רחוקה שהתלמוד יתן שיעור על פי נשים כאלו.

⁶⁰⁸ **הב"י כתב** שאף לגורסים כן בגמ' צ"ל שאף לבעלה לכתחילה צריכה כל הני חומרות אבל רק לענין טהרות הוא מעכב וכ"כ הסמ"ג בשם הר"ר אליעזר (הובא בב"י לעיל ס"ט).

רא"ש: תעמיד אישה על גבה שתראה.⁶⁰⁹
ראב"ד: תכרוך שערוֹתיה בדבר שאינו חוצץ כגון בחוטי שיער.^{610 611}

---להלכה---

השו"ע הביא את שתי האפשרויות: צריך להעמיד על גבה יהודית גדולה יותר מ"ב שנה ויום א' בשעה שהיא טובלת שתראה שלא יישאר משער ראשה צף על פני המים. ואם אין לה מי שתעמוד על גבה או שהוא בלילה, תכרוך שערה על ראשה בחוטי שיער שאינם חוצצים או בחוטי צמר או ברצועה שבראשה ובלבד שתרכס או בשרשרות של חוטים חלולות או קושרת בגד רפוי על שערוֹתיה.
וכתב הפת"ש שאם לא עשתה כן וטבלה בינה לבין עצמה בלא קשירת שערה לא עלתה לה טבילה.

טהורה שטבלה עם טמאה:
כתב הכל בו שאין בכך קפידא וטהורה לבעלה.⁶¹²

- הטובלת יחד עם בנה (מ"א)

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' ס"ז), המפשלת בנה לאחריה כשהיא ערומה וטבלה לא עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידיו ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפל.⁶¹³ (ועי' לקמן סימן קצ"ט סי"ג בדין זה)

- חציצה בבית הסתרים (מ"ב-מ"ג)

צורות וקסמים שתחת רגליה:
איתא בתוספתא (מקוואות פ"ח, ה"ד) נכנסו צורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה: ר"ע אומר אינו חוצץ מפני שהיא כבית הסתרים.

כתב השו"ע נכנסו צורות וקסמים בסדקי רגליה מלמטה חוצצים.
ובב"י ביאר שכיוון שהתנא נקט לה משמא דיחידאה משמע דרבנן חלקו עליו ולכן פסק שחוצץ.
וביאר הש"ך שאף שלא צריך ביאת מים עכ"פ ראוי לביאת מים בעינן (ודלא כר"ע ור' יוסי בר' יהודה לקמן).

רטייה שעל בית הסתרים:
עוד איתא בתוספתא (שם ה') אספלנית, מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים: רבי אומר חוצץ, ור' יוסי בר' יהודה אומר אינו חוצץ.

השו"ע פסק (סמ"ג) כדעת רבי: אספלנית, מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים חוצצין. אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים, צריכים שיהיו ראויים ולא יהא בהם דבר חוצץ.
והרמ"א כתב (ע"פ השערי דורא) יש אומרים שהאישה צריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא צריכה לכך. גם צריכה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא צריכה לעצור עצמה ולא יהיו ראויים לביאת מים. גם צריכה להסיר צואת החוטם. (הובא בדרכ"מ לקמן סי' קצ"ט סק"ב)
וכתב הש"ך שמשמע מהב"ח שכל זה אינו מעכב בדיעבד. **ובדרכ"מ לקמן הביא** שהקשו על דברי ראב"ן שכתב שבדיעבד לא עלתה לה טבילה.

- חציצה בריסי עיניה ובשערות מדובקות (מ"ד)

השו"ע כתב (ע"פ התוספתא והכל בו) היתה בה שערה אחת או שתיים חוץ למכת ראשה מודבק למכה, או שהיו שתי שערות ראשה מודבקות בטיט או בצואה, או שהיו שתי שערות בריסי עיניה מלמטה ונקבו והוציאתן בריסי עיניה מלמעלה, וכן אם היו ב' שערות ריסי עיניה של מטה מדובקות בריסי עיניה של מעלה הרי אלו חוצצים.
וביאר הדרכ"מ שמייירי במקפיד וכדקי"ל מיעוט המקפיד חוצץ.

- חציצה באבק שעל רגליה (מ"ה)

איתא בתוספתא (שם ה"א) היו רגליו מלאים אבק וירד וטבל במקווה שיש בו ארבעים סאה, טהור.

רמב"ם: עלתה לה טבילה.

⁶⁰⁹ **והכל בו כתב** שצריכה להיות יהודיה מעל גיל 12 אבל גויה או קטנה לא מהני הואיל ואיתחזק איסורא.
⁶¹⁰ **הראב"ד הביא** שתי גירסאות האם גם בכריכת שיער חיצוני על ראשה צריך שיהיה משלוש שערות בכדי שלא יהיה מהודק או שבכה"ג תמיד אינו חוצץ בניגוד לשיעור ראשה.
⁶¹¹ **והרשב"א הוסיף** שבחוטי צמר וברצועות שבראשה יכולה לטבול ובלבד שתרכס. והב"י כתב שגם לראב"ד יהני.
⁶¹² **בדברי חמודות כתב** ופשוט הוא דאין מגע טומאה אוסרה לבעלה.
⁶¹³ **הב"י דן** בדברי הרמב"ם שפסק דין זה להלכה ואילו לגבי נתנה תבשיל לבנה כתב שעלתה לה טבילה לבעלה ורק לטהרות לא. (אף שלרמב"ם הגירסה היא יולית הלכתא ככל הני שמעתתא' כדלעיל צ"ל שדין מפשלת נכתב קודם נתנה תבשיל לבנה) וביאר שבנתנה תבשיל לבנה יודעת שדרך להידבק ממנו ונזהרת בכך אבל במפשלת בנה לאחריה לא נזהרת והחמירו אף לבעלה.

ר"ש: רק אם טבלה בחמין או שפשפה עלתה לה טבילה וזו גם הגרסה בתוספתא.

---להלכה---

השו"ע הביא את שתי הדעות: לא תטבול באבק של רגליה ואם טבלה יש מי שאומר שאינו חוצץ ויש מי שאומר שחוצץ אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין.
והפ"ש הביא לגבי אבקה שעל התלתלים שיש לחשוש שיחצוץ כיוון שמיד שתבוא במים אזיל לה הנוי וגרע מאבק שעל רגליה.

• טבילה עם בגדים (מ"ו)

כתב השו"ע (ע"פ הגמ' בביצה י"ח.) הנדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה.
והש"ך כתב שכל זה בבגדים רחבים ורפויים אבל בבגדים צרים ומהודקים לא עלתה לה טבילה.

• חציצה בכינים (מ"ז)

כתב השו"ע (ע"פ הרוקח) מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן ע"י חמין ולגורדן בצפורן ואם אינו יכול להסירן אינו חוצץ.
וכתב הש"ך אבל אם יכול להסירן אפילו בדיעבד חוצצין.
והפ"ש הביא שכינים קטנים מתים הדבוקים בשיער צריך להסירן.

• טבילה בלא כוונה וצניעות בענייני טבילה (מ"ח)

איתא בגמרא (חולין לא.) איתמר: נדה שנאנסה וטבלה, אמר רב יהודה אמר רב טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. ור' יוחנן אמר אף לביתה לא טהרה. א"ל רבא לר"נ לרב דאמר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, עוון כרת הותרה איסור מיתה מיבעי? אמר ליה בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה. ומנא תימרא? דתנן גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין. מאי לאו אדם דומיא דכלים, מה כלים דלא מיכווני אף אדם נמי לא בעי כוונה.

רמב"ם: הלכה כרב ועלתה לה טבילה.⁶¹⁴

רשב"א: הלכה כר' יוחנן ולא עלתה לה טבילה.⁶¹⁵

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם: נדה שטבלה בלא כוונה כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר הרי זו מותרת לבעלה.

אבל הרמ"א פסק כרשב"א: ויש מחמירין ומצריכין אותה טבילה אחרת, ויש להחמיר לכתחילה. **וכתב הש"ך** שעכ"פ לא תברך שנית.

וכתבו הט"ז והש"ך שאם אנסה אותה חברתה והטבילה אותה הווה טבילה לכו"ע כי כוונת חברתה הווי שפיר כוונה. **והפ"ש הביא** שכל זה דווקא בחברתה אבל איש לא מהני.

והפ"ש הביא שאם בעלה חולה וטבלה רק על דעת שתוכל ליגע בו בכ"ז עלתה לה טבילה אף לתשמיש.
ועוד כתב שיש להסתפק אם נכנסה להקר ורק אח"כ התכוונה לטבול ולא הגביהה רגליה וכתב שיש להקל.

צניעות בענייני הטבילה:

הרמ"א הביא יש שכתבו שיש לאשה להיות צנועה בליל טבילתה וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות שלא ירגישו בהן בני אדם ומי שאינה עושה כן נאמר עליה ארור שוכב עם בהמה.⁶¹⁶
ועוד כתב (ע"פ השערי דורא) ויש לנשים ליהרר כשיצאות מן הטבילה שיפגע בה חברתה שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או עובד כוכבים ואם פגעו בה דברים אלו אם היא יראת שמים תחזור וטבול.
והפ"ש הוסיף שעם הארץ נכלל בדבר טמא אבל דווקא כזה שאינו קורא קריאת שמע.

עלתה מן הטבילה ופגע בה סוס:

שערי דורא: תחזור וטבול.

כל בו: תעלה ותשמש שבניה עומדין נאה בדבורן שומעים ומבינים לומדים תורה ואינן משכחין וממעטין בשינה ולא עוד אלא שאימתם מוטלת על הבריות.

סימן קצ"ט- דיני חפיפה וטבילה

⁶¹⁴ **הר"ן כתב** שהלכה כרב משום שמשמע בגמ' שרב נחמן בר יצחק סבר כמותו וכך גם נראה בחגיגה. **והרשב"א כתב** בדעת הרמב"ם שההוכחה מגל שנתלש אלו דברי הגמ' ולא חלק מדברי רב ולכן פסק כדעת רב שכן היא מסקנת הגמ'.

⁶¹⁵ **הרשב"א כתב** שהלכה כר' יוחנן דקי"ל כמותו לגבי רב וכך גם רבה סובר ובשל תורה הולכים אחר המחמיר.
⁶¹⁶ **והש"ך הביא** את דברי הגמ' בפסחים שגבר שפגש באישה שעלתה מן הטבילה צריך לומר פסוקים מתהילים ואיוב בכדי שלא תהיה עליו רוח זנונית.

• דין הדחה וחפיפה לפני הטבילה (א')

איתא בגמרא (ב"ק פב.) על הפסוק "ורחץ את כל בשרו במים" שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו למים. ומסקנת הגמ' שמן התורה סגי בעיון ומתקנת עזרא צריך חפיפה.
ועוד איתא בגמרא (סו.): ואמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אישה מדיחה בית קמטיה במים.

כתב השו"ע, צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים.⁶¹⁷
והרמ"א הוסיף (ע"פ מהרי"ק) ולא בשאר משקין. **וביאר הט"ז** שכשנשאר לחלוחיתו בתוך הקמט יישאר שם כתם המשקה. **וכתב הפת"ש** שבשאר הגוף שאין שם קמט מותר בשאר משקים.

איזו חפיפה תיקן עזרא?

רבנו שמעיה: חפיפה בכל הגוף בין במקום שיער ובין שלא במקום שיער.⁶¹⁸

ר"ת (ע"פ תוס'): חפיפה דווקא בראש במסרק.⁶¹⁹

ר"ן ורמב"ן: חפיפה בכל מקום שיער בגוף ובראש.^{620 621}

---להלכה---

השו"ע פסק כר"ת: ולסרוק שער ראשה יפה במסרק שלא תהייה שערותיה נדבקות זו בזו, וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובדקת כל גופה סמוך לטבילתה שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ. **אך סיים** כדברי התוס' ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה.⁶²² **והט"ז ביאר** שכיוון שעושה חפיפה לא צריך עיון כלל.

אבל הש"ך כתב כר"ן והרמב"ן שעכשיו נהגו לסרוק שיער הראש במסרק ושאר שיער שבה מפספסת בידה. **ובפת"ש הביא** שאם מסופקת אם סרקה אף שהוא דרבנן צריכה לחזור ולטבול כיוון שיש חזקת איסור ויש לדון להתיר מצד סירכא נקט אך בעיון שהוא דאורייתא להתיר.

• כיצד חופפת? (ב')

איתא בגמרא (סו.) אמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר ולא בחול. בנתר, משום דמקטף. ובחול, משום דמסריך.
ואמר אמימר משמיה דרבא: אשה לא תחוף אלא בחמין אבל לא בצונן, ואפילו בחמי חמה. צונן מאי טעמא לא? משום דקירי ומשרו מזיין.

האם ניתן לחפוף בחמי חמה?

רוב הראשונים: כן.⁶²³

רבנו חננאל: לא.⁶²⁴

---להלכה---

השו"ע כתב כרוב הראשונים: חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים לפי שמסבכין את השיער אלא במים חמין ומיהו אפילו בחמי חמה סגי.

ועוד כתב ולא תחוף בנתר הנקרא בערבי טפל, ובלע"ז גריד"א,⁶²⁵ לפי שמחתך השיער וחוזר ומסתבך. ולא באהל לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים המסבכים השיער.

וכתב הרמ"א (ע"פ מהרי"ק) וכל זה לכתחילה אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורים ומסובכין שרי.

חפפה בנתר, אהל ומים קרים ולא סיבכו את שערה, האם מותרת לחפוף בהם שוב?

ש"ך: לא שרק לגבי יין לקמן התירו.

עטרת זהב: כן.

⁶¹⁷ **בטור כתוב** קמטיה וכל בית הסתרים **והקשה הב"י** שהרי קמטיה זה בית הסתרים **והדרכי משה תירץ** שקמטיה הוא תחת אצילי ידיה ותחת שוקה ובית הסתרים היינו לפני כגון נקבי החוטם ואזנים ולפנים מן השפה.

⁶¹⁸ **תוס' כתבו** שאין ראייה להצריכה חפיפה בכל הגוף אבל למעשה יש להחמיר ולחוף כל הגוף וכן המנהג.

⁶¹⁹ **הרא"ש כתב** שהוכח ר"ת היא מכך שכתוב שצריכה להדיחה קמטיה במים משמע שבשאר הגוף לא צריך הדחה שאם נאמר שקמטיה נאמר לרבותא שצריך ראוי לביאת מים היה צ"ל אפילו קמטיה.

⁶²⁰ **הב"י כתב בשם הר"ן** דברים אלו בדעת רש"י אך יש גורסים ר"ת. והוכיח את שיטתו מזה חופף ומפספס אבל לא סורק. ולכן כתב שחפיפת השיער היא מדרבנן ואפשר להקל להרחיק החפיפה מהטבילה כשחל טבילתה במוצ"ש אבל לעיין חייבת סמוך לטבילה משום שהוא דאורייתא. **ובמסקנת דבריו כתב הר"ן** שנהגו לחפוף את כל הגוף.

⁶²¹ **הטור כתב בשם הרמב"ן** שמדאורייתא היה מספיק עיון בגוף בלבד ומתקנת עזרא הצריכה חפיפה בכל מקום שיער בראש ובגוף. **והב"י הקשה** איך ייתכן שמן התורה סגי בעיון רק בגופה הרי ראשה חמור יותר. ובפרט שלמדנו את שעה מהריב"ו 'את בשרו' הטפל לבשרו ומאי ניהו שיער ומהיכי תיתי לחלק בין הגוף לראש. **ולכן כתב הב"י** שכוונת הרמב"ן שמן התורה היה צריך עיון אף בראשה אלא שעזרא תיקן לחפוף בכל מקום שיער כדברי הר"ן. **אבל הט"ז כתב** שכוונת הרמב"ן במילים 'עיון הראש' לחפיפה שודאי מדאורייתא צריך עיון גם בראשה. **ועי' לקמן** ס"ו שיש הסוברים שעיון הוא מדרבנן ונכלל בתקנת עזרא לחפוף.

⁶²² **וכתב הש"ך** שכיוון שמה שרוחצת כל גופה הוא רק מצד חומרא בלבד אפשר להקל בכך במקום הצורך אבל בעיון לא. **הרא"ש הביא** את דברי הגמ' בפסחים שאסור ללוש בחמין ולא בחמי חמה, מוכח שמדמים חמין לחמי חמה.

⁶²³ **וצ"ל לשיטתו** שכוונת הגמרא אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה לא תחפוף. ובגמ' בפסחים יש גירסה לא תלוש בחמה ובחמי חמין וממילא אין ראייה לשאר הראשונים.

⁶²⁴ **נחלקו העטרת זהב והפרישה** האם הוא קרידא או לא.

⁶²⁵

האם ניתן לחפוף בשאר משקים?

טור: לא שמדברי הגמרא לומדים גם את שאר הדברים.
מהר"ק: כן כי אין לנו אלא מה שאמרו חכמים.⁶²⁶

---להלכה---

הרמ"א כתב כמהר"ק: ואשה שצוה אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים רק בין יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהן ואם אין הרופאים בקיאים בדבר יש לאשה לנסות לעצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות.

ש"ד: תעשה כן ג' פעמים.
עטרת זהב: שתים או שלוש.⁶²⁷

• מתי חופפת? (ג'-ז')

איתא בגמרא (ס:):

רב הונא: חופפת ביום ויכולה להרחיק ג' ימים מהטבילה בין בחול ובין בשבת.
רב חסדא: חופפת ביום ויכולה להרחיק ג' ימים רק כשאי אפשר, אבל בחול צריכה לחפוף ביום סמוך לטבילה.
רב יימר: חופפת ביום עד הרחקת ב' ימים בין בחול ובין בשבת אבל בג' ימים חופפת בלילה.
ולהלכה דרש מרימר כשאפשר חופפת ביום לפני הטבילה כרב חסדא, אבל כשאי אפשר כרב יימר שחופפת ביום עד הרחקת ב' ימים.⁶²⁸

ועוד איתא בגמרא (סח.) שאליבא דרבא במסקנת דבריו כר' יוחנן אין להרחיק החפיפה כלל אפילו מער"ש למוצ"ש. ומסיימת הגמ' והלכתא אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, והלכתא אישה לא תחוף אלא בלילה.
קשיא הלכתא אהלכתא? לא קשיא הא דאפשר, הא דלא אפשר.

רש"י: הא דאפשר-
הא דלא אפשר-
שאלות: הא דאפשר-
הא דלא אפשר-
תוס': הא דאפשר-
הא דלא אפשר-
---להלכה---

עדיף שתחפוף ביום שלא תהיה מהומה לביתה.⁶²⁹
תוס': תחפוף בלילה כגון במוצאי יו"ט שלא תרחיק החפיפה מהטבילה כלל.
ש"ך: תחפוף בלילה כגון במוצאי ר"ה שחל לאחר השבת שלא תרחיק ג' ימים.^{630 631}
צריכה לחפוף בלילה כדי להסמיך החפיפה לטבילה.⁶³²
תחפוף ביום כגון במוצאי שבת שחל בו יו"ט שלא יכולה לחפוף בלילה.
במוצאי שבת עדיף שתחפוף בלילה ולא תרחיק לחפוף ביום בער"ש.⁶³³
במוצאי שבת שחל בו יו"ט שלא יכולה לחפוף בלילה תרחיק החפיפה ליום שישי.

⁶²⁶ **וכתב מהר"ק** שאם דווקא מים ולא בשאר משקים הגמ' הייתה צריכה לומר לא תחוף אלא במים חמימי. אך בסיום דבריו כתב שתעשה כן שלוש פעמים ותשאל את הרופאים. **וביאר הדרכ"מ** שמה שאמרנו לעיל שאסור להדיח בין הוא דווקא לגבי הדחה אבל חפיפה יש להתיר.

⁶²⁷ **הש"ך ביאר** שאי אפשר לבדוק פעם אחת בלבד ומאשה זו ללמוד לכל הנשים משום שאין טבע השערות של כל אדם שווה.
⁶²⁸ **הש"ך למד** שצריך לחפוף גם ביום וגם בלילה וזו כוונת מרימר שהלכה כרב חסדא שכשאי אפשר חופפת ביום אפילו בהרחקת ג' ימים. והלכה גם כרב יימר שכשא"א חופפת בלילה בהרחקת ג' ימים ולכן חופפת גם וגם.

⁶²⁹ **וכתבו התוס'** שמעיקר הדין לרש"י יכולה לחפוף בלילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום מפני שמהומה לביתה.
⁶³⁰ **הש"ך למד** שמ"ש רש"י 'מוצאי יו"ט' הכוונה למוצאי ראש השנה (וצ"ל שחלו לאחר השבת ובכ"ג הווי' ג' ימים). **וכתב הש"ך** שבכך אתי שפיר דברי הגמ' במסקנה כדעת כל האמוראים שכתבו שעדיף לטבול ביום. אבל לפירוש התוס' מסקנת הגמ' שתחפוף בלילה גם בהרחקת יום אחד ודלא ככל האמוראים הנ"ל. **ובתוס' תירצו** שצ"ל שרב חסדא ורב יימר דיברו רק במוצ"ש שחל בו יו"ט ולכן כתבו לחפוף ביום כיוון שא"א בלילה אבל במוצ"ש רגיל תחפוף בלילה. **אבל הרא"ש כתב** שכשחל יו"ט במוצ"ש דוחים את הטבילה וכתב ע"כ הבי"ט שיוצא לשיטתו שאזלא לה סוגיה דלעיל. **(ובראב"ד נראה** שדוחים הטבילה מטעם אחר משום שבזמן הזה טבילה בזמנה אינה מצוה והבי"ט הקשה ע"כ)

⁶³¹ **הש"ך כתב** שכיוון שעדיף לחפוף גם ביום וגם בלילה כמנהג הכשר שהביא השו"ע, ממילא גם בהרחקת ג' ימים שחופפת בלילה עדיף לחפוף גם ביום בערב שבת כדי שלא לחלוק בין שני ימים לשלושה ימים שלא יבואו לידי טעות. **ולפי"ז ביאר** את דברי הגמ' 'והלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר' שמחמירים שתחפוף פעמיים כרב חסדא לחפוף ביום וכרב יימר לחפוף בלילה.

⁶³² **וכתבו התוס'** שכל עוד אפשר אסור לה לחפוף ביום כיוון שצריך להסמיך החפיפה לטבילה. **והקשה הב"י** מדוע כתב הטור לשון 'מוטב' בשאלות כמו שכתב ברש"י והלא לרש"י שתי האפשרויות טובות רק שיותר טוב לחפוף ביום אבל לשאלות חייבת לחפוף בלילה ורק כשאי אפשר תחפוף ביום. **(ובסיים דבריו כתב** שאולי הטור למד שאף לרש"י הוא רק בשעת הדחק אלא שקשה ע"כ א"כ הלשון מוטב לא א"ש אף לרש"י) **וכתב ה"ט"ז** שלשאלות כשחופפת ביום צריכה עיון ובדיקה קודם הטבילה בלילה.

⁶³³ **הדרכ"מ ביאר** בדברי התוס' שביום חול עדיף לחפוף ביום ורק בער"ש תחפוף בלילה כדי שלא תרחיק החפיפה מהטבילה.

השו"ע פסק כשאלתות: חפיפה צריכה להיות לכתחילה סמוך לטבילתה. **ובס"ו כתב** שאם חל ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף אז, תחוף בערב שבת. וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי וחל ליל טבילתה בליל שבת תחוף ביום רביעי בשבת ותקשור שערותיה כדי שלא יתבלבלו. (ע"פ הרא"ש) ^{634 635}
והביא לנהוג כדברי הרא"ש: והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך ואז תטבול וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה תישא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם. ⁶³⁶
והרמ"א כתב ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום או שא"א לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי. ⁶³⁷ **והדגיש הט"ז** שבכה"ג שחופפת ביום חייבת עכ"פ לעיין בלילה סמוך לטבילה. **וכתב המהרש"ל** שהמנהג אף לכתחילה לחפוף רק בלילה ובלבד שתעשה זאת שעה אחת כדי שלא תהיה מהומה לביתה וכדברי הרמ"א, משום שיש חשש איסור שירגישו שהולכת לטבול והצנועות באות לידי ביטול טבילת מצוה.

חל טבילתה במוצ"ש:

הטור כתב שדי לה שתחפוף בלילה אך מ"מ מנהג יפה שתחפוף בער"ש ובמוצ"ש תחפוף מעט ותסרוק. ⁶³⁸

השו"ע כתב (ס"ד) חל טבילתה במוצאי שבת שא"א לחוף מבעוד יום תחוף בליל טבילתה. **והרמ"א כתב** כטור ומ"מ מנהג יפה הוא שתרחץ היטב בערב שבת ובמוצ"ש תחזור ותחוף ותסרוק מעט. **וביאר הט"ז** שאף שפסקנו כשאלתות שעיקר החפיפה היא בלילה, מהני כאן חפיפה מועטת כיוון שמצרפים את החפיפה שעשתה בער"ש וסגי בהכי. **אבל הש"ך כתב** כנ"ל שהוא מעיקר הדין לחפוף פעמיים.

חל טבילתה בליל שבת:

כתב השו"ע (ס"ה) נזדמנה לה טבילה בליל שבת תחוף ביום. ⁶³⁹ **והפתי"ש כתב** שאם יש לה חולי שאינה יכולה להתיר את קליעת שיערה (כדלעיל סי' קצ"ח, ו) יכולה לטבול בלילה אף ששכחה לחפוף כיוון שאינה צריכה לסרוק עצמה. **והט"ז כתב** שצריכה להיזהר מלעסוק בדברים בין החפיפה לטבילה וכדלקמן.

זהירות מנתינת תבשיל לבנה:

כתב הטור (ע"פ הרא"ש) שבמקרה שמרחיקה החפיפה מהטבילה כגון שחל במוצ"ש יו"ט, צריכה להיזהר אחר רחיצה וחפיפה מליתן תבשיל לבנה ומלהתעסק בדבר שתבוא לידי חציצה וגם תקשור שערותיה שלא יתבלבלו. **וחקשה הבי"א**. אם נוגעת בתבשיל מה ההבדל בין אם מאכילה את בנה או שהיא עצמה אוכלת, ואף אם תיזהר ותאכל ע"י כף יש לחשוש שתסיח דעתה רגע אחד מהן וידים עסקניות הן ותגע ולא אדעתה. **ב**. דווקא חפיפה שא"א לעשותה ביו"ט התירו להרחיק, אבל עיון מדוע שלא תסמכנו לטבילתה במוצ"ש, ואם מעינת בכל מקרה סמוך לטבילה מדוע צריכה להיזהר? **ג**. בפרט שעיון הוא מן התורה ורק בחפיפה שהוא מדרבנן הקלו להרחיק מהטבילה. **ד**. הווי חומרא דאתא לידי קולא שיבואו לסמוך על זהירותה ולא תחזור ותעיין סמוך לטבילה. **ותירץ הבי"י** **א**. עיון ובדיקה הם רק מדרבנן ובשעת החפיפה עושה עיון ואין להפרידם זה מזה ולכן צריכה להיזהר כדי שתוכל לסמוך על העיון שעשתה בער"ש. **ב**. כיוון שהרגילות היא להצמיד את העיון לחפיפה, חוששים שבמוצ"ש שחל בו יו"ט כיוון שאסורה לחפוף תשכח גם לעיין. ⁶⁴⁰ **ג**. כיוון שהרגילות היא להצמיד את העיון לחפיפה, חוששים שאם תעיין במוצ"ש שחל בו יו"ט תשכח ותבוא גם לחפוף.

הט"ז תירץ שזה וודאי שצריך לעיין סמוך לטבילה אלא שעדיין תיזהר מנתינת תבשיל כיוון שסומכת על החפיפה שעושה מער"ש ואינה עושה חפיפה שנית.

הש"ך תירץ שכוונת הטור להצריכה לעיין פעמיים, פעם אחת בשעת חפיפה כיוון שאין להפריד העיון מהחפיפה ופעם נוספת בשעת טבילה. אלא שכיוון שעלולה לסמוך על העיון הראשון ולא לעיין שוב יש לה להיזהר מליתן תבשיל לבנה.

⁶³⁴ **בשאלתות כתב** שכשאי אפשר ניתן להרחיק אפילו יומיים אבל **ברמב"ם כתב** שאפשר להרחיק רק יום אחד כגון מער"ש למוצ"ש כדברי רבין בגמ' ודלא כמרמור. (כך ביאר הבי"י בדעתו שאפשר להרחיק רק יום אחד ותו לא. ובשו"ע לא פסק כמותו) ⁶³⁵ **הבי"י תמה** על הטור מה החידוש במקרה שחל יו"ט במוצ"ש שחופפת ביום והלא הוא ק"ו ממקרה שחל שני יו"ט לפני שבת שג"כ חופפת ביום: **והדרישה תירץ** שהחידוש הוא שהיה אפ"ל שרק במקרה שחל יו"ט לפני שבת ניתן לטבול כיוון שניתן לחמם מים ביו"ט ולהדיח קמטיה אבל כשחל טבילתה במוצ"ש שא"א לחמם מים בשבת הייתי אומר שיש חשש שתהיה הומה לביתה במוצ"ש ולא תדיח כראוי קמ"ל שאף בכה"ג יכולה לטבול. **וכתב הט"ז** שלפ"ז במקרה שחל יו"ט לפני שבת יש להקפיד להדיח קמטיה דווקא ביו"ט לפני הטבילה.

⁶³⁶ **הש"ך כתב** שבמדינות אלו נוהגות לחפוף ולרחוץ ולסרוק הכל בבית הטבילה **וביאר הסדרי טהרה** שכוונתו לומר שתתחיל ביום ותמשיך בלילה.

⁶³⁷ **הש"ך הביא** שאם יש לגויים חג ואינם מניחים להדליק אש ולכן יכולה לחפוף רק ביום או שיש לה אונס אחר שאינה יכולה לחפוף אלא בלילה (דוגמאות אלו הובאו בבי"י) אבל כשאפשר תחפוף ביום ובלילה.

⁶³⁸ **הבי"י הקשה** על הטור שהרי לפי רש"י מעיקר הדין אפשר לחפוף בלילה ורק כדי שלא תהיה מהומה לביתה חופפת ביום וא"כ בכה"ג שחל במוצ"ש שיש אונס תחפוף לכתחילה רק בלילה ומה הצורך לחפוף גם ביום? **וכתב שצ"ל** שהטור לשיטתו שגם לרש"י התירו לחפוף בלילה רק מחמת הדוחק.

⁶³⁹ **הבי"י ביאר** שהטור כתב רבותא במקרה שחל טבילתה במוצ"ש לרש"י ובמקרה שחל טבילתה בליל שבת לשאלתות ולכן כתב שבכל גוונא תחפוף בחול בין בחל טבילתה בליל שבת ובין חל במוצ"ש. אלא שהקשה על לשון הטור שנראה שהכריע כרש"י.

⁶⁴⁰ **בהמשך כתב הבי"י** שהחשש הוא שתזלזל בעיון הסמוך לטבילה.

אבל הב"י כתב שעדיף שלא להזהירה בכך אלא לעיין סמוך לטבילה במוצ"ש.
---להלכה---

השו"ע כתב (ס"ו) כמסקנתו בב"י ובשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ.
אבל הרמ"א כתב כטור: גם תזהר בימים שבין החפיפה לטבילה מכל טינופת ושלא ידבק בה שום דבר. גם מנגיעת תבשילין או מנתינתן לבניה הקטנים תיזהר אם אפשר לה לזהר אם הם דברים הנדבקים.
ואם אי אפשר לה לזהר כגון שאין לה מי שיעשה במקומה, או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה אין לחוש ומ"מ תרחוץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה.
וביארנו הט"ז והש"ך שצריך בנוסף גם עיון סמוך לטבילה.

מה הדין בדיעבד כשלא עיינה?

הטור כתב ואם טבלה ולא עיינה עצמה מקודם לכן אם נזהרה מלהתעסק בדבר החוצץ עלתה לה טבילה ואם לאו לא עלתה לה טבילה.

ב"ח: כוונתו לעיון יתירה בין אצבעותיה אבל ללא עיון הגוף לא עלתה לה טבילה.
ט"ז: אף ללא עיון הגוף עלתה לה טבילה שאפשר לסמוך בדיעבד על העיון בער"ש כל שנזהרה מליתן תבשיל לבנה.

חימום מים והדחה ביו"ט:

רא"ש: ניתן לחמם מים בכדי להדיח קמטיה ובית סתריה וכפניו ידיו ורגליו, אבל אסור לרחוץ את כל הגוף.
משאת בנימין: מותר לרחוץ רק פניו ידיו ורגליו אבל לא שאר אברים. אבל בצונן מותרת לרחוץ כל גופה.

---להלכה---

כתב השו"ע ותדיח בית הסתרים במים חמים שהוחמו ואפילו ביום טוב, וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם. **והוסיף הש"ך** אבל אין להדיח במים חמין את כל הגוף.

הדחה המים שהוחמו מערב יו"ט:

רא"ש: אסור לרחוץ כל גופה אבל מותרת לרחוץ פניה ידיה ורגליה או שאר אברים.

רש"י: מותרת רק פניה ידיה ורגליה אבל שאר אברים אסורה.

משאת בנימין: מותר לרחוץ באותו במקום ובין ירכותיה.

האם יש לחוש לסחיטת שיער בטבילה בשבת ויו"ט?

כל בו: כן ולכן עדיף שתדחה את טבילתה למוצ"ש.

ב"י: לא ובפרט שלרמב"ם אין בעיה בסחיטת שיער כלל.

לבישת לבנים בשבת ויו"ט:

המשאת בנימין כתב שלא נהגו לרחוץ וללבוש לבנים כיוון שאין יודעות לחלק בין מים שהוחמו ביו"ט או מערב יו"ט וגם שאין יודעות להינצל מאיסור סחיטה ורק במקום שלא נהגו כן יש להתיר להן.

אבל הש"ך כתב שהוא טעם קלוש אלא הסיבה היא שלא רצו להרחיק החפיפה מן הטבילה ולכן דווקא בשבת נהגו כן אבל ביו"ט כן לובשים לבנים.

הרחקת החפיפה מהטבילה כשטובלת ביום:

כתב השו"ע (ס"ז ע"פ התוס') במקום שיראות לטבול בלילה אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת דתרי קולי בהדדי לא מקילינן: קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה.

• **טבילה ללא עיון או חפיפה (ח'–י"ב)**

טבלה ללא עיון/ חפיפה:

כתב השו"ע (ס"ח ע"פ הרשב"א) אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה. **ועוד כתב** ואין צ"ל אם חפפה במקום שיער ולא עיינה בשאר גופה שלא עלתה לה טבילה שעיון הגוף הוא דבר תורה.

טבלה ללא עיון/ חפיפה והסתרקה לאחר הטבילה:

כתב השו"ע ואפילו חפפה מיד אחד הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשור לא עלתה לה טבילה. **וביאר הש"ך** שחוששים שמא היה עליה דבר החוצץ בשעת טבילה ונשר לאחר מכן.

טבלה ללא עיון בבית הסתרים:

כתב השו"ע (ס"ט ע"פ הראב"ד) בד"א בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכים לביאת מים אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר עלתה לה טבילה.

והקשה הט"ז הרי עכ"פ בעינן ראוי לביאת מים ומדוע עלתה לה טבילה? **ותירץ** שכיוון שהוא מקום נסתר אין דרך לבוא שם דבר החוצץ ולכן אין לחשוש אם לא במידי דמוכת וכדלקמן סעיף י"ב.

הרחיקה החפיפה מהטבילה מה דינה בדיעבד:

איתא בגמרא (סו): ואמר רבא: טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ: אם סמוך לחפיפה טבלה, אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול.⁶⁴¹ איכא דאמרי, אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול.⁶⁴² מאי בינייהו? איכא בינייהו למסמך לחפיפה טבילה, (למיחף ביממא ולמטבל בליליא).

מה הדין בדיעבד כשלא נמצא עליה דבר חוצץ?

גירסה א': גורסים רק את הנפק"מ הראשונה והשאלה היא האם צריך לכתחילה לסמוך חפיפה לטבילה או לא אבל בדיעבד כיוון שלא נמצא עליה דבר חוצץ עלתה לה טבילה לכו"ע.⁶⁴³

גירסה ב': גורסים רק את הנפק"מ השניה והשאלה היא האם עלתה לה טבילה בדיעבד כשחפפה ביום וטבלה בלילה ללישנא שצריך לסמוך החפיפה לטבילה לא עלתה לה טבילה אף שלא נמצא עליה דבר חוצץ וללישנא שצריכה לחפוף באותו היום עלתה לה טבילה.⁶⁴⁴

---להלכה---

כתב השו"ע (ס"ח ע"פ הרשב"א) בימי חול (וכל שכן ביו"ט) אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה בדיעבד אע"פ שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה.

מה הדין בדיעבד כשנמצא עליה דבר חוצץ?

ר"ן: צריך לחוף סמוך לטבילה כל"ק ולכן אם לא חפפה בסמוך ממש תטבול שנית.

רשב"א: צריך לחוף סמוך לטבילה ולכן אם לא חפפה באותה עונה תטבול שנית.⁶⁴⁵ **רמב"ם:** צריך לחוף באותו היום כל"ק ולכן אם חפפה בבוקר וטבלה בערב עלתה לה החפיפה אך לטבול שנית צריכה בכל גוונא אף אם חפפה סמוך לטבילה.⁶⁴⁶

---להלכה---

השו"ע סתם (ס"ח) כרשב"א: חפפה ועיינה וטבלה ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה שחפפה טבלה אינה צריכה טבילה אחרת ואם לאו צריכה טבילה אחרת.⁶⁴⁷ **והביא** אף את דעת הרמב"ם: ולהרמב"ם בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה. **ובפת"ש כתב** להחמיר כרמב"ם. **והרמ"א כתב** (ע"פ הב"י בדעת הרמב"ם) אף על פי שהייתה החפיפה סמוך לטבילה כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה בתחילת הלילה הואיל והיה בשתי עונות (צריכה לטבול שנית).

התעסקה בדבר החוצץ לאחר הטבילה:

איתא בגמרא (חולין י.) טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן.

תוספות: מיירי בחפפה רחוק מהטבילה ולכן ניתן לתלות רק כשהתעסקה באותו המין ואומרת ברי לי.

רמב"ם: מיירי אף בחפפה סמוך לטבילה שהרי בכל גוונא צריכה טבילה שנית ורק אם אומרת ברי לי אינה צריכה טבילה שנית.

---להלכה---

השו"ע פסק (ס"ח) כתוספות: במה דברים אמורים בשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו.⁶⁴⁸ **אבל הש"ך כתב** שצ"ל בדעת השו"ע שרק כאשר אומרת 'ברי לי' ניתן לתלות במין שהתעסקה בו.⁶⁴⁹

⁶⁴¹ **תוס' למדו** שהגמ' לא עוסקת בשאלה האם צריך לכתחילה לסמוך את החפיפה לטבילה אלא רק במקרה שנמצא עליה דבר חוצץ האם עלתה לה טבילה בדיעבד או לא.

⁶⁴² **הרי"ף והר"ן כתבו** את שתי הלשונויות להיפך שאז קי"ל כלישנא בתרא שצריך סמוך לחפיפה טבילה.

⁶⁴³ **הרי"ף גרס** כגירסה זו שיש רק את הנפק"מ הראשונה. ובביאור נפק"מ זו **הב"י כתב** שיש לבאר שאף אם תחפוף בסוף היום סמוך ללילה לל"ב לא עלתה לה טבילה כיוון שאינו באותו היום ממש ולל"ק וודאי שהוא טוב לכתחילה כיוון שחפפה סמוך לטבילה.

⁶⁴⁴ **הר"ן הביא** כגירסה זו וכדלקמן שכן פסק.

⁶⁴⁵ **עי' בתפ"מ** שביאר את דברי הרשב"א שפסק כל"ב אך ניתן לבאר שכונתו לפסוק כל"ק ועונה נחשבת לסמוך.

⁶⁴⁶ **הראב"ד גרס** כר"ן ולכן הקשה מדוע הרמב"ם פסק כל"ק ולא כל"ב **וביאר הב"י** שהרמב"ם גרס כגירסתנו בגמ' ולכן פסק באמת כל"ב. **ועוד גרס הראב"ד** בל"ק "לחוף ולטבול" ובל"ב "לא לחוף ולא לטבול" ולכן הקשה מדוע פסק הרמב"ם שטבילה צריכה בכל גוונא ורק לחוף לא צריכה שנית הרי בל"ב נאמר מפורש שלא צריך גם טבילה **אבל הרמב"ם גרס** בשתי הלשונויות "לחוף ולטבול" ולכן הצריכה טבילה שנית בכל גוונא. **ועוד הקשה הראב"ד** מדוע הרמב"ם מבסס את טענתו על כך שצריך לסמוך חפיפה לטבילה ולכן לא עלתה לה טבילה הרי אתיילד בה ריעותא בכך שנמצא עליה דבר חוצץ וא"כ אף אם לא צריך לסמוך חפיפה לטבילה א"א לתלות ויש להצריכה טבילה שנית **ותירץ הב"י** שמכיוון שחפיפה היא רק תקנת עזרא אילולי שצריך לסמוך החפיפה לטבילה הייתה עולה לה טבילה אף כשנמצא עליה דבר חוצץ. **אבל הר"ן הקשה** ע"כ כיצד ייתכן שתעלה לה טבילה אף שהרחיקה החפיפה מהטבילה **וביאר הב"י** שמכיוון שטבילה צריכה בכל גוונא ורק חפיפה לא צריכה אין בכך תמיהה.

⁶⁴⁷ **וכתב הש"ך** אף אם עיינה סמוך לטבילה כיוון שלא חפפה שחוששים שמא לא עיינה יפה וכדכתב הר"ן.

⁶⁴⁸ **בפשוטו נראה בשו"ע** שמייירי כשחפפה סמוך לטבילה ולכן לא צריך שתאמר ברי לי וכתוס' וכהבנת הטור ברשב"א. אבל הש"ך למד את דברי השו"ע באופן שונה וכדלקמן.

⁶⁴⁹ **הש"ך הקשה** מדוע השו"ע השמיט את דברי הגמ' שצריך בכל גוונא שתאמר 'ברי לי' ורק אז ניתן לתלות כשהתעסקה באותו המין? **והוכיח הש"ך** שזו גם דעת הרשב"א בחידושים להחמיר וכדברי הרמב"ם. ואף לשאר התירוצים בתוס' י"ל שלא חלקו על התירוף הראשון (וכפי שביאר הרשב"א) שבחפפה רחוק מן הטבילה צריך לומר ברי לי כדי שתעלה לה טבילה. וממילא רק הטור כתב שלא צריך לומר ברי לי ואף בדעתו כתב הפרישה שכונתו במילים 'שאני תולה אותו' כלומר, אני יכול לתלות אם תאמר ברי לי וא"כ צ"ל שזו גם כוונת השו"ע.

ועוד כתב השו"ע אבל אם לא חפפה קודם טבילה אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה.

מה החידוש והרי אם לא חפפה כלל אף כשלא נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה כנ"ל ס"ח?

שו"ע: כדי נסבה איידי דרישא.

ב"ח: מייירי כשחפפה ראשה ולא גופה ומחדש השו"ע שאף שהחפיפה בגוף היא רק מנהג אם נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה.

ט"ז: מייירי כשחפפה בריחוק יום אחד כגון מער"ש למוצ"ש ולכן לא מהני נתעסקה ולא עלתה לה טבילה.⁶⁵⁰

לא עיינה בבית הסתרים ונתעסקה לאחר הטבילה בדבר החוצץ:

רוקח: לא עלתה לה טבילה.

ראב"ד: עלתה לה טבילה.

---להלכה---

השו"ע פסק (סי"ב) כראב"ד בד"א בשאר כל הגוף אבל בית הסתרים אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ ואחר כך נמצא בהם מאותו המין תולין להקל. **אבל הש"ך כתב** כרוקח.

• **נתנה תבשיל לבנה ונמצא עליה דבר חוצץ (י"ג)**

הרמב"ם כתב (מקוואות הי"ט) נדה שנתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה מפני השמנונית שעל ידה. **ובהלכה כ"ב כתב** בד"א לענין טהרות אבל להתירה לבעלה הרי זו מותרת אע"פ שנתנה תבשיל לבנה וכו' שכל הדברים האלו וכיוצא בהם אינן חוצצין אלא מדבריהם ולענין טהרות גזרו לענין ביאה לא גזרו.

ב"י א': כוונתו לדבר שלא נדבק לגמרי אלא חוששים שעשוי לידבק ולכן גזרו רק לטהרות אבל בדבר הנדבק אף לבעלה חוצץ.

ב"י ב': כוונתו אף לדבר הנדבק ולא גזרו כיוון שמיעוט המקפיד נאסר מדרבנן רק לגבי טהרות.⁶⁵¹

---להלכה---

השו"ע פסק כפשט א': אם חפפה קודם טבילה ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל **הראוי לידבק בה** לא עלתה לה טבילה אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה וצריכה טבילה אחרת. **והוסיף הש"ך** אף כשהיה ביד בנה תבשיל או שהיה מלוכלך בטיט והרימה אותו אימו כשהיא ערומה לא עלתה לה טבילה. **והרמ"א הוסיף** (ע"פ הרשב"א) מיהו אם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר אינה צריכה טבילה אחרת.

ועוד כתב הרמ"א (ע"פ הגהות שערי דורא) אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה ולא תקח תינוק אצלה. **וביאר הש"ך** שאין רגילות להיות על הבגדים דבר לח לידבק בגוף האישה.

סימן ר'- ברכת הטבילה

• **דין ברכת הטבילה (א')**

איתא בגמרא (פסחים ז'): על דין כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן ... אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה משום דאכתי גברא לא חזי.

מתי מברכת את ברכת הטבילה?

רש"י: לאחר הטבילה כיוון שגר, בעל קרי ופולטת שכבת זרע אינם יכולים לברך לפני הטבילה.⁶⁵²

גאונים: גר מברך לאחר הטבילה אבל בשאר חייבי טבילות מברך לפני הטבילה.^{653 654}

---להלכה---

השו"ע פסק כגאונים: כשפושטת מלבושיה כשעומדת בחלוקה, תברך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה' ותפשוט חלוקה ותטבול.

אבל הרמ"א כתב כרש"י ויש אומרים שלא תברך עד אחר הטבילה.

⁶⁵⁰ **ה"י הצ"ח** 3 מקרים: 1. חפפה סמוך לטבילה באותה עונה עלתה לה טבילה. 2. חפפה בריחוק עונה אחת מהטבילה אם נתעסקה באותו המין עלתה לה טבילה. 3. חפפה בריחוק יום מהטבילה לא עלתה לה טבילה כלל.

⁶⁵¹ **הב"י כתב** שלפניי קשה מדוע בפ"א הי"ב לא כתב שדין זה של מיעוט המקפיד נאמר רק לטהרות ועוד קשה מאי שנא מטיט שהיה ברגלי התינוק שחוששים שנדבק באימו וחוצץ ולא חילקו בין טהרות לבעלה? ולכן כתב שצ"ל כפשט א'.

⁶⁵² כך היא הגירסה ברש"י שהובא בר"ן אבל ברש"י על הגמ' מופיע רק בעל קרי.

⁶⁵³ כיוון שביטלו טבילת בעל קרי ויכול לברך ולהתפלל גם לפני שטבול. **ותוס'.** **וביאר הר"ן** שלא מברכים 'לטבול' כיוון שתיקנו מטבע אחד וכיוון שגר מברך לאחר הטבילה תיקנו בכולם לברך על הטבילה.

⁶⁵⁴ **ר"י כתב** שצריך לברך לפני אלא שמי שמברכת אחרי אין למחות בידה כיוון שגר מברך לאחר הטבילה. **והקשה הב"י** על משמעות לשון הטור שנראה שלמד שר"י מצריך לכתחילה לברך אחרי.

ובפת"ש כתב שאף הנוהגים לברך לפני הטבילה, בשבת תברך לאחר הטבילה או שתברך לפני הטבילה בלחש.⁶⁵⁵
והחת"ס כתב שצריכה לברך לפני שנכנסת לחדר שבו המקווה כיוון שנפיש זוהמא ואסור לברך שם בשם ואינו נחשב הפסק.

כיצד מברכת בעודה ערומה?

ראב"ד: תברך לאחר שתכנס עד צווארה במים ואם הם צלולים עוכרתן ברגליה ומברכת כדי שלא יהיה בעיה של לבה רואה את ערוותה.

רא"ש: כשעומדת בחלוקה תברך ותפשוט חלוקה ותטבול ואינה צריכה לעכור ברגליה כיוון שבאישה אין בעיה של ליבה רואה את ערוותה.⁶⁵⁶

---להלכה---

השו"ע כתב ואם לא ברכה אז תברך לאחר שתכנס עד צווארה במים ואם הם צלולים עוכרתן ברגליה ומברכת.
והרמ"א כתב נוהגים שלאחר הטבילה בעודה עומדת בתוך המים מכסית עצמה בבגדה או בחלוקה ומברכת.

הדרישה כתב שנשים שמברכות בעודן ערומות בעודם במים בלא עכירה ברגליה לאו שפיר עבדי שאף אם הן מחבקות זרועותם על גופן אין זה מועיל לגילוי ערוה מפני כבוד השכינה אבל לליבו רואה את הערוה אין לחוש שהרי האורחות חיים כתב שבאישה ערוותה למטה מאוד ואין נחשב כליבה רואה. אבל הב"ח דחה את דברי האו"ח מההלכה.⁶⁵⁷

הט"ז הקשה על דבריו:

- א.** גילוי ערוה הוא משום 'לא יראה בד' ערוות דבר' שהוא איסור דאורייתא ולא רק משום כבוד השכינה.⁶⁵⁸
- ב.** כיוון שנמצאת בתוך מים צלולים נחשבת כמכוסה ואין צורך לעכור ברגליה וסגי בכך שענינה מחוץ למים.⁶⁵⁹
- ג.** אף אם לא תחבק ידיה יש לסמוך על האורחות חיים שאין באישה בעיה של 'לבו רואה את הערוה' ורק לכתחילה יש להצריך כן. ולכן אין צורך לשים בגד כדברי הרמ"א אלא אף בלא חיבוק כלל יש לסמוך להקל.

» תם ונשלם השבח לבורא עולם! «

⁶⁵⁵ צ"ל שכל ההיתר לטבול בשבת הוא משום שנראה כמיקר ואם תברך בקול לפני הטבילה מיחזי כמתקן.

⁶⁵⁶ **הט"ז ביאר** שהרא"ש מתכוון להוסיף שאף שהיא רק עם חלוק ואין הפסק בין ליבה לערוה מהני וכדברי האו"ח לקמן.

⁶⁵⁷ **הש"ך האריך להוכיח** שוודאי הבעיה היא מצד גילוי ערוה ולא מצד ליבה רואה את הערוה ולכן נכונים הם דברי האו"ח.

⁶⁵⁸ לכאורה יש להקשות על דבריו מדין ערוה בעששית וכפי שכתב הש"ך והא קא מתחזיא ואם הבעיה היא מצד 'לא יראה בד' ערוות דבר' מאי שנא מהתם שלא מהני כיסוי של עששית ואילו הכא מים צלולים מהני?

⁶⁵⁹ **והוכיח זאת** מכך שהגמ' מקשה רק מצד לבו רואה את הערוה שהוא נתון למחלוקת בגמ' ולא שואלת מצד גילוי ערוה כיוון שהמים מכסים אף שהם צלולים. **והוכיח עוד** מדין הגמ' בנדרים שהשמש לא נחשבת כרואה את הדגים אף שהמים צלולים. והוכיח עוד מדברי ר"ת שהצריך כיסוי בבגד בכדי לפתור את הבעיה של 'לבו רואה את הערוה' אבל מצד גילוי ערוה לא חשש. ומה שכתב הדרישה שמירי ברוחץ בכלי אין זה במשמעות כלל וודאי יש בכך איסור אף שהוא בכלי וכדמוכח לגבי סוכה.